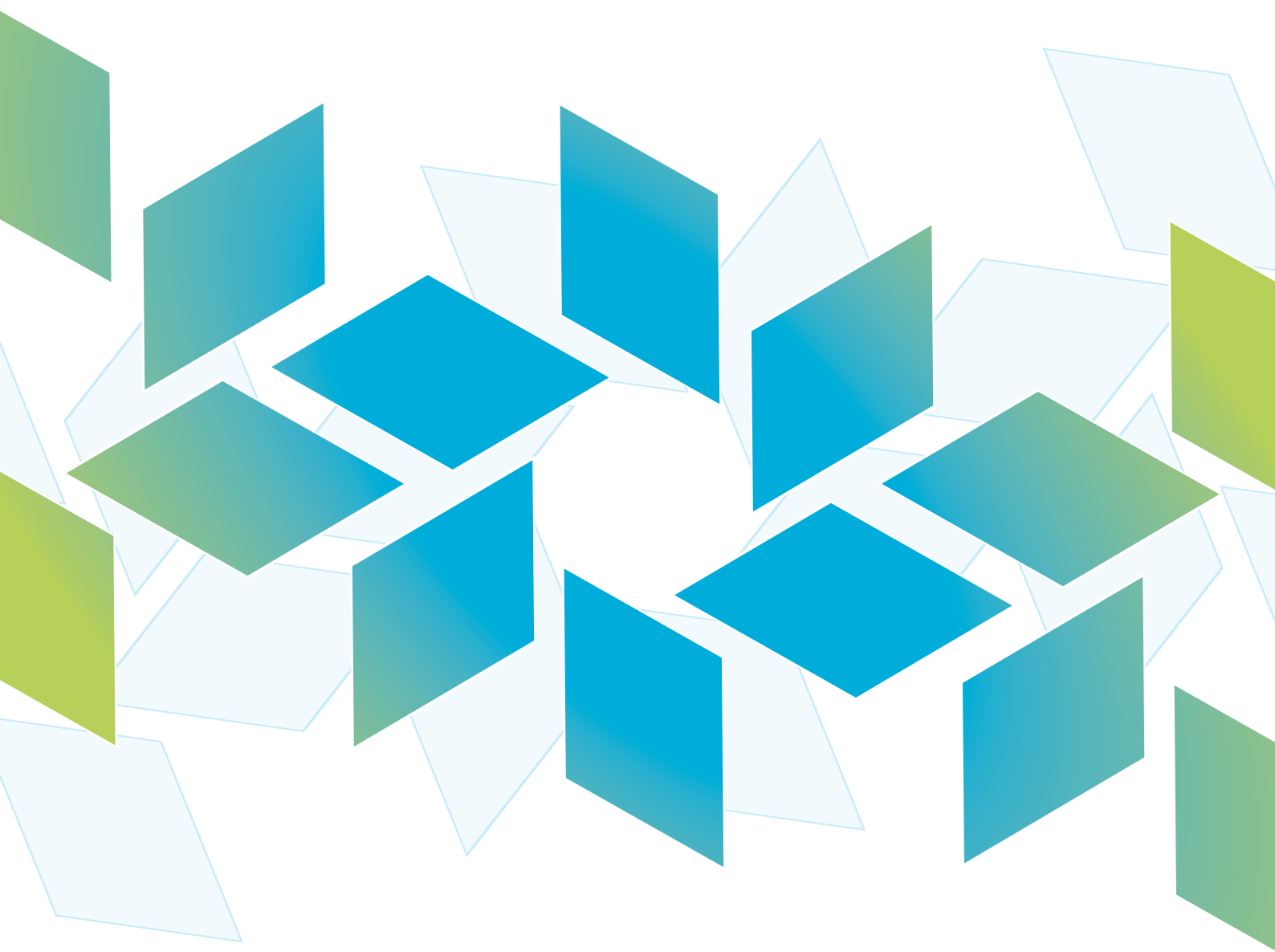

Lietuvos kvalifikacijų sandaros susiejimo su
Europos mokymosi visą gyvenimą kvalifikacijų sandara ir
Europos aukštojo mokslo erdvės kvalifikacijų sandara

ATASKAITA | 2012

Lietuvos kvalifikacijų sandaros susiejimo su
Europos mokymosi visą gyvenimą kvalifikacijų sandara ir
Europos aukštojo mokslo erdvės kvalifikacijų sandara

ATASKAITA | 2012

Parengė Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centras bendradarbiaudamas su Švietimo ir mokslo ministerija bei Studijų kokybės vertinimo centru. Ataskaitoje panaudota medžiaga, sukaupta vykdant projektą Nr. EAC-2011-0514 „Nacionalinių kvalifikacijų koordinavimo punktų (NKP) veikla įgyvenant Europos kvalifikacijų sandarą nacionaliniu lygiu“ (angl. Activities of EQF National Coordination Points with a view to implement the EQF at national level).

Projektas finansuojamas Europos Sąjungos ir Lietuvos Respublikos biudžeto lėšomis.

Šis leidinys atspindi tik autorių požiūrį, todėl Komisija negali būti laikoma atsakinga už bet kokią jame pateikiamos informacijos naudojimą.

Švietimo ir mokslo ministerija

European
Qualifications
Framework

Turinys

Santrumpos.....	5
Šioje ataskaitoje vartojamos sąvokos.....	5
Santrauka.....	6
Išvadas.....	7
1. MOKYMOSI VISĄ GYVENIMĄ EUROPOS KVALIFIKACIJŲ SANDARA (EKS)	8
2. LIETUVOS ŠVIETIMO SISTEMA IR JOJE TEIKIAMOS KVALIFIKACIJOS	9
2.1. Švietimo sistemos valdymas ir administravimas.....	10
2.2. Lietuvos švietimo sistemoje teikiamos kvalifikacijos ir jų sertifikavimas.....	12
2.2.1. Bendrasis ugdymas.....	12
2.2.2. Profesinis mokymas.....	18
2.2.3. Aukštasis mokslas.....	21
2.3. Kokybės užtikrinimas.....	24
2.4. Atvira informavimo, konsultavimo, orientavimo sistema	27
3. LIETUVOS KVALIFIKACIJŲ SANDARA.....	28
3.1. Kūrimo prielaidos ir procesas.....	28
3.2. Lietuvos kvalifikacijų sandaros struktūra ir kvalifikacijų lygių aprašymai.....	29
3.3. Šiuo metu teikiamų kvalifikacijų atitiktis Lietuvos kvalifikacijų sandarai.....	38
4. LIETUVOS KVALIFIKACIJŲ SANDAROS SUSIJIMAS SU EUROPOS KVALIFIKACIJŲ SANDARA.....	47
4.1. Susiejimo procesas	47
4.2. Susiejimo kriterijai	48
4.3. 1 kriterijus.....	48
4.4. 2 kriterijus.....	49
4.4.1. Susiejimo metodologija.....	49
4.4.2. Geriausiai atitinkančių LTSK ir EKS lygių aprašymų palyginimas.....	55
4.4.3. Išvados	64
4.5. 3 kriterijus.....	64
4.5.1. LTSK ir mokymosi rezultatai	64
4.5.2. Neformaliojo ir savaiminio mokymosi vertinimas ir pripažinimas.....	65
4.5.3. Kreditų sistemos.....	66
4.6. 4 kriterijus.....	66
4.7. 5 kriterijus.....	66
4.8. 6 kriterijus.....	69

Turinys

4.9. 7 kriterijus	69
4.10. 8 kriterijus	70
4.11. 9 kriterijus	70
4.12. 10 kriterijus	70
5. LIETUVOS KVALIFIKACIJŲ SANDAROS ATITIKTIS EUROPOS AUKŠTOJO MOKSLO ERDVĖS SANDARAI	71
5.1. Atitiktis verifikavimo (verification) kriterijams	71
5.2. Atitiktis EAMEKS proceso kriterijams	76
6. KONSULTACIJŲ PROCESAS	78
7. TOLESNI VEIKSMAI	80
PRIEDAI	82
Europos kvalifikacijų sandaros (EKS) lygių aprašymai	83
Padavėjo-barmeno rengimo standartas	84
Lietuvos kvalifikacijų sandaros aprašas	89
Centrinio profesinio komiteto narių sąrašas	93
Informacijos šaltiniai	94

Santrumpos

CPK – Centrinis profesinis komitetas

EAMEKS – Europos aukštojo mokslo erdvės kvalifikacijų sandara

ECTS – Europos kreditų kaupimo ir perkėlimo sistema

ECVET – Europos profesinio mokymo kreditų sistema

EKS – Europos mokymosi visą gyvenimą kvalifikacijų sandara

EQAVET – Europos profesinio mokymo kokybės užtikrinimo orientacinė sistema

ISCED – Tarptautinė standartizuota švietimo klasifikacija

KPMPC – Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centras

LTKS – Lietuvos kvalifikacijų sandara

MSĮ – Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymas

NKP – Nacionalinis koordinavimo punktas

NMVA – Nacionalinė mokyklų vertinimo agentūra

PMĮ – Lietuvos Respublikos profesinio mokymo įstatymas

ŠĮ – Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas

SKVC – Studijų kokybės vertinimo centras

Šioje ataskaitoje vartojamos sąvokos

Ataskaitoje vartojamos sąvokos apibrėžtos Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme, Lietuvos Respublikos profesinio mokymo įstatyme, Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatyme bei kituose teisės aktuose.

Papildomai vartojamos dvi sąvokos, kurių apibrėžimai paimti iš Europos Parlamento ir Tarybos patvirtintos *Rekomendacijos dėl Europos mokymosi visą gyvenimą kvalifikacijų sandaros (EKS) kūrimo 2008/C 111/01/EB*:

- **mokymosi rezultatai** – teiginiai apie tai, ką besimokantysis žino, supranta ir sugeba daryti pasibaigus mokymosi procesui, jiems apibrėžti vartojami terminai *žinios, gebėjimai ir kompetencija*;
- **kompetencija** (EKS kontekste) – įgytas gebėjimas naudoti žinias, gebėjimus, asmeninius, socialinius ir (arba) metodinius gebėjimus dirbant, studijuojant ir siekiant asmeninio tobulėjimo. EKS kontekste *kompetencija* apibrėžiama vertinant *atsakomybę ir savarankiškumą*.

Santrauka

Šioje ataskaitoje aprašomi Lietuvos kvalifikacijų sandaros (LTKS) susiejimo su Mokymosi visą gyvenimą Europos kvalifikacijų sandara (EKS) ir Europos aukštojo mokslo erdvės kvalifikacijų sandara (EAMEKS) procesas bei rezultatai. Ataskaita parengta įgyvendinant Europos Parlamento ir Tarybos rekomendaciją Europos Sąjungos valstybėms narėms iki 2010 metų susieti savo kvalifikacijų sistemas su EKS. Ataskaitai pritarė strateginiams kvalifikacijų sistemos formavimo klausimams koordinuoti įsteigtas Centrinis profesinis komitetas, kurį sudaro valstybės ir savivaldos institucijų bei socialinių partnerių deleguoti atstovai.

Atsakymai į EKS patarėjų grupės parengtus ir suderintus 10 susiejimo kriterijų ir procedūrų pateikti 4 skyriuje, o į Bolonijos proceso darbo grupės nustatytus verifikavimo ir proceso kriterijus – 5 skyriuje. Remiantis minėtais atsakymais yra patikimai nustatyta atitiktis tarp Lietuvos kvalifikacijų sandaros ir EKS lygių. Ji yra tokia:

LTKS	EKS
8 lygis	8 lygis
7 lygis	7 lygis
6 lygis	6 lygis
5 lygis	5 lygis
4 lygis	4 lygis
3 lygis	3 lygis
2 lygis	2 lygis
1 lygis	1 lygis

Be to, nustatyta, kad LTKS 6, 7 ir 8 lygiai sietini atitinkamai su EAMEKS pirmąja, antrąja ir trečiąja pakopomis.

Susiejimo procesas taip pat parodė, kad:

- dauguma švietimo sistemoje teikiamų programų arba jau yra grindžiamos mokymosi / studijų rezultatais, o jeigu tai dar nepasiekta, greitai bus padaryta;
- politinės prielaidos neformaliajam ir savaiminiam mokymuisi vertinti ir pripažinti yra sukurtos, tačiau sukurtais priemonėmis nėra plačiai naudojamos;
- dar prieš patvirtinant LTKS Lietuvoje buvo mokymosi / studijų programų skirstymo į lygius sistema ir yra numatytos aiškos bei skaidrios procedūros, teikiamos kvalifikacijos lygiui nustatyti;
- aukštojo mokslo ir profesinio mokymo kokybės užtikrinimo sistemos atitinka daugumą svarbiausių bendrųjų aukštojo mokslo ir profesinio mokymo kokybės užtikrinimo principų (Europos Parlamento ir Tarybos rekomendacija 2008/C 111/01/EB, III priedas).

Ataskaita atspindi Lietuvos kvalifikacijų sistemos būklę 2011 m. spalio mėnesį. Kad atlieptų šalies ekonominius ir socialinius poreikius, kvalifikacijų sistema nuolat kinta. Dabar, kai pradedama diegti Lietuvos kvalifikacijų sandara, šie pokyčiai bus itin spartūs. Todėl susiejimo ataskaitą reikia nuolat atnaujinti. Tai numatoma padaryti 2013 m.

Išvadas

2008 m. balandžio 23 d. Europos Parlamentas ir Europos Sąjungos Taryba patvirtino *Rekomendaciją dėl Europos mokymosi visą gyvenimą kvalifikacijų sandaros (EKS) kūrimo* 2008/C 111/01/EB (toliau – Rekomendacija). Vienas iš pagrindinių Rekomendacijos tikslų – panaudoti EKS kaip bendrą atskaitos sistemą sukurti mechanizmus, kurie palengvintų visų lygių kvalifikacijų, apimančių bendrąjį ugdymą, profesinį mokymą ir aukštąjį mokslą, suteikimą bei jų tarptautinį pripažinimą, tuo padidinant asmenų teritorinį ir profesinį judumą. Vienas iš pirmųjų žingsnių einant šiuo keliu – visoms valstybėms patikimai susieti nacionalinėse kvalifikacijų sistemose teikiamas kvalifikacijas su EKS lygiais. Kad tai būtų pasiekta, valstybėms narėms minėtame dokumente rekomenduojama:

- iki 2010 m. susieti savo nacionalines kvalifikacijų sistemas su Europos kvalifikacijų sandara, visų pirma – skaidriai nurodyti, kuriuos II priede nurodytus lygius atitinka jų kvalifikacijų lygiai, ir, kai tikslinga, rengti nacionalines kvalifikacijų sandaras, remiantis nacionaliniais teisės aktais ir praktika.

Kitas Rekomendacijoje numatytas žingsnis jau siejamas su kvalifikacijų suteikimo praktika – valstybės narės raginamos:

- patvirtinti reikiamas priemones, kad nuo 2012 m. visuose naujuose kompetentingų institucijų išduoduose kvalifikacijos suteikimo pažymėjimuose, diplomuose ir Europass dokumentuose, naudojant nacionalines kvalifikacijų sistemas, būtų pateikta aiški nuoroda į atitinkamą Europos kvalifikacijų sandaros lygį.

Visą Rekomendacijos tekstą anglų ir kitomis Europos kalbomis galima rasti adresu http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc44_en.htm.

Jeigu valstybė narė nutaria atsižvelgti į minėtas rekomendacijas, ji turi parengti susiejimo ataskaitą, kurioje kitoms valstybėms narėms parodoma, kad šalyje yra sukurtos prielaidos kiekviename suteikiamą kvalifikaciją ar kvalifikacinį laipsnį patvirtinančiame pažymėjime nurodyti, kurį EKS lygį duotoji kvalifikacija ar kvalifikacinis laipsnis atitinka.

Europos Komisija taip pat pasiūlė, kad kiekviena valstybė narė paskirtų nacionalinius koordinavimo punktus (NKP), kurie remtų nacionalinių kvalifikacijų sistemų ir

Europos kvalifikacijų sandaros sąsajas ir kartu su kitomis atitinkamomis nacionalinėmis institucijomis teiktų gaires, siekiant skatinti tų sąsajų kokybę ir skaidrumą. NKP yra institucija, į kurią Europos Komisija pirmiausia kreipiasi visais su susiejimo procesu susijusiais klausimais. Lietuvoje vykdyti NKP funkcijas Švietimo ir mokslo ministerija pavedė Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centrui.

Šios ataskaitos paskirtis – parodyti Lietuvos ir kitų Europos valstybių gyventojams, kaip Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtinta Lietuvos kvalifikacijų sandara (LTKS) sietina su Europos kvalifikacijų sandara, taip pat parengti pagrindą Lietuvoje išduodamuose kvalifikacijos įgijimą liudijančiuose dokumentuose aiškiai nurodyti atitinkamą Europos kvalifikacijų sandaros lygį.

Ataskaitą sudaro šeši skyriai:

- pirmajame skyriuje trumpai pristatoma EKS ir pagrindiniai Europos lygio įrankiai, skirti EKS tikslams įgyvendinti;
- antrajame skyriuje supažindinama su Lietuvos švietimo sistema ir joje teikiamomis kvalifikacijomis;
- trečiajame skyriuje aptartas LTKS kūrimo procesas, struktūra ir kvalifikacijų lygių aprašymo principai, be to, pateikiant konkrečių kvalifikacijų pavyzdžius, parodyta, kaip LTKS yra susieta su dabar Lietuvoje esančia kvalifikacijų sistema;
- ketvirtajame skyriuje apžvelgtas EKS bei LTKS susiejimo procesas ir parodyta, kaip Lietuvos kvalifikacijų sistema tenkina EKS patarėjų grupės suformuluotus 10 susiejimo kriterijų bei procedūrų, didžiausią dėmesį skiriant EKS ir LTKS lygių atitikčiai nustatyti;
- penktajame skyriuje parodyta, kaip LTKS 6–8 lygių aprašymai atitinka Europos aukštojo mokslo erdvės kvalifikacijų sandaros 1–3 studijų pakopų aprašymus ir kaip Lietuvos aukštasis mokslas tenkina Bolonijos proceso darbo grupės nustatytus verifikavimo ir proceso kriterijus;
- šeštajame skyriuje pristatyti vykdant LTKS ir EKS susiejimą surengtų konsultacijų su suinteresuotosiomis šalimis rezultatai;
- septintajame skyriuje supažindinama su Lietuvos švietimo sistemos modernizavimo iniciatyvomis, kurias paskatino LTKS kūrimas ir įgyvendinimas bei LTKS susiejimo su EKS procesas.

1. Mokymosi visą gyvenimą Europos kvalifikacijų sandara (EKS)

Europos kvalifikacijų sandaros kūrimas prasidėjo 2004 m., šalims narėms, socialiniams partneriams ir kitoms interesų grupėms išreiškus pageidavimą naudoti bendrą atraminę sistemą kvalifikacijų skaidrumui padidinti. Europos Komisija, padedama specialistų grupės, parengė EKS projektą ir 2005 m. antroje pusėje visoje Europoje inicijavo konsultacijas dėl šio projekto. Atsižvelgdama į pateiktus pasiūlymus, Europos Komisija 2006 m. rugsėjo 6 d. patvirtino pataisytą EKS projektą. Po 2007 m. vykusių sėkmingų Europos Parlamento ir Tarybos derybų 2008 m. vasarį EKS buvo oficialiai patvirtinta.

EKS yra bendra europinė kvalifikacijų lygių aprašų sistema, padedanti susieti skirtingų šalių kvalifikacijų sistemas. Ji – tarsi susikalbėjimo priemonė, padedanti geriau suprasti kitose valstybėse teikiamas kvalifikacijas. EKS turi du pagrindinius tikslus:

- skatinti piliečių judumą tarp šalių;
- palengvinti mokymąsi visą gyvenimą.

EKS visą kvalifikacijų įvairovę išskaido į aštuonis lygius. Šie lygiai apima visas kvalifikacijų pakopas, pradedant pradinėmis (jas, pvz., paliudija bendrojo ugdymo ar profesinio mokymo programų baigimo pažymėjimai) ir baigiant aukštosiomis (8-uju lygiu, kuriam priskirtinas, pvz., mokslų daktaro laipsnis). Kadangi EKS siekiama skatinti mokymąsi visą gyvenimą, ji apima visus švietimo lygius, – bendrojo ugdymo, profesinio mokymo ir aukštojo mokslo. Be to, į sandarą įtrauktos nuosekliojo ir tęstinio mokymosi sistemoje įgyjamos kvalifikacijos.

Aštuoni EKS lygiai aprašyti per mokymosi rezultatus (*learning outcomes*), kurie apibrėžiami kaip visuma to, ką besimokantysis žino, supranta ir geba padaryti baigęs mokymosi procesą. Dėl to EKS apibrėžiami mokymosi rezultatai, o ne įdėtos pastangos, tokios kaip mokymosi trukmė. Mokymosi rezultatai suskirstyti į tris grupes: žinias, gebėjimus ir kompetenciją. Tai reiškia, kad kvalifikacijos skirtingais deriniais apima įvairius mokymosi rezultatus. EKS lygių aprašymai pateikti 1 priede.

Norintieji plačiau susipažinti su EKS informacijos apie tai gali rasti lietuvių kalba paskelbtame leidinyje „Moky-

mosi visą gyvenimą Europos kvalifikacijų sandara (EKS)“. Leidinį galima rasti internete adresu http://ec.europa.eu/education/pub/pdf/general/eqf/broch_lt.pdf.

EKS įgyvendinti Europoje yra sukurta daugelis įrankių. Vienas iš jų yra šioje ataskaitoje aprašomas nacionalinių kvalifikacijų sistemų susiejimas su EKS. Iš kitų įrankių paminėtini šie:

- Bendrieji neformaliojo mokymosi ir savišvietos vertinimo bei pripažinimo principai (2004), padedantys plėtoti aukštos kokybės patikimus neformaliojo mokymosi ir savišvietos nustatymo bei pripažinimo būdus ir sistemas;
- Europass (2004) – dokumentų komplektas, padedantis standartizuotai ir Europos šalių darbdaviams suprantama forma pateikti informaciją apie kvalifikacijas ir turimas kompetencijas bei įgūdžius ir palengvinantis profesinį bei geografinį judumą;
- Europos kreditų kaupimo ir perkėlimo sistema (ECTS, 2005), padedanti aukštosios mokykloms kurti, aprašyti, įgyvendinti studijų programas ir teikti aukštojo mokslo kvalifikacijas;
- Europos aukštojo mokslo kokybės užtikrinimo nuostatos ir gairės (ESG, 2005), padedančios užtikrinti aukštojo mokslo kokybę visoje Europos aukštojo mokslo erdvėje;
- Europos profesinio mokymo kokybės užtikrinimo orientacinė sistema (EQAVET, 2009), padedanti valstybėms plėtoti, tobulinti, valdyti ir vertinti savo profesinio mokymo sistemų kokybę ir įgyvendinti jose kokybės valdymo procesus;
- Europos profesinio mokymo kreditų sistema (ECVET, 2009), padedanti siekiantiesiems įgyti kvalifikaciją pripažinti su profesine veikla susijusius gebėjimus ir žinias, įgytas kitoje šalyje arba mokantis įvairiais būdais, taip pat dirbant;
- šiuo metu yra kuriama Europos gebėjimų, kompetencijų ir profesijų taksonomija (ESCO), kuri turėtų padėti tobulinti ryšius tarp švietimo ir užimtumo sistemų.

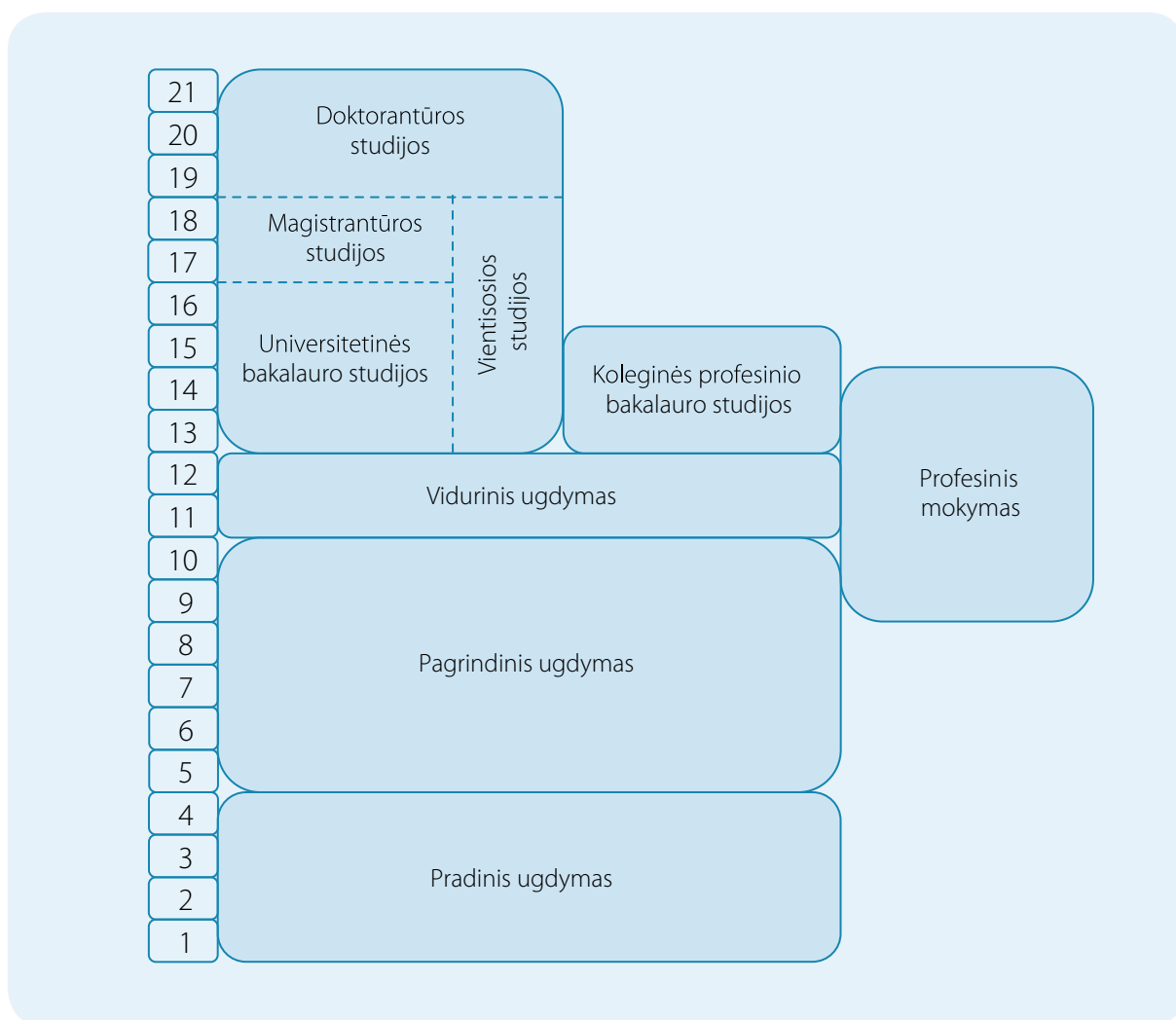
2. Lietuvos švietimo sistema ir joje teikiamos kvalifikacijos

Pagrindinis įstatymas, reglamentuojantis švietimą mūsų šalyje, yra Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas (toliau – ŠĮ), kurio naują redakciją Seimas patvirtino 2011 m. kovo 17 d. Šiame įstatyme nurodyti trys švietimo sektoriai, kuriuose yra išduodami valstybės pripažinti pažymėjimai / diplomai:

- bendrasis ugdymas, apimantis pradinį, pagrindinį ir vidurinį ugdymą;
- profesinis mokymas;
- aukštasis mokslas.

Pagal pradinio ugdymo programą vaikas dažniausiai pradedamas ugdyti, kai jam tais kalendoriniais metais sueina 7 metai, ir pagal Lietuvos Respublikos Konstituciją mokslas yra privalomas iki 16 metų.

Apibendrinta formaliojo švietimo sistemos schema parodyta 1 pav. Kairėje pusėje nurodyti mokymosi metai, kai yra mokomasi nuosekliojo mokymosi sistemoje. Išsamesnė informacija apie bendrojo ugdymo, profesinio mokymo ir aukštojo mokslo sektoriuose teikiamas kvalifikacijas pateikta atitinkamai 2.2.1, 2.2.2 ir 2.2.3 skyreliuose.

1 pav. Lietuvos formaliojo švietimo sistemos schema

Specialiai suaugusiesiems skirtos švietimo sistemos nėra. Formaliojo švietimo programas suaugusiesiems gali teikti bet kuris švietimo teikėjas, iš Švietimo ir mokslo ministerijos gavęs atitinkamą licenciją. Reikalavimai mokymosi rezultatams abiem atvejais yra vienodi. Tiesa, bendrojo ugdymo ir profesinio mokymo sektoriuose yra institucijos, kurios specializuojasi suaugusiųjų mokyme.

2.1. Švietimo sistemos valdymas ir administravimas

Atsakomybę už švietimo politikos įgyvendinimą, už švietimo sistemos valdymą ir administravimą Lietuvos Respublikos įstatymai suteikia **Švietimo ir mokslo ministerijai**. Šiam uždaviniui spręsti ji pasitelkia daugelį nacionalinio lygio institucijų. Pagrindinės iš jų yra šios:

- **Ugdymo plėtotės centras.** Veiklos tikslas – dalyvauti formuojant ir kokybiškai įgyvendinant valstybės politiką bendrojo ugdymo bei neformaliojo vaikų ir suaugusiųjų švietimo srityje, o vienas iš pagrindinių uždavinių – formuoti visuomenės poreikius atitinkantį bendrojo ugdymo turinį.
- **Nacionalinė mokyklų vertinimo agentūra.** Veiklos tikslai – vertinti bendrąjį lavinimą teikiančių mokyklų veiklos kokybę; stebėti švietimo būklę, ją analizuoti, vertinti ir prognozuoti; teikti metodinę pagalbą ir rekomendacijas mokykloms bei jų steigėjams dėl mokyklos veiklos kokybės gerinimo; modeliuoti politinius sprendimus ir teikti rekomendacijas visų lygių švietimo vadybininkams bei politikams.
- **Nacionalinis egzaminų centras.** Veiklos tikslas – vertinti asmenų bendrojo lavinimo pasiekimus. Centro veiklos uždaviniai – organizuoti ir vykdyti egzaminus, įskaitus, ugdymo pasiekimų ar raštingumo patikrinimus, žinių, gebėjimų testavimą, tikrinimą ugdymo proceso metu ar jį baigus; apibendrinti ir analizuoti egzaminų, testų bei ugdymo rezultatus.
- **Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centras.** Veiklos tikslas – laiduoti Lietuvos kvalifikacijų sistemos plėtrą, kuri atlieptų ūkio poreikius ir šalies bei tarptautines iniciatyvas. Pagrindiniai uždaviniai – tvarkyti Lietuvos kvalifikacijų sistemą; gerinti profesinio mokymo kokybę; didinti profesinio mokymo patrauklumą; stiprinti profesinio rengimo dalyvių bendradarbiavimą.
- **Mokslo ir studijų stebėsenos ir analizės centras.** Veiklos tikslas – vykdyti mokslo ir studijų sistemos stebėseną, analizuoti mokslo ir studijų sistemos būklę, rengti ir teikti šios sistemos darnaus vystymo rekomendacijas, atsižvelgiant į visuomenės ir valstybės poreikius bei tarptautines tendencijas.
- **Studijų kokybės vertinimo centras.** Veiklos tikslas – prisidėti prie Lietuvos studijų sistemos suderinamumo su Europos aukštojo mokslo erdvės nuostatomis. Pagrindiniai uždaviniai – skatinti aukštųjų mokyklų veiklos kokybę per išorinį vertinimą bei institucijų ir studijų programų akreditavimą; kurti palankias laisvo asmenų judėjimo sąlygas organizuojant ir vykdant užsienio institucijose įgytų, su aukštuoju mokslu susijusių kvalifikacijų vertinimą ir (arba) pripažinimą Lietuvos Respublikoje.
- **Švietimo informacinių technologijų centras.** Veiklos tikslas – organizuoti informacinių ir komunikacinių technologijų (toliau – IKT) kūrimą, diegimą ir taikymą švietimo sistemoje. Veiklos uždaviniai – organizuoti ir koordinuoti pedagogų bei kitų švietimo įstaigų ir organizacijų darbuotojų kvalifikacijos tobulinimą IKT taikymo srityje; organizuoti IKT diegimo į švietimo sistemą strategijos bei programos kūrimą ir vykdyti diegimo proceso koordinavimą; rinkti, kaupiti ir sisteminti informaciją apie Lietuvos švietimo ir mokslo sistemą, vykdyti duomenų apie informacines technologijas švietime analizę; diegti, plėtoti, administruoti švietimo duomenų bazes, registrus, informacines sistemas ir koordinuoti jų naudojimą.
- **Specialiosios pedagogikos ir psichologijos centras.** Veiklos tikslas – plėtoti specialiosios pedagoginės, specialiosios psichologinės ir socialinės pedagoginės pagalbos teikimo sistemą šalyje, vykdyti jos stebėseną ir teikti metodinę pagalbą savivaldybių pedagoginėms psichologinėms tarnyboms.

Lietuvos Respublikos profesinio mokymo įstatymas (toliau – PMĮ) specialius įgaliojimus žmogiškųjų išteklių plėtros srityje suteikia **Ūkio ministerijai**, pavesdamas

jai dalyvauti kuriant žmogiškųjų išteklių plėtros politiką ir ją vykdyti, dalyvauti kuriant ir vykdant profesinio mokymo politiką, taip pat organizuoti žmogiškųjų išteklių paklausos darbo rinkoje prognostinius tyrimus ir jų rezultatų sklaidą vykdant profesinį orientavimą. Šiems uždaviniams vykdyti ministerijoje yra įsteigtas **Žmogiškųjų išteklių plėtros skyrius**.

Kitos ministerijos taip pat gali prisidėti kuriant ir įgyvendinant švietimo politiką, teikdamos pasiūlymus švietimą reglamentuojantiems teisės aktams ir dalyvaujamos jų projektus rengiančiose darbo grupėse. Kai kurios iš ministerijų (pvz., Finansų, Socialinės apsaugos ir darbo, Sveikatos apsaugos, Vidaus reikalų, Žemės ūkio) aktyviai dalyvauja kuriant ir įgyvendinant pirminio ir tęstinio mokymo programas.

Svarbų vaidmenį formuojant ir įgyvendinant švietimo bei kvalifikacijų sistemos plėtros politiką vaidina patariamąsios institucijos, iš kurių svarbiausios yra šios:

- **Centrinis profesinis komitetas** (toliau – CPK) – kolegiali, bendradarbiavimo pagrindu veikianti patariamoji institucija, koordinuojanti strateginius kvalifikacijų sistemos formavimo klausimus. CPK įsteigtas vadovaujantis Profesinio mokymo įstatymu (PMĮ, 10 straipsnis, 3 dalis). CPK pagrindinės funkcijos yra šios: inicijuoja teisės aktų, reikalingų kvalifikacijų sistemai formuoti ir palaikyti, projektų rengimą; inicijuoja Lietuvos kvalifikacijų sandaros atnaujinimą; nustato prioritetinius sektorius kvalifikacijų sistemai formuoti; svarsto ir siūlo sprendimus dėl ginčytinų kvalifikacijų sistemos formavimo klausimų; pataria Kvalifikacijų tvarkymo institucijai, kurios funkcijas vykdo KPMPC, kvalifikacijų ir ūkio poreikio atitikties užtikrinimo, kompetencijas vertinančių institucijų akreditacijos, nacionalinių kvalifikacijų susiejimo su EKS ir kitais klausimais. CPK sudaro 18 narių. Po vieną atstovą deleguoja Švietimo ir mokslo, Ūkio bei Žemės ūkio ministerijos, Lietuvos savivaldybių asociacija, taip pat KPMPC ir SKVC; tris narius deleguoja nacionalinės švietimo savivaldos institucijos – po vieną Lietuvos universitetų rektorių konferencija, Lietuvos kolegijų direktorių konferencija ir Lietuvos profesinių mokyklų direktorių asociacija; devynis narius deleguoja socialiniai partneriai – keturis

darbdavius atstovaujančios institucijos, du verslo savivaldos institucijos, tris profesinės sąjungos.

- **Lietuvos švietimo taryba** (toliau – LŠT) yra institucija, atliekanti ekspertinį vertinimą ir konsultuojanti strateginiais Lietuvos švietimo plėtros klausimais. LŠT atlieka šias funkcijas: vertina Švietimo ir mokslo ministerijos parengtų Lietuvos Respublikos įstatymų, kitų teisės aktų projektus, kitus švietimo veiklą reglamentuojančius dokumentus; konsultuoja Lietuvos Respublikos Seimą, Lietuvos Respublikos Vyriausybę, Švietimo ir mokslo ministeriją, savivaldybių institucijas, švietimo teikėjus, mokslo ir studijų institucijas valstybinės švietimo politikos klausimais; teikia Lietuvos Respublikos Seimui, Lietuvos Respublikos Vyriausybei, Švietimo ir mokslo ministerijai, savivaldybių institucijoms, švietimo teikėjams, mokslo ir studijų institucijoms pasiūlymus dėl švietimo plėtotės kryptių, valstybinių švietimo plėtotės programų įgyvendinimo ir švietimo prioritetinio finansavimo. LŠT atstovauja labai didelė suinteresuotųjų šalių grupė. Po vieną narį į LŠT siūlo Lietuvos Respublikos Seimo Švietimo, mokslo ir kultūros komitetas, Lietuvos universitetų rektorių konferencija, Lietuvos mokslo taryba, Lietuvos kolegijų direktorių konferencija, Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacija, Lietuvos savivaldybių asociacija, Lietuvos savivaldybių švietimo padalinių vedėjų asociacija, Lietuvos gimnazijų asociacija, Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklų vadovų asociacija, Lietuvos pagrindinių mokyklų asociacija, Lietuvos pradinio ugdymo pedagogų asociacija, Lietuvos ikimokyklinio ugdymo įstaigų vadovų asociacija, Tautinių bendrijų taryba, Lietuvos moksleivių sąjunga, Lietuvos studentų sąjunga ir Lietuvos profesinių mokyklų direktorių asociacija. Švietimo ir mokslo ministras siūlo į Tarybą septynis narius iš švietimo ekspertų ir socialinių partnerių atstovų.
- **Bendrojo ugdymo taryba** (toliau – BUT) – Švietimo ir mokslo ministerijos patariamoji, kolegiali specialistų grupė, atliekanti su bendrojo ugdymo strategija ir taktika susijusių sprendimų ekspertinį vertinimą, ekspertuojanti ir inicijuojanti ugdymo turinio bei proceso organizavimo naujoves, sprendžianti

ekspertų komisijų darbo ir tarpusavio sąveikos problemas. BUT sudaro pripažinti, Lietuvos bendrojo lavinimo būklę ir švietimo kaitos perspektyvas gerai išmanantys, kūrybiškumu pasižymėję švietimo praktikai, švietimo politikos ekspertai ir mokslininkai.

- **Lietuvos profesinio mokymo taryba** (toliau – LPMT) – kolegiali valstybės švietimo savivaldos institucija, patarianti valstybės institucijoms sprendžiant strateginius profesinio mokymo klausimus. LPMT lygiomis dalimis sudaro valstybės valdymo ir savivaldybių institucijų, verslo savivaldos ir darbavimų asocijuotų institucijų, darbuotojų interesams atstovaujančių organizacijų atstovai.
- **Aukštojo mokslo taryba** (toliau – AMT) – Švietimo ir mokslo ministerijos patariamoji institucija strateginiais aukštojo mokslo plėtros klausimais. AMT turi 15 narių. Pirmininką ir jo pavaduotoją skiria švietimo ir mokslo ministras. Kitus narius iš kandidatų sąrašo, į kurį atstovus gali siūlyti asociacijos, įstaigos, įmonės, fiziniai asmenys, pateikdami išsamų siūlomo kandidato gyvenimo aprašymą, arba gali siūlytis patys fiziniai asmenys, pateikdami savo gyvenimo aprašymą, atrenka specialiai sudaryta konkursinė komisija.

2.2. Lietuvos švietimo sistemoje teikiamos kvalifikacijos ir jų sertifikavimas

Šiame skyrelyje pristatomos įvairiuose Lietuvos švietimo sistemos sektoriuose pastaruoju metu teikiamos kvalifikacijos. Glaustai aprašoma, kokie yra kvalifikacijų lygiai, kaip nacionaliniu lygiu reglamentuojami mokymosi / studijų rezultatai, kaip rengiamos ugdymo / mokymo / studijų programos, kaip vertinami ir įteisinami mokymosi / studijų rezultatai.

2.2.1. Bendrasis ugdymas

Bendrojo ugdymo (pradinio, pagrindinio ir vidurinio) tikslus nustato Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos švietimo įstatymu, iki 16 metų amžiaus privaloma mokytis pagal privalomas – pradinio ir pagrindinio – ugdymo programas.

Valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 metų nuostatos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Seimo 2003 m. liepos 4 d. nutarimu Nr. IX-1700 (Žin., 2003, Nr. 71-3216), nusako Lietuvos švietimo plėtotos tikslus bei priemones jiems įgyvendinti, taip pat apibrėžia pagrindinius kiekybinius ir kokybinius siekinius, kuriais grindžiama Lietuvos švietimo raida 2003–2012 metais. Remiantis šia strategija parengta Bendrojo lavinimo ugdymo turinio formavimo, vertinimo, atnaujinimo ir diegimo strategija, patvirtinta Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2007 m. gegužės 23 d. įsakymu Nr. ISAK-970 (Žin., 2007, Nr. 63-2440). Strategijos paskirtis – apibrėžti ugdymo turinio formavimo, įgyvendinimo, vertinimo ir atnaujinimo tikslus bei principus, švietimo lygių funkcijas ir atsakomybę šiame procese, numatyti ugdymo turinio proceso iki 2012 m. prioritetus, priemones, jų įgyvendinimo rodiklius. Remiantis šia strategija atnaujintos pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo bendrosios programos – dokumentai, reglamentuojantys bendrojo ugdymo turinį, siekiant ugdymo dermės, prieinamumo ir kokybės visoje šalies švietimo sistemoje. Pagrindinė vykusio bendrųjų programų atnaujinimo kryptis buvo orientuoti ugdymo turinį į bendrųjų kompetencijų ir esminių dalykinių kompetencijų ugdymą, ypač daug dėmesio skiriant mokymuisi mokytis, ir labiau individualizuoti ugdymą, atsižvelgiant į skirtingus mokinių poreikius. Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrosios programos atnaujintos 2008 m., vidurinio – 2011 m. Bendrąsias programas rengia UPC metodininkų vadovaujama švietimo ekspertų grupė, pasitelkdama geriausius šalies mokytojus. Suderinti su mokytojų bendruomenėmis ir BUT bendrųjų programų projektai tvirtinami švietimo ir mokslo ministro.

Ugdymo turinys bendrosiose programose apibrėžiamas aprašant numatomus mokinių mokymosi pasiekimus, pateikiant rekomenduojamas ugdymo gaires, nurodant dalykų turinio apimtį ir aprašant mokinių pasiekimų lygių požymius. Mokinių mokymosi pasiekimai bendrosiose programose aprašomi kompetencijų terminais, ypač išryškinant mokinių įgyjamus bendrųjų kompetencijų ir esminių dalykinių kompetencijų pagrindus. Kompetencija suprantama kaip žinių, gebėjimų ir nuostatų visuma.

Bendrosios programos apibrėžia ugdymo turinį valstybės lygiu. Mokyklos ir mokytojai, vadovaudamiesi bendrosiomis programomis, formuoja mokyklos ir klasės lygio ugdymo turinį pagal atskirų klasių ir mokinių poreikius taip, kad mokiniai pagal savo išgales pasiektų kuo geresnį rezultatą.

Pradinis ugdymas

Pradinio ugdymo tikslas – ugdyti aktyvų, kūrybingą, elementaraus raštingumo ir socialinių, pažintinių, informacinių, veiklos gebėjimų bei bendrųjų vertybių pamatus įgijusį vaiką, pasirengusį mokytis toliau pagal pagrindinio ugdymo programas. Pradinio ugdymo programos trukmė – ketveri metai. Pradėti mokytis pagal pradinio ugdymo programą priimamas vaikas, kuriam tais kalendoriniais metais sueina septyneri metai. Tėvų pageidavimu pradinis ugdymas gali būti teikiamas metais anksčiau, jei vaikas tokiam ugdymui subrendęs.

Pradinį ugdymą sudaro šios sritys:

Dorinis ugdymas (tikyba, etika). Jo paskirtis – padėti mokiniui išsiugdyti pozityvų ir bendrosiomis dorišėmis vertybėmis grįstą santykį su savimi, kitais žmonėmis ir pasauliu.

Kalbinis ugdymas (lietuvių gimtoji, kitos gimtosios (baltarusių, lenkų, rusų ir vokiečių) kalbos, lietuvių valstybinė kalba, pirmoji užsienio (anglų, prancūzų, vokiečių) kalba, lietuvių gestų kalba, lietuvių kalba kurtiesiems ir neprigirdintiesiems. Šio ugdymo paskirtis – padėti mokiniui įgyti elementaraus raštingumo pagrindus, išsiugdyti elementarius teksto kūrimo ir suvokimo gebėjimus, sukurti prielaidas įgyti ir plėtoti intelektines galias, emocinę, dorovinę, socialinę, kultūrinę patirtį.

Matematinis ugdymas (matematika). Jo paskirtis – ugdyti mokinio gebėjimus skaičiuoti, logiškai mąstyti ir formalizuoti, lavinant jo vaizdinį, erdvinį ir tikimybinių mąstymą.

Socialinis ir gamtamokslinis ugdymas (pasaulio pažinimas). Jo paskirtis – supažindinti su artimiausia socialine bei gamtine aplinka, padėti suprasti, koks ryšys yra tarp žmonių ir gamtos, tarp praeities, dabarties ir ateities; išsiugdyti gebėjimus, kurių reikia pažįstant pasaulį, jį tiriant ir sprendžiant problemas; ugdyti vertybines nuostatas: toleranciją kitiems ir kitokiems, pagarbą

gyvybei, įsipareigojimą ir atsakomybę už savo bei kitų gyvybę ir sveikatą, už viską, kas vyksta greta.

Meninis ugdymas (dailė ir technologijos, muzika; šokis, teatras). Jo paskirtis – padėti vaikui įgyti pradinę meninę, estetinę, kultūrinę kompetencijas, leisti atsiskleisti mokinių kūrybingumui menų srityje, per meną įsitraukti į aktyvią socialinę veiklą, bendravimą, mokymąsi.

Kūno kultūra. Jos paskirtis – diegti sveikos gyvenamosios įpročius, ugdyti judėjimo džiaugsmą, sudaryti sąlygas vaiko prigimčiai artima fizine veikla išreikšti savo individualumą, skatinti kūrybingumą, ugdyti bendravimo ir bendradarbiavimo įgūdžius, puoselėti olimpinės sporto vertybes.

Pradinio ugdymo programos įgyvendinimą (nustatomos dalykams skirtos valandos, atostogos ir kt.) reglamentuoja bendrieji pradinio ugdymo planai, tvirtinami švietimo ir mokslo ministro.

Mokinio pasiekimai ir daroma pažanga pradinio ugdymo pakopoje vertinami remiantis individualios pažangos (idiografiniu) principu, taikomas formuojamasis ir apibendrinamasis vertinimas. Pradinio ugdymo bendrosiose programose aprašyti mokinių mokymosi pasiekimų lygių (patenkinamas, pagrindinis, aukštesnysis) požymiai, siekiant nužymėti kriterinio mokinių pasiekimų įvertinimo gaires. Ugdymosi laikotarpio pabaigoje (trimestras, pusmetis, metai) mokinių pasiekimai apibendrinami remiantis per ugdymosi laikotarpį sukaupta vertinimo informacija (užduotys, diagnostiniai darbai, stebėjimų medžiaga, kūrybiniai darbai ir pan.). Apibendrinamojo vertinimo informacija padeda mokytojui numatyti tiek klasės, tiek kiekvieno vaiko ugdymo(si) pasiekimų augimo perspektyvą, koreguoti ugdymo tikslus. Jei mokinys nepasiekia patenkinamo pasiekimų lygmens, nustatomos mokymosi nesėkmių priežastys, numatoma / teikiama tikslinė pedagoginė ar specialioji arba psichologinė pagalba, kuri padėtų pasiekti geresnių mokymosi pasiekimų.

Mokiny, kurio visų pradinio ugdymo programos dalykų pasiekimai yra ne žemesni kaip patenkinamas lygis, laikomas baigusiu pradinio ugdymo programą ir įgijusiu pradinį išsilavinimą. Mokinys gauna pradinio išsilavinimo pažymėjimą ir pradinio ugdymo programos baigimo pasiekimų bei pažangos vertinimo aprašą.

Pagrindinis ugdymas

Pagrindinio ugdymo tikslas – plėtoti dvasines, intelektualines ir fizines asmens galias, ugdyti aktyvų, kūrybingą, atsakingą pilietį, įgijusį kompetencijas, būtinas sėkmingai socialinei integracijai ir mokymuisi visą gyvenimą. Baigęs pagrindinio ugdymo programą mokinys yra įgijęs gyvenimui, tolesniam mokymuisi ir darbui būtinus esminių dalykinių ir bendrųjų kompetencijų pagrindus. Pagrindinio ugdymo programos trukmė – šešeri metai. Joje skiriamos dvi dalys: pirmoji dalis – 5–8 klasės ir antroji dalis – 9–10 klasės.

Pagrindinis ugdymas teikiamas mokiniui, įgijusiam pradinį išsilavinimą.

Pagrindinio ugdymo programos turinį nustato pagrindinio ugdymo bendrosios programos, o įgyvendinimą (nustatomas dalykų pamokų skaičius ir kt.) reglamentuoja pagrindinio ugdymo bendrieji planai, tvirtinami švietimo ir mokslo ministro.

Pagrindinio ugdymo bendrosios programos sušikstytos į dešimt ugdymo sričių:

Dorinis ugdymas (etika, tikyba). Jo paskirtis – padėti mokiniams ugdytis moralės ir religijos supratimą, mąstymą, sąžinę ir kurti pozityvų, bendrosiomis dorišėmis vertybėmis grindžiamą santykį su savimi, kitais žmonėmis ir pasauliu.

Kalbos (lietuvių gimtoji kalba, kitos gimtosios kalbos (baltarusių, lenkų, rusų ir vokiečių), lietuvių gestų kalba, lietuvių valstybinė kalba, lietuvių kalba kurtiesiems ir neprigirdintiesiems, pirmoji užsienio kalba, antroji užsienio kalba, užsienio kalba (anglų) kurtiesiems ir neprigirdintiesiems). Kalbinio ugdymo paskirtis – padėti mokiniams įgyti komunikavimo ir kultūrinės kompetencijų pagrindus, formuoti pilietinę ir tautinę savimonę. Siekiama, kad mokiniai sąmoningai ugdytųsi, tobulintų savo kalbinius gebėjimus, suvoktų, interpretuotų ir kritiškai vertintų įvairaus pobūdžio tekstus, kurtų įvairaus pobūdžio sakytinius ir rašytinius tekstus, domėtųsi kultūriniu gyvenimu, jame dalyvautų, kritiškai vertintų įvairias kultūrinio gyvenimo formas, gerbtų savo šalies ir tautos kultūros tradicijas, dabarties pasaulio vertybes, būtų atviri kultūrų įvairovei.

Matematika. Siekiama, kad kiekvienas pagrindinę mokyklą baigiantis mokinys gerai suprastų pagrindines

matematikos sąvokas ir procedūras, mokėtų atpažinti situacijas, klausimus, į kuriuos gali atsakyti ar jau atsakė matematika, išmoktų formuluoti matematines prielaidas, hipotezes, išmanyti informacijos paieškos būdus. Mokant matematikos siekiama ne tik matematikos kaip mokomojo dalyko tikslų, bet ir bendrųjų ugdymo tikslų, ypač metakognityviojo mąstymo, bendravimo bei bendradarbiavimo gebėjimų ugdymo srityse.

Gamtamokslinis ugdymas. Jo paskirtis – sudaryti galimybę visiems mokiniams įgyti gamtamokslinės kompetencijos pagrindus. Siekiama, kad mokiniai perimtų esmines gamtos mokslų sąvokas ir sampratas, įgytų gebėjimų, kurie padėtų pažinti pasaulį, išsiugdytų vertybines nuostatas. Mokiniai rengiami ir brandinami tolesniam gyvenimui kaip visaverčiai piliečiai, gebantys sveikai gyventi ir spręsti darnaus vystymosi problemas.

Socialinis ugdymas (istorija, geografija, pilietiškumo ugdymas, ekonomika ir verslumas, psichologija). Siekiama, kad mokiniai įgytų supratimą apie žmonių gyvenimą demokratinėje visuomenėje, demokratinės visuomenės ir valstybės prigimtį, jos gyvavimo principus ir normas, istorinę Lietuvos, Europos ir pasaulio raidą, istorinę ir kultūrinę žmonijos bei lietuvių tautos palikimą, gamtinius procesus, jų įtaką žmonių veiklai ir gyvensenai, gamtinės aplinkos ir žmogaus gyvenimo sąlygų regioninius skirtumus, gamtos ir žmogaus savitarpio ryšius; kad išsiugdytų gebėjimus kritiškai vertinti dabartiniame pasaulyje vykstančius politinius, socialinius, ekonominius, kultūrinius ir gamtinius reiškinius bei procesus, aktyviai dalyvauti visuomenės gyvenime, bendrauti ir bendradarbiauti, siekti įgyvendinti jiems ir visuomenei svarbius tikslus; kad ugdytųsi tautinę ir pilietinę savimonę, grindžiamą demokratinėmis ir kultūrinėmis tautos vertybėmis.

Meninis ugdymas (dailė, muzika, šokis, teatras, šiuolaikiniai menai). Jo paskirtis – ugdyti dvasines, kūrybines ir fizines mokinių galias, padėti įgyti bendrąją meninę kompetenciją, reikalingą savarankiškai ir aktyviai dalyvauti meninėje kūryboje ir šiuolaikiniame kultūriniame gyvenime.

Informacinės technologijos. Siekiama, kad mokiniai gebėtų saugiai, tikslingai bei teisėtai naudoti ir taikyti tinkamas informacinių bei komunikacinių technologijų technines ir programines priemones, veiksmingai

taikyti informacines technologijas mokantis įvairių dalykų, paaiškinti esmines kompiuterijos ir informacinių bei komunikacinių technologijų sąvokas ir sampratas, nuosekliai, struktūriškai, algoritmiškai mąstyti.

Technologijos. Siekiama sudaryti prielaidas mokiniams išsiugdyti technologinio raštingumo pagrindus, t. y. puoselėti vertybines nuostatas ir bendruosius technologinius gebėjimus, būtinus kiekvienam žmogui nuolat kintančioje sociokultūrinėje aplinkoje, gebėti naudotis nesudėtingomis technologijomis kaip vartotojams, patirti kūrybinį džiaugsmą, mokėti spręsti problemas, išsiugdyti pozityvias nuostatas nuolatinei technologijų kaitai.

Kūno kultūra. Jos paskirtis – ugdyti mokinių sveikata stiprinančio fizinio aktyvumo nuostatas bei gebėjimus ir sistemingo fizinio aktyvumo įpročius. Mokomasi sveikatos tausojimo ir stiprinimo pagrindų, įvairių sporto šakų technikų ir taktikų, ugdomos bendravimo, bendradarbiavimo komandoje ir grupėje nuostatos.

Mokinių pažanga ir pasiekimai ugdymo procese vertinami atsižvelgiant į bendrąsias pagrindinio ugdymo programas, kuriose aprašyti patenkinamo, pagrindinio ir aukštesniojo mokymosi pasiekimų lygių požymiai, vadovaujantis Mokinių pažangos ir pasiekimų vertinimo samprata, patvirtinta Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2004 m. vasario 25 d. įsakyму Nr. ISAK-256. Mokinių pažangai ir pasiekimams vertinti taikomas formuojamasis, diagnostinis ir apibendrinamasis vertinimas.

Pagrindinis išsilavinimas įgyjamas baigus pagrindinio ugdymo programą ir patikrinus mokymosi pasiekimus. Programa laikoma baigta, kai mokinys visų mokomųjų dalykų yra pasiekęs mažiausiai patenkinamą mokymosi pasiekimų lygį. Baigus pagrindinio ugdymo programą mokyklose organizuojamas lietuvių gimtosios, lietuvių valstybinės kalbos, matematikos ir gimtųjų kalbų (baltarusių, lenkų, rusų, vokiečių) mokinių pasiekimų patikrinimas. Pasiekimų patikrinimo užduotys rengiamos centralizuotai. Pasiekimų patikrinimą organizuoja ir vykdo mokykla, mokinių darbus vertina mokyklos mokytojai. Iki 2011 m. pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimas mokiniui nebuvo privalomas. 2011 m. priimtas Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas įteisinęs privalomą mokymosi pasiekimų patikrinimą, baigus pagrindinio ugdymo programą.

Įgijęs pagrindinį išsilavinimą mokinys gali toliau mokytis pagal vidurinio ugdymo programą, pagal profesinio mokymo programą arba pagal profesinio mokymo programą kartu su vidurinio ugdymo programa.

Vidurinis ugdymas

Vidurinio ugdymo tikslas – brandinti dvasines, intelektualiąsias ir fizines asmens galias, ugdyti aktyvų, kūrybingą, atsakingą pilietį, įgijusį bendrųjų ir dalykinių kompetencijų, būtinų sėkmingai socialinei integracijai, profesinei veiklai ir mokymuisi visą gyvenimą. Baigęs vidurinio ugdymo programą mokinys yra įgijęs gyvenimui, tolesniam mokymuisi ir darbui būtinas esmines dalykines ir bendrąsias kompetencijas.

Vidurinis ugdymas teikiamas mokiniui, įgijusiam pagrindinį išsilavinimą.

Vidurinio ugdymo programa yra dvejų metų. Ją sudaro privalomieji ir pasirenkamieji bendrojo ugdymo dalykai bei galimi profesinio mokymo programos moduliai. Privalomieji bendrojo ugdymo dalykai sudaro ne mažiau kaip 60 procentų viso mokinio pamokų laiko. Kai vykdoma vidurinio ugdymo programa kartu su profesinio mokymo programa arba vidurinio ugdymo programa kartu su meniniu, muzikiniu, dailės, sportiniu ugdymu – privalomieji bendrojo ugdymo dalykai sudaro apie 50 proc. viso mokinio pamokų laiko. Vidurinio ugdymo dalykų bendrųjų programų turinys pateikiamas skirtingo sudėtingumo pasirenkamaisiais dalykų kursais ir moduliais. Galimos dvi skirtingos to paties dalyko kurso programos: bendrojo ir išplėstinio. Dalyko bendrojo kurso programa padeda mokiniui toliau plėtoti pagrindinio ugdymo programoje įgytas bendrąsias ir dalykines kompetencijas, nukreiptas į bendrąjį raštingumą. Dalyko bendrojo kurso turinio apimtį sudaro plačiai vartojamos dalyko sąvokos, pagrindiniai dėsningumai, svarbiausios idėjos, jų kontekstas ir praktinis taikymas, vertybinės nuostatos. Dalyko išplėstinio kurso programa padeda mokiniui plėtoti pagrindinio ugdymo programoje įgytas bendrąsias ir dalykines kompetencijas, reikalingas tolesnėms studijoms ir būsimai profesinei veiklai pasirengti. Užsienio kalbų programa pateikiama kursais, orientuotais į Europos Tarybos siūlomus A1 ir A2, B1 ir B2 kalbos mokėjimo lygius.

Vidurinio ugdymo programos turinį nustato vidurinio ugdymo bendrosios programos, jeigu yra įtraukti profesinio mokymo programos moduliai – profesinio mokymo programa. Bendrosios ugdymo programos suskirstytos į ugdymo sritis.

Dorinis ugdymas (etika, tikyba). Siekiama išugdyti mokinio gebėjimą ir nusiteikimą būti ir veikti pasaulyje vadovaujantis įsisąmonintomis moralės nuostatomis, kurti pozityvius, tolerantiškus, demokratiškus, atsakingus santykius su kitais; ieškoti savo gyvenimo kelio ir atsakymų į gyvenimo prasmės, pašaukimo bei šeimos gyvenimo klausimus, interpretuojant filosofinius ir religinius požiūrius plėtoti mąstymą ir etinį, filosofinį, religinį, kultūrinį sąmoningumą rengiantis tolesnėms studijoms ir profesinei veiklai. Mokiniai privalomai renkasi vieną dalyką iš dorinio ugdymo srities.

Kalbos (lietuvių kalba ir literatūra, kitos gimtosios (baltarusių, lenkų, rusų, vokiečių) kalbos, lietuvių gestų kalba, lietuvių kalba kurtiesiems ir neprigirdintiesiems, užsienio kalbos, užsienio kalba kurtiesiems ir neprigirdintiesiems). Vidurinio ugdymo programos kalbinio ugdymo paskirtis – sudaryti sąlygas mokiniams ugdytis asmeninį santykį su kalba ir literatūra, kultūra, lavintis meninį skonį, plėsti savo kaip skaitytojo estetinę patirtį. Mokantis pagal pagrindinio ugdymo programą iš(si)ugdyti komunikavimo ir kultūrinės kompetencijos pagrindai toliau tobulinami, plėtojami. Vidurinio ugdymo programoje daug dėmesio skiriama viešajam (dialoginiam ir monologiniam) kalbėjimui, nes demokratiškame sparčių pokyčių amžiuje kalbėjimas yra vienas svarbiausių sėkmės veiksnių įvairiose asmens veiklos srityse. Todėl mokomasi pažinti ir vertinti informacijos, idėjų, argumentų patikimumą, skirtingus požiūrius, etiškai ir argumentuotai ginti tiesą, tapti sąmoningais valstybės piliečiais. Mokiniai privalomai mokosi lietuvių kalbos ir literatūros, vienos užsienio kalbos, bet gali mokytis ir kelias užsienio kalbas. Tautinės mažumos kalba besimokantys mokiniai privalomai mokosi savo gimtosios kalbos.

Matematika. Siekiama sudaryti galimybę mokiniams plėtoti matematinę kompetenciją, t. y. gebėjimus ir nuostatas, pažinti pasaulį, aprašyti jį matematiniais modeliais, taikyti matematinius metodus sprendžiant praktines ir teorines įvairių mokslo sričių problemas. Šio dalyko mokytis privaloma.

Gamtamokslinis ugdymas (biologija, fizika, chemija, integruotas gamtos mokslų kursas). Siekiama nuodugniau plėtoti mokinių gamtamokslinę kompetenciją pasirinktoje srityje (mokiniai privalomai renkasi vieną iš gamtos mokslų dalykų). Siekiama ne tiek plėsti gamtos mokslų turinį, kiek lavinti mokinių gebėjimus kritiškai ir kūrybingai operuoti gamtos mokslų idėjomis, dėsniais ir metodais, interpretuoti mokslinius faktus, spręsti teorines ir praktines problemas, formuoti vientisą pasaulio vaizdą, parodyti glaudų gamtos ir žmogaus ryšį. Toliau ugdomi eksperimento planavimo ir atlikimo, rezultatų analizės, pateikimo ir apibendrinimo gebėjimai bei vertybinės nuostatos imtis asmeninės atsakomybės už aplinkos išsaugojimą, tausoti savo ir kitų žmonių sveikatą. Mokiniai privalomai renkasi vieną iš gamtamokslinio ugdymo srities dalykų.

Socialinis ugdymas (istorija, geografija, integruotas istorijos ir geografijos kursas, teisė, filosofija, religijotyra, psichologija, ekonomika ir verslumas). Socialinio ugdymo srities paskirtis – suteikti mokiniui pilietinės ir socialinės kultūros pagrindus, įkūnijančius humanizmo ir demokratijos vertybes bei principus ir atliepiančius kintančius asmens ir visuomenės gyvenimo poreikius. Mokydamiesi pagal vidurinio ugdymo programą mokiniai gilina jau įgytą supratimą apie žmonių gyvenimą demokratinėje visuomenėje, istorinį ir kultūrinį žmonijos ir lietuvių tautos palikimą, gamtos ir žmogaus savitarpio ryšius, gebėjimus aktyviai dalyvauti visuomenės gyvenime, bendrauti ir bendradarbiauti, įgyvendinti jiems ir visuomenei svarbius tikslus. Mokiniai privalomai renkasi vieną iš socialinio ugdymo srities dalykų.

Informacinės technologijos. Siekiama sudaryti sąlygas mokiniams, pasirinkusiems mokytis informacinių technologijų dalyką (šio dalyko galima ir nesimokyti), tęsti informacinės komunikacinės kompetencijos ugdymą. Informacinių technologijų bendrasis kursas apima tekstinių dokumentų maketavimą, skaitinės informacijos apdorojimą skaičiuokle, pateikčių rengimą, saugų ir teisėtą informacijos bei interneto naudojimą. Mokydamiesi išplėstinio kurso renkasi vieną iš modulių: programavimo, duomenų bazių kūrimo ir valdymo ar elektroninės leidybos. Išplėstinio kurso mokomasi baigus bendrąjį kursą.

Technologijos. Siekiama sudaryti prielaidas mokiniams plėtoti technologinę kompetenciją, t. y. puoselėti vertybines nuostatas ir technologinius gebėjimus, būtinus kiekvienam žmogui nuolat kintančioje socialinėje kultūrinėje aplinkoje, išsiugdyti pozityvias nuostatas nuolatinei pažangių technologijų kaitai. Technologijų programa sudaryta iš šešių pasirenkamųjų technologijų krypčių. Pasirinkus (mokiniai renka vieną dalyką iš technologijų ir meninio ugdymo sričių) susipažįstama su technologijų kryptimi (ūkio šakos raida, profesijomis, naudojamomis medžiagomis, technika ir technologijomis).

Meninis ugdymas (dailė, muzika, šokis, teatras, grafinis dizainas, filmų kūrimas, fotografija, kompiuterinės muzikos technologijos). Meninio ugdymo paskirtis yra plėtoti jaunuolių dalykinės meninės ir bendrąsias kompetencijas, įgytas pagrindinėje mokykloje. Dalykų pasiūla užtikrina galimybę įvairių meninių pasiekimų, interesų, polinkių ir poreikių mokiniams pasirinkti sau patrauklią meninio ugdymo programą. Mokiniai privalomai renka vieną iš meninio ugdymo ar technologijų srities dalykų.

Kūno kultūra. Jos paskirtis – sudaryti sąlygas mokinių fizinei, socialinei ir emocinei saviugdai, fiziniam ir socialiniam aktyvumui reikšti, asmens socialinei integracijai ir sveikatos potencialui stiprėti. Programa sudaro didesnes kūno kultūros ugdymosi pasirinkimo galimybes. Mokiniai, be bendrosios kūno kultūros programos, gali rinktis kūno kultūros modulį atsižvelgdami į savo polinkius, poreikius ir galias. Programoje siūlomi šie kūno kultūros moduliai: krašto gynyba, sveika gyvensena, neolimpinės sporto šakos, varžybų organizavimas ir teisėjavimas, rankų lenkimas, kita (siūlo mokykla atsižvelgdama į mokinių pomėgius, poreikius ir galimybes). Kūno kultūros mokyti privaloma.

Mokinių pažanga ir pasiekimai ugdymo procese vertinami atsižvelgiant į bendrąsias vidurinio ugdymo programas, kuriose aprašyti patenkinamo, pagrindinio ir aukštesniojo mokymosi pasiekimų lygių požymiai. Mokinių pažangai ir pasiekimams vertinti taikomas formuojamasis, diagnostinis ir apibendrinamasis vertinimas.

Vidurinis išsilavinimas įgyjamas baigus vidurinio ugdymo programą ir švietimo ir mokslo ministro nustatytą tvarką išlaikius brandos egzaminus.

Vidurinio ugdymo programa laikoma baigta, kai mokinių visų savo individualaus ugdymo plano dalykų yra

pasiekęs patenkinamą mokymosi pasiekimų lygį. Viduriniui išsilavinimui įgyti privaloma išlaikyti du brandos egzaminus: lietuvių kalbos ir vieną pasirenkamąjį egzaminą. Mokiniai, kurie mokosi tautinės mažumos kalba, privalo laikyti lietuvių (valstybinės) kalbos egzaminą.

Mokiniui galima rinktis laikyti ne daugiau kaip penkis brandos egzaminus.

Brandos egzaminų tikslas – įvertinti mokinio vidurinio ugdymo pasiekimus ir jų atitiktį bendrųjų programų reikalavimams, teikti informaciją vidurinio ugdymo kokybei gerinti. Kadangi vidurinio ugdymo programoje yra dvi skirtingos to paties dalyko kurso programos (bendrasis ir išplėstinis kursas), atitinkamai yra dviejų tipų brandos egzaminai: mokyklinis ir valstybinis. Mokyklinis brandos egzaminas orientuotas į dalyko bendrojo kurso programą, mokyklinio brandos egzamino darbų vertinimas – kriterinis. Valstybinis brandos egzaminas orientuotas į dalyko išplėstinio kurso programą, vertinimas – norminis, skirtas mokinių pasiekimams tarpusavyje šalies mastu lyginti. Informacija apie egzaminus naudojasi aukštosios mokyklos.

Egzamino tipą mokinys renka laisvai, atsižvelgdamas į savo tolesnius planus.

Organizuojami valstybiniai ir mokykliniai lietuvių kalbos (gimtosios ir valstybinės), nuo 2009–2010 mokslo metų – tik valstybiniai užsienio kalbų (anglų, vokiečių, prancūzų, rusų), istorijos, biologijos, chemijos, fizikos, matematikos, informacinių technologijų brandos egzaminai ir tik mokykliniai gimtųjų (baltarusių, lenkų, rusų, vokiečių) kalbų, dailės, muzikos, muzikologijos, technologijų ir geografijos brandos egzaminai. Nuo 2012 m. geografijos egzaminas bus valstybinis, nuo 2013 m. organizuojamas visiems (lietuvių ir tautinės mažumos kalba besimokantiems mokiniams) vienodas lietuvių kalbos ir literatūros brandos egzaminas (bus mokyklinis ir valstybinis).

Brandos egzaminų programos rengiamos vadovaujantis bendrosiomis dalykų programomis. Jas rengia Ugdymo plėtotės centro metodininkų vadovaujama švietimo ekspertų grupė. Brandos egzaminų programų projektai derinami su dalykų mokytojų asociacijomis. Brandos egzaminų programos tvirtinamos ir skelbiamos prieš dvejus metus iki brandos egzaminų organizavimo pradžios. Tiek mokyklinių, tiek valstybinių brandos eg-

zaminų programos, užduotys, jų vertinimo instrukcijos rengiamos centralizuotai.

Brandos egzaminai vykdomi centruose – paskirtose mokyklose, į kurias atvyksta kelių artimų mokyklų mokiniai. Mokyklinių brandos egzaminų darbai vertinami savivaldybės vykdomųjų institucijų įsteigtuose vertinimo centruose, valstybinių brandos egzaminų – Nacionalinio egzaminų centro įsteigtuose vertinimo centruose. Valstybinių egzaminų darbus centralizuotai vertina švietimo ir mokslo ministro patvirtinta vertinimo komisija. Egzaminų rezultatai, įvertinti pagal šimto balų skalę (pirmas teigiamas išlaikyto valstybinio brandos egzamino vertinimas prasideda nuo vieneto), pagal norminio vertinimo sistemą siejami su išlaikiusiojo egzaminą procentiniu rangiu. Mokyklinių egzaminų darbus pagal patvirtintus vertinimo kriterijus vietoje vertina savivaldybės švietimo padalinio sudaryta darbų vertinimo komisija.

Išsilavinimą patvirtinantys dokumentai

- *Pradinio išsilavinimo pažymėjimas*, baigus pradinio ugdymo programą.
- *Pagrindinio išsilavinimo pažymėjimas*, baigus pagrindinio ugdymo programą ir patikrinus mokymosi pasiekimus.
- *Brandos atestatas*, baigus vidurinio ugdymo programą ir švietimo ir mokslo ministro nustatyta tvarka išlaikius brandos egzaminus.

2.2.2. Profesinis mokymas

Profesinį mokymą reglamentuoja Lietuvos Respublikos profesinio mokymo įstatymas (toliau – PMĮ). Lietuvoje PMĮ buvo priimtas 1997 m. Jame kvalifikacijų lygiai nebuvo apibrėžti, tačiau yra nurodoma, kad kvalifikacija suteikiama baigus profesinio mokymo programą, kuri atitinka „į Studijų ir mokymo programų registrą įtrauktų profesinio mokymo programų reikalavimus“. Tvarkant šį registrą, švietimo ir mokslo ministras 1997 m. pasirašė įsakymą Nr. 1383 „Dėl Lietuvos profesinio išsilavinimo lygių patvirtinimo“, kuriame buvo įteisinti keturi profesinio išsilavinimo lygiai. Prasidėjus tuomet veikusių trejų metų trukmės povidurinio profesinio mokymo programas teikusių aukštesniųjų mokyklų reformavimo į kolegijas procesui, Lietuvos profesinio išsilavinimo lygių aprašymai 2001 m. buvo pakoreguoti, nedarant esminių pakeitimų pirmųjų keturių lygių apibūdinimui ir įvedant penktąjį profesinio išsilavinimo lygį, taikytiną studijoms kolegijose, kurios pagal Lietuvos Respublikos aukštojo mokslo įstatymą (toliau – AMĮ) priskiriamos aukštojo mokslo sistemai. Profesinio mokymo sektoriuje, kurio metu nesiekama įgyti aukštojo išsilavinimo, Lietuvos kvalifikacijų sistemoje buvo įteisinti keturi kvalifikacijų lygiai (1 lentelė). Iki patvirtinant Lietuvos kvalifikacijų sandarą, jais buvo vadovaujama formuojant atitinkamų lygių kvalifikacijas.

1 lentelė. Lietuvos profesinio išsilavinimo lygiai

Profesinio išsilavinimo lygis	Profesinio išsilavinimo lygio apibūdinimas	Minimalus bendrojo išsilavinimo cenzas*
Pirmas	Kompetencija atlikti nesudėtingas, pasikartojančias darbo operacijas.	–
Antras	Kompetencija atlikti principinių savarankiškų sprendimų nereikalaujantį specializuotą darbą.	Pradinis / pagrindinis
Trečias	Kompetencija atlikti sudėtingą darbą gana atsakingų ir savarankiškų sprendimų reikalaujančiose veiklos srityse. Įgyjamas gebėjimas derinti grupės veiklą.	Vidurinis
Ketvirtas	Kompetencija atlikti sudėtingą darbą atsakomybės, savarankiškumo, gilių žinių ir specifinių gebėjimų reikalaujančiose veiklos srityse. Įgyjamas gebėjimas organizuoti ir administruoti grupės veiklą.	Vidurinis

* Bendrasis išsilavinimas, būtinas profesinio išsilavinimo atitinkamam lygiui pasiekti, gali būti įgyjamas prieš arba profesinio mokymosi metu (integruotas profesinio mokymo programoje).

PMĮ (1997 m., nauja įstatymo redakcija priimta 2007 m.) apibrėžta, kad profesinio mokymo teikėjas – profesinio mokymo įstaiga, laisvasis mokytojas ir kitas profesinio mokymo teikėjas (bendrojo lavinimo mokykla, įstaiga, organizacija, įmonė, kuriai profesinis mokymas nėra pagrindinė veikla), įstatymų nustatyta tvarka turintis teisę vykdyti profesinio mokymo programas. Profesinio mokymo teikėjas gali priimti asmenis mokytis ir pradėti vykdyti formaliojo profesinio mokymo programas tik gavęs Švietimo ir mokslo ministerijos išduotą licenciją.

Pirminis profesinis mokymas

Pirminiame profesiniame mokyme mokymo turinys formuojamas kompetencijų ir mokymo tikslų pagrindu, kurie yra apibrėžti profesinio rengimo standarte. Kompetencija yra suprantama kaip tam tikrai veiklai atlikti reikalingų žinių, gebėjimų ir vertybinių nuostatų visuma, o mokymo tikslai apibrėžia, kokios žinios ir gebėjimai reikalingi tam tikrai kompetencijai įgyti. Kad būtų įregistruota nauja kvalifikacija, pirmiausia turi būti parengtas atitinkamas profesinio rengimo standartas.

Profesinio rengimo standartai rengiami centralizuotai, rengimo procesą koordinuojant Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centrui (toliau – KPMPC). Kokius standartus rengti, nustato ūkio šakų ekspertų grupės, kuriose lygiomis dalimis atstovaujama darbdaviams, profesijai ir profesinio rengimo institucijoms. Jos, prieš teikdamos švietimo ir mokslo ministrui tvirtinti, aprobuoja parengtus standartus. Standartą rengia darbo grupė, sudaryta iš profesijos mokytojų ir atitinkamos veiklos srities profesionalų. Darbo grupė išanalizuoja su duotąja kvalifikacija susijusius teisinius dokumentus ir atlieka kvalifikacijų tyrimus įmonėse arba darbo vietose. Sukaupta informacija panaudojama formuojant standarto turinį.

Profesinio rengimo standartai buvo rengiami kvalifikacijoms, atitinkančioms trečio profesinio išsilavinimo lygio reikalavimus (1 lentelė). Standarto pavyzdys pateiktas 2 priede.

Pirminio profesinio mokymo programas rengia profesinio mokymo teikėjai. Jas sudaro dvi dalys: *bendra* visai šaliai, nustatanti profesinės veiklos sritis, kompetencijas, mokymo tikslus ir vertinimo nuostatas (šie elementai perkeliama iš atitinkamo profesinio rengimo standarto), ir *mokyklos lygio*, apimanti specializacijai skirtas papildomas kompetencijas, kurias, atsižvelgus į vietos poreikius, sufor-

muluoja mokykla, taip pat dalykų programas, mokymo metodus, mokymo priemones ir pan.

Naujai parengta programa yra suderinama su darbdaviams atstovaujanti kompetentinga įstaiga (pvz., Pramonės, prekybos ir amatų rūmais). Tuomet ekspertai (profesijos mokytojai, darbdaviai) vertina programos kokybę ir, kai yra teigiama išvada, programa įregistruojama *Studijų, mokymo programų ir kvalifikacijų registre*, kuriame skelbiamos visos formaliojo švietimo programos. Licencija vykdyti įregistruotą programą išduodama, jei KPMPC sudaryta ekspertų grupė, apsilankiusi mokykloje, nustato, kad profesinio mokymo teikėjo turimi materialieji ir metodiniai ištekliai yra pakankami programai įgyvendinti, o profesijos mokytojų kvalifikacija atitinka profesinio mokymo programose ir įstatymuose nustatytus reikalavimus.

Pirminio profesinio mokymo programoms nustatyti tokie bendri reikalavimai:

- praktiniam mokymui iš viso skiriama 60–70 proc. specialybės dalykams skirtų valandų, iš kurių 8–15 savaičių praktinis mokymas privalo būti vykdomas įmonėje arba darbo sąlygas atitinkančioje mokyklos bazėje;
- specializacijos dalykams skiriama 10–15 proc. specialybės dalykams skirtų valandų;
- į programas įtraukiami ekonomikos ir verslo pagrindų, estetikos bei civilinės saugos dalykai. Mokyklos savo iniciatyva į mokymo programas įtraukia dalyką, kuriame mokiniams suteikiami užsienio specialybės kalbos pradmenys;
- informacinės technologijos teikiamos kaip atskiras dalykas arba gali būti integruojamos į specialybės dalykus;
- aplinkosauginis ugdymas integruojamas į specialybės dalykus.
- Pirminiame profesiniame mokyme yra teikiamos antrą ir trečią profesinio išsilavinimo lygius (žr. 1 lentelę) atitinkančios kvalifikacijos.

Į programas, skirtas antram profesinio išsilavinimo lygiui įgyti, priimami pagrindinio išsilavinimo neįgiję, ne jaunesni kaip 14 m. amžiaus mokiniai. Didžiausia mokinių amžiaus riba nėra nustatyta. Tokią programą pasirinkę mokiniai taip pat gali mokytis pagal pagrindinio ugdymo programą ir įgyti pagrindinį išsilavinimą. Jaunesniems nei 16 m. amžiaus asmenims tai privaloma. Programų trukmė – dveji metai, jei mokomasi tik profesijos, ir treji metai, jei siekiama įgyti ir pagrindinį išsilavinimą arba jei programa skirta profesinę kvalifikaciją norintiems įgyti

specialiųjų poreikių asmenims. Programos rengiamos vadovaujantis trečiam profesinio išsilavinimo lygiui skirtais standartais, bet jas rengiant mokykloms leidžiama atsisakyti kai kurių kompetencijų, kurioms įgyti reikalingos žinios viršija pagrindinio išsilavinimo standartus.

Trečią profesinio išsilavinimo lygį atitinkančios kvalifikacijos gali siekti asmenys, įgiję ne žemesnį kaip pagrindinį išsilavinimą. Turintiesiems pagrindinį išsilavinimą yra dvi galimybės – siekti tik profesinės kvalifikacijos arba kartu su profesine kvalifikacija įgyti ir vidurinį išsilavinimą. Pirmuoju atveju mokymasis trunka dvejus metus, o antruoju – trejus metus. Be to, šio lygio profesinio mokymo programos teikiamos ir turintiesiems vidurinį išsilavinimą. Atsižvelgiant į kvalifikacijos sudėtingumą, programos trukmė gali būti 1, 1,5 ir 2 metai. Į kai kurias iš šių programų (pvz., aplinkos apsaugos darbuotojo, auklės, cheminės analizės laboranto) priimama tik įgijusių vidurinį išsilavinimą. Šis reikalavimas yra nurodomas atitinkamame profesinio rengimo standarte.

Tarpinį mokinių pasiekimų vertinimą atlieka mokykla. Už baigiamąjį mokinių kvalifikacijos vertinimą atsakingi socialiniai partneriai (Prekybos, pramonės ir amatų bei Žemės ūkio rūmai). Jie skiria darbdavių atstovus į kvalifikacijos egzaminų komisiją, dalyvauja rengiant teorines ir praktines egzaminų užduotis. Kvalifikacijos egzaminų komisija sudaroma iš ne mažiau kaip trijų narių, lygiomis dalimis atstovaujančių darbdaviams, profesinėms sąjungoms ir profesinio mokymo teikėjui.

Kvalifikacijos egzaminą sudaro teorinė ir praktinė dalys. Kvalifikacija suteikiama asmeniui, įgijusiam visas kvalifikacijai įgyti reikalingas kompetencijas, nustatytas atitinkamoje profesinio mokymo programoje. Laikoma, kad kompetencija yra įgyta, jei parodyti mokymosi pasiekimai įvertinami ne žemiau kaip patenkinamai.

Pažymėjimai išduodami asmenims, baigusiems pirminio profesinio mokymo programas

Antras profesinio išsilavinimo lygis

- *Kvalifikacijos pažymėjimas*, liudijantis antrą profesinio išsilavinimo lygį atitinkančios kvalifikacijos įgijimą.

Trečias profesinio išsilavinimo lygis

- *Profesinio mokymo diplomas*, liudijantis trečią profesinio išsilavinimo lygį atitinkančios kvalifikacijos įgijimą.

Formalusis tęstinis profesinis mokymas

1997 m. priimtas PMĮ, nustatė, kad pirminio profesinio mokymo valdymą valstybės mastu vykdo Švietimo ir mokslo ministerija, o tęstinio – Socialinės apsaugos ir darbo ministerija. Taigi Lietuvoje buvo dvi profesinio mokymo posistemės. 2007 m. priimta nauja PMĮ redakcija įteisino šių posistemų sujungimą, nors pirminio ir tęstinio profesinio mokymo sistemose teikiamų kvalifikacijų formavimo principai iki šiol dar faktiškai nepakito. Pirmuoju atveju siekiama suteikti jaunimui pakankamai plataus profilio kvalifikaciją, kad būtų užtikrinta didesnė paklausa darbo rinkoje. Tuo tarpu suaugusiesiems dažniausiai greta jau turimos kvalifikacijos reikia greitai įgyjamų papildomų kvalifikacijų, kurios leistų užimti tam tikras darbo vietas. Skiriasi ir būdai, kaip nacionaliniu lygiu nustatomi mokymo programų turinio reikalavimai. Pirminio profesinio mokymo atveju, kaip minėjome, tai daroma tvirtinant nacionalinius profesinio rengimo standartus, o tęstinio profesinio mokymo – rengiant nacionalinio lygio programas, kurias mokymo teikėjai gali tik šiek tiek adaptuoti. Tačiau visą laiką galiojo susitarimas, kad nustatant kvalifikacijos lygį vadovaujamasi švietimo ir mokslo ministro patvirtintais profesinio išsilavinimo lygių apibrėžimais (1 lentelė).

Mokymo turinys tęstiniame profesiniame mokyme, kaip ir pirminiame, formuojamas kompetencijų ir mokymo tikslų pagrindu. Tuo tikslu yra sudaroma ne mažiau kaip trijų asmenų darbo grupė. Jos parengta programa teisės aktų nustatyta tvarka įvertinama ir teigiamo įvertinimo atveju teikiama Švietimo ir mokslo ministerijai įtraukti į *Studijų, mokymo programų ir kvalifikacijų registrą*.

Programų trukmė labai įvairi – nuo 1 iki 10 mėn. Ji priklauso nuo tikslinės grupės ir kvalifikacijos sudėtingumo. Praktinis mokymas sudaro 60–80 proc. visos programų mokymo trukmės. Rekomenduojama, kad pusę praktiniam mokymui skirtą laiką sudarytų praktinis mokymas realioje darbo vietoje.

Baigus mokymus, organizuojamas kvalifikacinis egzaminas, kurio metu tikrinamos teorinės ir praktinės žinios bei gebėjimai. Egzaminą organizuoja profesinio mokymo teikėjai. Į egzaminų komisiją būtinai įtraukiami darbdavių atstovai.

Pažymėjimai išduodami asmenims, baigusiems tęstinio profesinio mokymo programas

Pirmas profesinio išsilavinimo lygis

- *Kvalifikacijos pažymėjimas*, liudijantis pirmą profesinio išsilavinimo lygį atitinkančios kvalifikacijos įgijimą.

Antras profesinio išsilavinimo lygis

- *Kvalifikacijos pažymėjimas*, liudijantis antrą profesinio išsilavinimo lygį atitinkančios kvalifikacijos įgijimą.

Neformalusis tęstinis profesinis mokymas

Neformalųjį suaugusiųjų švietimą gali teikti visi švietimo teikėjai. Specialių reikalavimų nėra, tačiau kai kuriais atvejais įstaigos, norinčios teikti mokymą tam tikroms grupėms (pvz., valstybės tarnautojams), privalo dalyvauti vertinimo procedūroje ir įrodyti savo išteklių bei darbuotojų tinkamumą. PMĮ (1997 m., nauja įstatymo redakcija priimta 2007 m.) numatyta, kad neformaliojo profesinio mokymo programų ir jų vykdymo reikalavimus gali nustatyti mokymą pagal šią programą užsakanti institucija. Mokymo programų tikslai, priėmimo kriterijai ir trukmė priklauso nuo tikslinės grupės.

Kad tęstinio profesinio mokymo sistemoje įgyta kvalifikacija būtų pripažinta nacionaliniu lygiu, atitinkama profesinio mokymo programa turi būti įtraukta į *Studijų, mokymo programų ir kvalifikacijų registrą*.

2.2.3. Aukštasis mokslas

Aukštojo mokslo studijas reglamentuoja Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymas (2009) (toliau – MSĮ). Šiuo įstatymu yra nustatyta, kad studijos Lietuvos aukštosiose mokyklose vykdomos pagal laipsnį suteikiančias studijų programas ir laipsnio nesuteikiančias studijų programas.

Studijų programos yra dviejų rūšių: universitetinės ir kolegijos.

Studijos yra nuolatinės ir iššėstinės. Baigus skirtingų studijų formų studijų programas, įgytas išsilavinimas yra lygiavertis.

Studijos gali būti trijų pakopų:

- 1) pirmoji – profesinio bakalauro ir bakalauro;

- 2) antroji – magistrantūros;

- 3) trečioji – doktorantūros.

Universitetinės laipsnį suteikiančios studijų programos gali būti vientisosios, apimančios pirmąją ir antrąją studijų pakopas.

Pirmosios pakopos profesinio bakalauro studijų programas gali vykdyti kolegijos, o pirmosios pakopos bakalauro – universitetai. Antrosios pakopos laipsnį suteikiančias studijų programas ir vientisasias studijas gali vykdyti universitetai. Doktorantūrą gali vykdyti universitetai arba universitetai kartu su mokslinių tyrimų institutais.

Numatyta, kad aukštosios mokyklos gali vykdyti jungtines studijų programas, kurias baigus suteikiamas jungtinis kvalifikacinis laipsnis. Studentas gali pasirinkti derinti studijas ir įgyti dvigubą kvalifikacinį laipsnį, kuris suteikiamas, kai studijų programa greta pagrindinės studijų krypties reikalavimų atitinka ir minimalius kitos studijų krypties reikalavimus.

Universitetai ir kolegijos taip pat gali vykdyti perkvalifikavimo ir laipsnio neteikiančias studijų programas.

Pirmosios ir antrosios pakopos studijų programos, modulių ir atskirų dalykų apimtis nustatoma kreditais ir turi būti vienoda neatsižvelgiant į studijų formą (nuolatinės, iššėstinės). Nuo 2011 m. rugsėjo 1 d. Lietuvoje pradėti vartoti kreditai, kurie atitinka ECTS kreditus (vienai studijų metai atitinka 60 kreditų). Kiekvieno dalyko arba modulio studijos baigiamos egzaminu arba studento savarankiškai atlikto darbo (projekto) įvertinimu.

Studijos aukštosiose mokyklose vyksta šešiose studijų srityse: biomedicinos mokslai, fiziniai mokslai, technologijos mokslai, socialiniai mokslai, humanitariniai mokslai ir menai. Studijų sritys yra skaidomos į kryptių grupes, šios – į kryptis. Atskirose kryptyse gali būti skiriamos studijų kryptių šakos.

Pirmosios pakopos (bakalauro, profesinio bakalauro) studijų programos

Pirmosios pakopos studijų programos skiriamos bendrai erudicijai ugdyti, teoriniams studijų krypties pagrindams perteikti ir profesiniams įgūdžiams, kurie būtini savarankiškam darbui, formuoti. Universitetinių

studijų programos yra labiau orientuotos į universalų bendrąjį išsilavinimą, teorinį pasirengimą ir aukščiausio lygio profesinius gebėjimus, o koleginių – į pasirengimą profesinei veiklai. Į aukštųjų mokyklų pirmosios pakopos studijas priimami asmenys, turintys ne žemesnį kaip vidurinį išsilavinimą,

Studijų programos turi atitikti bendruosius ir specialiuosius reikalavimus, nustatomus studijų krypties (krypčių grupės, srities) aprašuose, kuriuos tvirtina Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministras, arba tik bendruosius reikalavimus, jei nėra patvirtintų specialiųjų reikalavimų.

Pirmosios pakopos *universitetinių studijų* programos, kurią baigus suteikiamas krypties (šakos) bakalauro laipsnis, apimtis yra ne mažesnė kaip 210 ir ne didesnė kaip 240 kreditų, iš jų:

- ne mažiau kaip 165 kreditus turi sudaryti studijų krypties dalykai;
- ne mažiau kaip 15 kreditų turi sudaryti bendrieji universitetinių studijų dalykai;
- ne daugiau kaip 60 kreditų gali sudaryti universiteto nustatyti ir studento pasirenkami dalykai.

Bendra praktikų apimtis turi būti ne mažesnė kaip 15 kreditų.

Koleginių studijų programos, kurią baigus suteikiamas krypties (šakos) profesinio bakalauro laipsnis, apimtis yra ne mažesnė kaip 180 ir ne didesnė kaip 210 kreditų, iš jų:

- ne mažiau kaip 135 kreditus turi sudaryti studijų krypties dalykai;
- ne mažiau kaip 15 kreditų turi sudaryti bendrieji koleginių studijų dalykai;
- nuo 30 iki 60 kreditų gali sudaryti kolegijos nustatyti ir studento pasirenkami dalykai.

Praktikos ir kitas praktinis rengimas turi sudaryti ne mažiau kaip trečdalį studijų programos apimtį.

Tarpinis studentų mokymosi pasiekimų vertinimas vyksta kiekvienos aukštosios mokyklos studijų nuostatų (reglamento) nustatyta tvarka. Studijų programa baigiama absolvento kompetencijos įvertinimu: baigiamojo darbo (projekto) gynimu ir (ar) baigiamaisiais egzaminais (kai tai nustatyta norminiuose teisės aktuose).

Antrosios pakopos (magistrantūros) studijų programos

Antrosios pakopos studijas sudaro magistrantūros studijų programos, skirtos pasirengti savarankiškam mokslo (meno) darbui arba kitam darbui, kuriam atlikti reikia mokslo žinių ir analitinių gebėjimų. Į magistrantūros studijas priimami asmenys, baigę pirmosios pakopos universitetines studijas ir atitinkantys universiteto nustatytus reikalavimus. Asmenys, turintys profesinio bakalauro laipsnį, į antrosios pakopos studijų programas turi teisę stoti, jeigu yra baigę papildomas studijas arba turi universiteto nustatyto pobūdžio ir trukmės, bet ne trumpesnės kaip vieno metų, praktinės veiklos patirtį.

Magistrantūros studijų programos apimtis yra ne mažesnė kaip 90 ir ne didesnė kaip 120 kreditų. Iš jų:

- ne mažiau kaip 60 kreditų turi sudaryti krypties dalykai, kurie turinio požiūriu privalo būti kokybiškai aukštesnio probleminio ar inovacinio mokslinio lygio nei juos grindžiantys atitinkamo pažinimo lauko pirmosios studijų pakopos dalykai;
- ne daugiau kaip 30 kreditų gali sudaryti universiteto nustatyti ir studento pasirenkami dalykai;
- ne mažiau kaip 30 kreditų skiriama baigiamajam darbui rengti ir ginti arba baigiamajam darbui ir baigiamajam egzaminui.

Kiekvieno dalyko arba modulio studijos baigiamos egzaminu arba studento savarankiškai atlikto darbo (projekto) įvertinimu. Baigiamasis darbas turi būti pagrįstas savarankiškais moksliniais tiriamaisiais ar taikomaisiais tyrimais, žinių taikymu arba parengtas kaip projektas, atskleidžiantis programos tikslus atitinkančius gebėjimus.

Baigiamojo darbo (projekto) ir jo gynimo vertinimo komisija turi būti sudaroma iš kompetentingų studijų krypties (šakos) specialistų – mokslininkų (menininkų), praktikų profesionalų, socialinių partnerių atstovų. Bent vienas komisijos narys (geriausia – komisijos pirmininkas) turi būti iš kitos mokslo ir studijų institucijos, nei vyko magistranto studijos.

Vientisųjų studijų programos

Lietuvos aukštosiose mokyklose taip pat gali būti vykdomos vientisųjų studijų programos, apimančios pirmosios ir antrosios pakopos studijas. Studijos pagal

šias programas gali būti organizuojamos tik tais atvejais, kai tai nustatyta norminiuose teisės aktuose. Vientisos studijos organizuojamos tuo atveju, kai specialistą parengti per pirmosios pakopos studijas (bakalauro, profesinio bakalauro) neįmanoma, o ilgesnes studijas skaidyti į dvi pakopas yra netikslinga.

Vientisųjų studijų apimtis yra ne mažesnė kaip 300 ir ne didesnė kaip 360 ECTS kreditų. Bendra praktikų apimtis turi būti ne mažesnė kaip 18 ECTS kreditų. Studijų programa baigiama absolvento kompetencijos įvertinimu per baigiamojo darbo (projekto) gynimą ir baigiamuosius egzaminus (kai tai nustatyta norminiuose teisės aktuose), skiriant jiems ne mažiau kaip 15 ECTS kreditų.

Laipsnio nesuteikiančios studijų programos

Laipsnio nesuteikiančios studijų programos vykdomos aukštosiose mokyklose ir yra skirtos kvalifikacijai įgyti arba savarankiškai praktinei veiklai pasirengti:

- asmenims, siekiantiems įgyti atitinkamą gydytojo specialisto arba šeimos gydytojo kvalifikaciją (*medicinos rezidentūra*);
- asmenims, siekiantiems įgyti atitinkamą gydytojo odontologo specialisto kvalifikaciją (*odontologijos rezidentūra*);
- asmenims, siekiantiems įgyti veterinarinės medicinos praktikos rūšies veterinarijos gydytojo kvalifikaciją (*veterinarinės medicinos rezidentūra*);
- asmenims, turintiems aukštojo mokslo kvalifikaciją ir siekiantiems įgyti pedagogo kvalifikaciją (*laipsnio nesuteikiančios pedagoginės studijos*).

Rezidentūros studijos trunka nuo dvejų iki šešerių metų. Laipsnio nesuteikiančių pedagoginių studijų apimtis yra ne mažesnė kaip 60 kreditų ir ne didesnė kaip 120 kreditų.

Į laipsnio nesuteikiančias studijų programas priimami aukštojo mokslo kvalifikaciją turintys asmenys.

Trečiosios pakopos (doktorantūros) studijų programos

Trečiosios pakopos studijos vykdomos mokslo ir meno doktorantūroje. Mokslo doktorantūros paskirtis – rengti mokslininkus, kurie gebėtų savarankiškai atlikti mokslinių tyrimų bei eksperimentinės (socialinės, kultū-

rinės) plėtros darbus ir spręsti mokslo problemas. Meno doktorantūros paskirtis – rengti tyrėjus menininkus, kurie gebėtų kurti, interpretuoti ir plėtoti meno praktika pagrįstus tyrimus. Doktorantūros teisę universitetams ir universitetams kartu su mokslinių tyrimų institutais suteikia Švietimo ir mokslo ministerija. Į doktorantūrą priimami asmenys, turintys kvalifikacinį magistro laipsnį arba jam prilygintą aukštąjį išsilavinimą

Mokslo daktaro laipsnis gali būti suteikiamas asmeniui, kuris sėkmingai baigė nuolatinės (iki ketverių metų) arba išstėtinės (iki šešerių metų) formos doktorantūrą, parengė disertaciją ir ją apgynė, arba asmeniui, kuris apgynė eksternu parengtą disertaciją. Bendra mokslo doktorantūros studijų apimtis – ne mažiau kaip 30 kreditų.

Meno daktaro laipsnis gali būti suteikiamas asmeniui, kuris sėkmingai baigė (paprastai ketverių metų trukmės) doktorantūros studijas, parengė ir apgynė meno projektą, arba asmeniui, kuris išlaikė doktorantūroje numatytus egzaminus ir apgynė parengtą meno projektą. Meno doktorantūros apimtis – 240 kreditų, iš jų ne mažiau kaip 40 – studijų kreditai, skirti doktorantūros dalykų studijoms.

Pažymėjimai išduodami asmenims, baigusiems aukštojo mokslo studijų programas

- *Daktaro diplomas*, liudijantis mokslo (meno) daktaro kvalifikacinio laipsnio įgijimą;
- *Magistro diplomas*, liudijantis magistro kvalifikacinio laipsnio įgijimą;
- *Bakalauro diplomas*, liudijantis bakalauro laipsnio įgijimą;
- *Profesinio bakalauro diplomas*, liudijantis profesinio bakalauro laipsnio įgijimą;
- *Rezidentūros pažymėjimas*, liudijantis rezidentūros studijų baigimą ir pasirengimą atitinkamai profesinei veiklai;
- *Studijų pažymėjimas*, liudijantis studijų programoje numatyto lygio kvalifikacijos įgijimą arba suteiktą teisę vykdyti praktinę veiklą.

2.3. Kokybės užtikrinimas

Jau antrajame Lietuvos švietimo reformos etape, kuris prasidėjo 1999 m., švietimo kokybės gerinimas buvo patvirtintas vienu iš prioritetų. Per aukštojo mokslo ir profesinio mokymo reformai skirtas PHARE programos į Lietuvą atėjo kitose Europos valstybėse sukaupta kokybės užtikrinimo patirtis. Buvo parengtos rekomendacijos, kaip švietimo įstaigose diegti vidines kokybės užtikrinimo sistemas, įgyti pirmieji įgūdžiai, kaip atlikti programų įgyvendinimo ir institucijos veiklos išorės vertinimą. 1991 m. priimtame Švietimo įstatyme apie švietimo kokybę tiesiogiai nebuvo kalbama, o 1993 m. įstatymo redakcijoje jau atsirado specialiai švietimo kokybei skirtas straipsnis.

Remdamasis įgyta patirtimi ir vadovaudamasis Valsybinės švietimo strategijos 2003–2012 metų nuostatomis, kur kokybės užtikrinimas yra įvardytas kaip vienas iš pagrindinių švietimo plėtotosi siekių, švietimo ir mokslo ministras 2008 m. lapkričio 24 d. nutarimu Nr. ISAK-3219 patvirtino Formaliojo švietimo kokybės užtikrinimo sistemos koncepciją. Jos paskirtis – suteikti conceptualų pagrindą politikų ir visuomenės susitarimams dėl švietimo kokybės sampratos ir formaliojo švietimo kokybės užtikrinimo būdų bei priemonių, taip pat sukurti prielaidas švietimo kokybės užtikrinimo politikai suderinti.

Dabartinėje švietimo įstatymo redakcijoje, Lietuvos Respublikos Seimo priimtoje 2011 m. kovo 17 d., švietimo kokybei skirtame straipsnyje (ŠĮ, 37 straipsnis) greta kitų aspektų minima, kad:

- už švietimo kokybę atsako švietimo teikėjas bei savininko teisės ir pareigos įgyvendinanti institucija (dalyvių susirinkimas);
- formaliojo švietimo kokybę užtikrina valstybė. Neformaliojo švietimo kokybę, įskaitant ir formalųjį švietimą papildančio ugdymo kokybę, valstybė užtikrina iš dalies;
- švietimo kokybei gerinti vykdoma švietimo stebėseną, tyrimai, mokyklų veiklos įsivertinimas ir išorinis vertinimas, mokyklos vadovų ir mokytojų atestacija, mokymosi pasiekimų vertinimas;
- mokyklos veiklos įsivertinimo sritis, atlikimo metodiką pasirenka mokyklos taryba. Ji analizuoja įsiver-

tinimo rezultatus ir priima sprendimus dėl veiklos tobulinimo;

- mokyklos (išskyrus aukštąsias mokyklas) išorinis vertinimas atliekamas periodiškai. Mokyklų, vykdančių bendrojo ugdymo ir formaliojo profesinio mokymo programas, veiklos išorinio vertinimo tvarką nustato švietimo ir mokslo ministras;
- aukštosios mokyklos veiklos vertinimas atliekamas Mokslo ir studijų įstatyme nustatyta tvarka.

Žemiau trumpai aprašoma, kas yra padaryta kiekviename iš švietimo sektorių įgyvendinant Švietimo įstatyme įteisintas nuostatas dėl kokybės užtikrinimo.

Bendrasis ugdymas

2005 m. gruodžio 30 d. švietimo ir mokslo ministro įsakymu Nr. ISAK-2683 įsteigta Nacionalinė mokyklų vertinimo agentūra (toliau – NMVA), kurios tikslais yra vykdyti bendrąjį ugdymą teikiančių mokyklų veiklos kokybės vertinimą ir teikti metodinę pagalbą bei rekomendacijas mokykloms ir jų steigėjams dėl mokyklos veiklos kokybės gerinimo. Nuo to laiko vykdomas planingas bendrojo ugdymo mokyklų veiklos kokybės vertinimas.

Naujausios rekomendacijos, kaip bendrojo lavinimo mokyklai vykdyti įsivertinimą, patvirtintos švietimo ir mokslo ministro 2009 m. kovo 30 d. įsakymu Nr. ISAK-607. Jose numatyta, kad bendrojo lavinimo mokykla veiklos kokybę įsivertina taikydama pasirinktus vertinimo būdus, formas ir įrankius. Įsivertinimas mokykloje yra planinga veikla. Duomenys renkami ieškant atsakymo į klausimus, susijusius su mokinių pažangos ir pasiekimų, mokyklos veiklos, įvairių jos aspektų kokybe, įgyvendinamų programų ar projektų sėkme. Mokyklos bendruomenė, dalyvaudama įsivertinimo procese, įgyja unikalios nuolatinio mokymosi ir žinių kūrimo veikloje patirties.

Bendrojo lavinimo mokyklų veiklos kokybės išorės auditas yra vykdomas periodiškai pagal Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2007 m. balandžio 2 d. įsakymu Nr. ISAK-587 patvirtintą Bendrojo lavinimo mokyklų veiklos kokybės išorės audito tvarkos aprašą, kuriame apibrėžta bendrojo lavinimo mokyklų veiklos kokybės išorės audito samprata, nustatytas išorės audito organizavimas ir vykdymas. Bendrojo lavinimo mo-

kyklų veiklos kokybės išorės auditas organizuojamas ir vykdomas šiais etapais: parengiamieji darbai; pirmieji vadovaujančio vertintojo apsilankymai mokykloje; auditas mokykloje; audito apibendrinimas, ataskaitos rengimas ir jos derinimas; mokyklos, steigėjo, savivaldybės švietimo padalinio, išorės vertintojų komandos ir Nacionalinės mokyklų vertinimo agentūros veiksmai pateikus Bendrojo lavinimo mokyklų veiklos kokybės išorės audito ataskaitą.

Išorės vertintojai ne mažiau kaip 75 procentus darbui mokykloje laiko skiria ugdymo procesui stebėti, susitikimams su mokyklos mokytojų bendruomene ir kitais darbuotojais, tėvais ir mokiniais, savivaldos institucijų atstovais, kitais suinteresuotaisiais asmenimis. Likęs laikas panaudojamas mokyklos vidaus audito procesui ir rezultatams bei kitiems mokyklos dokumentams, surinktai informacijai nagrinėti ir apibendrinti.

Profesinis mokymas

Kokybės užtikrinimas yra viena iš KPMPK funkcijų. KPMPK (tuomet jo pavadinimas buvo Profesinio mokymo metodikos centras) buvo įsteigtas švietimo ir mokslo ministro 1996 m. vasario 29 d. įsakymu Nr. 214.

Pirmieji žingsniai kokybės užtikrinimo srityje buvo žengti 2000 m., kai, PHARE Profesinio mokymo reformos programai parėmus, buvo išleistas „Vidinės kokybės užtikrinimo profesinėse mokyklose vadovas“. Vėliau, vykdant ESF projektą „Vieningos profesinio mokymo kokybės užtikrinimo sistemos sukūrimas ir įdiegimas“ (2005–2008 m.), parengta Profesinio mokymo kokybės užtikrinimo sistemos koncepcija, skirta pirminiam ir tęstiniam (įskaitant neformalųjį) mokymui. Koncepcijoje atsižvelgta į Profesinio mokymo kokybės užtikrinimo Europos bendrąjį sandarą (CQAF). Lietuvos profesinio mokymo kokybės užtikrinimo sistemai keliamas tikslas užtikrinti nuolatinį profesinio mokymo kokybės gerinimą derinant veiklos pasaulio, asmens ir visuomenės poreikius. Projekto metu taip pat buvo parengti profesinio mokymo kokybės užtikrinimo sistamai plėtoti reikalingi įrankiai ir žmonių išteklių. Šio projekto tęstinumas numatytas per Praktinio profesinio mokymo išteklių plėtros programos (2007 m.) priemones. Jau vykdomi vidinėms kokybės užtikrinimo

sistemoms diegti profesinio mokymo įstaigose skirti projektai, o 2012 m. bus pradėtas profesinio mokymo programų įgyvendinimo išorės vertinimas.

Kol nėra įdiegtas įsivertinimu ir išorės vertinimu pagrįsta kokybės užtikrinimo sistema, profesinio mokymo kokybės valstybės lygiu siekiama šiomis priemonėmis:

- *Standartų rengimas ir tvirtinimas.* Profesinio rengimo standartai yra profesinio mokymo programų bei mokinių ir studentų pasiekimų vertinimo pagrindas. Profesinio rengimo standarto pavyzdys pateiktas 2 priede. Patvirtinus naujus arba atnaujintus esamus profesinio rengimo standartus, mokymo programos atitinkamai pertvarkomos.
- *Mokymo programų rengimas ir registravimas, licencijų išdavimas.* Naujai parengta programa yra suderinama su darbdaviams atstovaujančia kompetentinga įstaiga (pvz., Pramonės, prekybos ir amatų rūmais), ekspertai (profesijos mokytojai, darbdaviai) vertina programos kokybę ir, kai yra teigiama išvada, programa įregistruojama Studijų, mokymo programų ir kvalifikacijų registre. Profesinio mokymo teikėjui išduodama licencija vykdyti įregistruotą programą, jei jo turimi išteklių yra pakankami jai įgyvendinti, jei jo profesijos mokytojai arba kandidatai į profesijos mokytojus atitinka profesinio mokymo programose ir įstatymuose nustatytus reikalavimus.
- *Programų vykdymo priežiūra.* Švietimo ir mokslo ministerijos atitinkami skyriai atlieka mokomojo proceso ir veiklos priežiūrą bei veiklos auditą, valstybės kontrolė atlieka atrankinius mokymo įstaigų patikrinimus, kurių metu taip pat analizuojamas mokyklos veiklos racionalumas.
- *Nepriklausomas kvalifikacijos vertinimas.* Baigiamąjį kvalifikacijos vertinimą nuo 2003 m. organizuoja socialiniai partneriai. Jie skiria darbdavių atstovus į kvalifikacijos egzaminų komisiją, dalyvauja rengiant egzaminų teorines ir praktines užduotis. Kvalifikacijos egzaminų komisija sudaroma iš ne mažiau kaip trijų narių, lygiomis dalimis atstovaujančių darbdaviams, profesinėms sąjungoms ir profesinio mokymo teikėjams.

Aukštasis mokslas

Mokslo ir studijų įstatyme nurodyta, kad už studijų kokybę yra atsakingos aukštosios mokyklos (MSĮ, 40 straipsnis, 1 dalis), kad jos privalo turėti vidinę studijų kokybės užtikrinimo sistemą, grindžiamą Europos aukštojo mokslo erdvės studijų kokybės užtikrinimo nuostatomis ir pačios aukštosios mokyklos patvirtinta veiklos kokybės gerinimo strategija (MSĮ, 41 straipsnis), ir kad vykdomas studijų programų išorinis vertinimas ir akreditacija (MSĮ, 42 straipsnis) bei mokslo ir studijų institucijų veiklos išorinis vertinimas (MSĮ, 43 straipsnis). Taip pat numatyta, kad studijų programų išorinio vertinimo ir akreditavimo tvarką tvirtina švietimo ir mokslo ministras, o aukštųjų mokyklų veiklos išorinio vertinimo tvarką – Vyriausybė. Organizuoti išorinį vertinimą, akredituoti aukštąsias mokyklas ir studijų programas švietimo ir mokslo ministras yra įgaliojęs Studijų kokybės vertinimo centrą (SKVC), kurio steigėja yra Švietimo ir mokslo ministerija (MSĮ, 17 straipsnis). Be to, įstatyme yra nurodyta, kad norėdama atlikti savo programų išorinį vertinimą aukštoji mokykla gali kreiptis į SKVC arba kurią nors kitą aukštojo mokslo kokybės vertinimo agentūrą, įtrauktą į Europos aukštojo mokslo kokybės užtikrinimo agentūrų registrą.

SKVC buvo įsteigtas 1995 m. Veikla buvo pradėta nuo studijų programų kokybės vertinimo. Vertinimas vykdomas siekiant šių tikslų: įvertinti, ar studijų programa atitinka nustatytus reikalavimus; patarti aukštajai mokyklai, kaip tobulinti studijų programos vykdymą; teikti visuomenei informaciją apie vykdomų studijų programų kokybę. Atlikus įvertinimą priimamas sprendimas dėl studijų programos akreditavimo. Išorinis vykdomų studijų programų vertinimas akreditavimo tikslu pradėtas 1999–2000 m. Dabar (nuo 2009-ųjų) MSĮ yra įteisinta, kad aukštosios mokyklos gali vykdyti tik akredituotas studijų programas ir studijų programos turi būti akredituojamos ne rečiau kaip kartą per šešerius metus. Programų akreditavimas vykdomas vadovaujantis švietimo ir mokslo ministro patvirtintu Studijų programų išorinio vertinimo ir akreditavimo tvarkos aprašu. Paskutinę šio dokumento redakciją švietimo ir mokslo ministras patvirtino 2011 m. liepos 29 d. įsakymu Nr. V-1487. Skiriami du akreditavimo atvejai – ketinamos vykdyti programos akreditavimas ir vykdomos programos akreditavimas.

Studijų programos išorinis vertinimas atliekamas šiais etapais:

- savianalizė, atliekama studijų programą vykdančios ar ketinančios vykdyti aukštosios mokyklos;
- vertinimo ekspertų grupės vizitas į studijų programą vykdančią ar ketinančią vykdyti aukštąją mokyklą;
- išorinio vertinimo išvadų parengimas ir viešas paskelbimas;
- paskesnė veikla, kuria siekiama įvertinti aukštosios mokyklos priemones pagal pateiktas išorinio vertinimo rekomendacijas.

Nuo 2011 m. ketinamos vykdyti studijų programos Studijų programų išorinio vertinimo ir akreditavimo tvarkos apraše nustatytais atvejais akredituojamos neatliekant jų vertinimo.

Aukštųjų mokyklų veiklos kokybės išorinį vertinimą SKVC pradėjo 2004 m. Šiuo metu vertinimas vykdomas vadovaujantis SKVC direktoriaus 2010 m. spalio 25 d. įsakymu patvirtinta Aukštosios mokyklos veiklos vertinimo metodika. Vertinimas remiasi aukštosios mokyklos realiųjų išteklių vertinimo rezultatais, tikslinio vertinimo rezultatais, savianalizės suvestine, kitais aukštosios mokyklos dokumentais, vizito į aukštąją mokyklą metu gautais duomenimis, ankstesnio vertinimo išvadomis bei rekomendacijomis ir duomenimis apie rekomendacijų įgyvendinimo eigą bei rezultatus, taip pat kita informacija apie aukštosios mokyklos veiklą. Aukštosios mokyklos veikla nagrinėjama pagal šias vertinamąsias sritis: strateginis valdymas; studijos ir mokymasis visą gyvenimą; mokslo ir (arba) meno veikla; poveikis regionų ir visos šalies raidai. Aukštoji mokykla atsako už savianalizės atlikimą ir savianalizės suvestinės parengimą. Išorinį aukštosios mokyklos vertinimą atlieka SKVC sudaryta ekspertų grupė. Baigiamosios vertinimo išvados yra viešai skelbiamos SKVC informaciniuose leidiniuose. Aukštosios mokyklos per nustatytą laikotarpį turi ištaisyti ekspertų pastebėtus trūkumus.

2.4. Atvira informavimo, konsultavimo, orientavimo sistema

Mokymosi galimybėms Lietuvoje pristatyti skirta Atvira informavimo, konsultavimo, orientavimo sistema (AIKOS, <http://www.aikos.smm.lt>) veikia nuo 2004 m. Svetainė sukuria plačias galimybes ieškoti informacijos, reikalingos renkant norimą įgyti kvalifikaciją, mokymąsi ir studijas, ir planuojant asmeninę profesinę karjerą. Joje vartotojai gali rasti informacijos apie profesijas, kvalifikacijas, studijų ir mokymo programas, švietimo ir mokslo institucijas bei priėmimo taisykles, mokymo licencijas, Europass pažymėjimų priedėlius, mokymosi ir darbo vietų statistiką ir pan. Iš viso yra 14 AIKOS vartotojų grupių, tarp jų, 1–4, 5–8 ir 9–12 klasių mokiniai, asmenys, iškritę iš bendrojo lavinimo sistemos, mokinių tėvai, stojantieji į profesines ir aukštąsias mokyklas, persikvalifikuojantys ir kvalifikaciją tobulinantys asmenys, konsultantai, politikai, darbdaviai, neįgalieji, imigrantai, kaliniai, mokymosi galimybių visoje Europoje portalu PLOTEUS vartotojai. AIKOS interneto svetainė kasdien atnaujinama pagal švietimo ir mokslo registrų duomenis. Lietuvos darbo biržos informacinės sistemos duomenys apie laisvas darbo vietas ir bedarbius AIKOS atnaujinami kas mėnesį, Mokinių ir pedagogų duomenų bazių infor-

macija apie besimokančiųjų ir pedagogų skaičių – du kartus per metus, Lietuvos statistikos departamento sistemos duomenys – kartą per metus.

AIKOS vartotojai gali peržiūrėti duomenų bazių ir registrų (Studijų, mokymo programų ir kvalifikacijų, Licencijų ir Išsilavinimo pažymėjimų blankų registrų, Europass pažymėjimo priedėlių, švietimo įstaigų) informaciją, statistinę informaciją apie registrų objektus ir laisvas darbo vietas bei bedarbių skaičių, naudojamus klasifikatorius, informaciją ir profesinio informavimo bei orientavimo priemones (pavyzdžiui, tinkamumo profesijai testus). AIKOS susieta su PLOTEUS – mokymosi ir studijų galimybių Europoje portalu (<http://ec.europa.eu/ploteus/>).

AIKOS vartotojai gali pasirinkti informaciją pagal savo statusą (ar jie yra mokiniai, ar ieško tolesnio mokymosi / studijų galimybių, ar yra darbuotojai ir ketina tobulinti kvalifikaciją / persikvalifikuoti) ir tokiu būdu gauti tik jiems aktualią informaciją apie profesijas, jų aprašymus, priėmimo mokyti / studijuoti taisykles, ieškoti profesinio mokymo / aukštojo mokslo studijų programų, į kurias priimama einamaisiais metais, ir jas vykdančių mokymo / studijų įstaigų arba kvalifikacijos tobulinimo / persikvalifikavimo programų, renginių bei institucijų. Taip pat veikia neįgaliesiems skirta AIKOS versija.

3. Lietuvos kvalifikacijų sandara

3. 1. Kūrimo prielaidos ir procesas

2003 m. liepos 4 d. Lietuvos Respublikos Seimas patvirtino Valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 metų nuostatas. Viena iš priemonių numatytiems tikslams pasiekti šiame dokumente įvardijama taip: „sukuriama lanksti ir atvira švietimo struktūra, sujungianti bendrąjį ugdymą, profesinį mokymą, studijas, formalus, neformalus mokymosi ir savišvietos formas į bendrą švietimo erdvę.“ Remiantis šia nuostata ir atsižvelgus į Europos iniciatyvas, peržiūrėti ir patobulinti nacionalinę kvalifikacijų sistemą buvo apsispręsta jau planuojant 2004–2006 m. laikotarpio Europos socialinio fondo paramos Lietuvai panaudojimo prioritetus: buvo parengtas ir finansuotas 2005–2008 m. vykdytas projektas „Lietuvos kvalifikacijų sistemos sukūrimas“. Projektu buvo siekiama sukurti kvalifikacijų sistemą, kuri gerai tenkintų ūkio reikmes ir užtikrintų palankias mokymosi visą gyvenimą sąlygas. Buvo parengta nacionalinės kvalifikacijų sistemos, kurios centrinis elementas yra visus švietimo sektorius (bendrąjį ugdymą, profesinį mokymą ir aukštąjį mokslą) sujungianti nacionalinė kvalifikacijų sandara, koncepcija (2007) ir modelis (2008). Pirmasis nacionalinės kvalifikacijų sandaros projektas buvo paskelbtas 2007 m. Taigi nacionalinė kvalifikacijų sandara Lietuvoje buvo rengiama vienu metu su Europos kvalifikacijų sandara (žr. 1 skyrių).

Nacionalinės kvalifikacijų sandaros struktūros pasirinkimą lėmė keli veiksniai. Pirmia, buvo nutarta, kad sandara turi apimti visus švietimo sistemos sektorius – bendrąjį ugdymą, profesinį mokymą ir aukštąjį mokslą. Antra, sandara turėjo atsižvelgti į Lietuvos švietimo sistemoje jau egzistuojančią mokymosi rezultatų skirstymą į lygius sistemą, aprašytą praeitame ataskaitos skyriuje: trys išsilavinimo lygiai bendrojo ugdymo sektoriuje, keturi profesinio išsilavinimo lygiai profesinio mokymo sektoriuje ir trys studijų pakopos aukštajame moksle. Trečia, buvo atsižvelgiama į tuo metu Lietuvoje galiojusį kvalifikacijos apibrėžimą: **kvalifikacija** – įstaty-

mu, Vyriausybės arba jos įgaliotos institucijos teisės aktu nustatyta tvarka pripažintas mokėjimas ir teisė verstis **tam tikra profesine veikla**, t. y. buvo pripažįstama, kad kvalifikacijos lygis atspindi pasirengimo lygį tam tikrai profesinei veiklai. Taip kvalifikacija buvo suprantama ir darbo pasaulyje.

Atsižvelgus į nurodytus veiksnius, minėtame Lietuvos nacionalinėje kvalifikacijų sandaros projekte numatyti aštuoni kvalifikacijų lygiai:

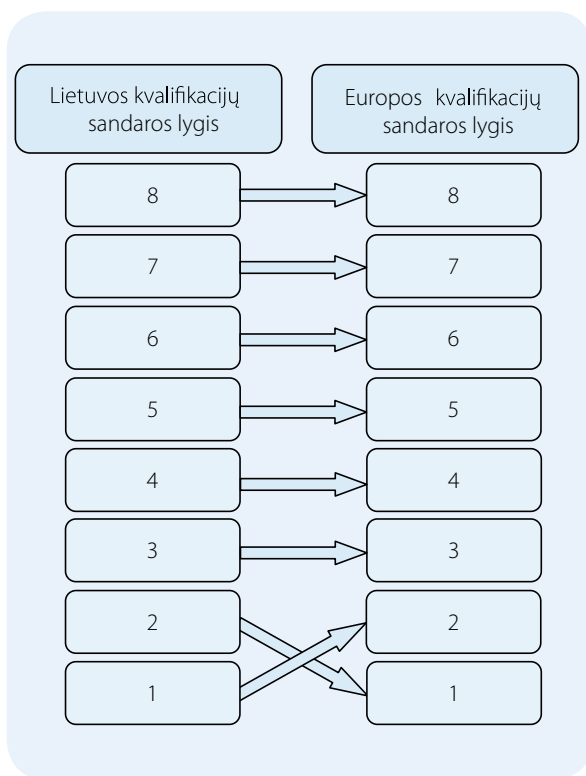
- 1 lygis, kuris įgyjamas bendrojo ugdymo sektoriuje ir atitinka ne žemesnį bendrąjį pasirengimą veiklai, negu numatyta Pagrindinio ugdymo bendrosiose programose, nereikalaujant specialaus profesinio pasirengimo;
- 2–4 lygiai, kuriems įgyti reikalingas specialus profesinis pasirengimas profesinio mokymo įstaigose;
- 5 lygis, kuris yra tarpinis tarp profesinių ir aukštojo mokslo kvalifikacijų ir yra įgyjamas pagal pavidurinio mokymo programas profesinio mokymo įstaigose arba pagal trumpąsias studijų programas kolegijose;
- 6–8 lygiai, kurie apima aukštojo mokslo sistemai priskirtinas kvalifikacijas.

Su visomis suinteresuotosiomis šalimis aptarus parengtą nacionalinės kvalifikacijų sandaros projektą ir pagal pateiktas pastabas jį pakoregavus, Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2010 m. gegužės 4 d. nutarimu Nr. 535 patvirtino *Lietuvos kvalifikacijų sandarą* (toliau – LTS).

Pradėjus Lietuvos kvalifikacijų sistemos susiejimą su Europos kvalifikacijų sandara buvo išsamiai palyginti LTS ir EKS pateiktų kvalifikacijos lygių aprašymai ir nustatyta, kad skirtinga kvalifikacijos samprata (Lietuvoje kvalifikacija pažymi asmens pasirengimo *tam tikrai profesinei veiklai* lygį, o EKS – pasirengimo *dirbti arba mokytis* lygį) sumažina galimybes panaudoti LTS, susiejant Lietuvoje ir kitose šalyse teikiamas kvalifikacijas. Pirmia, buvo įsitikinta, kad, nors yra vienodas lygių skaičius, atitiktis tarp LTS ir EKS lygių nėra triviali – LTS 1 lygio aprašymas geriausiai atitinka EKS 2 lygio aprašymą, o LTS

2 lygio aprašymas – EKS 1 lygio aprašymą (žr. 2 pav.). Antra, brandos atestatas, patvirtinantis sėkmingą vidurinio ugdymo programos baigimą, suteikiantį teisę tęsti mokymąsi aukštojo mokslo sistemoje, iš viso neturėjo savo vietos LTKS.

Dar daugiau, profesinės veiklos pabrėžimas, apsunkindamas bendrojo ugdymo sektoriuje pasiektus mokymosi rezultatus įtraukti į LTKS, gerokai sumažino galimybes LTKS tapti veiksmingu įrankiu mokymuisi visą gyvenimą skatinti, o tai yra vienas iš pagrindinių tikslų EKS atveju. Todėl faktiškai visi susiejimo procese dalyvę ir su išvadomis susipažinę asmenys siūlė pakeisti kvalifikacijos apibrėžimą, priartinat jį prie EKS vartojamos sampratos, ir atitinkamai pakoreguoti LTKS. Tai ir buvo padaryta.

2 pav. 2010 m. gegužės 4 d. patvirtintos LTKS lygių atitikties EKS lygiams

Pirmiausia 2011 m. kovo 17 d. Lietuvos Respublikos Seimo priimtoje naujoje Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo redakcijoje kvalifikacija yra apibrėžta taip: **kvalifikacija** – Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatyta tvarka pripažįstama asmens turimų kompetencijų arba

profesinės patirties ir turimų kompetencijų, reikalingų tam tikrai veiklai, visuma (ŠĮ, 2 straipsnis, 6 dalis). Šis apibrėžimas, viena vertus, nepareigoja nustatant kvalifikacijų vietą kvalifikacijų sandaroje orientuotis į pasirengimą konkrečiai profesinei veiklai. Kita vertus, susiejant kvalifikaciją su turimomis kompetencijomis, kur kas aiškiau pabrėžiama mokymosi rezultatų svarba, ypač turint omenyje pateikiamą kompetencijos apibrėžimą: **kompetencija** – gebėjimas atlikti tam tikrą veiklą, remiantis įgytų žinių, mokėjimų, įgūdžių, vertybinių nuostatų visuma (ŠĮ, 2 straipsnis, 5 dalis).

2011 m. rugpjūčio 24 d. buvo žengtas antras žingsnis – Lietuvos Respublikos Vyriausybė nutarimu Nr. 986 patvirtino LTKS pataisas, kurios leido susiejimą pagrįsti EKS ir LTKS sugretinimu (4 ataskaitos sk.). Toliau šioje ataskaitoje bus remiamasi nauju LTKS aprašu. Tiems, kuriuos domina išsamesnė informacija, kas ir kodėl buvo koreguota, siūlome susipažinti su Ligijos Kaminskienės studija „Lietuvos kvalifikacijų sistemos ir Europos kvalifikacijų sandaros sąsajos“, kurią galima rasti adresu http://www.kpmc.lt/LTKS_EKS/LKA_tyrimas_LT.pdf.

3.2. Lietuvos kvalifikacijų sandaros struktūra ir kvalifikacijų lygių aprašymai

Vyriausybės patvirtintame Lietuvos kvalifikacijų sandaros apraše nurodoma, kad LTKS nustato Lietuvos Respublikoje teikiamų kvalifikacijų, grindžiamų asmens veiklai reikalingomis kompetencijomis, lygių sistemą ir ji yra parengta siekiant:

- klasifikuoti Lietuvos Respublikoje nustatytas kvalifikacijas;
- sudaryti sąlygas derinti kvalifikacijas su šalies ūkio poreikiais, koordinuoti šalies ekonominę, socialinę ir užimtumo politiką;
- užtikrinti kvalifikacijų nustatymo, įgijimo, vertinimo ir pripažinimo procesų aiškumą bei prieinamumą;
- informuoti asmenis apie įvairiai profesinei veiklai reikalingų kvalifikacijų turinį, įgijimą, tobulinimą ir (ar) keitimą;
- sudaryti sąlygas palengvinti darbo jėgos mobilumą šalies ir tarptautiniu mastu;

- skatinti mokymąsi visą gyvenimą, taikant visas formaliojo, neformaliojo ir savišvietos mokymo formas ir būdus, siekiant pereiti iš vieno kvalifikacijos lygio į kitą.

Lietuvos kvalifikacijų sandaroje, kaip ir EKS, yra aštuoni kvalifikacijų lygiai. Tačiau jų aprašymai skiriasi. Pagrindinė priežastis – lygiams aprašyti panaudotų kriterijų (*descriptors*) skirtumai. EKS mokymosi rezultatų lygiams apibūdinti buvo panaudoti kriterijai „žinios (*knowledge*), gebėjimai (*skills*) ir kompetencija (*competence*)“. Tuo tarpu LTKS atveju, atsižvelgus į tai, kad kvalifikacijos apibrėžime akcentuojamas pasirengimas tam tikrai veiklai, kvalifikacijų lygiams aprašyti buvo pasirinkti profesinę veiklą charakterizuojantys kriterijai:

- *veiklos sudėtingumas* – kvalifikacinis kriterijus, naudojamas veiklos pobūdžiui, užduočių įvairovei ir su-

dėtingumui bei veiklai atlikti reikalingų žinių lygiui apibūdinti;

- *veiklos savarankiškumas* – kvalifikacinis kriterijus, naudojamas veiklos organizavimo ir pavaldumo pobūdžio kitimui bei atsakomybės laipsniui apibūdinti;
- *veiklos kintamumas* – kvalifikacinis kriterijus, naudojamas veiklos technologinės ir organizacinės aplinkos kitimui apibūdinti.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. rugpjūčio 24 d. nutarimu Nr. 986 patvirtinti LTKS kvalifikacijų lygių aprašai pateikti 2 lentelėje. Pirmoji kiekvieno lygio aprašymo pastraipa apibūdina veiklos, kuriai yra pasirengęs atitinkamo lygio kvalifikaciją įgijęs asmuo, sudėtingumą, antroji – savarankiškumą ir trečioji – kintamumą.

2 lentelė. LTKS kvalifikacijų lygių aprašymai

Lietuvos kvalifikacijų lygis	Kvalifikacijų lygio aprašymas
1	Kvalifikacija skirta veiklai, susidedančiai iš vieno ar kelių paprastų specializuotų veiksmų ar operacijų. Atliekant veiklą gebama pritaikyti pagrindines žinias, būdingas vykdomai veiklai. Veiklos aplinka yra aiški, veikla atliekama pagal detalias instrukcijas, kai kuriais atvejais būtina intensyvi priežiūra, vadovavimas ir pagalba. Veiklą sudarančios situacijos, veiksmai ir operacijos pastovūs ir nuolat kartojasi.
2	Kvalifikacija skirta veiklai, kurią sudaro veiksmai ir operacijos, skirti paprastoms problemoms spręsti. Atliekant veiklą gebama pritaikyti pagrindines veiklai būdingas faktines žinias. Veiklai atlikti reikalinga priežiūra, vadovavimas ir pagalba. Veiklą sudarantys veiksmai ir operacijos yra pastovūs.
3	Kvalifikacija skirta veiklai, susidedančiai iš veiksmų ir operacijų siaurose veiklos srityse. Veikla gali apimti kelis ir daugiau specializuotų veiklos uždavinių, kuriems reikia pritaikyti gerai žinomus ir išbandytus sprendimus. Atliekant veiklą gebama pritaikyti būdingas vykdomai veiklai žinias apie veiklos srities faktus, principus ir procesus. Veikla atliekama savarankiškai, vadovaujant aukštesnės kvalifikacijos darbuotojui ir esant išorinei atlikimo kokybės kontrolei. Veiklos aplinka gali reikalauti gebėjimo prisitaikyti prie paprastų konteksto pokyčių.
4	Kvalifikacija skirta veiklai, susidedančiai iš veiksmų ir operacijų palyginti plačiose veiklos srityse. Veikla atliekama vykdant keletą ir daugiau specializuotų veiklos uždavinių, kurių galimi sprendimai ne visada išbandyti ir žinomi. Atliekant veiklą gebama pritaikyti faktines ir teorines žinias, būdingas plačiam kontekstui, susijusiam su veiklos sritimi. Veikla atliekama savarankiškai, prisiimant atsakomybę už veiklos atlikimo procedūrų ir rezultatų kokybę. Įgijus patirties, kvalifikacija leidžia perduoti praktinius veiklos įgūdžius žemesnės kvalifikacijos darbuotojams ir prižiūrėti jų veiklą. Veiklos aplinka reikalauja gebėjimo prisitaikyti prie pokyčių, lemiamų veiklos konteksto kaitos, kuri dažniausiai nuspėjama.

Lietuvos kvalifikacijų lygis	Kvalifikacijų lygio aprašymas
5	Kvalifikacija skirta veiklai, pasižyminčiai kompleksišku veiklos uždavinių derinimu skirtingose veiklos srityse. Veikla apima žemesnės kvalifikacijos darbuotojų kompetencijų vertinimą ir mokymą. Veikla reikalauja derinti išsamias veiklos srities žinias su bendrosiomis žiniomis, sprendžiant įvairias specializuotas veiklos užduotis keliose skirtingose veiklos srityse. Darbuotojas atlieka veiklą savarankiškai, jos priežiūra apsiriboja tik rezultatų įvertinimu. Veiklos uždavinius nustato aukštesnės kvalifikacijos darbuotojas, dažnai suteikdamas veiklos atlikėjui galimybes pasirinkti šių uždavinių sprendimo būdus ir priemones. Darbuotojas vadovauja žemesnės kvalifikacijos darbuotojų veiklai, planuoja ir skirsto veiklos užduotis, prižiūri veiklos atlikimą, konsultuoja ir tikrina veiklos atlikimo kokybę. Veiklos technologiniai ir organizaciniai reikalavimai ir jos aplinka nuolat kinta, pokyčiai dažnai nenuspėjami ir gali būti susiję su naujomis veiklos sritimis.
6	Kvalifikacija skirta sudėtingai veiklai, pasižyminčiai uždavinių ir jų turinio įvairove. Sprendžiant uždavinius įvairiose profesinės veiklos srityse, naudojamos įvairios priemonės ir metodai. Todėl veiklos atlikimas reikalauja taikyti plačias teorines žinias, pagrįstas naujų fundamentinių ir taikomųjų tyrimų rezultatais arba būtinas įvairioms naujovėms įdiegti. Veikla atliekama savarankiškai, pasirenkant uždavinių atlikimo būdus ir organizuojant atitinkamų žmonių darbą iškeltiems uždaviniams atlikti. Todėl šio lygio kvalifikacijos apima gebėjimus planuoti veiklą atsižvelgiant į numatytus tikslus, analizuoti ir fiksuoti savo veiklos rezultatus ir teikti ataskaitas veiklą koordinuojantiems asmenims, koreguoti veiklą atsižvelgiant į veiklos rezultatų analizę ir specialistų rekomendacijas, taip pat vykdyti įvairią projektinę veiklą. Veiklos aplinka reikalauja gebėjimo prisitaikyti prie nuolatinių ir paprastai nenuspėjamų pokyčių, kuriuos lemia žinių ir technologijų pažanga konkrečioje profesinėje srityje. Kvalifikacija leidžia patobulinti ir praplėsti profesinės srities žinias ir patiems įvertinus savo veiklą mokytis savarankiškai (plėtoti pažintines kompetencijas), kaip to reikalauja profesinės veiklos kaita.
7	Kvalifikacija skirta sudėtingai veiklai, susidedančiai iš įvairių tarpusavyje susijusių uždavinių, kurie gali apimti keleto giminingų profesinių veiklų sritis. Todėl veiklos atlikimas reikalauja ekspertinio naujausių žinių profesinės veiklos ir jai artimose ar giminingose srityse vertinimo ir pritaikymo, naujų faktų atradimo atliekant taikomuosius profesinės veiklos tyrimus, kūrybiško teorinių žinių ir mokslinių tyrimų rezultatų taikymo. Veikla atliekama savarankiškai nustatant atitinkamos veiklos srities uždavinius, priimant savarankiškus sprendimus, orientuotus į veiklos tobulinimą ir gerinimą. Veiklai būdingas vadovavimas kitų darbuotojų veiklai. Todėl šio lygio kvalifikacijos apima gebėjimus savarankiškai atlikti taikomojo pobūdžio tyrimus, teikti konsultacijas veiklos srityje, koordinuoti projektus, orientuotus į kitų žmonių kvalifikacijos tobulinimą ir inovacijų diegimą, analizuoti veiklos rezultatus ir juos pristatyti. Dėl žinių, technologijų, darbo organizavimo įvairiose veiklų srityse pažangos šio lygio veikla ir jos aplinka intensyviai kinta, pokyčiai sunkiai prognozuojami, veiklą sudaro nuolat kintantys užduočių deriniai. Todėl veiklos kaita reikalauja gebėjimo priimti inovatyvius sprendimus, pagrįstus tyrimų rezultatais, įvertinti alternatyvius sprendimo variantus ir galimas socialines ir etines veiklos pasekmes.
8	Kvalifikacija skirta itin sudėtingai veiklai, kuriai būdingas naujovių – naujų žinių, idėjų, technologijų, veiklos atlikimo būdų, metodų ir procesų – kūrimas. Todėl veikla reikalauja naujų žinių veiklos srityse atradimo, remiantis vykdomų fundamentinių ir taikomųjų mokslinių tyrimų rezultatais, integruojant įvairių veiklos sričių žinias. Veikla pasižymi strateginio pobūdžio veiklos uždaviniais, kurie gali apimti įvairias skirtingas veiklos sritis ar mokslinių tyrimų dalykus. Veikla strategiškai planuojama prisiimant atsakomybę už kitų darbuotojų veiklos rezultatus ir jos kokybę, savarankiškai priimami strategiškai svarbūs sprendimai. Būdingas atitinkamos veiklos srities specialistų mokymas ir konsultavimas. Todėl reikia gebėjimų priimti visuomeninės reikšmės strateginius sprendimus, savarankiškai planuoti ir vykdyti fundamentinius ir/arba taikomuosius mokslinius tyrimus, perteikti naujausias žinias (skleisti patirtį) atitinkamos srities specialistams, koordinuoti mokslinius ir taikomųjų tyrimų projektus. Intensyvūs ir neprognozuojami veiklos, jos aplinkos pokyčiai reikalauja pasirengimo nuolatiniams pokyčiams, atvirumo naujovėms, teigiamo požiūrio į organizacijos ir visuomenės plėtrą, gebėjimų originaliai spręsti problemas įvertinus jų kontekstą, gebėjimų inicijuoti ir kurti pokyčius įvairiose veiklos ir visuomenės gyvenimo srityse.

EKS rengėjai pripažįsta, kad kvalifikacijų sandarą, taip pat ir EKS lygmenų kriterijai yra pagrįsti pragmatiškais susitarimais tarp įvairių, kartais ir skirtingų metodologinių požiūrių. Sutariama, kad negali būti bendro ar vienintelio teisingo būdo, kaip parengti ar naudoti kvalifikacijų lygmenų aprašymus. Kitaip tariant, kvalifikacijų lygmenų kriterijų nustatymas ir skirtingų kvalifikacijų sandarų lygmenų bei jų kriterijų lyginimas turėtų remtis daugiau pragmatiškais negu teoriškais ir moksliniais argumentais.

LTKS kvalifikacijų lygių aprašymo kriterijai pasirinkti atsižvelgiant į Lietuvos kontekstą. Jie parinkti taip, kad atitinkamų lygių kvalifikacijų turinys būtų geriau suprantamas pagrindiniams kvalifikacijų sistemos vartotojams – kvalifikacijų siekiantiems asmenims ir darbdaviams. Norėdami, kad į LTKS lygių aprašymus būtų geriau atsižvelgta nustatant kvalifikacijų turinį, LTKS projekto rengėjai yra pasiūlę alternatyvų kvalifikacijų lygių aprašymo variantą, kuriame veiklos kriterijai yra išskleidžiami į matricą, išreikštą per pažintines, funkcines ir bendrąsias kompetencijas. Tokie LTKS kvalifikacijų lygių aprašymai, pavadinti „išsamiais aprašais“, yra pateikti 2007 m. atspausdintame leidinyje „Lietuvos nacionalinės kvalifikacijų sandaros metmenys“.

Išsamieji aprašai taip pat padeda įžvelgti nemažai svarbių sąsajų tarp LTKS ir EKS lygių aprašymuose panaudotų kriterijų:

1. Sąsajos tarp *žinių* sąvokos, vartojamos EKS aprašuose, ir *pažintinių kompetencijų*, vartojamų Lietuvos kvalifikacijų sandaros aprašuose. EKS aprašuose žinios yra apibrėžiamos kaip „tai, ko pasiekta mokymosi metu įsisavinant informaciją. Žinios yra su darbo arba studijų sritimi susijusių faktų, principų, teorijų ir praktikos visuma. Europos kvalifikacijų sandaros kontekste žinios apibūdinamos kaip teorinės ir (arba) faktinės.“ Šis apibrėžimas plačiai kontekstualizuoja žinių sampratą ir pabrėžia žinių visuotinumą. Lietuvos kvalifikacijų sandaroje pažintinės kompetencijos yra apibrėžiamos kaip kompleksiniai gebėjimai taikyti žinias įvairiose profesinės veiklos ir mokymosi situacijose.

2. Sąsajos tarp gebėjimų sąvokos, vartojamos EKS aprašuose, ir *funkcinių bei pažintinių kompetencijų* sąvokų, vartojamų Lietuvos kvalifikacijų sandaros aprašuose. Gebėjimai EKS aprašuose suprantami dvejopai – kaip pažintiniai ir praktiniai (funkciniai) gebėjimai: „Europos kvalifikacijų sandaros kontekste gebėjimai apibūdinami kaip pažintiniai (įskaitant loginio, intuityviojo ir kūrybinio mąstymo naudojimą) ir praktiniai (įskaitant rankų miklumo ir metodų, medžiagų, priemonių bei įrankių naudojimą).“ Lietuvos kvalifikacijų sandaros koncepcijoje pažintiniai gebėjimai yra priskiriami *pažintinėms kompetencijoms*, o praktiniai gebėjimai – *funkcinėms kompetencijoms*, apibrėžiančioms gebėjimą atlikti konkrečias profesinės veiklos užduotis, operacijas, funkcijas.

3. Sąsajos tarp EKS vartojamos kompetencijos sampratos ir Lietuvos kvalifikacijų sandaroje vartojamų bendrųjų kompetencijų sampratos. Kaip jau ne kartą buvo pastebėta, EKS vartojama kompetencijos samprata taip pat pasižymi dvilypumu. Kompetencija suprantama kaip *įrodytas gebėjimas naudoti žinias, gebėjimus, asmeninius, socialinius ir (arba) metodinius gebėjimus dirbant, studijuojant ir siekiant profesinio bei asmeninio tobulėjimo*, o tai iš esmės atitinka kompetencijos sampratą, taikomą Lietuvos kvalifikacijų sandaroje. *Europos kvalifikacijų sandaros kontekste „kompetencija“ apibrėžiama vertinant atsakomybę ir savarankiškumą*. Šiuo aspektu EKS vartojama sąvoka siejasi su Lietuvos kvalifikacijų sandaroje vartojamais *veiklos savarankiškumo* ir *veiklos sudėtingumo* kriterijais.

4. Sąsajos tarp kriterijų, taikomų kvalifikacijų lygmenims apibrėžti EKS ir Lietuvos kvalifikacijų sandaroje. Profesinis tobulėjimas ir augimas EKS lygmenų struktūroje reiškiasi gana įvairiomis prasmėmis, kurios yra glaudžiai susijusios su veiklos kriterijais, taikomais apibrėžiant kvalifikacijų lygmenis Lietuvos kvalifikacijų sandaroje:

Profesinio tobulėjimo ir augimo EKS lygmenų struktūroje kriterijai (Europos mokymosi visą gyvenimą kvalifikacijų struktūros paaiškinimas) http://ec.europa.eu/education/pub/pdf/general/eqf/broch_lt.pdf	Veiklos kriterijai, taikomi apibrėžiant kvalifikacijų lygius Lietuvos kvalifikacijų sandaroje
Žinių ir supratimo sudėtingumas ir platumas	Veiklos sudėtingumas
Praktinio taikymo sudėtingumas ir srities platumas	
Reikiamos pagalbos ir nurodymų laipsnis	Veiklos savarankiškumas
Reikiamos integracijos, savarankiškumo ir kūrybiškumo laipsnis	
Skaidrumo ir aplinkybių dinamiškumo laipsnis	Veiklos kintamumas

Žemiau pateikiami visų LTKS lygių išsamieji aprašai:

1 kvalifikacijų lygis

Veiklos kriterijai	Pažintinės kompetencijos	Funkcinės kompetencijos	Bendrosios kompetencijos
Veiklos sudėtingumas - Veikla susideda iš vienos ar kelių paprastų veiksmų ar operacijų. - Veikla yra siaurai specializuota.	Taikyti elementarias bendrąsias žinias ir pagrindines (angl. <i>basic</i>) žinias, būdingas vykdomai veiklai.	Atlikti paprastus siaurai specializuotus veiksmus ar operacijas, panaudojant priemones, reikalingas konkrečioms veiklos užduotims atlikti.	Spręsti konkrečias ir elementarias problemas, išskylančias vykdant veiklos užduotis.
Veiklos savarankiškumas - Veikla yra nuolat prižiūrima, kai kuriais atvejais būtina intensyvi priežiūra, vadovavimas ir pagalba. - Veikla atliekama vadovaujantis detaliomis instrukcijomis.	Naudotis detaliose rašytinėse ir veiklą prižiūrinčio asmens žodžiu pateiktose instrukcijose esančia informacija.	Atlikti atsakingo asmens pavestas užduotis pagal pateiktas instrukcijas.	Priimti informaciją, susijusią su užduočių atlikimu ir išskylančių problemų sprendimu, gebėti teikti grįžtamąjį ryšį.
Veiklos kintamumas - Veiklą sudarančios situacijos, veiksmai ir operacijos pastovūs ir nuolat kartojasi - Veiklos aplinkos pokyčiai neturi esminės įtakos atliekamiems veiksams ir operacijoms.	Nekelia jokių reikalavimų pažintinėms kompetencijoms.	Nekelia jokių reikalavimų funkcinėms kompetencijoms.	Nekelia jokių reikalavimų bendrosioms kompetencijoms.

2 kvalifikacijų lygis

Veiklos kriterijai	Pažintinės kompetencijos	Funkcinės kompetencijos	Bendrosios kompetencijos
Veiklos sudėtingumas - Veikla susideda iš veiksmų ir operacijų, skirtų paprastoms problemoms spręsti. - Veikla yra siauros specializacijos.	Taikyti pagrindines bendrąsias ir veiklai būdingas faktines žinias.	Atlikti paprastus veiksmus ir operacijas, panaudojant priemones, reikalingas konkrečioms veiklos užduotims vykdyti.	Spręsti paprastas veiklos problemas.
Veiklos savarankiškumas - Veikla yra prižiūrima. - Veikla atliekama vadovaujantis pateikiamomis instrukcijomis.	Naudotis rašytinėse ir veiklą prižiūrinčio asmens žodžiu pateiktose instrukcijose esančia informacija.	Atlikti paprastas veiklos užduotis pagal pateiktas instrukcijas.	Priimti informaciją, susijusią su užduočių atlikimu ir išskylančių problemų sprendimu, gebėti teikti grįžtamąjį ryšį.
Veiklos kintamumas - Veiklą sudarantys veiksmai ir operacijos yra pastovūs. - Veiklos aplinkos pokyčiai neturi esminės įtakos atliekamiems veiksams ir operacijoms.	Nekelia jokių reikalavimų pažintinėms kompetencijoms.	Nekelia jokių reikalavimų funkcinėms kompetencijoms.	Prisitaikyti prie pokyčių padedant veiklą prižiūrinčiam asmeniui.

3 kvalifikacijų lygis

Veiklos kriterijai	Pažintinės kompetencijos	Funkcinės kompetencijos	Bendrosios kompetencijos
Veiklos sudėtingumas - Veikla susideda iš veiksmų ir operacijų siauroje veiklos srityje. - Veikla apima kelis specializuotus uždavinius, kuriems reikia pritaikyti gerai žinomus ir išbandytus sprendimus. - Veiklai atlikti naudojami būdai, medžiagos, priemonės gali būti įvairūs.	Taikyti vykdomai veiklai būdingas žinias apie veiklos srities faktus, principus ir procesus.	Atlikti įvairius specializuotos veiklos veiksmus ir operacijas, pritaikant gerai žinomus ir išbandytus sprendimus, priemones ir įrankius.	Prisitaikyti prie konkrečios veiklos atlikimo būdų, medžiagų, priemonių įvairovės.
Veiklos savarankiškumas - Savarankiškai, vadovaujant aukštesnės kvalifikacijos asmeniui, sprendžiamos tam tikros veiklos užduotys. - Veiklos priežiūra apsiriboja jos atlikimo kokybės kontrole.	Naudotis pateiktomis užduotimis, planais, paprastomis duomenų sistemomis ir gaunama žodine informacija.	Savarankiškai spręsti įvairias veiklos užduotis ir, jei būtina, koreguoti veiklos rezultatus pagal jų vertinimo metu nurodomas pastabas bei reikalavimus.	Savarankiškai spręsti standartines veiklos problemas. Planuoti savo veiklą pagal pateiktas užduotis, naudojantis aukštesnės kvalifikacijos asmens pagalba.
Veiklos kintamumas - Veikla ir jos aplinka gali kisti, tačiau pokyčiai yra paprasti ir prie jų lengva prisitaikyti. - Veiklos ir aplinkos pokyčiai yra numatomi.	Atnaujinti turimas veiklos srities žinias, prisitaikant prie numatomų veiklos aplinkos pokyčių.	Atnaujinti turimus gebėjimus, prisitaikant prie konkrečių numatomų veiklos aplinkos pokyčių.	Savarankiškai prisitaikyti prie paprastų veiklos ir jos aplinkos pokyčių.

4 kvalifikacijų lygis

Veiklos kriterijai	Pažintinės kompetencijos	Funkcinės kompetencijos	Bendrosios kompetencijos
Veiklos sudėtingumas - Veikla susideda iš veiksmų ir operacijų keliuose veiklos srityse. - Veikla atliekama vykdant keletą ir daugiau specializuotų uždavinių, kurių galimi sprendimai ne visada išbandyti ir žinomi. - Veikla gali apimti praktinių įgūdžių perdavimą žemesnės kvalifikacijos darbuotojams.	Integruoti faktines ir teorines veiklos srities žinias su bendrojo ugdymo žiniomis.	Atlikti veiksmus ir operacijas keliuose veiklos srityse, pritaikant įvairius, ne visuomet gerai žinomus ir išbandytus sprendimus, priemones ir įrankius.	Priimti vykdomos veiklos sprendimus, esant veiklos ir konteksto įvairovei. Perduoti patirtį ir gebėjimus žemesnės kvalifikacijos asmenims.
Veiklos savarankiškumas - Veikla atliekama savarankiškai, prisiimant atsakomybę už veiklos atlikimo procedūrų ir rezultatų kokybę. - Veikla gali apimti žemesnės kvalifikacijos darbuotojų veiklos koordinavimą ir priežiūrą.	Naudotis specializuotomis duomenų sistemomis, gaunama ir kritiškai įvertinama žodine informacija.	Savarankiškai spręsti veiklos uždavinius, pasirenkant veiklos atlikimo būdus, procedūras, medžiagas, priemones ir kontroliuojant veiklos atlikimo kokybę.	Planuoti ir organizuoti savo veiklą dirbant grupėje ir bendradarbiaujant su aukštesnės kvalifikacijos asmenimis.
Veiklos kintamumas Veiklos pokyčiai gali būti dažni ir susiję su būtinybe prisitaikyti. Veiklos pokyčiai yra susiję su veiklos konteksto kaita.	Nuolat atnaujinti turimas veiklos srities ir bendrojo ugdymo žinias, jas papildant iš esamo veiklos žinių lauko ir veiklos sričių praktikos.	Įgyti naujų gebėjimų, reikalingų prisitaikant prie pakitusio veiklos konteksto.	Prisitaikyti prie dažnos uždavinių turinio ir konteksto kaitos.

5 kvalifikacijų lygis

Veiklos kriterijai	Pažintinės kompetencijos	Funkcinės kompetencijos	Bendrosios kompetencijos
Veiklos sudėtingumas - Veikla pasižymi kompleksišku veiklos uždavinių derinimu skirtingose veiklos srityse. - Veikla apima žemesnės kvalifikacijos darbuotojų kompetencijų vertinimą ir jų mokymą.	Derinti skirtingų veiklos sričių žinias su bendrosiomis žiniomis.	Taikyti įvairias darbo priemones, įrankius ir metodus.	Spręsti skirtingo turinio problemas, esant jų konteksto įvairovei. Mokyti žemesnės kvalifikacijos asmenis.
Veiklos savarankiškumas - Veikla atliekama savarankiškai, jos priežiūra apsiriboja tik rezultatų įvertinimu. - Veiklos uždavinius nustato aukštesnės kvalifikacijos asmuo, dažnai suteikdamas veiklos atlikėjui galimybių pasirinkti šių uždavinių sprendimo būdus ir priemones. - Veiklai būdingas vadovavimas kitų asmenų veiklai.	Taikyti plačias faktines ir teorines skirtingų veiklos sričių žinias, konsultuojantis su kolegomis ir aukštesnės kvalifikacijos specialistais. Savarankiškai naudojantis įvairiais informacijos šaltiniais.	Savarankiškai planuoti savo ir žemesnės kvalifikacijos darbuotojų veiklą. Savarankiškai pasirinkti uždavinių, kuriuos nustato aukštesnės kvalifikacijos asmenys, sprendimų būdus ir priemones.	Planuoti ir organizuoti savo bei žemesnės kvalifikacijos asmenų veiklą, prižiūrėti veiklos atlikimą, gebėti tikrinti veiklos atlikimo kokybę.
Veiklos kintamumas Veiklos technologiniai ir organizaciniai reikalavimai ir jos aplinka nuolat kinta, pokyčiai dažnai yra nenuspėjami ir gali būti susiję su naujomis veiklos sritimis.	Sistemiškai atnaujinti turimas žinias, įgyjant naujų, reikalingų prisitaikyti prie nuolatinių ir dažnai nenuspėjamų pokyčių kelyje skirtingose veiklos srityse.	Įvaldyti naujus skirtingoms veikloms sritims priklausančių uždavinių sprendimo būdus, priemones, įrankius, reikalingus prisitaikyti prie nuolatinių ir dažnai nenuspėjamų pokyčių.	Priimti grupės lygmens sprendimus, nenuspėjamai kintant aplinkos sąlygoms. Inicijuoti ir organizuoti savo ir žemesnės kvalifikacijos asmenų nuolatinio mokymosi procesą. Motyvuoti save ir kitus asmenis tobulėti pasirinktoje veiklos srityje.

6 kvalifikacijų lygis

Veiklos kriterijai	Pažintinės kompetencijos	Funkcinės kompetencijos	Bendrosios kompetencijos
Veiklos sudėtingumas - Veikla yra sudėtinga, pasižyminti uždavinių ir jų turinio įvairove. - Vykdam užduotis naudojamos įvairios priemonės, metodai. - Veiklos uždaviniai gali apimti įvairias profesinės veiklos sritis.	Integruoti plačias teorines žinias, pagrįstas fundamentinių ir taikomųjų tyrimų rezultatais arba būtinas naujovėms įdiegti, su praktinėmis žiniomis, sprendžiant įvairių sričių veiklos uždavinius.	Sistemiškai taikyti ir valdyti kompleksines veiklos atlikimo metodus, priemones, veiklai atlikti reikalingą informaciją.	Bendrauti su atitinkamos profesinės srities specialistais, kritiškai vertinant atliktą veiklą ir pristatant jos rezultatus.
Veiklos savarankiškumas - Veikla atliekama savarankiškai, pasirenkant uždavinių atlikimo būdus. - Atliekant veiklą reikia gebėti organizuoti atitinkamų žmonių darbą iškeltiems uždaviniams atlikti.	Savarankiškai analizuoti, lyginti ir kaupiti pasirinktai profesinės veiklos sričiai svarbių fundamentinių ir taikomųjų tyrimų rezultatus bei duomenis apie veiklos srityje atsiradusias naujoves.	Planuoti sudėtingą veiklą, atsižvelgiant į numatytus tikslus. Analizuoti veiklos rezultatus, panaudojant juos veiklai koreguoti ir priimanč atsakomybę už veiklos rezultatų kokybę. Vykdyti įvairią projekcinę veiklą.	Perteikti informaciją, idėjas ir sprendimus specialistams ir ne specialistams.

Veiklos kintamumas • Veikla nuolat kinta – šią kaitą lemia žinių ir technologijų konkrečioje profesinėje srityje pažanga. • Didelė dalis veiklos pokyčių yra nenuspėjami.	Sistemiškai gilinti ir plėsti profesinės srities žinias.	Taikyti naujus veiklos atlikimo, analizės, valdymo ir koregavimo įrankius bei priemones atsižvelgiant į veiklos kaitą.	Nuosekliai ir sistemingai mokytis, atsižvelgiant į veiklos rezultatus ir įvertinant nuolatinių veiklos pokyčių keliamus reikalavimus.
---	--	--	---

7 kvalifikacijų lygis

Veiklos kriterijai	Pažintinės kompetencijos	Funkcinės kompetencijos	Bendrosios kompetencijos
Veiklos sudėtingumas • Veikla yra sudėtinga, susidedanti iš įvairių tarpusavyje susijusių uždavinių. • Veiklos uždaviniai gali apimti keletą giminių profesinės veiklos sričių.	Ekspertiškai vertinti ir kūrybiškai taikyti naujausias teorines profesinės veiklos ir studijų sričių žinias, pagrįstas fundamentinių tyrimų rezultatais.	Koordinuoti ir įgyvendinti įvairius taikomųjų tyrimų, naujovių diegimo ir darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo projektus. Nustatyti veiklos atlikimo kokybės standartus.	Priimti kompleksinius ir sistemingus veiklos tobulinimo sprendimus, pagrįstus ekspertiniu įvairių veiklos sričių išmanymu ir patirtimi. Bendradarbiauti su profesinės srities specialistais ir kitų sričių ekspertais, kritiškai vertinant atliktą veiklą ir pristatant jos rezultatus.
Veiklos atlikimo savarankiškumas • Veikla atliekama savarankiškai nustatant atitinkamos veiklos srities uždavinius. • Veikla apima vadovavimą kitų darbuotojų veiklai. • Veikla susijusi su sprendimų, orientuotų į veiklos tobulinimą ir gerinimą, priėmimu.	Atrasti naujus faktus atliekant taikomuosius profesinės veiklos ir (ar) studijų srities tyrimus.	Savarankiškai atlikti taikomojo pobūdžio tyrimus. Teikti konsultacijas veiklos srityje.	Kūrybiškai vadovauti įvairias kvalifikacijas ir profesijas turinčių asmenų veiklai, dalijantis savo patirtimi ir ekspertinėmis žiniomis. Planuoti savo kvalifikacijos tobulinimą.
Veiklos kintamumas Veikla ir jos aplinka sparčiai kinta, veikiama žinių ir technologijų įvairiose profesinės veiklos srityse pažangos. Veiklą sudaro nuolat kintantys uždavinių deriniai. Galimi neprognozuojami veiklos aplinkos pokyčiai.	Kūrybiškai gilinti ir plėsti profesinės srities žinias mokantis savarankiškai ir vykdamas taikomuosius tyrimus.	Tobulinti ir pritaikyti įvairias priemones bei įrankius, reikalingus taikomiesiems tyrimams, studijoms, kultūrinei ir meninei veiklai vykdyti arba naujovėms diegti.	Priimti inovatyvius sprendimus, paremtus atliktų tyrimų rezultatais, įvertinant alternatyvius sprendimo variantus ir galimas socialines bei etines veiklos pasekmes.

8 kvalifikacijų lygis

Veiklos kriterijai	Pažintinės kompetencijos	Funkcinės kompetencijos	Bendrosios kompetencijos
Veiklos sudėtingumas - Veikla yra sudėtinga, jai būdingas naujų žinių ir naujovių kūrimas. - Veikla pasižymi plačia uždavinių įvairove ir jų turinio kompleksiskumu. - Veiklos uždavinių pobūdis dažnai strateginis.	Taikyti naujausias fundamentinių ir taikomųjų tyrimų rezultatais pagrįstas žinias naujų žinių, idėjų, veiklos atlikimo būdams, metodikoms, procesams ir technologijoms kurti.	Kurti, sintetinti ir vertinti naujas sudėtingas idėjas, metodus, procesus ir įrankius, sprendžiant strateginės reikšmės mokslo, meno ir visuomeninės raidos bei plėtros, profesinės veiklos arba kultūrinės ir meninės kūrybos uždavinius.	Bendrauti su kolegomis, moksline bendruomene ir plačiąja visuomene, perteikiant savo ekspertinės srities naujoves ir tolesnės plėtros perspektyvas. Priimti visuomeninės reikšmės strateginius sprendimus.
Veiklos atlikimo savarankiškumas - Veikla atliekama strategiškai ją planuojant, dažnai prisiimant atsakomybę už kitų darbuotojų veiklos rezultatus ir jos kokybę. - Veikla susijusi su strategiškai svarbių sprendimų priėmimu. - Veikla apima atitinkamos profesinės srities specialistų mokymą ir konsultavimą.	Atrasti naujų žinių įvairiose veiklos srityse, remiantis vykdomų fundamentinių ir taikomųjų mokslinių tyrimų rezultatais.	Savarankiškai planuoti, įgyvendinti ir koordinuoti fundamentaliuosius ir taikomuosius mokslinius tyrimus arba kultūrinės ir meninės kūrybos projektus. Perteikti naujausias žinias įvairių sričių specialistams ir ekspertams.	Projektuoti ir kurti ilgalaikę savo ir ekspertų komandos profesinio tobulėjimo perspektyvą.
Veiklos kintamumas - Veikla nuolat ir sparčiai kinta. - Veiklos aplinka nenusipėjama (sunkiai prognozuojama).	Nuolat domėtis naujausiais fundamentiniais ir taikomaisiais moksliniais tyrimais bei jų sukuriamomis žiniomis.	Inicijuoti ir projektuoti originalias mokslinių tyrimų, studijų, kultūrinės ir meninės kūrybos, naujovių kūrimo priemones, įrankius ir procesus.	Būti atviram naujovėms, ugdyti(-s) teigiamas nuostatas dėl organizacijos ir visuomenės plėtros. Imtis atsakomybės už savo ir savo komandos kolegų atliekamos veiklos bei jos rezultatų moralines, socialines, ekonomines, ekologines ir kt. pasekmes.

Vyriausybės patvirtintame LTKS apraše yra nurodyta, kad įvairaus lygio kvalifikacijų galima įgyti mokantis pagal atitinkamas programas, įregistruotas Studijų, mokymo programų ir kvalifikacijų registre:

- 1–4 lygio kvalifikacijos įgyjamos mokantis pagal profesinio mokymo ir (arba) bendrojo ugdymo programas;
- 5 lygio kvalifikacijos įgyjamos mokantis pagal mokymo programas, skirtas asmenims, turintiems profesinę kvalifikaciją ir nustatytos trukmės profesinės veiklos patirties, bei laipsnio nesuteikiančių studijų (išskyrus rezidentūros) programas;
- 6 lygio kvalifikacijos įgyjamos studijuojant pirmojoje universitetinių ar koleginių studijų pakopoje bei

Lietuvos Respublikos Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatytais atvejais – pagal laipsnio nesuteikiančių studijų programas;

- 7 lygio kvalifikacijos įgyjamos studijuojant antrojoje universitetinių studijų pakopoje ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatytais atvejais – pagal vientisųjų studijų arba laipsnio nesuteikiančių studijų programas;
- 8 lygio kvalifikacijos įgyjamos studijuojant doktorantūroje.

Taip pat yra nurodyta, kad *bet kurio* lygio kvalifikacija gali būti įgyjama iš profesinės veiklos patirties ir mokantis savarankiškai. Tai sudaro teisinį pagrindą visoje kvalifika-

cijų skalėje diegti neformalaus ir savarankiško mokymosi rezultatų pripažinimo ir įteisinimo mechanizmus.

Taip pat paminėtina, kad LTKS apraše nurodyta, jog klasifikuojant Lietuvos Respublikoje nustatytas kvalifikacijas nurodomos kvalifikacijos darbui ir mokymuisi. Prie darbui skirtų kvalifikacijų šiuo atveju priskiriamos kvalifikacijos, kurių mokymosi rezultatai orientuoti į tam tikrą konkrečią profesinę veiklą ir kurioms įgyti skirtų programų pagrindinis tikslas yra parengti asmenį darbui. Šiai kvalifikacijų grupei priklauso, pvz., profesinio mokymo sektoriuje teikiamos kvalifikacijos. Tuo tarpu kvalifikacijomis mokymuisi laikomos tos kvalifikacijos, kurių pagrindinė paskirtis yra parengti asmenį tolesniam mokymuisi. Tokių kvalifikacijų pavyzdžiai gali būti kvalifikacijos, įgyjamos baigus pagrindinio ugdymo arba vidurinio ugdymo programas.

Visas Lietuvos kvalifikacijų sandaros aprašo tekstas pateiktas 3 priede.

3.3. Šiuo metu teikiamų kvalifikacijų atitiktis Lietuvos kvalifikacijų sandarai

Rengiant nacionalinę kvalifikacijų sandarą nebuvo siekiama sukurti iš esmės naujos kvalifikacijų hie-

rarchinės struktūros. Priešingai, buvo stengiamasi, kad parengta kvalifikacijų lygių struktūra būtų kuo geriau susieta su esančia kvalifikacijų sistema. Šiame skyrelyje pateikiami įvairiems kvalifikacijų lygiams priskiriamų kvalifikacijų pavyzdžiai. Kad būtų lengviau palyginti, visi kvalifikacijų darbui pavyzdžiai parinkti iš vienos ir tos pačios veiklos srities – statybos.

Informacija apie kvalifikacijas ir programas, pagal kurias teikiamos kvalifikacijos, yra pateikta AIKOS duomenų bazėje adresu <http://www.aikos.smm.lt/aikos/index.htm>. Adresu <http://www.kpmpc.lt/programos.html> galima rasti išsamius profesinio mokymo programų aprašymus (lietuvių kalba).

1 lygis. Šis kvalifikacijų lygis Lietuvos kvalifikacijų sistemoje šiuo metu daugiausia skirtas asmenims, turintiems mokymosi problemų. Jo aprašymą reikėtų lyginti su pirmojo profesinio išsilavinimo lygio aprašymu, kuriame nėra numatytas joks reikalavimas bendrojo išsilavinimo cenzui (žr. 1 lentelę). Šiam lygiui priskiriamos profesinio mokymo programos yra naudojamos suaugusiems, visų pirma bedarbiams, mokytis. Šio lygio kvalifikaciją suteikiančios programos pavyzdys gali būti *Dažytojo profesinio mokymo programa*, kurios valstybinis kodas 162058203.

3 lentelė. 1 lygis. Dažytojo kvalifikacija

Išduodamas pažymėjimas	Kvalifikacija įteisinama išduodant kvalifikacijos pažymėjimą
Švietimo sritis (pagal Tarptautinę standartizuotą švietimo klasifikaciją – toliau ISCED)	Architektūra ir statyba
Mokymosi rezultatai	Asmuo, įgijęs dažytojo kvalifikaciją: - geba atpažinti statybines dažymo medžiagas, atlikti paviršių paruošimo darbus, parinkti ir komponuoti patalpų spalvų gamą, dažyti nevandeniniais dažais ir vandeniniais dažais, tapetuoti, apskaičiuoti atliktų darbų kiekius ir reikalingų medžiagų kiekius jiems atlikti; - išmano paviršių paruošimo ir dažymo darbų technologijas, saugaus darbų vykdymo reikalavimus.
Kvalifikacijos įgijimas	Norintiesiems siekti šio lygio dažytojo kvalifikacijos reikia turėti pradinį išsilavinimą. Kvalifikaciją galima įgyti profesinio mokymo įstaigose mokantis pagal <i>Dažytojo profesinio mokymo programą</i> , kurios valstybinis kodas 162058203.
Įsidarbinimas ir tolesnis mokymasis	Įgijęs dažytojo kvalifikaciją, asmuo gali įsidarbinti įvairiose statybinėse įmonėse ir organizacijose, atliekančiose dažymo, tapetavimo darbus.
Kvalifikacijos suteikimas	Kvalifikaciją suteikia profesinio mokymo teikėjas, jei teikėjo sudaryta komisija egzamino metu nustato, kad mokymosi rezultatai atitinka programoje nustatytus reikalavimus.

Matome, kad yra reikalaujama gebėti atlikti kelias palyginti paprastas operacijas, – paruošti paviršių dažymui, dažyti vandeniniais ir nevandeniniais dažais ir tapetuoti, – taip pat įsisavinti žinias, kurios reikalingos šioms operacijoms atlikti. Žinių, o kartu ir kvalifikacijos lygį šiuo atveju lemia turimas palyginti žemas bendrasis išsilavinimas.

Bendrojo ugdymo sektoriuje šio lygio kvalifikacijos nėra teikiamos.

2 lygis. Formuluojant šį kvalifikacijų lygį buvo orientuojamasi į bendrojo ugdymo sistemoje teikiamą pagrindinį išsilavinimą. Programos valstybinis kodas 201001001.

Ši kvalifikacija yra skirta tolesniam mokymuisi. Pagrindinėje mokykloje mokinys jau yra įgijęs nemažai faktinių žinių, būtinų mokytis pagal ISCED 3 lygį atitinkančią vidurinio ugdymo arba profesinio mokymo programą. Numatomo mokymosi veikla nėra sudėtinga, jai nuolat vadovauja mokytojai ir prireikus teikia pagalbą, mokymosi turinys yra pastovus ir iš anksto numatytas. Todėl pagrindinį išsilavinimą pažyminti kvalifikacija yra priskirtina 2 LTKS lygiui.

Dabartinėje formaliojo profesinio mokymo sistemoje šio lygio kvalifikacijos nėra teikiamos.

4 lentelė. 2 lygis. Pagrindinis išsilavinimas

Išduodamas pažymėjimas	Pagrindinio išsilavinimo pažymėjimas
Švietimo sritis (pagal ISCED)	Pagrindinės / bendrosios programos
Mokymosi rezultatai	Pagrindinio išsilavinimo pažymėjimas rodo, kad mokinys yra sėkmingai baigęs pagrindinio ugdymo programą (10 klasių) ir įgijęs pagrindinio ugdymo bendrosiose programose aprašytus gyvenimui, tolesniam mokymuisi ir darbui būtinus esminių dalykinių ir bendrųjų kompetencijų (mokėjimo mokytis, komunikavimo, pažinimo, asmeninės, socialinės, iniciatyvumo ir kūrybingumo) pagrindus.
Kvalifikacijos įgijimas	Mokinys, sėkmingai baigęs pagrindinio ugdymo programą (10 klasių), gauna pagrindinio išsilavinimo pažymėjimą, kuriame pateikiami jo mokymosi įvertinimai (dešimtbalės skalės pažymiai). Iki 2011 m. dalies mokinių pažymėjimuose gali būti pateikiami lietuvių kalbos ir (ar) matematikos, ir (ar) lietuvių valstybinės kalbos pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo įvertinimai. Nuo 2012 m. lietuvių kalbos ar valstybinės lietuvių kalbos ir matematikos pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo įvertinimai bus pateikiami.
Įsidarbinimas ir tolesnis mokymasis	Pagrindinio išsilavinimo pažymėjimas suteikia teisę mokytis pagal vidurinio ugdymo programą, pagal profesinio mokymo programą, pagal profesinio mokymo programą kartu su vidurinio ugdymo programa.
Kvalifikacijos suteikimas	Mokiniam, įgijusiam pagrindinį išsilavinimą, mokyklos direktorius teisės aktų nustatyta tvarka išduoda pagrindinio išsilavinimo pažymėjimą.

3 lygis. Aprašant šį lygį buvo orientuojamasi į antrą profesinio išsilavinimo lygio aprašymą (žr. 1 lentelę). Tokio lygio kvalifikaciją įgyti galima tiek mokantis pagal suaugusiems skirtas programas, tiek pirminio profesinio mokymo sistemoje. Reikia pastebėti, kad nors suteikiamas tas pats kvalifikacijų lygis, mokymosi rezultatai pirminio ir suaugusiųjų mokymosi programose akivaizdžiai skiriasi. Tai pirmiausia lemia besimokančiųjų pagal duotąsias programas siekių skirtumai. Suaugusieji paprastai ateina mokytis norėdami persikvalifikuoti. Jie

dažniausiai jau turi kokią nors kvalifikaciją bei darbo patirties ir nori kuo greičiau prisitaikyti prie tam tikros darbo vietos reikalavimų. Tuo tarpu pagal pirminio profesinio mokymosi programas mokosi jaunimas, kuris tik ruošiasi ateiti į darbo rinką ir nori turėti joje kuo didesnę pasirinkimą. Abiejų tipų programas vienija tai, kad besimokančiųjų išsilavinimas neviršija pagrindinio.

Žemiau yra pateiktas suaugusiųjų mokymosi sistemoje teikiamos kvalifikacijos pavyzdys. Programos valstybinis kodas 262058203.

5 lentelė. 3 lygis. Dažytojo kvalifikacija

Išduodamas pažymėjimas	Kvalifikacija įteisinama išduodant kvalifikacijos pažymėjimą
Švietimo sritis (pagal ISCED)	Architektūra ir statyba
Mokymosi rezultatai	Asmuo, įgijęs dažytojo kvalifikaciją: - geba paruošti įvairius paviršius dažymo, tapetavimo darbams, glaistyti įvairius paviršius tinkamu glaistu, gruntuoti įvairius paviršius tinkamu gruntu; paruošti įvairius dažų mišinius, kljus ir kt.; dažyti tinkuotus, mūrinius, medinius, metalinius, gipskartoninius ir kt. paviršius vandeniniais ir nevandeniniais dažais rankiniu ir mechanizuotu būdu; dažyti įvairius fasadus vandeniniais ir nevandeniniais dažais; tapetuoti įvairiais tapetais skirtingus paviršius; montuoti ir demontuoti pastolius; įvertinti atliekamų darbų kokybę; šalinti atsiradusius defektus; - išmano pagrindines pastatų dalis, jų konstrukcijas ir paskirtį; statybinių medžiagų savybes, rūšis, panaudojimo būdus; paviršių paruošimo apdailos darbų reikalavimus; aukštalipio darbų ypatumus; koloristikos pagrindus; darbų saugos ir sveikatos reikalavimus; - moka gerai sutelkti dėmesį, atsakingai, meniškai dirbti, vadovauti kitiems darbininkams.
Kvalifikacijos įgijimas	Norintiesiems siekti šio lygio dažytojo kvalifikacijos reikia turėti pagrindinį išsilavinimą. Kvalifikaciją galima įgyti profesinio mokymo įstaigose mokantis pagal <i>Dažytojo profesinio mokymo programą</i> , kurios valstybinis kodas 262058203.
Įsidarbinimas ir tolesnis mokymasis	Įgiję šią kvalifikaciją, asmenys gali dirbti dažytojo darbą įvairiose statybinėse firmose ir organizacijose, kuriose atliekami dažymo, tapetavimo darbai, arba pradėti savo verslą.
Kvalifikacijos suteikimas	Kvalifikaciją suteikia profesinio mokymo teikėjas, jei teikėjo sudaryta komisija egzamino metu nustato, kad mokymosi rezultatai atitinka programoje nustatytus reikalavimus.

Dažytojo veikla apima keletą specializuotų uždavinių – įvairių paviršių, įskaitant fasadus, paruošimą ir dažymą, paviršių tapetavimą, ir tai atitinka LTSK 3 lygio kvalifikacijai suformuluotus reikalavimus. Tiesa, iš pirmo žvilgsnio tai labai panašu į tai, kas pateikta 1 lygio dažytojo kvalifikacijos aprašyme. Tačiau 5 lentelėje aprašytoje kvalifikacijoje praktiniai gebėjimai yra grindžiami plačiomis statybos srities žiniomis, apimančiomis ne tik vykdomas, bet ir gretutines veiklas. Be to,

įgyjamas gebėjimas įvertinti atliktų darbų kokybę ir išmokstama pašalinti atsiradusius defektus. Taip parengtas asmuo, gerai suprasdamas savo veiklos kontekstą, gali veiksmingai dirbti palyginti didelės statybinės firmos komandoje, savarankiškai atlikdamas jam pavestas užduotis. Todėl aprašyta kvalifikacija yra priskirtina 3 LTSK lygiui.

Bendrojo ugdymo sektoriuje šio lygio kvalifikacijos nėra teikiamos.

4 lygis. Lygis ypatingas tuo, kad jį įgijęs asmuo gali pradėti aukštojo mokslo studijas. Pagrindinis dokumentas, liudijantis šią teisę, yra brandos atestatas, kuris įgyjamas įrodžius, kad asmuo pasiekė bendrosiose vidurinio

ugdymo programose suformuluotus mokymosi rezultatus. Vidurinį išsilavinimą atitinkanti mokymosi kvalifikacija aprašyta 6 lentelėje. Programos valstybinis kodas 301001001.

6 lentelė. 4 lygis. Vidurinis išsilavinimas

Išduodamas pažymėjimas	Brandos atestatas
Švietimo sritis (pagal ISCED)	Pagrindinės / bendrosios programos
Mokymosi rezultatai	Baigęs vidurinio ugdymo programą asmuo: - yra įgijęs esminių teorinių dalykinių žinių ir išmokęs pažinti tikrovę taikydamas tyrimo metodus kalbų, matematikos, gamtos, socialinių mokslų, menų, technologijų ir kitose srityse; - yra įgijęs bendrąsias kompetencijas: mokėjimo mokytis, komunikavimo, pažinimo, socialinę pilietinę, iniciatyvumo ir kūrybiškumo, asmeninę ir kultūrinę; - geba savarankiškai mokytis ir prisiimti atsakomybę už savo mokymosi rezultatus, taip pat atsakingai rinktis tolesnę mokymosi kryptį.
Kvalifikacijos įgijimas	Brandos atestatas teikiamas, kai mokinys visų mokomųjų dalykų yra pasiekęs bent patenkinamą mokymosi pasiekimų lygį ir yra išlaikęs privalomąjį mokyklinį arba valstybinį lietuvių kalbos ir literatūros egzaminą bei vieną pasirinktą egzaminą. Galima laikyti iki 5 egzaminų. Egzaminų užduotys rengiamos centralizuotai remiantis švietimo ir mokslo ministro patvirtintomis brandos egzaminų programomis. Vidurinio ugdymo programa yra dvejų metų. Ji vykdoma po pagrindinio ugdymo programos. Vidurinio ugdymo programą sudaro privalomieji ir pasirenkamieji bendrojo ugdymo dalykai bei galimi profesinio mokymo programos moduliai. Privalomieji bendrojo ugdymo dalykai sudaro ne mažiau kaip 60 procentų viso mokinio pamokų laiko.
Įsidarbinimas ir tolesnis mokymasis	Brandos atestatas suteikia galimybę mokytis aukštojoje mokykloje.
Kvalifikacijos suteikimas	Mokiniais, įgijusiems vidurinį išsilavinimą, mokyklos direktorius teisės aktu nustatyta tvarka išduoda brandos atestatus ir jų priedus.

Veikla, į kurią visų pirma orientuojasi vidurinio ugdymo programa, yra mokymasis aukštojoje mokykloje. Pateikiamos dalykinės žinios yra pakankamai aukšto teorinio lygio ir jų įvairovė yra didelė – apima kalbų, matematikos, gamtos, socialinių mokslų, menų, technologijų ir kitas sritis. Tai leidžia siekti itin skirtingų aukštesnio lygio kvalifikacijų, t. y. brandos atestatą įgijęs asmuo yra pasirengęs atlikti mokymosi veiksmus ir operacijas plačiose veiklos srityse. Tai atitinka 4 LTKS lygio reikalavimus veiklos, kuriai yra pasirengęs kvalifikaciją įgijęs asmuo, sudėtingumui. Įgytas gebėjimas savarankiškai mokytis ir prisiimti atsakomybę už savo

mokymosi rezultatus atitinka reikalavimus veiklos savarankiškumui, o gebėjimas atsakingai rinktis tolesnę mokymosi kryptį liudija tai, kad asmuo gebės prisitaikyti prie tam tikrų pokyčių, kurie yra neišvengiami studijų procese.

Taip pat yra teikiamos ir šio lygio kvalifikacijos darbai. Jos yra suteikiamos tik pirminio profesinio mokymo sistemoje. Pavyzdys pateiktas 7 lentelėje. Programos valstybinis kodas 330058201.

Reikia pastebėti, kad 4 lygio kvalifikacija darbui suteikiama tik tokiu atveju, jei asmuo yra įgijęs vidurinį išsilavinimą.

7 lentelė. 4 lygis. Apdailininko kvalifikacija

Išduodamas pažymėjimas	Kvalifikacija įteisinama išduodant profesinio mokymo diplomą
Švietimo sritis (pagal ISCED)	Architektūra ir statyba
Mokymosi rezultatai	Asmuo, įgijęs apdailininko kvalifikaciją: - geba parinkti statybos medžiagas, montuoti palypėjimo įrangą, mūryti nesusidėtingas konstrukcijas, apdirbti medieną rankiniais įrankiais, įrengti betoninį pagrindą, skaityti darbo brėžinius, apšiltinti pastatą termoizoliacinėmis plokštėmis, tinkuoti rankiniu ir mechanizuotu būdu, kloti plyteles ant horizontalių ir vertikalų paviršių, dažyti rankiniu ir mechanizuotu būdu, klijuoti apmušalus, tvirtinti gipso kartono plokštes, montuoti apdailos plokštes ir tiesinius elementus, saugiai dirbti; - išmanyti darbuotojų saugos ir sveikatos reikalavimus, naudojimosi specialiaisiais darbo įrankiais taisykles, statybos medžiagų asortimentą ir savybes, darbo kokybės vertinimo kriterijus, darbo teisės pagrindus; - mokėti dirbti atsakingai, savarankiškai, organizuoti savo darbą, veiksmingai bendrauti su kolegomis ir vadovais.
Kvalifikacijos įgijimas	Norintiems siekti šio lygio apdailininko kvalifikacijos reikia arba turėti pagrindinį išsilavinimą ir kartu siekti vidurinio išsilavinimo, arba mokytis apdailininko profesijos jau turint vidurinį išsilavinimą. Pirmuoju atveju mokymosi trukmė 3 metai, o antruoju – 1 metai. Kvalifikaciją galima įgyti profesinio mokymo įstaigose mokantis pagal <i>Apdailininko (statybininko) mokymo programas</i> , kurių valstybiniai kodai 330058201 ir 440058201.
Įsidarbinimas ir tolesnis mokymasis	Įgiję apdailininko kvalifikaciją, asmenys gali dirbti apdailininkais tiek patalpose, tiek statybų aikštelėse samdomais darbuotojais pastatų statybos ir remonto darbus vykdančiose įmonėse ar kurti savo verslo įmonę. Įgiję darbo patirties, gali vadovauti statybininkų grupės darbui.
Kvalifikacijos suteikimas	Kvalifikaciją suteikia profesinio mokymo teikėjas, jei Pramonės, prekybos ir amatų rūmų surengto kvalifikacinio egzamino metu mokinys parodo, kad mokymosi rezultatai atitinka programoje nustatytus reikalavimus.

Apdailininko kvalifikacija priskirtina 4 LTKS lygiui dėl kelių priežasčių. Pirmą, ji apima veiksmus ir operacijas kelyje palyginti plačiose statybos sektoriui būdingose veiklos srityse – betonavime, mūrijime, tinkavime, dažyme ir kt. Antra, ji yra grindžiama viduriniu bendruoju išsilavinimu, sudarančiu sąlygas veiksmingai panaudoti su veikla susijusias faktines ir teorines žinias. Trečia, didelė įgytų žinių ir gebėjimų įvairovė leidžia dirbti savarankiškai ir atsakingai.

5 lygis. Iki 2004 m. šį lygį atitinkančias kvalifikacijas teikė aukštesniosios mokyklos. Šiuo metu tokios kvalifikacijos nėra teikiamos, nors, kaip rodo specialistų poreikio tyrimai, paklausa yra. Todėl diegiant LTKS turi atsirasti galimybių įgyti šio lygio kvalifikacijas.

6 lygis. Į šį kvalifikacijų lygį patenka aukštojo mokslo pirmojoje pakopoje teikiami kvalifikaciniai laipsniai. Jų yra du tipai – profesinio bakalauro laipsnis, teikiamas kolegijose, ir bakalauro laipsnis, teikiamas universitetuose. 8 ir 9 lentelėse nurodyti minėtų kvalifikacinių laipsnių pavyzdžių aprašymai.

8 lentelė. 6 lygis. Statybos inžinerijos profesijos bakalauro

Išduodamas pažymėjimas	Kvalifikacija įteisinama išduodant profesinio bakalauro diplomą
Švietimo sritis (pagal ISCED)	Architektūra ir statyba
Mokymosi rezultatai	Asmuo, įgijęs statybos inžinieriaus kvalifikaciją, turi (Statybos inžinerijos programa, valstybinis kodas 65302T101): - gebėti analizuoti ir parinkti konstrukcinius statinių sprendimus, konstrukcines ir skaičiuojamąsias schemas, parengti konstrukcinę pastatų projekto dalį, parinkti statybines medžiagas pagal pastatams keliamus reikalavimus, parengti sąmatinę dokumentaciją, parinkti ir taikyti statybos darbų technologijos arba statybos darbų technologines korteles, įvertinti, išanalizuoti ir parengti dokumentaciją, reikalingą statybai pradėti ir vykdyti, inžineriškai įrengti statybą, planuoti ir organizuoti žmonių bei gamtos apsaugą statybų vietoje, parinkti ir taikyti remonto darbų technologijas, organizuoti remonto darbus, gebėti organizuoti statybos įmonės (padalinio) veiklą, vadovauti kolektyvo darbui; - išmanyti pastatams keliamus reikalavimus, saugotinas nekilnojamojo kultūros paveldo vertybes, statomo pastato inžinerinių sistemų įrengimo technologijų specifiką, žmogaus ir aplinkos saugos taisykles; - mokėti spręsti profesines bei visuomenines problemas, veiksmingai bendrauti su darbuotojais bei verslo partneriais, dirbti atsakingai, kruopščiai, savarankiškai ir greitai, organizuoti savo ir kitų darbą.
Kvalifikacijos įgijimas	Statybos inžinerijos profesinio bakalauro kvalifikacinį laipsnį galima įgyti kolegijose, vykdančiose studijas pagal statybos programą. Studijų trukmė – 3 metai. Norintiesiems siekti statybos inžinieriaus kvalifikacijos reikia turėti vidurinį išsilavinimą.
Įsidarbinimas ir tolesnis mokymasis	Įgijęs statybos inžinieriaus kvalifikaciją, asmenys gali dirbti statybos darbų vadovais, meistras, projektuotojais, sąmatininkais įvairiose statybos inžinerijos srityse ar projektuoti pastatų konstrukcijas statybos organizacijose ir projektavimo biuruose. Įgijęs šią kvalifikaciją galima tęsti studijas magistrantūroje, jeigu tenkinami aukštosios mokyklos nustatyti reikalavimai.
Kvalifikacijos suteikimas	Kolegija, turinti teisę teikti šią kvalifikaciją.

9 lentelė. 6 lygis. Statybos inžinerijos bakalauras

Išduodamas pažymėjimas	Kvalifikacija įteisinama išduodant bakalauro diplomą
Švietimo sritis (pagal ISCED)	Architektūra ir statyba
Mokymosi rezultatai	Asmuo, įgijęs statybos inžinerijos bakalauro kvalifikaciją, turi (Statybos inžinerijos programa, valstybinis kodas 61202T107): - gebėti analizuoti pastatų ir statinių projektavimo bei statybos dokumentaciją, palyginti ir vertinti patikimus techninius sprendimus, disponuoti reikalinga informacija pastatams projektuoti, taikyti naujas pastatų konstrukcijų projektavimo kompiuterines programas, valdyti pastatų projektavimo procesus, organizuoti pastatų statybos procesus, atrinkti racionalias pastatų statybos technologijas, valdyti pastatų statybos priežiūros procesus, racionaliai eksploatuoti ir naudoti statybos medžiagas bei energetinius išteklius, mažinti darbo sąnaudas, atlikti statybos darbų kokybinį vertinimą, tirti pastatų ir jų konstrukcijų būklę, įgyvendinti gamtosauginius projektus, užtikrinti priešgaisrinę, civilinę ir darbų saugą bei sveikatą; - išmanyti naujausius pastatų konstrukcijų ir statybinių dirbinių sprendimus, moderniausias jų skaičiavimo kompiuterines programas, veiksmingas pastatų statybos technologijas, joms keliamus reikalavimus, Europos Sąjungos ir Lietuvos teisinius statybos dokumentus, aplinkos ir darbų saugos reikalavimus, ergonomikos pagrindus; - mokėti analitiškai mąstyti, dirbti savarankiškai, atsakingai, kruopščiai ir greitai organizuoti savo darbą, veiksmingai bendradarbiauti su kolegomis ir gretutinių sričių specialistais.
Kvalifikacijos įgijimas	Statybos inžinerijos bakalauro kvalifikacinį laipsnį galima įgyti universitetuose, vykdančiuose studijas pagal statybos inžinerijos studijų programą. Studijų trukmė – 4 metai. Norintiesiems siekti statybos inžinerijos bakalauro kvalifikacijos reikia turėti vidurinį išsilavinimą.
Įsidarbinimas ir tolesnis mokymasis	Įgiję statybos inžinerijos bakalauro kvalifikaciją, asmenys gali dirbti projektuotojais, darbų vadovais statybos organizacijose ir firmose, statybos projektavimo įmonėse, statybos priežiūros institucijose, miestų bei rajonų savivaldybėse, mokslo tyrimo institucijose. Įgijus šią kvalifikaciją galima tęsti studijas magistrantūroje, jeigu tenkinami aukštosios mokyklos nustatyti reikalavimai.
Kvalifikacijos suteikimas	Universitetas, turintis teisę teikti šią kvalifikaciją.

Palyginus 8 ir 9 lentelėse pateiktus mokymosi rezultatus akivaizdu, kad numatoma veikla abiem atvejais yra sudėtinga. Ji apima statinių projektavimą, racionalių statybos technologijų parinkimą, statybos / remonto darbų organizavimą ir pan. Kad ši veikla būtų veiksminga, įgyjama naujausių žinių apie statybines medžiagas, nuolat atsinaujinančias statybų technologijas. Taip pat įgyjami gebėjimai planuoti savo ir pa-

valdžių žmonių veiklą, įvertinti atliktų darbų kokybę. Aiškus ir statybos inžinerijos profesinio bakalauro bei statybos inžinerijos bakalauro kvalifikacijų pagrindinis skirtumas – pirmoji daugiau orientuota į inovacijų diegimą statybų aikštelėse, o antroji – į statinių projektavimą. Minėti faktai liudija, kad abi 8 ir 9 lentelėse aprašytos kvalifikacijos, nors ir būdamos skirtingos, yra priskirtinos 6 LTKS lygiui.

7 lygis. Į šį kvalifikacijų lygį patenka aukštojo mokslo antrojoje pakopoje teikiami kvalifikaciniai laipsniai.

10 lentelė. 7 lygis. Statybos inžinerijos magistras

Išduodamas pažymėjimas	Kvalifikacija įteisinama išduodant magistro diplomą
Švietimo sritis (pagal ISCED)	Architektūra ir statyba
Mokymosi rezultatai	Asmuo, įgijęs statybos inžinerijos (pagal architektūros inžinerijos pakraipą) magistro kvalifikacinį laipsnį, turi (Statybos inžinerijos programa, valstybinis kodas 62402T108): - gebėti įvertinti statybos srityje mokslinių tyrimų poreikį, juos planuoti, pasirinkti tinkamus tyrimo metodus, atlikti tyrimus ir, naudojantis informacinėmis technologijomis, analizės sintezės, sisteminimo, eksperimento bei kitais mokslo tyrimo metodais, gauti ir įvertinti rezultatus, modeliuoti statinių architektūrinę planinę bei konstrukcinę sandarą, derinti statinių meninę išraišką ir konstrukcijų struktūros efektyvumą, skaičiuoti laikančiąsias statinių konstrukcijas, vertinti statinių energetinį efektyvumą, ieškoti architektūros ir inžinerijos sąsajų statinių projektavime, konsultuoti statybų rangovus ir užsakovus, statant visuomeninės ir gamybinės paskirties sudėtingus projektus, ir juos vykdyti; - išmanyti statybos ir architektūros mokslų tendencijas, statinių architektūros ir konstrukcijų vystymosi kryptis, naujausias medžiagas bei jų taikymo technologijas; - mokėti dirbti atsakingai, kruopščiai, savarankiškai, organizuoti savo ir kolegų darbą, veiksmingai bendrauti su kolegomis ir klientais.
Kvalifikacijos įgijimas	Statybos inžinerijos magistro kvalifikacinį laipsnį galima įgyti universitetuose, vykdančiuose studijas pagal statybos inžinerijos studijų programą. Studijų trukmė – 2 metai. Norintiesiems siekti statybos inžinerijos (pagal architektūros inžinerijos pakraipą) magistro kvalifikacinio laipsnio reikia turėti bakalauro kvalifikacinį laipsnį. Neformalioju arba savaiminiu būdu išugdyti gebėjimai dirbti statybos inžinerijos specialistu nėra pripažįstami.
Įsidarbinimas ir tolesnis mokymasis	Įgiję statybos inžinerijos (pagal architektūros inžinerijos pakraipą) magistro kvalifikacinį laipsnį, asmenys gali dirbti statybos inžinerijos specialistais statybos projektavimo, rangos, statinių priežiūros įmonėse, konsultavimo ir ekspertizės įmonėse, valstybės tarnybose. Įgijus šią kvalifikaciją galima tęsti studijas doktorantūroje.
Kvalifikacijos suteikimas	Universitetas, turintis teisę teikti šią kvalifikaciją.

Nesunku įsitikinti, kad šioje lentelėje pateikti reikalavimai mokymosi rezultatams atitinka esminius reikalavimus, įteisintus 7 LTSK lygio aprašyme. Pirmą, veiklą, kuriai rengiamas asmuo, susideda iš keleto tarpusavyje susijusių uždavinių, susijusių su dviem giminiškomis profesinės veiklos sritimis – statyba ir architektūra. Antra,

įgyjamas gebėjimas ekspertiškai vertinti įgyjamas žinias ir atlikti taikomuosius tyrimus. Trečia, derinant statinių meninę išraišką ir konstrukcijų efektyvumą, vertinant statinių energetinį efektyvumą, ieškant architektūros ir inžinerijos sąsajų, išugdomas gebėjimas tobulinti vykdomą veiklą ir pan.

8 lygis.

Išduodamas pažymėjimas	Kvalifikacija įteisinama išduodant mokslo arba meno daktaro diplomą
Švietimo sritis (pagal ISCED)	
Mokymosi rezultatai	Geba savarankiškai atlikti mokslinius tyrimus bei eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros darbus ir spręsti mokslo problemas. Doktorantūra ją baigusiam ir mokslo daktaro laipsnį įgijusiam asmeniui užtikrina pakankamą kompetenciją: pažangiausių tiriamojo darbo, mokslo sričių ir jų sąveikos žinių; specializuotų gebėjimų bei metodikų mokslinių tyrimų ir kitų sričių problemoms spręsti, taip pat turimoms žinioms ar profesinei praktikai plėsti; gebėjimą dirbti savarankiškai, mokslo ir profesijos išmanymą naujoms idėjoms ar procesams kurti ir panaudoti studijose bei kitoje veikloje.
Kvalifikacijos įgijimas	Asmenims, baigusiems doktorantūrą ir apgynusiems disertaciją (arba meno projektą), suteikiamas mokslo (meno) daktaro laipsnis ir išduodamas daktaro diplomą; Į doktorantūrą priimama doktorantūros reglamente numatyta atviro konkurso tvarka. Konkurse gali dalyvauti asmenys, turintys kvalifikacinį magistro laipsnį arba jam prilygintą aukštąjį išsilavinimą.
Įsidarbinimas ir tolesnis mokymasis	Baigusieji doktorantūrą įsidarbina ir tobulinasi mokslinių tyrimų bei akademinės veiklos srityse, siekia mokslinės ir akademinės karjeros.
Kvalifikacijos suteikimas	Universitetas, turintis teisę teikti šią kvalifikaciją

4. Lietuvos kvalifikacijų sandaros susiejimas su Europos kvalifikacijų sandara

4.1. Susiejimo procesas

Organizuoti nacionalinės kvalifikacijų sistemos susiejimą su EKS Švietimo ir mokslo ministerija pavedė Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centrui (toliau – KPMPC), kurį jo nuostatai įpareigoja vykdyti Nacionalinio koordinavimo punkto (*National Coordination Point*) funkcijas. 2010 m., Europos Komisijai nutarus paremti Europos valstybes, siekiančias susieti savo kvalifikacijų sistemas su EKS, gegužės mėn. buvo pradėtas įgyvendinti atitinkamas projektas.

Remiantis susiejimą jau atlikusių šalių (Airija, Jungtinė Karalystė, Malta) patirtimi, susiejimo procesas buvo pradėtas atliekant du tyrimus, kurie leistų sukaupiti susiejimui reikalingą pradinę medžiagą. Reikėjo:

- atlikti išsamų bendrojo ugdymo, profesinio mokymo ir aukštojo mokslo sektoriuose teikiamose programose suformuluotų reikalavimų mokymosi / studijų rezultatams sugretinimą su EKS lygių aprašymais, įvertinant, kokiems EKS lygiams turėtų būti priskirtos visos Lietuvoje teikiamos kvalifikacijos;
- atlikti išsamią kokybės užtikrinimo būklės visuose švietimo sektoriuose analizę, įvertinant, ar kokybės užtikrinimas Lietuvos švietimo sistemoje remiasi nacionaline kvalifikacijų sandara ir koku lygiu atitinka svarbiausius Europos principus bei gaires, nurodytas Rekomendacijų 3 priede.

Tyrimus atlikti buvo pakviesti du nepriklausomi konsultantai, kurie nedalyvavo rengiant Lietuvos kvalifikacijų sandarą.

Veiklai koordinuoti buvo sudaryta Valdymo grupė, į kurią įėjo: KPMPC, Nacionalinės mokyklų vertinimo agentūros ir Studijų kokybės vertinimo centro atstovai bei trys nepriklausomi Lietuvos ekspertai, po vieną aukštajam mokslui, profesiniam mokymui ir verslui atstovauti.

Stebėti susiejimo procesą buvo pakviesti trys tarptautiniai ekspertai – po vieną iš Estijos, Jungtinės Karalystės ir Suomijos.

Kad būtų užtikrinta aukšta ataskaitų kokybė, jos buvo rengiamos tyrėjams konsultuojantis su Lietuvos ir užsienio ekspertais.

Pradžioje konsultantai parengė pirmines tyrimo ataskaitas lietuvių kalba. Šį ataskaitų variantą recenzavo valdymo grupėje esantys Lietuvos ekspertai, tyrėjai jas pristatė valdymo grupės posėdyje, dalyvaujant tarptautiniams ekspertams.

Vėliau ataskaitos buvo pakoreguotos pagal Lietuvos ekspertų rašytines bei valdymo grupės posėdžio metu išsakytas pastabas. Patobulintos ataskaitos buvo siunčiamos Lietuvos ekspertams pakartotinai įvertinti. Jos buvo išverstos į anglų kalbą ir pasiųstos peržiūrėti tarptautiniams ekspertams, šie atsuntė rašytinius atsiliepimus. Ataskaitos taip pat buvo aptartos Valdymo grupės posėdyje, kuriame dalyvavo tarptautiniai ekspertai, ir pristatytos susiejimo rezultatams aptarti skirtoje nacionalinėje konferencijoje „Sąsajos tarp Lietuvos ir Europos kvalifikacijų sandarų“, kurioje dalyvavo didelė suinteresuotųjų šalių grupė. Pasisakymuose ir dirbdami grupėse konferencijos dalyviai išsakė savo pastabas.

Buvo surengti keturi Valdymo grupės posėdžiai, susiejimo proceso eiga du kartus buvo aptarta su Švietimo ir mokslo ministerijos atstovais, susiejimo rezultatai pristatyti ir aptarti Centriniam profesiniame komitete.

Rengiant galutinius ataskaitų variantus, buvo atsižvelgta į užsienio ekspertų pastebėjimus, pakartotines Lietuvos ekspertų, konferencijos dalyvių bei kitais kanalais gautas pastabas. KPMPC internetinėje svetainėje adresu http://www.kpmpc.lt/LTKS_EKS/LTKS_EKS.html galima susipažinti su ataskaitomis.

Taip pat buvo parengta preliminarinė *Lietuvos kvalifikacijų sandaros susiejimo su Europos mokymosi visą gyvenimą kvalifikacijų sandara ataskaita*.

Tuo baigėsi pirmasis Lietuvos kvalifikacijų sistemos susiejimo su EKS etapas, atvedęs į ataskaitos 3 skyriuje aprašytą LTKS aprašo pakoregavimą. Po šio

žingsnio prasidėjo baigiamasis LTKS ir EKS susiejimo proceso etapas. Buvo atlikti tokie veiksmai:

- panaudojus geriausios atitikties metodą, įsitikinta, kad Lietuvos kvalifikacijų sistemos susiejimą su EKS galima grįsti LTKS ir EKS kvalifikacijų lygių aprašymų palyginimu;
- parengta *Lietuvos kvalifikacijų sandaros susiejimo su Europos mokymosi visą gyvenimą kvalifikacijų sandara ir Europos aukštojo mokslo erdvės kvalifikacijų sandara ataskaita, atitinkamai pakoregavus preliminarų jos variantą*;
- surengtos konsultacijos su suinteresuotosiomis institucijomis, bendraujant el. paštu;
- surengtos konsultacijos su suinteresuotosiomis šalimis regionuose;
- ataskaitai pritarė Centrinis profesinis komitetas;
- informacija apie susiejimo procesą paskleista visoje Lietuvos teritorijoje Suaugusiųjų švietimo savaitės metu.

4.2. Susiejimo kriterijai

Pagrindinis susiejimo proceso tikslas yra susieti nacionalines kvalifikacijų sistemas su EKS taip, kad EKS galėtų būti panaudojama kaip susikalbėjimo priemonė, lyginant ir pripažįstant skirtingose valstybėse teikiamas kvalifikacijas. Kad susiejimas vyktų sklandžiai ir įvairių šalių parengtos susiejimo ataskaitos būtų palyginamos, EKS patarėjų grupė parengė 10 susiejimo kriterijų ir procedūrų:

1. Kompetentingos valdžios įstaigos yra aiškiai apibrėžusios ir paskelbusios į susiejimo procesą įtrauktų institucijų, tarp jų ir Nacionalinio koordinavimo punkto, atsakomybes bei teisinę kompetenciją.
2. Ryšys tarp nacionalinės kvalifikacijų sandaros ar sistemos kvalifikacijų lygių ir Europos kvalifikacijų sandaros lygių aprašymų yra patikimai įrodytas.
3. Nacionalinė kvalifikacijų sandara ir kvalifikacijos grindžiamos mokymosi rezultatais ir susietos susitarimais dėl neformalaus bei savaiminio mokymosi pripažinimo ir, jeigu yra, kreditų sistemomis.

4. Procedūros kvalifikacijų vietai Lietuvos kvalifikacijų sandaroje apibrėžtų lygių sistemoje ar esančioje kvalifikacijų sistemoje nustatyti yra skaidrios.
5. Nacionalinė kokybės užtikrinimo sistema (sistemos) aukštajame moksle ir profesiniame mokyme remiasi nacionaline kvalifikacijų sandara arba sistema ir atitinka svarbiausius Europos principus bei gaires (nurodytas Rekomendacijų 3 priede).
6. Susiejimo procesas turi apimti svarbiausių kokybės užtikrinimo agentūrų pareikštą susitarimą.
7. Susiejimo procese dalyvauja tarptautiniai ekspertai.
8. Kompetentinga nacionalinė agentūra ar agentūros laiduos nacionalinės kvalifikacijų sandaros ar sistemos susiejimą su EKS. Kompetentingos nacionalinės agentūros, tarp jų ir NKP, viešai paskelbs išsamią ataskaitą apie susiejimą ir jį pagrindžiančius įrodymus, atsakius atskirai į kiekvieną kriterijų.
9. Oficialiame EKS portale bus įvardytos visos valstybės narės, kurios patvirtino, kad iki galo atliko susiejimo procesą, įskaitant nuorodas į užbaigtas susiejimo ataskaitas.
10. Pasibaigus susiejimo procesui ir laikantis Rekomendacijoje numatytų terminų, visuose kompetentingų institucijų išduodamuose naujuose kvalifikacijos pažymėjimuose, diplomuose ir Europass dokumentuose, susiejant su nacionalinėmis kvalifikacijų sistemomis, nurodomas atitinkamas EKS lygis.

Šiame ataskaitos skyriuje pateikiami atsakymai į visus 10 aukščiau išvardytus susiejimo kriterijus.

4.3. 1 kriterijus

Kompetentingos valdžios įstaigos yra aiškiai apibrėžusios ir paskelbusios į susiejimo procesą įtrauktų institucijų, tarp jų ir Nacionalinio koordinavimo punkto, atsakomybes bei teisinę kompetenciją.

Į susiejimo procesą yra įtrauktos tokios institucijos:

- Nacionalinis koordinavimo punktas;
- už kokybės užtikrinimą švietimo sistemoje atsakingos nacionalinės institucijos;
- Centrinis profesinis komitetas;

Nacionalinis koordinavimo punktas. Vykdėti jo funkcijas Švietimo ir mokslo ministerija pavedė KPMPC, kurio pagrindinis veiklos tikslas yra „laiduoti Lietuvos kvalifikacijų sistemos plėtrą, kuri atlieptų ūkio poreikius ir šalies bei tarptautines iniciatyvas“. KPMPC yra pagrindinis susiejimo proceso organizatorius. Jis taip pat yra nacionalinė institucija, padedanti įgyvendinti valstybinę kokybės užtikrinimo profesinio mokymo sektoriuje politiką. KPMPC atsakomybė ir funkcijos yra reglamentuotos 2009 m. gruodžio 31 d. švietimo ir mokslo ministro įsakymu Nr. ISAK-2849 patvirtintuose KPMPC nuostatuose.

Studijų kokybės vertinimo centras (SKVC) yra nacionalinė institucija, skatinanti kokybės užtikrinimą aukštojo mokslo sektoriuje, vykdanči užsienio institucijose įgytų, su aukštuoju mokslu susijusių kvalifikacijų vertinimą ir pripažinimą. SKVC veiklą reglamentuoja Mokslo ir studijų įstatymas (MSĮ, 17 straipsnis) bei 2009 m. liepos 10 d. švietimo ir mokslo ministro įsakymu Nr. ISAK-1476 patvirtinti *Studijų kokybės vertinimo centro nuostatai*. 2012 m. kovo 14–15 dienomis SKVC lankėsi tarptautinė ekspertų grupė, sudaryta Europos aukštojo mokslo kokybės užtikrinimo agentūrų tinklo (ENQA). Ekspertų grupė vertinimo išvadas numato paskelbti po dviejų mėnesių. Teigiamas vertinimo rezultatas suteiktų galimybę Centrai tapti visateisiu ENQA nariu.

Nacionalinė mokyklų vertinimo agentūra (NMVA) yra nacionalinė institucija, skatinanti kokybės užtikrinimą bendrojo ugdymo sektoriuje. Jos funkcijos yra numatytos NMVA nuostatuose, patvirtintuose švietimo ir mokslo ministro 2009 m. rugpjūčio 6 d. įsakymu Nr. ISAK-1671.

Centrinis profesinis komitetas (CPK) – kolegiali, bendradarbiavimo pagrindu veikianti patariamoji institucija, koordinuojanti strateginius kvalifikacijų sistemos formavimo klausimus. Centrinis profesinis komitetas įsteigtas vadovaujantis Profesinio mokymo įstatymu (PMĮ, 10 straipsnis, 3 dalis). Jis sudarytas trišaliu principu ir viena iš jo funkcijų, įvardytą švietimo ir mokslo ministro 2010 m. spalio 29 d. įsakymu Nr. V-1909 patvirtintame *Kvalifikacijų tvarkymo institucijos centrinio ir sektorinių profesinių komitetų uždavinių,*

funkcijų, komitetų sudarymo ir finansavimo tvarkos apraše, yra patarti Kvalifikacijų tvarkymo institucijai, kurios funkcijas vykdo KPMPC, dėl nacionalinių kvalifikacijų susiejimo su Europos kvalifikacijų sandara. CPK sudarymo principai ir pagrindinės funkcijos plačiau aprašyti 2.1 skyrelyje. Centrinio profesinio komiteto narių sąrašas pateiktas 4 priede.

4.4. 2 kriterijus

Ryšys tarp nacionalinės kvalifikacijų sandaros ar sistemos kvalifikacijų lygių ir Europos kvalifikacijų sandaros lygių aprašymų yra patikimai įrodytas.

KPMPC pakvietė nepriklausomą konsultantą sąsajoms tarp Lietuvos kvalifikacijų sandaros (toliau – LTKS) ir EKS nustatyti. Kadangi LTKS buvo patvirtinta 2010 m. gegužės 4 d. ir dar tik pradedama diegti, pirmiausia buvo įsitikinta, kad LTKS yra pagrįsta Lietuvos profesinio rengimo praktika ir šiuo metu teikiamoms kvalifikacijomis. Vėliau buvo atliktas detalus LTKS ir EKS lygių aprašymų palyginimas ir parodyta, kad, nors yra skirtingas LTKS ir EKS kvalifikacijų lygių aprašymų pobūdis, galima gana patikimai nustatyti, kuriam EKS kvalifikaciniam lygiui turėtų būti priskirta tam tikrą LTKS lygį atitinkanti Lietuvoje suteikta kvalifikacija. Atlikto tyrimo kokybei užtikrinti buvo pasitelkti trys recenzentai, po vieną – iš aukštojo mokslo ir profesinio mokymo sistemų bei vienas – verslo pasaulio atstovas. Atliktos analizės rezultatai buvo aptarti Valdymo grupės posėdžiuose.

4.4.1. Susiejimo metodologija

LTKS susiejimui su EKS naudotoje metodologijoje išskirtini tokie elementai:

- bendras sandarų palyginimas, atsižvelgiant į jų paskirties, tikslo, konteksto, kuriame jos taikomos, skirtumus. Toks palyginimas yra pateiktas 3.2 skyrelyje.
- nuostata, kad lyginant sandaras baziniais laikomi EKS lygių aprašymuose apibrėžti mokymosi rezultatai, išreikšti žiniomis, gebėjimais ir kompetencija. Atitiktis nustatoma su jais palyginus žinias, gebėjimus ir

kompetenciją, išskirtus iš atitinkamo LTKS lygio aprašymo, atlikus visapusišką jo analizę. Pvz., 3 LTKS lygiui atliktas tokio išskyrimo rezultatas atrodo taip:

Originalus aprašymas	Išskaidytas į žinias, gebėjimus ir kompetenciją
Kvalifikacija skirta veiklai, susidedančiai iš veiksmų ir operacijų siaurose veiklos srityse. Veikla gali apimti kelis ir daugiau specializuotų veiklos uždavinių, kuriems reikia pritaikyti gerai žinomas ir išbandytus sprendimus. Atliekant veiklą gebama pritaikyti būdingas vykdomai veiklai žinias apie srities faktus, principus ir procesus. Veikla atliekama savarankiškai, vadovaujant aukštesnės kvalifikacijos darbuotojui ir esant išorinei atlikimo kokybės kontrolei. Veiklos aplinka gali reikalauti gebėjimo prisitaikyti prie paprastų konteksto pokyčių.	Žinios
	Žinios apie vykdomos veiklos faktus, principus ir procesus. Veiklos sritys yra siauros, bet gali apimti keletą specializuotų uždavinių.
	Gebėjimai
	Gebama pritaikyti vykdomai veiklai būdingas žinias, atlikti veiklai būdingus veiksmus ir operacijas, susijusias su keletu specializuotų veiklos uždavinių, kuriems reikia pritaikyti gerai žinomas ir išbandytus sprendimus.
	Kompetencija
	Veiklą atlieka savarankiškai, vadovaujant aukštesnės kvalifikacijos darbuotojui ir esant išorinei atlikimo kokybės kontrolei. Pasiikeitus veiklos aplinkai, geba prisitaikyti prie paprastų konteksto pokyčių.

- Nurodant žinias, stengiamasi apibūdinti jų lygį, pasiskirtį ir apimtį. Įvardijant gebėjimus – pažintinius ir praktinius gebėjimus, jų lygį ir įvairovę. Kalbant apie kompetenciją, stengiamasi apibūdinti savarankiškumą ir atsakomybę, taip pat reikalavimus mokėjimui mokytis, kurie LTKS atspindėti veiklos ir jos konteksto kintamumu.
- Palyginamoji analizė skirta nustatyti, kurį EKS lygį atitinka kiekvienas LTKS lygis. Siekiant nustatyti atitiktį, nagrinėjamo LTKS lygio aprašymas lyginamas su trimis greta esančių EKS lygių aprašais. Analizė atliekama trimis etapais:

1. Įvertinama, kaip atitinka lyginamuose lygiuose suformuluoti reikalavimai atskirai žinioms, gebėjimams ir kompetencijai;
2. Žiūrint į lygių aprašymus kaip į bendrą mokymosi rezultatų visumą, įvertinamas atitikties tarp lyginamų LTKS ir EKS lygių laipsnis;
3. Taikant geriausios atitikties principą, nustatoma, kuriam EKS lygiui turėtų būti priskirta nagrinėjamo LTKS lygio kvalifikacija.

Minėtiems analizės etapams pailiustruoti žemiau yra pateiktas pavyzdys, kaip buvo nustatyta, kuriam EKS lygiui turėtų būti priskirtas 3 LTKS lygis.

3 LTKS lygio aprašymo palyginimas su EKS 2, 3 ir 4 lygių aprašymais

3 LTKS lygio aprašymas		2 EKS lygio aprašymas	Reikalavimų žinioms, gebėjimams ir kompetencijai palyginimas	Bendra išvada apie 3 LTKS ir 2 EKS lygių aprašymų atitiktį
Originalus	Išskaidytas į žinias, gebėjimus ir kompetenciją			
Kvalifikacija skirta veiklai, susidedančiai iš veiksmų ir operacijų siaurose veiklos srityse. Veikla gali apimti kelis ir daugiau specializuotų veiklos uždavinių, kuriems reikia pritaikyti gerai žinomus ir išbandytus sprendimus. Atliekant veiklą gebama pritaikyti būdingas vykdomai veiklai žinias apie srities faktus, principus ir procesus. Veikla atliekama savarankiškai, vadovaujant aukštesnės kvalifikacijos darbuotojui ir esant išorinei atlikimo kokybės kontrolei. Veiklos aplinka gali reikalauti gebėjimo prisitaikyti prie paprastų konteksto pokyčių.	Žinios Žinios apie vykdomos veiklos faktus, principus ir procesus. Veiklos sritys yra siauros, bet gali apimti keletą specializuotų uždavinių.	Žinios Pagrindinės darbo arba mokymosi srities faktinės žinios.	Žinios Abiejuose lyginamuose aprašymuose minimos numatomai veiklai reikalingos faktinės žinios, o 3 LTKS lygio atveju papildomai reikalaujama įgyti žinių apie veiklai būdingus principus ir procesus. Be to, 2 EKS lygio aprašyme nurodoma, kad įgyjamos pagrindinės (basic) darbo arba mokymosi srities žinios, o 3 LTKS lygio aprašyme tokio apribojimo nėra. Tai rodo, kad reikalavimai žinių lygiui 3 LTKS lygio atveju yra aukštesni. 3 LTKS lygio aprašyme paminima, kad veiklos sritys yra siauros. Tuo pabrėžiama, kad numatoma veikla arba yra tolesnis mokymasis, kuriam reikalingos akademiškai orientuotos žinios, arba palyginti siaurai specializuota profesinė veikla, nereikalaujanti didesnės profesinių žinių įvairovės. Apskritai 3 LTKS ir 2 EKS lygių aprašymų palyginimas rodo, kad reikalavimai žinioms 3 LTKS lygio atveju yra aukštesni.	Lyginant 3 LTKS ir 2 EKS lygių aprašymuose suformuluotus reikalavimus mokymosi rezultatų dedamosioms – žinioms, gebėjimams ir kompetencijai – įsitikinta, kad visoms dedamosioms 3 LTKS lygiu reikalavimai yra didesni negu 2 EKS lygiu. Tačiau reikia pripažinti, kad skirtumai nėra dideli.
	Gebėjimai Gebama pritaikyti vykdomai veiklai būdingas žinias, atlikti veiklai būdingus veiksmus ir operacijas, susijusias su keletu specializuotų veiklos uždavinių, kuriems reikia pritaikyti gerai žinomus ir išbandytus sprendimus.	Gebėjimai Bendrieji pažintiniai ir praktiniai gebėjimai, reikalingi tam, kad būtų naudojama si tinkama informacija siekiant atlikti užduotis ir spręsti įprastas (routine) problemas, naudojant paprastas taisykles ir priemones.	Gebėjimai 3 LTKS lygio aprašyme esanti nuoroda, kad gebama pritaikyti vykdomai veiklai būdingas žinias ir atlikti veiklai būdingus veiksmus bei operacijas, atitinka 2 EKS lygio aprašyme esantį reikalavimą įgyti pažintinius ir praktinius gebėjimus, reikalingus tam, kad šio lygio kvalifikaciją įgijęs asmuo galėtų atlikti jam numatytas užduotis ir išspręsti kylančias problemas. Tačiau 2 EKS lygio aprašyme apsiribojama bendraisiais (basic) pažintiniais ir praktiniais gebėjimais, tuo tarpu 3 LTKS lygio atveju tokio apribojimo nėra. Artimi yra ir reikalavimai, kad kvalifikaciją įgijęs asmuo gebėtų atlikti „veiklos uždavinius, kuriems reikia pritaikyti gerai žinomus ir išbandytus metodus“ (3 LTKS lygis), taip pat „atlikti užduotis ir spręsti įprastas (routine) problemas, naudojant paprastas taisykles ir priemones“ (2 EKS lygis). Tačiau 2 EKS lygio atveju minimos įprastinės (routine) problemos, kurias spręsti išmokstama įgyjant 2 LTKS lygio kvalifikaciją. 3 LTKS lygio kvalifikaciją įgijęs asmuo netgi turi išsiugdyti gebėjimą „prisitaikyti prie paprastų konteksto pokyčių“. Todėl galima teigti, kad 3 LTKS lygio aprašyme suformuluoti reikalavimai gebėjimams yra iš dalies aukštesni negu 2 EKS lygio atveju.	

3 LTKS lygio aprašymas		2 EKS lygio aprašymas	Reikalavimų žinioms, gebėjimams ir kompetencijai palyginimas	Bendra išvada apie 3 LTKS ir 4 EKS lygių aprašymų atitiktį
Originalus	Išskaidytas į žinias, gebėjimus ir kompetenciją			
	Kompetencija	Kompetencija	Kompetencija	
	Veiklą atlieka savarankiškai, vadovaujant aukštesnės kvalifikacijos darbuotojui ir esant išorinei atlikimo kokybės kontrolei. Pasikeitus veiklos aplinkai, geba prisitaikyti prie paprastų konteksto pokyčių.	Dirbti arba mokytis, prižiūrint kitam asmeniui, su tam tikru savarankiškumu.	3 LTKS lygio apraše numatyta, kad kvalifikaciją įgijęs asmuo „veiklą atlieka savarankiškai, vadovaujant aukštesnės kvalifikacijos darbuotojui ir esant išorinei atlikimo kokybės kontrolei“. Netgi numatoma, kad įgyjamas gebėjimas „prisitaikyti prie paprastų konteksto pokyčių“. Tuo tarpu EKS apraše nurodoma, kad 2 lygio kvalifikaciją įgijęs asmuo yra pasirengs „dirbti arba mokytis prižiūrint kitam asmeniui ir turint tam tikro savarankiškumo“. Kadangi priežiūra labiau riboja savarankiškumą negu vadovavimas ir atliktos veiklos kokybės kontrolė, 3 LTKS lygio aprašyme suformuluoti reikalavimai kompetencijai vertinti kaip aukštesni.	

3 LTKS lygio aprašymas		3 EKS lygio aprašymas	Reikalavimų žinioms, gebėjimams ir kompetencijai palyginimas	Bendra išvada apie 3 LTKS ir 3 EKS lygių aprašymų atitiktį
Originalus	Išskaidytas į žinias, gebėjimus ir kompetenciją			
Kvalifikacija skirta veiklai, susidedančiai iš veiksmų ir operacijų siaurose veiklos srityse. Veikla gali apimti kelis ir daugiau specializuotų veiklos uždavinių, kuriems reikia pritaikyti gerai žinomas ir išbandytas sprendimus. Atliekant veiklą gebama pritaikyti būdingas vykdomai veiklai žinias apie srities faktus, principus ir procesus. Veikla atliekama savarankiškai, vadovaujant aukštesnės kvalifikacijos darbuotojui ir esant išorinei atlikimo kokybės kontrolei. Veiklos aplinka gali reikalauti gebėjimo prisitaikyti prie paprastų konteksto pokyčių.	Žinios	Žinios	Žinios	Lyginant 3 LTKS ir 3 EKS lygių aprašymuose suformuluotus reikalavimus mokymosi rezultatų dedamosioms – žinioms, gebėjimams ir kompetentingumui – neįžvelgta esminių neatitikimų, kurie iš principo neleistų 3 LTKS lygį susieti su 3 EKS lygiu.
	Gebėjimai	Gebėjimai	Gebėjimai	
	Gebama pritaikyti vykdomai veiklai būdingas žinias, atlikti veiklai būdingus veiksmus ir operacijas, susijusias su keletu specializuotų veiklos uždavinių,	Pažintinių ir praktinių gebėjimų spektras, reikalingas užduotims atlikti ir problemoms spręsti pasisirus ir taikant pagrindinius metodus,	EKS kalbama apie pažintinių ir praktinių gebėjimų įvairovę (range), leidžiančią atlikti užduotis ir spręsti problemas, tuo pabrėžiant gebėjimų gausą. LTKS tai padaroma, nurodant, kad „veikla gali apimti kelis ar daugiau uždavinių“. Kad LTKS neminimas problemų sprendimas, paaiškinama tuo, jog tai jau atspindėta 2 lygio kvalifikacijos aprašyme. Be to, LTKS minimi veiklos uždaviniai, o EKS – užduotys ir problemos yra panašaus sudėtingumo. Toks tvirtinimas grindžiamas tuo,	

3 LTKS lygio aprašymas		3 EKS lygio aprašymas	Reikalavimų žinioms, gebėjimams ir kompetencijai palyginimas	Bendra išvada apie 3 LTKS ir 3 EKS lygių aprašymų atitiktį
Originalus	Išskaidytas į žinias, gebėjimus ir kompetenciją			
	kuriems reikia pritaikyti gerai žinomus ir išbandytus sprendimus.	priemonės, medžiagas ir informaciją.	kad LTKS minimiems uždaviniams spręsti reikia gebėti pritaikyti gerai žinomus ir išbandytus sprendimus, o EKS nurodoma, jog reikia gebėti atlikti užduotis ir spręsti problemas taikant pagrindinius (<i>basic</i>) metodus. Taigi galima laikyti, kad reikalavimai gebėjimams yra artimi.	
	Kompetencija Veiklą atlieka savarankiškai, vadovaujant aukštesnės kvalifikacijos darbuotojui ir esant išorinei atlikimo kokybės kontrolei. Pasikeitus veiklos aplinkai, geba pritaikyti prie paprastų konteksto pokyčių.	Kompetencija Imtis atsakomybės už darbo arba mokymosi užduočių atlikimą; sprendžiant problemas pritaikyti savo elgesį atsižvelgiant į aplinkybes.	Kompetencija LTKS teigiama, kad 3 kvalifikacijos lygį įgijęs asmuo yra pasirengęs savarankiškai atlikti veiklą. Tai artima EKS teiginiui, kad asmuo imasi atsakomybės už užduočių atlikimą. Šio tvirtinimo neturėtų iš esmės pakeisti ir tai, kad LTKS yra paminimas vadovavimas ir išorinė veiklos atlikimo kokybės kontrolė. Vienodai reikėtų vertinti reikalavimus, kad asmuo „gebėtų pritaikyti prie paprastų konteksto pokyčių“ (LTKS) ir kad gebėtų sprendžiant problemas „pritaikyti savo elgesį atsižvelgiant į aplinkybes“ (EKS). Pateiktas palyginimas rodo, kad reikalavimai kompetencijai, suformuluoti 3 LTKS ir 3 EKS lygių aprašymuose, yra panašūs.	

3 LTKS lygio aprašymas		4 EKS lygio aprašymas	Reikalavimų žinioms, gebėjimams ir kompetencijai palyginimas	Bendra išvada apie 3 LTKS ir 4 EKS lygių aprašymų atitiktį
Originalus	Išskaidytas į žinias, gebėjimus ir kompetenciją			
Kvalifikacija skirta veiklai, susidedančiai iš veiksmų ir operacijų siaurose veiklos srityse. Veikla gali apimti kelis ir daugiau specializuotų veiklos uždavinių, kuriems reikia pritaikyti gerai žinomus ir išbandytus sprendimus. Atliekant veiklą gebama pritaikyti būdingas vykdomai veiklai žinias apie srities faktus, principus ir procesus.	Žinios Žinios apie vykdomos veiklos faktus, principus ir procesus. Veiklos sritis yra siauros, bet gali apimti keletą specializuotų uždavinių.	Žinios Faktinės ir teorinės plataus konteksto darbo arba mokymosi srities žinios.	Žinios 4 EKS lygio aprašyme suformuluotuose reikalavimuose žinioms atsiranda du svarbūs aspektai – jos turi apimti platų veiklos kontekstą ir pasiekti teorinį lygį. Tuo tarpu 3 LTKS lygio aprašyme kalbama apie siauras veiklos sritis ir nereikalaujama, kad jos būtų teorinio lygio. Taigi reikalavimai žinioms 3 LTKS lygiu yra žemesni negu 4 EKS lygiu.	Lyginant 3 LTKS ir 4 EKS lygių aprašymuose suformuluotus reikalavimus mokymosi rezultatų dedamosioms – žinioms, gebėjimams ir kompetencijai – nustatyta, kad visoms dedamosioms 4 EKS lygio aprašyme suformuluoti reikalavimai aiškiai aukštesni negu 3 LTKS lygio aprašyme.
	Gebėjimai Gebama pritaikyti vykdomai veiklai būdingas	Gebėjimai Pažintinių ir praktinių gebėjimų spektras,	Gebėjimai Kad būtų įvykdyti 3 LTKS lygio reikalavimai, reikia įgyti pažintinių ir praktinių gebėjimų, kurie reikalingi specializuotiems uždaviniams spręsti, taikant gerai žino-	

3 LTKS lygio aprašymas		4 EKS lygio aprašymas	Reikalavimų žinioms, gebėjimams ir kompetencijai palyginimas	Bendra išvada apie 3 LTKS ir 4 EKS lygių aprašymų atitiktį
Originalus	Išskaidytas į žinias, gebėjimus ir kompetenciją			
Veikla atliekama savarankiškai, vadovaujant aukštesnės kvalifikacijos darbuotojui ir esant išorinei atlikimo kokybės kontrolei. Veiklos aplinka gali reikalauti gebėjimo prisitaikyti prie paprastų konteksto pokyčių.	žinias, atlikti veiklai būdingus veiksmus ir operacijas, susijusias su keletu specializuotų veiklos uždavinių, kuriems reikia pritaikyti gerai žinomas ir išbandytus sprendimus.	reikalingas specifinėms darbo ar mokymosi srities problemoms spręsti.	mus ir išbandytus sprendimus. Tuo tarpu EKS reikalauja, kad 4 lygio kvalifikaciją įgijęs asmuo gebėtų spręsti specifines problemas, t. y. problemas, kurių sprendimai ne visada yra išbandyti ir žinomi. Tai iš esmės aukštesnio lygio reikalavimai.	
	Kompetencija	Kompetencija	Kompetencija	
	Veiklą atlieka savarankiškai, vadovaujantis aukštesnės kvalifikacijos darbuotojui ir esant išorinei atlikimo kokybės kontrolei. Pasikeitus veiklos aplinkai, geba prisitaikyti prie paprastų konteksto pokyčių.	Dirbti savarankiškai, vadovaujantis dažniausiai nuspėjamos, tačiau kintančios darbo arba mokymosi aplinkos gairėmis; prižiūrėti įprastą kitų darbą, imtis dalinės atsakomybės už darbo arba mokymosi veiklos vertinimą ir gerinimą.	3 EKS lygį atitinkančią kvalifikaciją įgijęs asmuo yra pasirengęs savarankiškai atlikti užduotis, kurias suformuluoja vadovaujantis aukštesnės kvalifikacijos darbuotojas. Tuo tarpu 4 EKS lygmens atveju reikalaujama ne tik pačiam dirbti savarankiškai, bet taip pat prižiūrėti kitų darbą, imtis atsakomybės už vykdomos veiklos vertinimą. Be to, turi būti pasirengta dirbti kintančios, nors ir dažniausiai nuspėjamos, aplinkos sąlygomis, o ne tik prisitaikyti prie paprastų konteksto pokyčių, kaip to reikalaujama 3 LTKS lygio aprašyme. Tai rodo, kad 4 EKS lygio aprašyme nurodyti kompetencijos reikalavimai yra aukštesni negu 3 LTKS lygio aprašyme.	

Bendra išvada apie 3 LTKS lygio susiejimą su EKS. Sulyginus 3 LTKS lygio aprašymą su 2, 3 ir 4 EKS lygių aprašymais, nustatyta, kad 3 LTKS lygio aprašyme suformuluoti reikalavimai mokymosi rezultatams, būdami pastebimai aukštesni už 2 EKS lygio reikalavimus ir aiškiai žemesni už 4 EKS lygio reikalavimus, yra artimiausi

3 EKS lygio aprašyme suformuluotiems reikalavimams. Todėl remiantis geriausios atitikties principu 3 LTKS lygį siūloma susieti su 3 EKS lygiu.

Toliau šiame skyrelyje parodoma, kokia yra atitiktis tarp LTKS ir EKS lygių aprašymų geriausios atitikties atveju.

4.4.2. Geriausiai atitinkančių LTKS ir EKS lygių aprašymų palyginimas

1 LTKS lygis

1 LTKS lygio aprašymas		1 EKS lygio aprašymas
Originalus	Išskaidytas į žinias, gebėjimus ir kompetenciją	
Kvalifikacija skirta veiklai, susidedančiai iš vieno ar kelių paprastų specializuotų veiksmų ar operacijų. Atliekant veiklą gebama pritaikyti pagrindines žinias, būdingas vykdomai veiklai. Veiklos aplinka yra aiški, veikla atliekama pagal detalias instrukcijas, kai kuriais atvejais būtina intensyvi priežiūra, vadovavimas ir pagalba. Veiklą sudarančios situacijos, veiksmai ir operacijos yra pastovios ir nuolat besikartojančios.	Žinios	Žinios
	Pagrindinės žinios apie vykdomą veiklą.	Pagrindinės (<i>basic</i>) bendrosios žinios.
	Gebėjimai	Gebėjimai
	Gebama pritaikyti vykdomai veiklai būdingas bazines žinias, atlikti veiklai būdingus veiksmus ar operacijas. Veiklą sudarančios situacijos, veiksmai ir operacijos yra pastovios ir nuolat besikartojančios.	Elementarūs gebėjimai, reikalingi paprastoms užduotims atlikti.
	Kompetencija	Kompetencija
	Veikla atliekama pagal detalias instrukcijas. Kai kuriais atvejais būtina intensyvi priežiūra, vadovavimas ir pagalba.	Dirbti arba mokytis struktūruotame kontekste, tiesiogiai prižiūrint kitam asmeniui.

LTKS nurodoma, kad veikla, kuriai yra pasirengęs 1 lygio kvalifikaciją įgijęs asmuo, susideda iš vieno ar kelių paprastų veiksmų ar operacijų. Remiantis EKS, šio lygio kvalifikacija yra skirta paprastoms užduotims atlikti. Taigi abi sandaros numato gana paprastą veiklą.

Tiesioginį 1 LTKS ir EKS lygių aprašymuose suformuluotų reikalavimų žinioms palyginimą sunkina lingvistiniai skirtumai. Vadovaujantis reikalavimų žinioms augimo, kopiant EKS lygiais, logika, galima daryti prielaidą, kad apibūdinant žinių lygį pavartota sąvoka *basic general knowledge* (pagrindinės bendrosios žinios) rodo, kad žinios yra apibendrinamojo pobūdžio ir gali būti sietinos tiek su profesine veikla, tiek su mokymusi. Lietuvos švietimo terminijoje sąvoka „pagrindinės bendrosios žinios“ suprantama kaip žinios, įgyjamos baigus 10 metų trukmės bendrojo ugdymo programą. Todėl 1 LTKS lygio aprašyme atsakyta žodžio „bendrosios“, o norint apibūdinti žinių lygį pažinimo prasme, nurodoma, kad vykdoma veikla yra palyginti paprasta.

Reikalavimai gebėjimams LTKS šiek tiek išskleisti, paminint gebėjimą taikyti turimas žinias ir praktinius gebėjimus, kurių reikia atliekant numatytus veiksmus

ar operacijas. Tačiau įgyjami gebėjimai apskritai yra elementarūs, nes veiklą sudarančios situacijos, operacijos ir veiksmai yra paprasti, pastovūs ir nuolat besikartojantys. EKS gebėjimai apibūdinami labai glaustai, tiesiog nurodant, kad jie yra elementarūs.

Kompetencija abiejose sandarose numatoma panaši: abiem atvejais yra nurodyta, kad reikalinga priežiūra, o LTKS nuoroda, jog veikla atliekama pagal detalias instrukcijas, faktiškai atitinka EKS nuorodą, kad asmuo yra pasirengęs dirbti struktūruotame kontekste. Tiesa, iš pirmo žvilgsnio gali pasirodyti, kad LTKS, paminėdama, jog „kai kuriais atvejais būtina intensyvi priežiūra“, nurodo didesnę savarankiškumą negu EKS, kur teigiama, kad dirbama „tiesiogiai prižiūrint kitam asmeniui“. Iš tikrųjų LTKS pavartota frazė atspindi 1 kvalifikacijų lygio įvedimo Lietuvoje specifiką – pradiniam variante jis buvo numatytas asmenims, turintiems mokymosi problemų.

Apskritai, palyginus 1 LTKS ir EKS lygių aprašymus, galima daryti išvadą, kad kvalifikacijoms suformuluoti reikalavimai yra artimi ir kad 1 LTKS lygio kvalifikaciją liudijančiuose pažymėjimuose turėtų būti pateikta nuoroda į 1 EKS lygį.

2 LTKS lygis

2 LTKS lygio aprašymas		2 EKS lygio aprašymas
Originalus	Išskaidytas į žinias, gebėjimus ir kompetenciją	
Kvalifikacija skirta veiklai, kurią sudaro veiksmas ir operacijos, skirtos paprastoms problemoms spręsti. Atliekant veiklą gebama pritaikyti pagrindines veiklai būdingas faktines žinias. Veiklai atlikti reikalinga priežiūra, vadovavimas ir pagalba. Veiklą sudarantys veiksmas ir operacijos yra pastovūs.	Žinios	Žinios
	Veiklai būdingos pagrindinės faktinės žinios.	Pagrindinės darbo arba mokymosi srities faktinės žinios.
	Gebėjimai	Gebėjimai
	Gebama pritaikyti pagrindines faktines žinias, būdingas veiklai. Praktiniai gebėjimai atlikti veiksmus ir operacijas, skirtus paprastoms problemoms spręsti	Bendrieji pažintiniai ir praktiniai gebėjimai, reikalingi tam, kad būtų naudojama tinkama informacija, siekiant atlikti užduotis ir spręsti įprastas (<i>routine</i>) problemas, naudojant paprastas taisykles ir priemones.
	Kompetencija	Kompetencija
	Veiklą vykdo prižiūrint, vadovaujant ir teikiant pagalbą kitam asmeniui. Veiksmai ir operacijos, kuriuos reikia atlikti, yra pastovūs.	Dirbti arba mokytis prižiūrint kitam asmeniui, su tam tikru savarankiškumu.

Palyginus 2 LTKS ir EKS lygių aprašymus, visų pirma reikia pažymėti, kad 2 LTKS lygį atitinkanti kvalifikacija skirta „paprastoms problemoms spręsti“, o 2 EKS lygį – „įprastoms (*routine*) problemoms“ spręsti. Tai, viena vertus, rodo, kad pereinama į aukštesnį reikalavimų kvalifikacijai lygį – nuo paprastų užduočių atlikimo prie problemų sprendimo. Kita vertus, turint omenyje, kad „paprasta problema“ ir „įprastinė (*routine*) problema“ yra artimos sąvokos, jau vien šis sugretinimas rodo, jog galime laukti neblogos atitikties tarp 2 LTKS ir 2 EKS lygių aprašymuose suformuluotų reikalavimų mokymosi rezultatams.

Palyginus LTKS ir EKS aprašymuose suformuluotus reikalavimus žinioms, galima pripažinti gerą jų atitikimą: abiem atvejais pabrėžiamos pagrindinės veiklai būdingos faktinės žinios. Būtent žodžio „faktinės“ pavartojimas rodo naują žinių lygį – nebeapsiribojama bendru supratimu, bet reikalaujama turėti konkrečių žinių apie vykdomą veiklą.

Ir LTKS, ir EKS aprašymuose minimi pažintiniai bei praktiniai gebėjimai. Tik tai padaroma skirtingais pjūviais. LTKS tiesiogiai įvardijama, kad gebama pritaikyti pagrindines faktines žinias, būdingas duotajai veiklai, ir įgyjama praktinių gebėjimų atlikti veiksmus ir operacijas, skirtus paprastoms problemoms spręsti. Tuo tarpu EKS reikalavimai gebėjimams nurodomi bendresne forma. Aprašyme yra nurodoma, kad turi būti įgyta bendrųjų pažintinių ir praktinių gebėjimų, reikalingų, kad būtų naudojama tinkama informacija, siekiant atlikti užduotis ir spręsti įprastas (*routine*) problemas, taikant paprastas taisykles ir priemones.

Abiejose sandarose numatyta, kad 2 lygio kvalifikaciją įgijęs asmuo dirba prižiūrint kitam asmeniui. Tačiau vertinant reikalavimus kompetencijai, reikia pripažinti, kad EKS atveju galima įžvelgti didesnius reikalavimus negu LTKS. Iš tikrųjų EKS nurodoma, kad, nors ir yra priežiūra, asmuo gali dirbti turėdamas tam tikro savarankiškumo, o LTKS apie savarankiškumą neužsimenama.

3 LTKS lygis

3 LTKS lygio aprašymas		3 EKS lygio aprašymas
Originalus	Išskaidytas į žinias, gebėjimus ir kompetenciją	
Kvalifikacija skirta veiklai, susidedančiai iš veiksmų ir operacijų siaurose veiklos srityse. Veikla gali apimti kelis ir daugiau specializuotų veiklos uždavinių, kuriems reikia pritaikyti gerai žinomus ir išbandytus sprendimus. Atliekant veiklą gebama pritaikyti būdingas vykdomai veiklai žinias apie srities faktus, principus ir procesus. Veikla atliekama savarankiškai, vadovaujant aukštesnės kvalifikacijos darbuotojui ir esant išorinei atlikimo kokybės kontrolei. Veiklos aplinka gali reikalauti gebėjimo prisitaikyti prie paprastų konteksto pokyčių.	Žinios Žinios apie vykdomos veiklos faktus, principus ir procesus. Veiklos sritys yra siauros, bet gali apimti keletą specializuotų uždavinių.	Žinios Žinios apie darbo arba mokymosi srities faktus, principus, procesus ir bendrąsias sampratas.
	Gebėjimai Gebama pritaikyti vykdomai veiklai būdingas žinias, atlikti veiklai būdingus veiksmus ir operacijas, susijusius su keletu specializuotų veiklos uždavinių, kuriems reikia pritaikyti gerai žinomus ir išbandytus sprendimus.	Gebėjimai Pažintinių ir praktinių gebėjimų spektras, reikalingas užduotims atlikti ir problemoms spręsti pasirinkus ir taikant pagrindinius metodus, priemones, medžiagas ir informaciją.
	Kompetencija Veiklą atlieka savarankiškai, vadovaujant aukštesnės kvalifikacijos darbuotojui ir esant išorinei atlikimo kokybės kontrolei. Pasikeitus veiklos aplinkai, geba prisitaikyti prie paprastų konteksto pokyčių.	Kompetencija Imtis atsakomybės už darbo arba mokymosi užduočių atlikimą; sprendžiant problemas pritaikyti savo elgesį atsižvelgiant į aplinkybes.

3 kvalifikacijos lygį įgijusiam asmeniui skirta veikla nebeapsiriboja paprastų problemų sprendimu. Šiuo atveju veikla gali apimti keletą specializuotų veiklos uždavinių, susijusių su skirtingomis veiklos sritimis. Uždaviniams spręsti nebeužtenka bendrųjų pažintinių ir praktinių gebėjimų, o reikalinga pagrindinių ir praktinių gebėjimų įvairovė, būtinas savarankiškumas ir atsakomybė už atliekamas užduotis. Būtent šie reikalavimai mokymosi rezultatams 3 kvalifikacijų lygį iškelia aukščiau už 2.

Abiejose sandarose nurodoma, kad turi būti įgytos žinios apie veiklos srities faktus, principus ir procesus. EKS papildomai minimos žinios apie bendrąsias darbo arba mokymosi sampratas. LTKS atveju galima tik daryti prielaidą, kad reikalavimas gebėti savarankiškai atlikti veiklos uždavinius yra sietinas su žiniomis apie vykdomos veiklos bendrąsias sampratas. Todėl darytina išvada, kad žinių lygiui LTKS keliama reikalavimai yra žemesni negu EKS.

Perėjus prie reikalavimų gebėjimams palyginimo, paminėtini du dalykai. Pirma, EKS kalbama apie pažintinių ir praktinių gebėjimų įvairovę, leidžiančią atlikti užduotis ir spręsti problemas, tuo pabrėžiant gebėjimų gausą. LTKS tai padaroma, nurodant, kad „veikla gali ap-

imti kelis ar daugiau uždavinių“. Tai, kad LTKS neminimas problemų sprendimas, paaiškinama tuo, jog tai jau atspindėta 2 lygio kvalifikacijos aprašyme. Antra, LTKS minimi veiklos uždaviniai, o EKS – užduotys ir problemos yra panašaus sudėtingumo. Toks tvirtinimas grindžiamas tuo, kad LTKS minimiems uždaviniams spręsti reikia gebėti pritaikyti gerai žinomus ir išbandytus sprendimus, o EKS nurodoma, jog reikia gebėti atlikti užduotis ir spręsti problemas taikant pagrindinius (*basic*) metodus.

Lyginant kompetencijos aprašymus, LTKS teiginį, kad 3 kvalifikacijos lygį įgijęs asmuo yra pasirengęs veiklą atlikti savarankiškai, galima prilyginti EKS teiginiui, jog asmuo imasi atsakomybės už užduočių atlikimą. Šio tvirtinimo neturėtų pakeisti ir tai, kad LTKS yra paminima išorinė veiklos kontrolė. Vienodai reikėtų vertinti ir reikalavimus, kad asmuo „gebėtų prisitaikyti prie paprastų konteksto pokyčių“ (LTKS) ir kad sprendamas problemas gebėtų „elgtis pagal aplinkybes“ (EKS).

Kadangi atliktas LTKS ir EKS 3 lygio aprašymų palyginimas neišryškino juose suformuluotų reikalavimų mokymosi rezultatams esminių skirtumų, daroma prielaida, kad 3 LTKS lygis sietinas su 3 EKS lygiu.

4 LTKS lygis

4 LTKS lygio aprašymas		4 EKS lygio aprašymas
Originalus	Išskaidytas į žinias, gebėjimus ir kompetenciją	
Kvalifikacija skirta veiklai, susidedančiai iš veiksmų ir operacijų palyginti plačiose veiklos srityse. Veikla atliekama vykdant keletą ir daugiau specializuotų veiklos uždavinių, kurių galimi sprendimai ne visada išbandyti ir žinomi. Atliekant veiklą gebama pritaikyti faktines ir teorines žinias, būdingas plačiam kontekstui, susijusiam su veiklos sritimi. Veikla atliekama savarankiškai, prisimant atsakomybę už veiklos atlikimo procedūrų ir rezultatų kokybę. Įgijus patirties, kvalifikacija leidžia perduoti praktinius veiklos įgūdžius žemesnės kvalifikacijos darbuotojams ir prižiūrėti jų veiklą. Veiklos aplinka reikalauja gebėjimo prisitaikyti prie pokyčių, sąlygojamų veiklos konteksto kaitos, kuri dažniausiai yra nuspėjama.	Žinios	Žinios
	Faktinės ir teorinės žinios būdingos plačiam kontekstui, susijusiam su veiklos sritimi. Veikla apima veiksmus ir operacijas palyginti plačiose veiklos srityse.	Faktinės ir teorinės plataus konteksto darbo arba mokymosi srities žinios.
	Gebėjimai	Gebėjimai
	Gebama pritaikyti praktines ir teorines žinias, būdingas plačiam kontekstui. Įgyjama praktinių gebėjimų atlikti veiksmus ir operacijas sprendžiant keletą specializuotų uždavinių palyginti plačiose veiklos srityse. Uždavinių sprendimai ne visuomet žinomi.	Pažintinių ir praktinių gebėjimų spektras, reikalingas specifinėms darbo arba mokymosi srities problemoms spręsti.
	Kompetencija	Kompetencija
	Veikla atliekama savarankiškai, prisimant atsakomybę už jos atlikimo procedūrų ir rezultatų kokybę. Įgyjama pradinė veiklos įgūdžių perdavimo kitiems ir kitų veiklos priežiūros kompetencija.	Dirbti savarankiškai, vadovaujantis dažniausiai nuspėjamos, tačiau kintančios darbo arba mokymosi aplinkos gairėmis;
	Veiklos aplinka reikalauja gebėjimo prisitaikyti prie pokyčių, sąlygojamų veiklos konteksto kaitos.	prižiūrėti įprastą kitų darbą, imtis dalinės atsakomybės už darbo arba mokymosi veiklos vertinimą ir gerinimą.

Platus veiklos kontekstas su galimais aplinkos pokyčiais, reikalavimas, kad įgyjamoms žinioms būtų suteiktas teorinis pagrindas, pasirengimas vadovauti kitiems darbuotojams ir vertinti jų veiklą šį kvalifikacijų lygį hierarchinėje skalėje iškelia aukščiau už 3 lygį.

Reikalavimai žinioms abiejose sandarose suformuluoti beveik vienodai – tai faktinės ir teorinės plataus konteksto žinios. Gal tik LTKS aprašyme, apibūdinant numatomą veiklą, yra pateikta daugiau informacijos apie galimą kontekstą.

Apibūdinant reikalavimus gebėjimams, 4 EKS lygiu, kaip ir 3 lygiu, reikalaujama įgyti įvairių pažintinių ir praktinių gebėjimų. Tačiau 3 lygiu gebėjimai buvo skirti „užduotims atlikti ir problemoms spręsti, pasirinkus ir taikant pagrindinius metodus, priemones, medžiagas bei informaciją“, o 4 lygiu jie skirti „specifinėms problemoms spręsti“. LTKS šis naujas reikalavimas gebėjimams įvedamas nurodant, kad veikla apima „keletą ir daugiau

specializuotų veiklos uždavinių, kurių galimi sprendimai ne visada išbandyti ir žinomi“, tuo pabrėžiant ne tik veiklos specifiškumą, bet ir būtinybę būti pasirengus naujovėms.

Nustatant reikalavimus kompetencijai, EKS įvardijami du dalykai: pabrėžiamas darbuotojo savarankiškumas ir pasirengimas organizuoti kitų darbą. Pirmuoju aspektu abiejų sandarų reikalavimai beveik vienodi. Antruoju aspektu reikalavimai šiek tiek skiriasi. EKS rašoma, kad šio lygio kvalifikaciją įgijęs asmuo turi būti pasirengęs „prižiūrėti įprastą kitų darbą, imtis dalinės atsakomybės už darbo arba mokymosi veiklos vertinimą ir gerinimą“, tuo tarpu LTKS nurodo, kad tai jis bus pasirengęs daryti tik tuomet, kai įgis patirties. Taigi reikalavimai kompetencijai LTKS suformuluoti šiek tiek žemesni.

Apskritai palyginimas rodo, kad, nepaisant nedidelių neatitikimų, 4 LTKS lygis ir 4 EKS lygis gerai atitinka vienas kitą ir gali būti tarpusavyje susieti.

5 LTKS lygis

5 LTKS lygio aprašymas		5 EKS lygio aprašymas
Originalus	Išskaidytas į žinias, gebėjimus ir kompetenciją	
Kvalifikacija skirta veiklai, pasižyminčiai kompleksišku veiklos uždavinių derinimu skirtingose veiklos srityse. Veikla apima žemesnės kvalifikacijos darbuotojų kompetencijų vertinimą ir mokymą. Veikla reikalauja derinti išsamias veiklos srities žinias su bendrosiomis žiniomis, sprendžiant įvairias specializuotas veiklos užduotis keliose skirtingose veiklos srityse. Darbuotojas atlieka veiklą savarankiškai, jos priežiūra apsiriboja tik rezultatų įvertinimu. Veiklos uždavinius nustato aukštesnės kvalifikacijos darbuotojas, dažnai suteikdamas veiklos atlikėjui galimybes pasirinkti šių uždavinių sprendimo būdus ir priemones. Darbuotojas vadovauja žemesnės kvalifikacijos darbuotojų veiklai, planuoja ir skirsto veiklos užduotis, prižiūri veiklos atlikimą, konsultuoja ir tikrina veiklos atlikimo kokybę. Veiklos technologiniai ir organizaciniai reikalavimai ir jos aplinka nuolat kinta, pokyčiai dažnai nenuspėjami ir gali būti susiję su naujomis veiklos sritimis.	Žinios	Žinios
	Išsamios faktinės ir teorinės žinios iš skirtingų veiklos sričių. Žinios reikalingos sprendžiant įvairias specializuotas veiklos užduotis keliose skirtingose veiklos srityse.	Išsamios specializuotos faktinės ir teorinės darbo arba mokymosi srities žinios, šių žinių ribų suvokimas.
	Gebėjimai	Gebėjimai
	Pažintiniai gebėjimai apima ne tik žinių taikymą tam tikroje veikloje, bet taip pat veiklos srities žinių derinimą su bendrosiomis žiniomis. Praktiniai gebėjimai siejasi su įvairių specializuotų užduočių sprendimu keliose skirtingose veiklos srityse. Išmokstama kompleksškai derinti uždavinių sprendimą skirtingose veiklos srityse. Gebama pasirinkti uždavinių sprendimo būdus ir priemones.	Platus pažintinių ir praktinių gebėjimų spektras, reikalingas siekiant kūrybiškai spręsti abstrakčias problemas.
	Kompetencija	Kompetencija
	Savarankiškai atlikti veiklą, kai veiklos technologiniai ir organizaciniai reikalavimai ir jos aplinka nuolat kinta, o pokyčiai dažnai nenuspėjami. Įgyjami gebėjimai vadovauti žemesnės kvalifikacijos darbuotojų veiklai, vertinti veiklos atlikimo kokybę, juos mokyti ir vertinti jų įgytas kompetencijas. Veiklos uždavinius nustato aukštesnės kvalifikacijos darbuotojas, dažnai suteikdamas veiklos atlikėjui galimybių pasirinkti šių uždavinių sprendimo būdus ir priemones.	Vadovauti kitiems ir prižiūrėti jų veiklą darbo arba mokymosi aplinkoje, kuriai būdingi nenuspėjami pokyčiai; analizuoti ir tobulinti savo ir kitų veiklą.

5 EKS lygį nuo 4 visų pirma skiria tai, kad, siekiant 5 lygio kvalifikacijos, įgyjamos išsamios specializuotos žinios ir išmokstama suvokti jų ribas, kad įgytų gebėjimų įvairovė yra didelė ir leidžia kūrybiškai spręsti iškylančias problemas, kad pasirengiama vadovauti kitiems, analizuoti ir tobulinti jų veiklą. LTKS šis lygis tam tikra prasme yra specifinis, nes tokių kvalifikacijų šiuo metu Lietuvoje neteikiama. Kadangi aukštajame moksle kol kas nenumatyta įvesti trumpųjų pirmosios pakopos studijų programų, kaip pagrindinė šio lygio tikslinė grupė yra numatyti asmenys, kurie, jau turėdami profesinę kvalifikaciją bei darbo patirties, siekia pagilinti savo žinias ir įgyti naujų gebėjimų. Tai turėjo įtakos formuluojant reikalavimus mokymosi rezultatams šio lygio LTKS kvalifikacijai.

Abi sandaros nurodo, kad žinios turi būti susietos su veiklos sritimi, turi būti specializuotos ir išsamios.

EKS papildomai reikalauja, kad būtų suvokiamos žinių ribos. Tiesiogiai tai LTKS neminima, nors netiesiogiai tai reikalaujama, nurodant, kad reikia išmokyti derinti veiklos uždavinius, veiklos srities žinias derinti su bendrosiomis žiniomis.

Kad LTKS 5 lygio kvalifikaciją įgijęs asmuo išsiugdys daug įvairių pažintinių ir praktinių gebėjimų, liudija LTKS reikalavimas būti pasirengus spręsti „specializuotas veiklos užduotis keliose skirtingose veiklos srityse“. Šiuo požiūriu abiejų sandarų reikalavimus gebėjimams galima laikyti lygiaverčiais. EKS paminėtas gebėjimas iškylančias problemas spręsti kūrybiškai taip pat gali būti įžvelgtas kai kuriose LTKS aprašytose veiklos charakteristikose, pvz., veikla pasižymi kompleksišku veiklos uždavinių derinimu skirtingose veiklos srityse; veiklos pokyčiai dažnai nenuspėjami ir gali būti susiję su naujomis veiklos sritimis. Tačiau vienu požiūriu sandaros skiriasi iš esmės –

EKS pabrėžiamas abstrakčių problemų sprendimas, o LTKS orientuota į praktiką.

Reikalavimų kompetencijai požiūriu abi sandaros apskritai neprieštarauja viena kitai – abiem atvejais pabrėžiamas vadovavimas kitiems ir jų veiklos priežiūra aplinkoje, kuriai būdingi nenusipėjami pokyčiai, bei savo ir kitų veiklos analizavimas ir tobulinimas. Tačiau yra ir nedidelių skirtumų. Pavyzdžiui, viena vertus, LTKS,

pažymint, kad „veiklos uždavinius nustato aukštesnės kvalifikacijos darbuotojas“, reikalavimai savarankiškumui iš pirmo žvilgsnio sumažinami žemiau LTKS 4 lygio reikalavimų. Kita vertus, LTKS nurodoma, kad veikla apima žemesnės kvalifikacijos darbuotojų kompetencijų vertinimą ir mokymą. Tokio reikalavimo EKS nėra.

Apibendrinant reikia daryti išvadą, kad, nepaisant pastebėtų skirtumų, 5 LTKS lygį tikslinga susieti su 5 EKS lygiu.

6 LTKS lygis

6 LTKS lygio aprašymas		6 EKS lygio aprašymas
Originalus	Išskaidytas į žinias, gebėjimus ir kompetenciją	
Kvalifikacija skirta sudėtingai veiklai, pasižyminčiai uždavinių ir jų turinio įvairove. Sprendžiant uždavinius įvairiose profesinės veiklos srityse, naudojamos įvairios priemonės ir metodai. Todėl veiklos atlikimas reikalauja taikyti plačias teorines žinias, pagrįstas naujų fundamentinių ir taikomųjų tyrimų rezultatais arba būtinas įvairioms naujovėms įdiegti. Veikla atliekama savarankiškai, pasirenkant uždavinių atlikimo būdus ir organizuojant atitinkamą žmonių darbą iškeltiems uždaviniams atlikti. Todėl šio lygio kvalifikacijos apima gebėjimus planuoti veiklą atsižvelgiant į numatytus tikslus, analizuoti ir fiksuoti savo veiklos rezultatus ir teikti ataskaitas veiklą koordinuojantiems asmenims, koreguoti veiklą atsižvelgiant į veiklos rezultatų analizę ir specialistų rekomendacijas bei vykdyti įvairią projekcinę veiklą. Veiklos aplinka reikalauja gebėjimo prisitaikyti prie nuolatinių ir paprastai nenusipėjamų pokyčių, kuriuos sąlygoja žinių ir technologijų pažanga konkrečioje profesinėje srityje. Kvalifikacija leidžia patobulinti ir praplėsti profesinės srities žinias ir patiems įvertinus savo veiklą mokytis savarankiškai (plėtoti pažintines kompetencijas), kaip to reikalauja profesinės veiklos kintamumas.	Žinios Plačios teorinės žinios, pagrįstos naujų fundamentinių ir taikomųjų tyrimų rezultatais arba būtinos įvairioms naujovėms diegti. Žinios skirtos sudėtingai veiklai, pasižyminčiai uždavinių ir turinio įvairove.	Žinios Naujausios darbo arba mokymosi srities žinios, reikalaujančios kritinio teorijų ir principų supratimo.
	Gebėjimai Įgyjami gebėjimai planuoti savo ir pavaldžių žmonių veiklą, atsižvelgiant į numatytus tikslus, analizuoti veiklos rezultatus, koreguoti veiklą atsižvelgiant į veiklos rezultatų analizę, vykdyti projekcinę veiklą. Visa tai gebama daryti prisitaikant prie nuolatinių ir paprastai nenusipėjamų pokyčių, kuriuos lemia žinių ir technologijų pažanga tam tikroje profesinėje veikloje.	Gebėjimai Puikūs gebėjimai, atskleidžiantys meistriškumą ir mokėjimą dirbti naujoviškai, reikalingi sprendžiant sudėtingas ir nenusipėjamas specializuotos profesinės veiklos arba mokymosi srities problemas.
	Kompetencija Vykdyti sudėtingą veiklą, pasižyminčią uždavinių ir turinio įvairove. Atlikti šią veiklą savarankiškai, pasirenkant uždavinių atlikimo būdus ir organizuojant atitinkamą žmonių darbą iškeltiems uždaviniams atlikti. Prisitaikyti prie nuolatinių ir paprastai nenusipėjamų pokyčių. Plėtoti savo pažintines kompetencijas.	Kompetencija Vykdyti sudėtingą techninę arba profesinę veiklą arba projektus, imantis atsakomybės už sprendimų priėmimą nenusipėjamoje darbo arba mokymosi aplinkoje; imtis atsakomybės už asmenų ir grupių profesinį tobulėjimą.

Šio lygio kvalifikacijos priskirtinos prie aukštojo mokslo pirmojoje pakopoje teikiamų kvalifikacijų. LTKS tai yra įvardyta tiesiogiai (LTKS aprašas, 10 punktas). EKS atveju tai patvirtina EKS ir Europos aukštojo mokslo erdvės sandaros aprašų palyginimas. Todėl apibūdinant šiai kvalifikacijai būdingą veiklą, atsiranda naujų požymių – veiklos sudėtingumas, žinių naujumas ir jų sąsajos su naujausiais mokslo pasiekimais, kritinis teorijų bei principų supratimas ir pan.

EKS žinių lygiui apibūdinti panaudojami du požymiai. Pirma, jos turi būti naujausios ir, antra, jos neturi apsiriboti faktais, o būti grindžiamos kritiniu teorijų ir principų supratimu. Žinių naujumas LTKS pabrėžiamas labai aiškiai, nurodant, kad jos turi būti pagrįstos naujų fundamentinių ir taikomųjų tyrimų rezultatais arba būtinoms įvairioms naujovėms įdiegti. Kad bus įgytas gebėjimas žinias vertinti kritiškai, liudija aukštas teorinis žinių lygis, taip pat galima spręsti iš numatomos veiklos pobūdžio. Pavyzdžiui, reikalaujama gebėti analizuoti savo veiklos rezultatus, koreguoti veiklą atsižvelgiant į veiklos rezultatų analizę, prisitaikyti prie nuolatinių ir paprastai nenuspėjamų aplinkos pokyčių.

Apibrėžiant reikalavimus gebėjimams, abiejose sandarose pabrėžiamas veiklos sudėtingumas ir nenuspėjamumas. LTKS sudėtingumas apibūdinamas uždavinių ir jų turinio bei sprendimo būdų ir metodų įvairove, o nenuspėjamumas siejamas su žinių ir technologijų pažanga. Tuo tarpu tai, kad turi būti įgyti EKS minimi puikūs gebėjimai, atskleidžiantys meistriškumą ir mo-

kėjimą dirbti naujoviškai, LTKS atveju rodo gebėjimas taikyti naujų tyrimų rezultatais pagrįstas plačias teorines žinias, gebėjimai planuoti veiklą, analizuoti jos rezultatus, koreguoti veiklą atsižvelgiant į rezultatų analizę ir kt.

Kompetencijai EKS suformuluotas reikalavimas vykdyti sudėtingą techninę arba profesinę veiklą arba projektus, imantis atsakomybės už sprendimų priėmimą nenuspėjamoje aplinkoje, LTKS gana išsamiai atspindėtas. 6 LTKS lygio aprašyme yra nurodyta, kad numatoma veikla sudėtinga ir kuo sudėtingumas pasireiškia, kad aplinka reikalinga gebėjimo prisitaikyti prie nuolatinių ir paprastai nenuspėjamų pokyčių, kad reikia savarankiškai pasirinkti uždavinių atlikimo būdus, planuoti ir koreguoti veiklą, vykdyti įvairią projektinę veiklą ir t. t. Tiesa, žodis „atsakomybė“ tiesiogiai nėra pavartotas, bet iš konteksto galima suvokti, kad žodis „savarankiškai“ iš esmės reiškia tą patį. Kitas EKS reikalavimas kompetencijai, – imtis atsakomybės už asmenų ir grupių profesinį tobulėjimą, – 6 LTKS lygio aprašyme tiesiogiai neatspindėtas. Jį nebent galima įžvelgti nurodyme, kad veikla atliekama savarankiškai, organizuojant atitinkamų žmonių darbą iškeltiems uždaviniams atlikti. Be to, galima prisiminti, kad jau 5 LTKS lygio aprašyme buvo paminėta veikla, skirta žemesnės kvalifikacijos darbuotojų kompetencijoms vertinti ir mokyti.

Atlikta 6 LTKS ir EKS lygių aprašymų lyginamoji analizė parodė, kad juose suformuluoti reikalavimai mokymosi rezultatams yra gana panašūs, t. y. 6 LTKS lygis turėtų būti susietas su 6 EKS lygiu.

7 LTKS lygis

7 LTKS lygio aprašymas		7 EKS lygio aprašymas
Originalus	Išskaidytas į žinias, gebėjimus ir kompetenciją	
Kvalifikacija skirta sudėtingai veiklai, susidedančiai iš įvairių tarpusavyje susijusių uždavinių, kurie gali apimti keleto giminingų profesinių veiklų sritis. Todėl veiklos atlikimas reikalauja ekspertinio naujausių žinių profesinės veiklos ir jai artimose ar giminingose srityse vertinimo ir pritaikymo, naujų faktų atradimo atliekant taikomuosius profesinės veiklos tyrimus, kūrybiško teorinių žinių ir mokslinių tyrimų rezultatų taikymo. Veikla atliekama savarankiškai nustatant atitinkamos veiklos srities uždavinius, priimant savarankiškus sprendimus, orientuotus į veiklos tobulinimą ir gerinimą. Veiklai būdingas vadovavimas kitų darbuotojų veiklai. Todėl šio lygio kvalifikacijos apima gebėjimus savarankiškai atlikti taikomojo pobūdžio tyrimus, teikti konsultacijas veiklos srityje, koordinuoti projektus, orientuotus į kitų žmonių kvalifikacijos tobulinimą ir inovacijų diegimą, analizuoti veiklos rezultatus ir juos pristatyti. Dėl žinių, technologijų, darbo organizavimo įvairiose veiklų srityse pažangos šio lygio veikla ir jos aplinka intensyviai kinta, pokyčiai sunkiai prognozuojami, veiklą sudaro nuolat besikeičiantys užduočių deriniai. Todėl veiklos kaita reikalauja gebėjimo priimti inovatyvius sprendimus, paremtus tyrimų rezultatais, įvertinti alternatyvius sprendimo variantus bei galimas socialines ir etines veiklos pasekmes.	Žinios Naujausios profesinės veiklos ir jai artimų ar giminių sričių žinios, leidžiančios atrasti naujus faktus, atliekant taikomuosius profesinės veiklos tyrimus. Įgytos žinios padeda atlikti veiklą, susidedančią iš įvairių tarpusavyje susijusių uždavinių.	Žinios Labai specializuotos žinios, kurių dalis yra naujausios profesinės veiklos arba mokymosi srities žinios, kuriomis grindžiamas originalus mąstymas ir (arba) moksliniai tyrimai; kritiškas vienos srities ir skirtingų sričių sąveikos žinių supratimas.
	Gebėjimai Įgyjami ekspertinio naujausių žinių vertinimo, kūrybiško teorinių žinių ir mokslinių tyrimų rezultatų taikymo, taikomojo pobūdžio tyrimų vykdymo, konsultavimo, projektų, skirtų kitų žmonių kvalifikacijai tobulinti ir inovacijoms diegti, koordinavimo gebėjimai.	Gebėjimai Specializuoti problemų sprendimo gebėjimai, reikalingi moksliniams tyrimams atlikti ir (arba) naujovėms diegti siekiant įgyti naujų žinių, sukurti naujas procedūras ir integruoti skirtingų sričių žinias.
	Kompetencija Įvertinti alternatyvius sprendimo variantus sąlygomis, kai veiklos aplinka sparčiai kinta ir pokyčiai sunkiai prognozuojami. Priimti inovatyvius sprendimus, paremtus tyrimų rezultatais ir skirtus veiklai tobulinti ir gerinti. Įvertinti priimtų sprendimų galimas socialines ir etines veiklos pasekmes.	Kompetencija Tvarkyti ir keisti darbo arba mokymosi aplinką, kuri yra sudėtinga, nenusipėjama ir reikalauja naujų strateginių metodų; imtis atsakomybės už naujų profesinių žinių ir praktinės patirties kūrimą ir (arba) už strateginės grupės veiklos įvertinimą

Palyginus EKS ir LTKS, akivaizdu, kad tai pats problemišiausias lygis. Pirmą 7 LTKS lygio aprašyme žinios, gebėjimai ir kompetencija taip susipina, kad juos sunku patikimai išgryninti ir palyginti su tuo, kas pateikta EKS. Be to, kelia abejonių, ar formuluojant mokymosi rezultatus EKS ir LTKS buvo laikytasi tos pačios sampratos, kas skiria magistrantūros studijų pakopą nuo bakalauro studijų. Pavyzdžiui, EKS pabrėžiama specializacija, tuo tarpu LTKS apie specializaciją visai neužsimenama, o kalbama apie veiklą, susidedančią iš įvairių tarpusavyje susijusių uždavinių, kurie gali apimti keleto giminių profesinių veiklų sritis. Tiesa, taip pat yra požymių, kurie 7 LTKS ir 7 EKS lygius sugretina, pavyzdžiui, gebėjimų vykdyti mokslinius tyrimus įgijimas ir naujų profesinių žinių bei praktinės patirties kūrimas.

EKS žinių lygiui keliama du reikalavimai. Pirmas, žinios yra itin specializuotos, dalis jų yra naujausios duotosios srities žinios ir jomis yra grindžiamas originalus mąstymas ir (arba) moksliniai tyrimai. Antras, EKS reikalaujama, kad siekiant 7 EKS lygio kvalifikacijos, būtų išsiugdytas gebėjimas kritiškai vertinti savo srities žinias ir tos srities žinių sąveiką su kitų sričių žiniomis. Kaip jau minėta, apie žinių specializaciją LTKS neužsimenama, tačiau nurodoma, kad norint atlikti numatomą veiklą, reikia pasitelkti ekspertinį naujausių žinių vertinimą ir pritaikymą, atliekant taikomuosius profesinės veiklos tyrimus, atrasti naujų faktų. Tai faktiškai atitinka antrąjį pirmojo EKS reikalavimo dalį ir antrąjį reikalavimą, nes ekspertinis vertinimas neįmanomas be kritiško žinių supratimo.

Palyginus reikalavimus gebėjimams, galima pripažinti esančią nemažą LTKS ir EKS atitikimą. EKS nurodyti specializuoti gebėjimai moksliniams tyrimams atlikti ir naujovėms diegti LTKS yra aiškiai įvardyti, pabrėžiant, kad jie panaudojami ne tik naujoms žinioms įgyti, bet ir naujiems faktams atrasti, inovacijoms diegti, tarpusavyje susijusiems uždaviniais spręsti ir kt.

EKS kompetencijai apibūdinti yra panaudoti du nauji požymiai – gebėjimas tvarkyti ir keisti darbo arba mokymosi aplinką, kuri yra sudėtinga ir nenusipėjama, bei atsakomybės už naujų profesinių žinių ir praktinės patirties kūrimą prisiėmimas. Abiem atvejais paminima, kad būtina išsiugdyti gebėjimą mąstyti ir veikti strategiškai. LTKS irgi galima įžvelgti panašius reikalavimus kompetencijai. Pirma, nurodoma, kad šio lygio kvalifikaciją įgijęs asmuo turi būti pasirengęs priimti tyrimais paremtus inovatyvius sprendimus, kai veikla ir jos aplinka sparčiai

kinta ir pokyčiai sunkiai prognozuojami, kad turi įvertinti alternatyvius sprendimo variantus. Antra, reikalaujama įgyti gebėjimą įvertinti galimas socialines ir etines veiklos pasekmes, o tai sietina su atsakomybės už savo veiklą prisiėmimu. Be to, verta paminėti, kad LTKS užsimenama apie vadovavimą kitų darbuotojų veiklai, turint omenyje ne grupės darbo organizavimą, kas buvo pabrėžta aprašant 5 kvalifikacijų lygį, o atsakomybę už grupės, kuriai vadovauja, veiklos turinio kaitos strategiją. Tačiau tai, kad nei gebėjimas strategiškai mąstyti, nei atsakomybė tiesiogiai LTKS nepaminėti, kelia tam tikrų abejonų, ar į šiuos svarbius 7 kvalifikacijų lygio kompetencijos aspektus bus reikiamai atsižvelgta įgyvendinant LTKS.

Vis dėlto, nepaisant pastebėtų kai kurių LTKS ir EKS aprašymų skirtumų ir galimo vertinimo subjektyvumo, nulemta itin skirtingų studijų rezultatų aprašymo būdų, manoma, kad 7 LTKS lygis turėtų būti susietas su 7 EKS lygiu.

8 LTKS lygis

8 LTKS lygio aprašymas		8 EKS lygio aprašymas
Originalus	Išskaidytas į žinias, gebėjimus ir kompetenciją	
Kvalifikacija skirta itin sudėtingai veiklai, kuriai būdingas naujovių – naujų žinių, idėjų, technologijų, veiklos atlikimo būdų, metodų ir procesų – kūrimas. Todėl veikla reikalauja naujų žinių veiklos srityse atradimo, remiantis vykdomų fundamentinių ir taikomųjų mokslinių tyrimų rezultatais, integruojant įvairių veiklos sričių žinias. Veikla pasižymi strateginio pobūdžio veiklos uždaviniais, kurie gali apimti įvairias skirtingas veiklos sritis ar mokslinių tyrimų dalykus. Veikla strategiškai planuojama prisiimant atsakomybę už kitų darbuotojų veiklos rezultatus ir jos kokybę, savarankiškai priimami strategiškai svarbūs sprendimai. Būdingas atitinkamos veiklos srities specialistų mokymas ir konsultavimas. Todėl reikalingi gebėjimai priimti visuomeninės reikšmės strateginius sprendimus, savarankiškai planuoti ir vykdyti fundamentinius ir (arba) taikomuosius mokslinius tyrimus, perteikti naujausias žinias (skleisti patirtį) atitinkamos srities specialistams, koordinuoti mokslinius ir taikomųjų tyrimų projektus. Intensyvūs ir neprognozuojami veiklos, jos aplinkos pokyčiai reikalauja pasirengimo nuolatiniams pokyčiams, atvirumo naujovėms, teigiamos nuostatos į organizacijos ir visuomenės plėtrą, gebėjimų originaliai spręsti problemas įvertinus jų kontekstą, gebėjimų inicijuoti ir kurti pokyčius įvairiose veiklos ir visuomenės gyvenimo srityse.	Žinios Žinios, kurios, integruojant įvairių veiklos sričių žinias, sudaro pagrindą kurti naujas žinias, idėjas, technologijas, veiklos atlikimo būdus, metodus ir procesus, padeda inicijuoti ir kurti pokyčius įvairiose veiklos ir visuomenės gyvenimo srityse.	Žinios Pažangiausios darbo arba mokymosi srities ir įvairių sričių sąveikos žinios.
	Gebėjimai Įgyjami gebėjimai priimti visuomeninės reikšmės strateginius sprendimus, savarankiškai planuoti ir vykdyti fundamentinius ir (arba) taikomuosius mokslinius tyrimus, perteikti naujausias žinias (skleisti patirtį) atitinkamos srities specialistams, koordinuoti mokslinius ir taikomųjų tyrimų projektus.	Gebėjimai Didžiausi ir labiausiai specializuoti gebėjimai ir technikos, įskaitant sintezę ir vertinimą, kurių reikia sprendžiant kritines mokslinių tyrimų ir (arba) naujovių srities problemas ir plečiant bei iš naujo apibrėžiant turimas žinias arba profesinę praktiką.
	Kompetencija Būti pasirengus priimti strategiškai svarbius sprendimus, atsakant ne tik už savo, bet ir kitų darbuotojų veiklos rezultatus ir jų kokybę. Būti atviram naujovėms, turėti teigiamą nuostatą į organizacijos ir visuomenės plėtrą.	Kompetencija Įrodyti didelį autoritetumą, gebėjimą dirbti naujoviškai ir savarankiškai, visapusiškai ir profesijos išmanymą bei tvaryti įsipareigojimą kurti naujas idėjas ar procesus darbo ar studijų aplinkos priešakyje, įskaitant mokslinius tyrimus.

Tai pats aukščiausias kvalifikacijų lygis abiejose sandarose, ir pagrindinis požymis, kuriuo jis skiriasi nuo 7 lygio, yra naujų žinių, procesų, profesinės praktikos kūrimas. Suprantama, kad tai galima padaryti tik susipažinus su pažangiausiais pasiekimais duotojoje veiklos srityje ir sandūrose su gretimomis veiklos sritimis, puikiai suvokus aukščiausius pažinimo lygius – sintezę ir vertinimą, išmokus tyrimuose ar diegiant inovacijas taikyti naujaušius tyrimų metodus. Taip pat akivaizdu, kad tokio lygio kvalifikaciją įgijęs asmuo turės didelį autoritetą, gebės dirbti naujoviškai ir savarankiškai, rodys visapusišką mokslo bei profesijos išmanymą ir pan. Todėl esminiai reikalavimai studijų rezultatams LTKS ir EKS aprašymuose yra artimi, ir kiekvienam EKS reikalavimui galima surasti atitiktį LTKS. Taigi 8 LTKS lygio aprašyme suformuluotų reikalavimų atitiktis 8 EKS lygiui abejonių nekelia. Pagrindinė problema šiuo atveju yra ne reikalavimų lygis, o kokių lygiu numatyti reikalavimai yra įvykdomi.

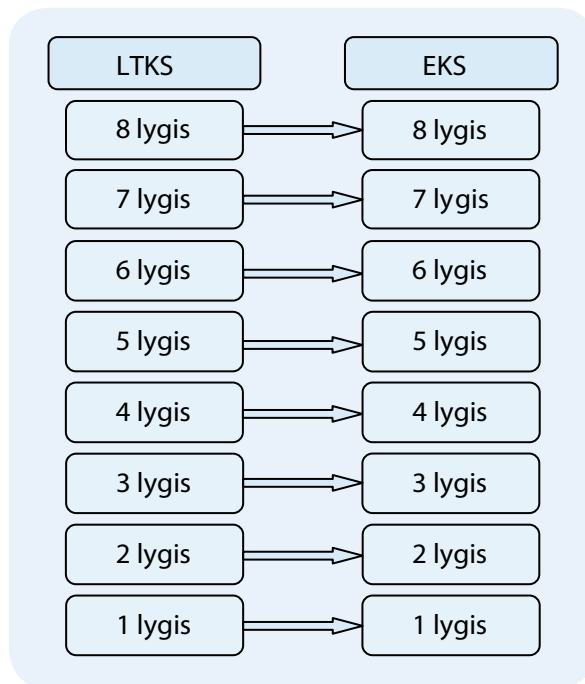
4.4.3. Išvados

Apibendrinant atliktą LTKS ir EKS kvalifikacijų lygių aprašymų palyginimą, galima suformuluoti keletą nagrinėjamų sandarų ir susiejimo proceso ypatumų:

- abi lyginamos sandaros skirtos mokymuisi visą gyvenimą skatinti ir profesinės karjeros galimybėms bei mobilumui gerinti, bet EKS yra daugiau orientuota į tolesnio mokymosi skatinimą, o LTKS – į profesinę karjerą;
- skirtingas mokymosi rezultatų aprašymo būdas. Vienu atveju jie apibūdinami įgytų žinių, gebėjimų ir kompetencijos lygiu, o kitu – veiklos, kuriai yra pasirengęs kvalifikaciją įgijęs asmuo, sudėtingumu, savarankiškumu ir kintamumu. Tai apsunkina susiejimo procesą. Nors pirmajame susiejimo etape, kai tam tikro LTKS lygio aprašymas yra lyginamas su kelių greta esančių EKS lygių aprašymais ir į aprašomos kvalifikacijos mokymosi rezultatus žiūrima kaip į visumą, nuspręsti, kurį EKS lygį geriausiai atitinka nagrinėjamas LTKS lygis, yra palyginti nesunku. Tačiau atliekant išsamų palyginimą, kai, siekiant sugretinti konkrečių LTKS ir EKS lygių aprašymus, LTKS mokymosi rezultatai išskaidomi į žinias, gebėjimus

ir kompetenciją, susiejimo procesas tampa subjektyvesnis;

- LTKS ir EKS palyginimas leido patikimai nustatyti, su kokių EKS lygiu turėtų būti susietas kiekvienas LTKS įvardytas kvalifikacijų lygis:

3 pav. LTKS lygių ir EKS lygių sąsajos

4.5. 3 kriterijus

Nacionalinė kvalifikacijų sandara bei kvalifikacijos grindžiamos mokymosi rezultatais ir susietos susitarimais dėl neformalaus bei savaiminio mokymosi pripažinimo ir, jeigu yra, kreditų sistemomis.

4.5.1. LTKS ir mokymosi rezultatai

Lietuvos kvalifikacijų sandaroje (3 priedas) lygiams apibrėžti taikomi veiklos, kuriai būdingas kvalifikacijos lygis, kriterijai:

- atliekamos veiklos sudėtingumas;
- atliekamos veiklos savarankiškumas;
- atliekamos veiklos kintamumas.

Tiesiogiai juos susieti su mokymosi rezultatais, išreikštais žiniomis, gebėjimais ir kompetencija, sunku. Tai galima padaryti pasinaudojus išsamiais Lietuvos kvalifikacijų sandaros aprašais, kuriuose veikla siejama su jai atlikti

reikalingomis kompetencijomis, kiekvienam veiklos kriterijui apibūdinti panaudojus tris kompetencijų kriterijus:

- veiklai reikalingos funkcinės kompetencijos, kurios apibrėžia asmens gebėjimą atlikti konkrečias profesinės veiklos užduotis, operacijas, funkcijas;
- veiklai reikalingos pažintinės kompetencijos, kurios apibrėžia gebėjimą profesinėje veikloje pritaikyti plačios paskirties bendrojo lavinimo žinias; pasitelkti specialiąsias profesines žinias apie naudojamus medžiagas, technines priemones, technologijas ir pan.; pritaikyti žinias apie veiklos procesų planavimą ir valdymą, darbų saugos bei aplinkosaugos reikalavimus ir kt.;
- veiklai reikalingos bendrosios kompetencijos. Tai plačios paskirties žmogaus gebėjimai, kurių ugdymas daugiausia paremtas asmeninėmis savybėmis. Į šią kompetencijų grupę patenka etinės ir socialinės kompetencijos, gebėjimai analitiškai mąstyti, mokytis, dirbti grupėje, būti iniciatyviam, savarankiškam ir kt.

Taip per kompetencijas, kuriomis grindžiami reikalavimai kvalifikacijoms, LTKS aprašyti kvalifikacijų lygiai susiejami su žiniomis, gebėjimais ir kompetencija.

Praktikoje mokymosi rezultatų panaudojimo lygis skirtingose švietimo pakopose iki šiol buvo nevienodas:

- bendrojo ugdymo pakopoje mokymasis tradiciškai buvo akademiškai orientuotas, daugiausia dėmesio skiriant žinioms ir palyginti nedaug joms panaudoti. Bet pastaruoju metu peržiūrint bendrąsias programas ypač išryškintos mokinių įgyjamos bendrosios kompetencijos ir su dėstomais dalykais susijusios esminės dalykinės kompetencijos. Vidurinio ugdymo lygio, suteikiančio teisę studijuoti aukštosiose mokyklose, mokinių mokymosi rezultatai vertinami nacionaliniu lygiu;
- profesiniame mokyme visos programos, kurias baigus suteikiama kvalifikacija, grindžiamos kompetencijomis, kurios yra susietos su kompetencijai įgyti būtinomis žiniomis ir gebėjimais. Mokymosi rezultatų įvertinimą atlieka ne patys profesinio mokymo teikėjai. Ši funkcija yra pavedama Pramonės, prekybos ir amatų bei Žemės ūkio rūmams;
- studijos kolegijose, teikiančiose 6 LTKS lygį atitinkančias kvalifikacijas, taip pat grindžiamos kompetencijomis, tuo tarpu tik dalyje universitetų studijų

programos šiuo metu yra pagrįstos mokymosi / studijų rezultatais. Pastaruoju metu aktyviai dirbama, siekiant šią spragą pašalinti.

4.5.2. Neformaliojo ir savaiminio mokymosi vertinimas ir pripažinimas

Galimybė įvertinti ir pripažinti neformaliojo ir savaiminio mokymosi būdu įgytus mokymosi rezultatus yra įteisinta švietimą reguliuojančiuose įstatymuose, kai kuriuose įstatymų įgyvendinamuosiuose teisės aktuose yra aprašytos tvarkos, kaip vertinimas ir pripažinimas turėtų būti atliktas. LTKS apraše nurodoma, kad įvairių lygių kvalifikacijos gali būti įgyjamos ne tik formaliojo mokymosi sistemoje, bet ir mokantis neformaliai arba savarankiškai, taip pat iš profesinės veiklos patirties. Taigi politinės prielaidos neformaliajam ir savaiminiam mokymuisi vertinti ir pripažinti yra sukurtos. Tačiau įgyvendinimo lygiu visose švietimo pakopose žengiami tik pirmieji žingsniai.

Profesiniame mokyme, parengus profesinio rengimo standartus, yra nustatomi nacionalinio lygio reikalavimai mokymosi rezultatams atitinkamai kvalifikacijai įgyti. Be to, kompetentingos institucijos mokymosi rezultatams vertinti funkcija yra suteikta Pramonės, prekybos ir amatų bei Žemės ūkio rūmams. Toks mokymo ir pasiekimų vertinimo procesų atskyrimas sudaro palankias sąlygas neformaliai ar darbo vietoje įgytiems mokymosi rezultatams įvertinti ir pripažinti. Tačiau tokiu būdu įgyti kvalifikacijos kaupiant kreditus kol kas negalima, nes kreditų sistema tik pradeda diegti.

Aukštajame moksle kai kurios kolegijos ir vieni ar kiti universitetai yra pasitvirtinę vidines neformaliojo ir savaiminio mokymosi pasiekimų vertinimo bei pripažinimo tvarkas ir savo mokyklose pradeda taikyti bet kurioje neakademinėje aplinkoje vykusio mokymosi pripažinimą bei kreditų perkėlimo ir kaupimo mechanizmus. Ankstesnio mokymosi pripažinimo proceso įgyvendinimą aukštosiose mokyklose turėtų paspartinti Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministras. 2010 m. gruodžio 15 d. įsakymu Nr. V-2319 patvirtintos Neformaliojo suaugusiųjų švietimo sistemoje įgytų kompetencijų vertinimo ir pripažinimo aukštosiose mokyklose rekomendacijos.

4.5.3. Kreditų sistemos

Jau 2000 m. priimtame Lietuvos Respublikos aukštojo mokslo įstatyme yra įvestas studijų kredito terminas. Čia jis apibrėžiamas kaip studijų masto matavimo vienetas, lygus keturiasdešimčiai sutartinių studento darbo (auditorijose, laboratorijose, savarankiškai ir kt.) valandų, t. y. aukštojo mokslo sektoriuje studijų apimtį matavimas kreditais taisyklės, kad vieni studijų metai atitinka 60 kreditų.

Profesiniame mokyme ECVET sistemą dar tik pradedama diegti.

4.6. 4 kriterijus

Procedūros kvalifikacijų vietai Lietuvos kvalifikacijų sandaroje apibrėžtų lygių sistemoje ar esančioje kvalifikacijų sistemoje nustatyti yra skaidrios.

Valstybės pripažįstamas mokymosi pasiekimų pažymėjimas išduodamas tik baigus programas, kurios įtrauktos į Studijų, mokymo programų ir kvalifikacijų registrą. Programų įtraukimo į registrą tvarką nustato Studijų, mokymo programų ir kvalifikacijų registro objektų registravimo tvarkos aprašas, patvirtintas švietimo ir mokslo ministro 2010 m. spalio 29 d. įsakymu Nr. V-1913. Jame yra nustatyta, kaip įvairių švietimo sektorių programos yra įtraukiamos į Programų registrą. Tvarkyti registrą yra įgaliota Švietimo ir mokslo ministerija (ŠĮ, 56 straipsnis, 4 dalis).

Bendrojo ugdymo sektoriuje ugdymo programos rengiamos vadovaujantis švietimo ir mokslo ministro patvirtintomis bendrojo ugdymo programomis. Jų projektai yra plačiai aptariami dalykininkų asociacijose, mokyklų vadovų asociacijose, projektai skelbiami internete, kad kiekvienas Lietuvos pilietis galėtų pateikti savo pastabas. Prieš teikiant ministrui tvirtinti bendrąsias programas apibūdina Bendrojo ugdymo taryba. Konkrečias bendrajam ugdymui pritaikytas programas įtraukti į registrą teikia duomenis rengęs Švietimo ir mokslo ministerijos specialistas.

Profesinio mokymo sektoriuje įregistruoti programos teikia KPMPC. Kaip programos rengiamos ir įtei-

sinamos, yra nustatyta švietimo ir mokslo ministro 2010 m. rugpjūčio 27 d. patvirtintame „Formaliojo profesinio mokymo programų rengimo ir įteisinimo tvarkos apraše“. Programos rengimą arba jos keitimą gali inicijuoti KPMPC, profesinio mokymo teikėjas, Lietuvos Respublikos ar kitos valstybės pilietis ar juridinis asmuo arba juridinio asmens statuso neturinti organizacija bei jų padaliniai. Tačiau reikalaujama, kad naujai siūloma programa būtų modulinė, pateikti nurodymai programos rengimo, vertinimo ir įteisinimo procedūroms, kuriomis siekiama užtikrinti programos kokybę ir suteikiamų kvalifikacijų atitiktį Lietuvos kvalifikacijų sandaros reikalavimams.

Aukštojo mokslo sektoriuje studijų programas rengia pačios aukštosios mokyklos. Tai darydamos jos vadovaujasi, jei yra, atitinkamos studijų krypties reglamentu / aprašu ir kitais teisės aktais. Švietimo ir mokslo ministro įsakymais yra patvirtinti bendrieji studijų programų reikalavimai pirmosios pakopos ir vientisųjų studijų, magistrantūros studijų, jungtinių studijų programoms. Ketinamą vykdyti programą aukštoji mokykla teikia SKVC akredituoti. Kaip parengti ketinamą vykdyti studijų programą akreditavimui, yra nurodyta SKVC direktoriaus 2010 m. gruodžio 20 d. įsakyme „Dėl ketinamą vykdyti studijų programų aprašo rengimo ir jo atitikties Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro patvirtintiems bendriesiems ir specialiesiems reikalavimams studijų programoms nustatymo metodinių nurodymo patvirtinimo“. Pateikta programa yra akredituojama švietimo ir mokslo ministro patvirtinta tvarka, kuri 2011 m. liepos 29 d. buvo atnaujinta.

Medicinos rezidentūros, odontologijos rezidentūros ir veterinarinės medicinos rezidentūros programas rengia ir tvirtina universitetas. Šių studijų programų reikalavimus bendrai nustatė švietimo ir mokslo bei sveikatos apsaugos ministrai.

4.7. 5 kriterijus

Nacionalinė kokybės užtikrinimo sistema (sistemos) aukštajame moksle ir profesiniame mokyme remiasi nacionaline kvalifikacijų sandara arba sistema ir atitinka svarbiausius Europos principus bei gaires (nurodytas Rekomendacijų 3 priede).

Skiriami devyni EKS bendrieji principai, nurodantys reikalavimus, kurių reikia kokybei užtikrinti, ir reikalavimai už tai atsakingoms institucijoms. Jie pateikti Europos Parlamento ir Europos Sąjungos Tarybos Rekomendacijos dėl Europos mokymosi visą gyvenimą kvalifikacijų sandaros (EKS) kūrimo 3 priede:

1. Kokybės užtikrinimo politikos ir procedūros apima visas LTKS dalis ir lygius.
2. Kokybės užtikrinimas turi būti integrali švietimo institucijų vidinio valdymo dalis.
3. Kokybės užtikrinimas turi apimti reguliarių institucijų, jų programų ar jų kokybės užtikrinimo sistemų įvertinimą, atliekamą išorinių vertinimo agentūrų.
4. Išorinio vertinimo agentūros, vykdančios kokybės užtikrinimą, turi būti reguliariai vertinamos.
5. Kokybės užtikrinimas turi apimti konteksto, išteklių, procesų ir produkcijos dimensijas, pabrėžiant produkciją ir mokymosi / studijų rezultatus.
6. Kokybės užtikrinimo sistema turi apimti šiuos elementus:
 - a) aiškius ir pamatuojamus tikslus bei standartus;
 - b) įgyvendinimo gaires, įtraukiant suinteresuotąsias šalis;
 - c) atitinkamus išteklius;
 - d) pagrįstus įvertinimo metodus, apimančius vidinį vertinimą ir išorinį patikrinimą;
 - e) grįžtamojo ryšio mechanizmus ir procedūras kokybei gerinti;
 - f) viešai prieinamus įvertinimo rezultatus.
7. Turi būti koordinuojamos tarptautinio, nacionalinio ir regioninio lygio kokybės užtikrinimo iniciatyvos, siekiant užtikrinti bendrą supratimą, darnumą, sinergiją ir plačią sistemos analizę.
8. Kokybės užtikrinimas visose švietimo pakopose / lygiuose ir sistemose turi būti grindžiamas bendradarbiavimo dvasia ir turi įtraukti svarbiausias suinteresuotąsias šalis iš visų LTKS sektorių.
9. Kokybės užtikrinimo tendencijos nacionaliniu lygiu užtikrina kontrolinius įvertinimo ir ekspertų mokymosi parametrus.

Atsakymai į tai, kaip Lietuvos švietimo sistemoje esanti kokybės užtikrinimo sistema remiasi nacionaline kvalifikacijų sandara ir kaip atitinka svarbiausius Europos

principus bei gaires, nurodytas Rekomendacijų 3 priede, pagrįsti šios ataskaitos 2.3 skyrelyje pateikta informacija bei nepriklausomo konsultanto prof. Kęstučio Pukelio atlikto tyrimo „Kokybės užtikrinimo Lietuvos švietimo sistemoje analizės gairės“ išvadomis, kurias galima rasti adresu http://www.kpmmpc.lt/LTKS_EKS/KPU_tyrimas_LT.pdf.

1. Kokybės užtikrinimo politikos ir procedūros apima visas LTKS dalis ir lygius.

Kokybės užtikrinimo politika ir procedūros apima visas LTKS dalis ir lygius. Tai daroma tiesiogiai, remiantis LTKS kokybės užtikrinimo principais, arba netiesiogiai, per partnerių ir suinteresuotųjų šalių, atsakingų už kvalifikacijas, kokybės užtikrinimo politiką, sistemas ir procedūras. Kokybės užtikrinimo principai kinta nuo teisinių reikalavimų iki suderintų gairių ir taikomi visais lygiais nuo strateginio planavimo iki sėkmingai mokslus baigusių asmenų sertifikavimo.

2. Kokybės užtikrinimas turi būti integrali švietimo institucijų vidinio valdymo dalis.

Vidinį kokybės užtikrinimą vykdo visos institucijos, kurios teikia kvalifikacijas arba įgyvendina akredituotas mokymo / studijų programas, įtrauktas į LTKS (išskyrus profesinio mokymo institucijas, kurios kol kas nėra formalizavusios savo vidinių kokybės užtikrinimo sistemų). Šiuo metu yra įgyvendinamas kokybės užtikrinimo procedūrų projektas, kurio metu visos profesinio mokymo įstaigos gali įsidiegti vidines kokybės užtikrinimo sistemas. Jos yra diegiamos vadovaujantis profesinio mokymo kokybės užtikrinimo koncepcija, kuri suderinta su Europos Sąjungos dokumentais ir sukaupta patirtimi.

3. Kokybės užtikrinimas turi apimti reguliarių institucijų, jų programų ar jų kokybės užtikrinimo sistemų įvertinimą, atliekamą išorinių vertinimo agentūrų.

Kokybės užtikrinimas apima reguliarių švietimo institucijų ir jų programų (profesinio mokymo tik iš dalies) įvertinimą, atliekamą išorinių vertinimo agentūrų. Išorinį kokybės užtikrinimo vertinimą organizuoja ir vykdo trys pagrindinės agentūros – SKVC, KPMPC ir NMVA. Šios kokybės užtikrinimo agentūros atlieka reguliarių švietimo ir profesinio rengimo institucijų, jų programų ir vidinių kokybės užtikrinimo sistemų įvertinimą. Universitetus ir kolegijas kaip institucijas kas šešeri metai (arba kas dveji metai, priklauso nuo įvertinimo rezultatų) vertina SKVC.

Profesinio mokymo įstatymas (PMĮ, 18 straipsnis, 2 dalis) įpareigoja vykdyti profesinio mokymo įstaigų išorinį vertinimą ir KPMPK numato tai pradėti vykdyti 2012 m. Bendrojo ugdymo institucijų veiklų kokybės užtikrinimą bent vieną kartą per septynerius metus turi įvertinti NMVA. SKVC yra atsakingas už ketinamų vykdyti ir vykdomų studijų programų vertinimą, taip pat institucinį aukštųjų mokyklų vertinimą, o KPMPK vertina profesinio mokymo programas.

4. Išorinio vertinimo agentūros, vykdančios kokybės užtikrinimą, turi būti reguliariai vertinamos.

Visos išorinio vertinimo institucijos pačios yra įvairių rūšių vertinimo subjektai. Išorinis SKVC vertinimas yra atliktas 2012 m. kovo 14–15 dienomis. Vertinimą atliko tarptautinė ekspertų grupė, sudaryta Europos aukštojo mokslo kokybės užtikrinimo agentūrų tinklo (ENQA). Vertinimo rezultatų dar laukiama.

5. Kokybės užtikrinimas turi apimti konteksto, išteklių, procesų ir produkcijos dimensijas, pabrėžiant produkciją ir mokymosi / studijų rezultatus.

Kokybės užtikrinimo procedūra apima konteksto, išteklių, procesų ir produkcijos dimensijas, kurios pabrėžia produkciją ir mokymosi / studijų rezultatus. Sudėtinga atskirti kokybės užtikrinimą, tiesiogiai siejamą su LTKS, nuo kitų platesnių kokybės užtikrinimo veiklų, kurias atlieka kokybės užtikrinimo institucijos. Kokybės užtikrinimas kokybės užtikrinimo agentūrose, taip pat universitetuose, kolegijose, profesinio mokymo centruose ir mokyklose, bendrojo ugdymo mokyklose remiasi mokymosi / studijų rezultatais, nes visos LTKS kvalifikacijos grindžiamos mokymosi / studijų rezultatais. Nepaisant to, mokymosi / studijų rezultatų vertinimo priemonės ir metodai vis dar reikia tobulinti, nes eina pirmieji metai, kai universitetai, kolegijos ir profesinio mokymo centrai bei mokyklos pradėjo į savo programas diegti mokymosi / studijų rezultatus, apibrėžtus LTKS. Konteksto, išteklių ir proceso vertinimas vyksta jau daugelį metų.

6. Kokybės užtikrinimo sistema turi apimti šiuos elementus:

a) aiškius ir pamatuojamus tikslus bei standartus.

Iš agentūrų reikalaujama, kad jos dirbtų pagal aiškius ir pamatuojamus tikslus bei standartus. Ypač daug dėmesio standartams skiriama vykdant formalias profe-

sinio mokymo programas, nes kvalifikacijos suteikimas grindžiamas standartais. Dauguma universitetų ir kolegijų programų taip pat turėtų būti rengiamos remiantis kvalifikacijų aprašais ar kitais atitinkamais dokumentais, ypač valstybės reglamentuojamų profesijų, kurios turi atitikti europinę ir tarptautinę dimensijas. Įvertinimo procedūrų planavimas ir ataskaitų rengimas remiasi aiškiai pamatuojamais tikslais ir standartais, mokymosi / studijų rezultatais arba kompetencijomis. Už kokybės užtikrinimą atsakingos nacionalinės institucijos rūpinasi kvalifikacijos teikiančių institucijų kokybės užtikrinimo sistemų pripažinimu, apibrėžia ir skelbia vertinimo standartus, kuriuos reikia atitikti.

b) įgyvendinimo gaires, įtraukiant suinteresuotąsias šalis.

Pagrindinės agentūros rengia ir skelbia išsamias kokybės užtikrinimo įgyvendinimo gaires. Visoms kokybės užtikrinimo agentūroms būdingas sistemingas suinteresuotųjų šalių įtraukimas į visus kokybės užtikrinimo politikos formavimo ir įgyvendinimo lygius.

c) atitinkamus išteklius.

Visos kokybės užtikrinimo institucijos ir agentūros gauna finansavimą iš Lietuvos Vyriausybės biudžeto. Finansavimas gali būti papildytas kitais oficialiais finansavimo šaltiniais, taip pat pajamas teikiančiu darbu. Vyriausybės finansavimas daugiausia priklauso nuo konkrečios kokybės užtikrinimo institucijos ar agentūros reikalingumo bei veiklos efektyvumo. Susitarimai tikrinti švietimo teikėjų susiję su tinkamų išteklių turėjimu, siekiant užtikrinti kvalifikacijų teikimo ir vertinimo pagrįstumą.

d) pagrįstus įvertinimo metodus, apimančius vidinį vertinimą ir išorinį patikrinimą.

Visais Lietuvos švietimo sistemos lygiais ir visuose sektoriuose kokybės užtikrinimo procesai derina ir tarpusavyje sieja vidinį įsivertinimą ir išorinį vertinimą. Kiekviena kokybės užtikrinimo agentūra turi aiškų ir pagrįstą požiūrį į išorinį institucinį vertinimą bei sistemas, kurios užtikrina, kad jis būtų suprantamas ir sistemingai taikomas.

e) grįžamojo ryšio mechanizmus ir procedūras kokybei gerinti.

Kiekviena kokybės užtikrinimo agentūra taiko formalius ir neformalius grįžamojo ryšio mechanizmus, sie-

kiant įvertinti vykdomus kokybės procesus ir jų efektyvumą. Remdamosi gautu grįžtamuju ryšiu visos agentūros atlieka reguliarius pakeitimus ir patobulinimus.

f) viešai prieinamus įvertinimo rezultatus.

Dauguma kokybės užtikrinimo agentūrų, užsiimančių veikla, kuri gali būti siejama su LTKS, rengia savo veiklos ataskaitas. SKVC, KPMPK ir NMVA atlieka visų švietimo institucijų visuose švietimo sektoriuose, gaunančiuose Vyriausybės finansavimą, veiklos vertinimą, siekiant užtikrinti, kad gaunamas finansavimas būtų naudojamas pagrįstai, veiksmingai ir efektyviai, skelbia ataskaitas apie institucinius vertinimus ir pagrindinius vertinimo aspektus.

7. Turi būti koordinuojamos tarptautinio, nacionalinio ir regioninio lygio kokybės užtikrinimo iniciatyvos, siekiant užtikrinti bendrą supratimą, darnumą, sinergiją ir plačią sistemos analizę.

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijoje, taip pat KPMPK ir kitose kokybės užtikrinimo agentūrose vyksta nuolatinė diskusija su partneriais ir suinteresuotosiomis šalimis bei kolegomis iš kitų Europos šalių, siekiant skatinti ir taikyti tinkamiausias skirtingų požiūrių į kokybę susiejimo ir sujungimo formas. Šiuo tikslu įgyvendinami specialūs projektai, ypač aukštojo mokslo sektoriuje, siekiant susieti aukštojo mokslo kvalifikacijų sandarą su LTKS, Dublino aprašais, kaip tai buvo padaryta kai kuriose kitose pasaulio šalyse (Naujojoje Zelandijoje, Airijoje, JAV, JK, Australijoje ir t. t.). KPMPK yra EQAVET ir ECVET tinklų narys. SKVC keliamas tikslas siekti Lietuvos studijų sistemos suderinamumo su Europos aukštojo mokslo erdvės nuostatomis.

8. Kokybės užtikrinimas visose švietimo pakopose / lygiuose ir sistemose turi būti grindžiamas bendradarbiavimo dvasia ir turi įtraukti svarbiausias suinteresuotąsias šalis iš visų LTKS sektorių.

Kokybės užtikrinimas visose Lietuvos švietimo pakopose / lygiuose ir sistemose vis dar nėra pakankamai koordinuojamas procesas, kartais suinteresuotosios šalys nepakankamai įtraukiamos į šiuos procesus. Reikia pripažinti, kad šie procesai ir jų kokybės užtikrinimas skiriasi atsižvelgiant į švietimo sektorių, tačiau jie apima visus Lietuvos švietimo sistemos sektorius. Bendradarbiavimas su suinteresuotosiomis šalimis, ypač iš darbo

rinkos, turi būti stiprinamas ir plėtojamas abipusės naudos tikslais (kvalifikacijų pripažinimo, studijų ir mokymo programų vertinimo, patikrinimų ir t. t.).

9. Kokybės užtikrinimo tendencijos nacionaliniu lygiu užtikrina kontrolinius įvertinimo ir ekspertų mokymosi parametrus.

Kokybės užtikrinimo tendencijos nacionaliniu lygiu užtikrina kontrolinius įvertinimo ir ekspertų mokymosi parametrus. Visos pagrindinės agentūros vykdo savo veiklas, siekdamos užtikrinti, kad jų darbo rezultatai būtų gerosios patirties modeliais, atvejų tyrimais ir kontroliniais įvertinimo bei ekspertų mokymosi parametrais.

4.8. 6 kriterijus

Susiejimo procesas turi apimti svarbiausių kokybės užtikrinimo agentūrų pareikštą susitarimą.

Šioje galutinėje ataskaitoje, kurioje patvirtinamas LTKS susiejimas su EKS, kaip reikalauja žemiau pateiktas 8 kriterijus, aiškiai nurodyta, kad visi kokybės užtikrinimo dalyviai, įskaitant ir Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministeriją, atsakingi už suteikiamų kvalifikacijų pagal LTKS kokybės užtikrinimo sistemas, susitarė dėl susiejimo procesų ir jų rezultatų. Ši ataskaita aptarta ir jai pritarė šios institucijos:

- Centrinis profesinis komitetas;
- Švietimo ir mokslo ministerija;
- Ūkio ministerija;
- Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centras;
- Nacionalinė mokyklų vertinimo agentūra;
- Studijų kokybės vertinimo centras.

4.9. 7 kriterijus

Susiejimo procese dalyvauja tarptautiniai ekspertai.

Susiejimo procese dalyvavo trys tarptautiniai ekspertai:

1. Trevor Clark, *Velso švietimo departamento ekspertas;*
2. Külli All, *Estijos švietimo ir tyrimų ministerijos Profesinio mokymo ir suaugusiųjų švietimo departamento patarėja mokymosi visą gyvenimą klausimais;*

3. Raija Timonen, *Suomijos nacionalinės švietimo valdybos patarėja švietimo klausimais*.

Pasirenkant valstybes, iš kurių pakviesti tarptautinius ekspertus, buvo vadovautasi nuostata, kad vienas ekspertas būtų pakviestas iš kurios nors Baltijos valstybės (pasirinkta Estija), vienas iš šalies, jau atlikusios susiejimą (pasirinkta Jungtinė Karalystė), ir vienas iš šalies, kurios švietimo sistema yra artima Lietuvos švietimo sistemai: profesiniame mokyme vyrauja mokyklinis modelis, binarinė aukštojo mokslo sistema (pasirinkta Suomija). Konkretūs kandidatūros pasiūlė atitinkamos šalies EKS PG narys.

Užsienio ekspertai buvo du kartus atvykę į Lietuvą. Vizitų metu jie dalyvavo Valdymo grupės posėdžiuose ir bendravo su susiejimo procesą padedančiais vykdyti ekspertais; susipažino su institucijų, atsakingų už švietimo kokybės užtikrinimą Lietuvoje (ŠMM, KPMPC, NMVA, SKVC), veikla; apsilankė profesinėje mokykloje; susipažino su ekspertų parengtomis studijomis apie LTKS bei EKS atitiktį bei švietimo kokybės užtikrinimo būklę Lietuvoje ir raštu pateikė pastabas apie šias studijas.

4.10. 8 kriterijus

Kompetentinga nacionalinė agentūra ar agentūros laidos nacionalinės kvalifikacijų sandaros ar sistemos susiejimą su EKS. Kompetentingos nacionalinės agentūros, tarp jų ir NKP, viešai paskelbs išsamią ataskaitą apie susiejimą ir jį pagrindžiančius įrodymus, atsakant atskirai į kiekvieną kriterijų.

Bendra atsakomybė už LTKS ir EKS susiejimą tenka Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijai. Parengti susiejimo ataskaitą ji pavedė Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centrui.

Lietuvos kvalifikacijų sandaros susiejimo su Europos mokymosi visą gyvenimą kvalifikacijų sandara ataskaita apima visus Lietuvos švietimo sistemos sektorius ir pateikia pasiūlymus, kaip susieti visas Lietuvos švietimo sistemoje teikiamas kvalifikacijas su EKS.

Visa ataskaitoje pateikta informacija apie Lietuvos kvalifikacijų sistemos susiejimą su EKS buvo aptarta

susiejimo proceso Valdymo grupėje, suderinta su svarbiausiomis suinteresuotosiomis institucijomis. Ataskaitoje pateikti suderinti atsakymai į visus 10 EKS patarėjų grupės parengtus susiejimo kriterijus ir procedūras.

Studijos, kuriomis remiantis buvo parengta ši susiejimo ataskaita, skelbiamos Nacionalinio koordinavimo punkto funkcijas Lietuvoje vykdančio KPMPC internetinėje svetainėje http://www.kpmc.lt/LTKS_EKS/LTKS_EKS.html.

4.11. 9 kriterijus

Oficialiame EKS portale bus įvardytos visos valstybės narės, kurios patvirtino, kad iki galo atliko susiejimo procesą, įskaitant nuorodas į užbaigtas susiejimo ataskaitas.

Kai bus suderintas galutinis šios ataskaitos variantas, Švietimo ir mokslo ministerija arba jos įgaliota institucija paskelbs, kad Lietuva užbaigė susiejimo procesą, ir ataskaitą persiųs EKS patarėjų grupei. Be to, įgalioti Lietuvos atstovai ataskaitą ir jos rezultatus pristatys EKS patarėjų grupei. Visa ataskaita bus paskelbta organizacijų, atstovaujančių visiems švietimo sistemos sektoriams, socialiniams partneriams ir valstybės institucijoms, delegavusioms savo atstovus į Centrinį profesinį komitetą, internetinėse svetainėse, įskaitant Nacionalinį koordinavimo centrą.

4.12. 10 kriterijus

Pasibaigus susiejimo procesui ir laikantis Rekomendacijoje numatytų terminų, visuose kompetentingų institucijų išduodamuose naujuose kvalifikacijos pažymėjimuose, diplomuose ir Europass dokumentuose, susiejant su nacionalinėmis kvalifikacijų sistemomis, nurodomas atitinkamas EKS lygis.

Bendradarbiaujant visoms ministerijoms bus pasiektas, kad iki 2012 m. pabaigos bus pasirengta visuose kompetentingų institucijų išduodamuose naujuose formaliojo švietimo pažymėjimuose, diplomuose ir Europass dokumentuose ir (ar) juos liudijančiuose dokumentuose (pažymėjimų bei diplomų prieduose) įrašyti atitinkamus LTKS ir EKS lygius.

5. Lietuvos kvalifikacijų sandaros atitiktis Europos aukštojo mokslo erdvės sandarai

2005 m. Bergene už aukštąjį mokslą atsakingi Europos valstybių ministrai patvirtino Europos aukštojo mokslo erdvės kvalifikacijų sandarą (toliau – EAMEKS), kurią būtų galima panaudoti kaip priemonę, leidžiančią padidinti aukštojo mokslo kvalifikacijų tarptautinį palyginamumą, skaidrumą, pripažinimą ir studentų judumą. Kartu Europos valstybės buvo pakviestos kurti nacionalines aukštojo mokslo kvalifikacijų sandaras ir jas susieti su EAMEKS. Kadangi Lietuvoje jau buvo pradėta rengti Lietuvos kvalifikacijų sandarą, į vieną sistemą sujungiant visus švietimo sektorius, atskira aukštojo mokslo kvalifikacijų sandara nebuvo parengta.

Lietuvos kvalifikacijų sandara apima visus kvalifikacijų ir kvalifikacinių laipsnių lygmenis, taip pat ir aukštojo mokslo kvalifikacinius laipsnius. Lietuvoje yra vykdomos trijų pakopų – pirmosios, antrosios ir trečiosios pakopos studijos, teikiančios bakalauro, magistro ir mokslų daktaro kvalifikacinius laipsnius. 2011 m. lapkričio 21 d. Lietuvos Respublikos švietimo ministro įsakymu Nr. V-2122 „Dėl studijų pakopų aprašo patvirtinimo“ patvirtintas Studijų pakopų aprašas. Jo paskirtis iš esmės atitinka EAMEKS tikslus ir apima aukštojo mokslo kvalifikacijų palyginamumą, besimokančiųjų judumo skatinimą, kvalifikacinių laipsnių įgijimo, vertinimo bei pripažinimo proceso ir prieinamumo skaidrumo didinimą, besimokančiųjų informavimą apie tolesnes studijų galimybes ir mokymosi visą gyvenimą skatinimą Lietuvos aukštojo mokslo sistemoje. Daugiau informacijos apie Lietuvos aukštojo mokslo studijų pakopas ir jų teikiamus kvalifikacinius laipsnius pateikiama šios ataskaitos 2.2.3. skyrelyje.

Siejant Lietuvos kvalifikacijų sandarą su EAMEKS, atsižvelgiama į 2005 m. Bolonijos proceso darbo grupės pateiktus susiejimo kriterijus. Toliau apžvelgiama, kaip Lietuvos kvalifikacijų sandara ir jos diegimas atitinka šiuos kriterijus.

5.1. Atitiktis verifikavimo (verification) kriterijams

1. Aukštojo mokslo kvalifikacijų sandarą ir už jos rengimą bei plėtrą atsakingas institucijas tvirtina už aukštojo mokslo sritį atsakinga ministerija.

Šioje ataskaitoje pateiktame Lietuvos kvalifikacijų sandaros susiejimo su Mokymosi visą gyvenimą Europos kvalifikacijų sandara (EKS) pirmojo kriterijaus aprašyme pažymima, kad Lietuvos kvalifikacijų sistemos plėtos ir Lietuvos kvalifikacijų sandaros susiejimo su EKS pagrindinis organizatorius yra Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtos centras (KPMPC), veikiantis Švietimo ir mokslo ministerijos pavedimu. KPMPC nuostatų 11.5 pastraipoje pažymima, kad tvarkydamas aukštojo mokslo kvalifikacijas KPMPC bendradarbiauja su Studijų kokybės vertinimo centru (SKVC). Šis bendradarbiavimas apima Lietuvos kvalifikacijų sandaros lygmenų, kuriems priskiriami aukštojo mokslo kvalifikaciniai laipsniai, rengimą, tobulinimą, susiejimą su EKS lygmenimis ir EAMEKS pakopomis. Lietuvos kvalifikacijų sandara 2010 m. buvo patvirtinta Vyriausybės nutarimu. Išsamesnė informacija apie tai pateikiama šios ataskaitos 3.1. skyrelyje.

2. Nacionalinės kvalifikacijų sandaros lygmenų aprašai aiškiai ir įtikinamai susiję su EAMEKS kvalifikacijų lygmenų aprašais.

Ankstesniame šios ataskaitos skyriuje, naudojant EKS patarėjų grupės suformuluotus susiejimo kriterijus, buvo parodyta, kaip atitinka vienas kitą LTKS ir EKS lygiai, būtent: 6, 7 ir 8 LTKS lygiai, aprašantys 1, 2 ir 3 aukštojo mokslo pakopų studijų rezultatus, sietini su atitinkamais EKS lygiais. Šiame skyriuje LTKS lygių aprašymai sugretinami su EAMEKS pakopų aprašymais, kuriuose studijų rezultatai pateikiami kitu pjūviu, būdingu aukštajam

moksliui. Pradžioje, panaudojus geriausios atitikties metodą, buvo įsitikinta, kad 6 LTKS lygis geriausiai atitinka EAMEKS 1 pakopą, 7 LTKS lygis – EAMEKS 2 pakopą ir 8

LTKS lygis – EAMEKS 3 pakopą. Žemiau parodoma, kokių yra pastebėta skirtumų tarp LTKS ir EAMEKS lygių aprašymų geriausios atitikties atveju.

6 LTKS lygis

LTKS aprašymas	EAMEKS 1 pakopos aprašymas Kvalifikacinis laipsnis suteikiamas studentui, kuris:	Aprašymų palyginimas
Kvalifikacija skirta sudėtingai veiklai, pasižyminčiai uždavinių ir jų turinio įvairove. Sprendžiant uždavinius įvairiose profesinės veiklos srityse, naudojamos įvairios priemonės ir metodai. Todėl veiklos atlikimas reikalauja taikyti plačias teorines žinias, pagrįstas naujų fundamentinių ir taikomųjų tyrimų rezultatais arba būtinas įvairioms naujovėms įdiegti. Veikla atliekama savarankiškai, pasirenkant uždavinių atlikimo būdus ir organizuojant atitinkamų žmonių darbą iškeltiems uždaviniams atlikti. Todėl šio lygio kvalifikacijos apima gebėjimus planuoti veiklą atsižvelgiant į numatytus tikslus, analizuoti ir fiksuoti savo veiklos rezultatus ir teikti ataskaitas veiklą koordinuojantiems asmenims, koreguoti veiklą atsižvelgiant į veiklos rezultatų analizę ir specialistų rekomendacijas bei vykdyti įvairių projektinę veiklą. Veiklos aplinka reikalauja gebėjimo prisitaikyti prie nuolatinių ir paprastai nenuspėjamų pokyčių, kuriuos sąlygoja žinių ir technologijų pažanga konkrečioje profesinėje srityje. Kvalifikacija leidžia patobulinti ir praplėsti profesinės srities žinias ir patiems įvertinus savo veiklą mokytis savarankiškai (plėtoti pažintines kompetencijas), kaip to reikalauja profesinės veiklos kintamumas.	rodo žinias ir supratimą, papildytus aukštesnio lygio vadovėlių žiniomis bei tam tikromis žiniomis apie naujausius studijuojamos krypties pasiekimus;	LTKS 6 reikalauja įgyti ir taikyti žinias, pagrįstas naujų fundamentinių ir taikomųjų tyrimų rezultatais arba būtinas naujovėms diegti, o EAMEKS 1 pakopos aprašymas – parodyti žinias ir supratimą, papildytus aukštesnio lygio vadovėlių žiniomis bei tam tikromis žiniomis apie naujausius studijuojamos krypties pasiekimus. Reikalavimai žinioms ir supratimui LTKS 6 yra iš dalies aukštesni negu EAMEKS 1 pakopoje.
	geba taikyti žinias ir supratimą, rodo profesionalų požiūrį į darbą ar profesiją, gali formuluoti ir argumentuoti pagrįsti sprendimus savo studijų srities problemoms spręsti;	Gebėjimas taikyti žinias ir supratimą pabrėžiamas abiem atvejais. Gebėjimas pagrįsti savo sprendimus EAMEKS 1 pakopoje minimas tiesiogiai, o LTKS 6 atveju atspindėtas veiklos charakteristikose, tokiose kaip planavimas, veiklos metodų parinkimas, veiklos koregavimas ir pan. Žinioms suprasti ir taikyti LTKS 6 ir EAMEKS 1 pakopoje yra suformuluoti panašūs reikalavimai.
	geba rinkti ir interpretuoti duomenis (savo studijuojamoje srityje), kurių reikia svarbioms socialinėms, mokslinėms ir etinėms problemoms spręsti;	Darbas su duomenimis LTKS 6 tiesiogiai neminimas, bet reikalavimas analizuoti ir fiksuoti savo veiklos rezultatus liudija apie būtinumą mokėti ne tik naudotis esamais duomenimis, bet ir gebėti rinkti naujus. Be to, nurodoma, kad LTKS 6 kvalifikacija leidžia patobulinti ir praplėsti profesinės srities žinias. Informacijos rinkimo ir analizės požiūriu reikalavimai LTKS 6 ir EAMEKS 1 pakopoje yra artimi.
	geba perteikti informaciją, idėjas, problemas ir sprendimus specialistų ir ne specialistų auditorijoms;	Gebėjimai skleisti informaciją, idėjas ir sprendimus kitiems LTKS 6 yra mažai atspindėtas. Tai galima įžvelgti tik reikalavime gebėti organizuoti kitų darbą. Gebėjimo mokyti kitus, skleisti rezultatus požiūriu reikalavimai LTKS 6 yra žemesni negu EAMEKS 1 pakopoje.
	turi pakankamai išlavintų savarankiško mokymosi įgūdžių, būtinų studijoms tęsti kitoje pakopoje.	LTKS 6 reikalaujama gebėjimo mokytis savarankiškai, kad šis gebėjimas leistų prisitaikyti prie nuolatinių ir paprastai nenuspėjamų pokyčių, tuo tarpu EAMEKS 1 pakopos apraše reikalaujama savarankiško mokymosi įgūdžius išlavinti tik tiek, kad būtų pasirengta studijoms antroje pakopoje. Mokymosi gebėjimams LTKS 6 keliama iš dalies didesni reikalavimai negu EAMEKS 1 pakopoje.

Iš EAMEKS 1 pakopos aprašymo išaiškėja, kad baigęs šios pakopos studijas asmuo yra perpratęs naujausias atitinkamos srities žinias, jas supranta ir geba taikyti savo veikloje, turi pirminių įgūdžių rinkti ir interpretuoti duomenis, reikalingus pasitaikančioms problemoms spręsti.

Lyginant LTKS 6 ir EAMEKS 1 pakopos aprašymus, reikia prisiminti, kad Lietuvos švietimo sistema istoriškai yra akademiškai orientuota, joje dėmesys žinioms dažnai užgožia pasirengimą praktinei veiklai. Todėl nenuostabu, kad, palyginus LTKS 6 lygio ir EAMEKS 1 pakopos aprašy-

mus, susidaro vaizdas, jog reikalavimai žinioms ir gebėjimui mokytis LTKS yra iš dalies aukštesni negu EAMEKS. Tam taip pat galėjo turėti įtakos tai, kad 1 pakopos studijų trukmė universitetuose paprastai yra ketveri metai.

Tuo tarpu reikalavimai gebėjimams skleisti informaciją, idėjas ir sprendimus kitiems, atvirkščiai, yra didesni EAMEKS. Viena vertus, prisimenant paaiškinimus, išsaky-

tus lyginant 6 LTKS ir 6 EKS lygių aprašymus, šį skirtumą galima paaiškinti tuo, kad žinių perdavimo kitiems gebėjimai jau buvo įvardyti 5 LTKS lygio aprašyme.

Nepaisant įvardytų skirtumų, galima teigti, jog 6 LTKS lygio ir EAMEKS 1 pakopos reikalavimai studijų rezultatams yra pakankamai panašūs, kad galėtų būti susieti vienas su kitu.

7 LTKS lygis

LTKS aprašymas	EAMEKS 2 pakopos aprašymas Kvalifikacinis laipsnis suteikiamas studentui, kuris:	Aprašymų palyginimas
Kvalifikacija skirta sudėtingai veiklai, susidedančiai iš įvairių tarpusavyje susijusių uždavinių, kurie gali apimti keleto giminingų profesinių veiklų sritis. Todėl veiklos atlikimas reikalauja ekspertinio naujausių žinių profesinės veiklos ir jai artimose ar giminingose srityse vertinimo ir pritaikymo, naujų faktų atradimo atliekant taikomuosius profesinės veiklos tyrimus, kūrybiško teorinių žinių ir mokslinių tyrimų rezultatų taikymo. Veikla atliekama savarankiškai nustatant atitinkamos veiklos srities uždavinius, priimant savarankiškus sprendimus, orientuotus į veiklos tobulinimą ir gerinimą. Veiklai būdingas vadovavimas kitų darbuotojų veiklai. Todėl šio lygio kvalifikacijos apima gebėjimus savarankiškai atlikti taikomojo pobūdžio tyrimus, teikti konsultacijas veiklos srityje, koordinuoti projektus, orientuotus į kitų žmonių kvalifikacijos tobulinimą ir inovacijų diegimą, analizuoti veiklos rezultatus ir juos pristatyti. Dėl žinių, technologijų, darbo organizavimo įvairiose veiklų srityse pažangos šio lygio veikla ir jos aplinka intensyviai kinta, pokyčiai sunkiai prognozuojami, veiklą sudaro nuolat besikeičiantys uždavinių deriniai. Todėl veiklos kaita reikalauja gebėjimo priimti inovatyvius sprendimus, paremtus tyrimų rezultatais, įvertinti alternatyvius sprendimo variantus bei galimas socialines ir etines veiklos pasekmes.	rodo studijuojamos krypties žinias ir supratimą, praplečiantį bakalauro lygiu įgytas žinias ir leidžiantį originaliai vystyti ir (ar) taikyti idėjas, dažnai mokslinių tyrimų kontekste;	Dubino aprašų 2 pakopoje reikalaujama parodyti žinias ir supratimą, kurie leidžia originaliai vystyti ir (ar) taikyti idėjas dažnai mokslinių tyrimų kontekste. LTKS 7 reikalauja gebėti ekspertiškai vertinti naujausias profesinės veiklos žinias, atrasti naujus faktus atliekant tyrimus, priimti inovatyvius sprendimus, paremtus tyrimų rezultatais. Palyginimas rodo, kad reikalavimai žinioms ir supratimui LTKS 7 ir EAMEKS 2 pakopos aprašymuose yra panašūs.
	geba taikyti žinias ir supratimą, spręsti problemas naujoje arba nepažįstamoje aplinkoje arba platesnėje (daugiadisciplinėje), su studijų sritimi susijusioje aplinkoje;	EAMEKS 2 pakopoje nurodoma, kad įgytos žinios ir jų supratimas turi asmeniui sudaryti sąlygas veikti nepažįstamoje arba daugiadisciplinėje aplinkoje. LTKS 7 pabrėžiamas veiklos, galinčios apimti keletą giminių veiklos sričių, sudėtingumas. Be to, nurodoma, kad veiklos aplinka sparčiai kinta, pokyčiai sunkiai prognozuojami. Žinių ir supratimo taikymo aspektu LTKS 7 ir EAMEKS 2 pakopoje suformuluoti reikalavimai yra artimi.
	geba integruoti žinias ir spręsti sudėtingas problemas, turėdamas ne visą arba ribotą informaciją priimti etiškus ir socialiai atsakingus sprendimus;	Gebėjimą integruoti žinias ir spręsti sudėtingas problemas turint ne visą informaciją LTKS 7 atveju atspindi reikalavimai gebėti atlikti ekspertinį vertinimą, kūrybiškai taikyti žinias ir mokslinių tyrimų rezultatus, dirbti sunkiai prognozuojamų pokyčių sąlygomis, priimti alternatyvius sprendimo variantus ir kt. Gebėjimas priimti etiškus ir socialiai atsakingus sprendimus, taip pat minimas LTKS 7 apraše. Taigi LTKS 7 ir EAMEKS 2 pakopoje pateiktus reikalavimus reikėtų laikyti panašiais.
	geba aiškiai ir nedviprasmiškai perteikti logišką, žiniomis pagrįstą išvadą, specialistų auditorijoms;	Gebėjimas perteikti informaciją, idėjas, problemas ir sprendimus LTKS 7 atspindėtas reikalavime, kad LTKS 7 lygio kvalifikaciją įgijęs asmuo turi gebėti vadovauti kitų darbuotojų veiklai. Be to, LTKS 7 reikalaujama, kad asmuo gebėtų teikti konsultacijas, koordinuoti projektus, orientuotus į kitų žmonių kvalifikacijos tobulinimą. Bet dėl itin skirtingo aprašymo sunku padaryti argumentuotą lyginamąją išvadą.
	turi mokymosi įgūdžių, kurie leidžia pakankamai kryptingai ir savarankiškai tęsti studijas.	Savarankiško mokymosi įgūdžiai LTKS 7 nebeminimi, nes tai jau įgyjama rengiantis LTKS 6 lygio kvalifikacijai.

EAMEKS 2 pakopos bei LTKS 7 lygio aprašymuose, palyginti su LTKS 6 lygiu ir EAMEKS 1 pakopa, atsiranda kokybiškai naujų reikalavimų studijų rezultatams. Svarbiausias iš jų – gebėjimas veikti naujoviškai. EAMEKS tai padaroma nurodant, kad įgytos žinios ir supratimas leidžia originaliai vystyti ir taikyti idėjas, spręsti problemas naujoje ar nepažįstamoje aplinkoje, spręsti sudėtingas problemas turint ne visą informaciją ir t. t. LTKS 7 aprašyme veiklos naujoviškumas visų pirma siejamas su gebė-

jimu savarankiškai atlikti taikomojo pobūdžio tyrimus. Turint omenyje, kad naujoviškos veiklos pasekmės gali būti ir teigiamos, ir neigiamos, abiejose sandarose nurodoma, kad turi būti įgytas gebėjimas įvertinti galimas socialines ir etines veiklos pasekmes.

Kadangi pagrindinis aukštojo mokslo 2 pakopos skiriamasis požymis, – gebėjimas veikti naujoviškai, – yra aiškiai atspindėtas abiejose sandarose, lyginant aprašomas kvalifikacijas, LTKS 7 lygis sietinas su EAMEKS 2 pakopa.

8 LTKS lygis

LTKS aprašymas	EAMEKS 3 pakopos aprašymas Kvalifikacinis laipsnis suteikiamas studentui, kuris:	Aprašymų palyginimas
Kvalifikacija skirta itin sudėtingai veiklai, kuriai būdingas naujovių – naujų žinių, idėjų, technologijų, veiklos atlikimo būdų, metodų ir procesų – kūrimas. Todėl veikla reikalauja naujų žinių veiklos srityse atradimo, remiantis vykdomų fundamentinių ir taikomųjų mokslinių tyrimų rezultatais, integruojant įvairių veiklos sričių žinias. Veikla pasižymi strateginio pobūdžio veiklos uždaviniais, kurie gali apimti įvairias skirtingas veiklos sritis ar mokslinių tyrimų dalis. Veikla strategiškai planuojama prisiimant atsakomybę už kitų darbuotojų veiklos rezultatus ir jos kokybę, savarankiškai priimami strategiškai svarbūs sprendimai. Būdingas atitinkamos veiklos srities specialistų mokymas ir konsultavimas. Todėl reikalingi gebėjimai priimti visuomeninės reikšmės strateginius sprendimus, savarankiškai planuoti ir vykdyti fundamentinius ir (arba) taikomuosius mokslinius tyrimus, perteikti naujausias žinias (skleisti patirtį) atitinkamos srities specialistams, koordinuoti mokslinius ir taikomųjų tyrimų projektus. Intensyvūs ir neprognozuojami veiklos, jos aplinkos pokyčiai reikalauja pasirengimo nuolatiniams pokyčiams, atvirumo naujovėms, teigiamos nuostatos į organizacijos ir visuomenės plėtrą, gebėjimų originaliai spręsti problemas įvertinus jų kontekstą, gebėjimų inicijuoti ir kurti pokyčius įvairiose veiklos ir visuomenės gyvenimo srityse.	rodo sisteminį savo studijų srities supratimą ir su ja susijusius puikius tyrimo įgūdžius bei gebėjimus;	Puikių tyrimo įgūdžių ir gebėjimų reikalauja ir LTKS 8, ir EAMEKS 3 pakopa. Bet LTKS 8 pasigendama reikalavimo rodyti sisteminį savo studijų srities supratimą. Nors apskritai galima laikyti, kad reikalavimai žinių supratimui ir tyrimo įgūdžiams bei gebėjimams yra artimi.
	rodo gebėjimą suprasti, suprojektuoti, pritaikyti ir įgyvendinti tyrimo procesą, laikantis mokslinio principingumo / integralumo;	Reikalavimas gebėti suprasti, suprojektuoti, pritaikyti ir įgyvendinti tyrimo procesą suformuluotas ir EAMEKS 3 pakopoje, ir LTKS 8. Bet LTKS 8 nėra tiesioginės nuorodos į būtinybę tyrimuose laikytis mokslinio principingumo / integralumo.
	naujais ir originaliais tyrimais išplečia pažinimo ribas, sukurdamas reikšmingų darbų, tinkamų skelbti nacionaliniuose ar tarptautiniuose cituojamuose leidiniuose;	Tyrimų naujumas ir originalumas (naujovių kūrimas) pabrėžiamas ir EAMEKS 3 pakopoje, ir LTKS 8, tik LTKS 8 nepaminėtas reikalavimas, kad mokslo darbai turi būti paskelbti nacionaliniuose ar tarptautiniuose cituojamuose leidiniuose.
	geba kritiškai analizuoti, vertinti ir sisteminti naujas bei sudėtingas idėjas;	Šiam EAMEKS 3 pakopoje nurodytam vertinimo kriterijui yra artimas LTKS 8 daugelyje vietų minimas gebėjimas strategiškai mąstyti ir veikti.
	geba bendrauti su kolegomis, platesne mokslo bendruomene ir plačiąja visuomene apie savo ekspertinę sritį;	Gebėti mokyti ir konsultuoti kitus, perteikti naujausias žinias atitinkamos srities specialistams, koordinuoti mokslinių tyrimų projektus ir prisiimti atsakomybę už kitų darbuotojų veiklos rezultatus, kas minima LTKS 8, galima tik gebant bendrauti su kolegomis, platesne mokslo bendruomene ir plačiąja visuomene.
	tikėtina, kad skatins technologinę, socialinę ir kultūrinę pažangą akademiniame bei profesiniame aplinkoje.	Gebėjimas kurti naujas žinias, idėjas, technologijas, veiklos atlikimo būdus, metodus ir procesus kartu su gebėjimu bendrauti su kolegomis, platesne mokslo bendruomene ir plačiąja visuomene apie savo ekspertinę sritį tikrai turėtų sudaryti sąlygas prisidėti prie technologinės, socialinės ir kultūrinės pažangos skatinimo.

3 studijų pakopa, būdama paskutinė kvalifikacijų hierarchijos skalėje, yra išskirtinė. Formaliai šis lygis neturi jokių apribojimų studijų rezultatams iš viršaus. Išskirtiniu šio lygio kvalifikacijos požymiu, turint omenyje visą profesijų įvairovę, gali būti laikomas pasirengimas kūrybai. EAMEKS tai siejama su įgytais puikiais tyrimo įgūdžiais, gebėjimu įgyvendinti tyrimo procesą, kuris leidžia parengti reikšmingų darbų, tinkamų skelbti nacionaliniuose ar tarptautiniuose cituojamuose leidiniuose. Labai panašiai šio lygio kvalifikacija suprantama ir LTKS, kurioje nurodoma, kad kvalifikaciją įgijęs asmuo yra pasirengęs sudėtingai veiklai, kuriai būdingas naujų žinių, idėjų, technologijų, veiklos atlikimo būdų, metodų ir procesų kūrimas, kad jis geba savarankiškai planuoti ir vykdyti fundamentinius bei taikomuosius mokslinius tyrimus ir t. t. Tad, kaip sakoma EAMEKS 3 pakopos aprašyme, reikia tikėtis, kad šią kvalifikaciją įgiję žmonės skatins technologinę, socialinę ir kultūrinę pažangą akademinėje ir profesinėje aplinkoje.

3. Nacionalinė kvalifikacijų sandara ir jai priskiriamos kvalifikacijos yra aiškiai pagrįstos mokymosi pasiekimais (studijų rezultatais), o kvalifikacijos yra susietos su Europos kreditų perkėlimo ir kaupimo sistema ECTS, arba vertinamos ECTS atitinkančiais kreditais.

LTKS ir jos diegimas iš dalies atitinka šį kriterijų. Kaip nurodoma LTKS susiejimo su EKS trečiojo kriterijaus aprašyme, pateiktame šios ataskaitos 4.5. skyriuje, LTKS lygmenys yra apibrėžti vadovaujantis profesinės veiklos charakteristikomis, veiklą susiejant su jai atlikti reikalingomis kompetencijomis. Tačiau aukštojo mokslo srityje studijos kompetencijomis grindžiamos tik kolegijose, teikiančiose šeštąjį LTKS lygmenį atitinkančias kvalifikacijas, o universitetai šiuo metu pereina prie mokymosi / studijų rezultatais grindžiamų studijų programų. ECTS Lietuvoje dar tik pradėta diegti ir tik nuo 2011 m. rugsėjo 1 dienos įsigaliojo taisyklė, studijų metams priskirianti 60 kreditų. Išsamesnė informacija apie tai pateikiama šios ataskaitos 4.5.3. skyrelyje.

4. Kvalifikacijų priskyrimo procedūros nacionalinėje kvalifikacijų sandaroje apibrėžtiems lygiams yra skaidrios.

Šis kriterijus iš esmės atitinka LTKS susiejimo su EKS ketvirtąjį kriterijų. Kvalifikacijų ir kvalifikacinių laipsnių priskyrimo LTKS lygmenims skaidrumą užtikrina tai, kad šių kvalifikacijų ir kvalifikacinių laipsnių diplomai yra išduodami tik baigus studijų programas, įtrauktas į Studijų, mokymo programų ir kvalifikacijų registrą, kurį tvarko Švietimo ir mokslo ministerija. Kita reikšminga kvalifikacinių laipsnių priskyrimo LTKS lygmenims skaidrumą užtikrinanti priemonė yra studijų programų akreditavimas, vykdomas SKVC. Išsami informacija apie procedūras, apibrėžiančias aukštojo mokslo kvalifikacinių laipsnių vietas LTKS, yra pateikta šios ataskaitos 4.6 skyrelyje.

5. Nacionalinė kokybės užtikrinimo sistema aukštam mokslui remiasi nacionaline kvalifikacijų sandara ir atitinka Berlyno komunikatą bei kitus vėlesnius ministrų suderintus Bolonijos proceso komunikatus.

Šis kriterijus iš esmės atitinka LTKS susiejimo su EKS penktąjį kriterijų. Kokybės užtikrinimo politikos ir procedūros apima visas LTKS dalis ir kvalifikacijų lygmenis. Visos aukštojo mokslo kvalifikacinius laipsnius teikiančios įstaigos, įgyvendinančios akredituotas studijų programas, vykdo vidinį kokybės užtikrinimą. Išorinį aukštojo mokslo studijų kokybės užtikrinimą kas šešerius, arba kas dvejus metus (pagal įvertinimo rezultatus) organizuoja ir vykdo SKVC, kuris vertina universitetus ir kolegijas. Tačiau dar reikia tobulinti studijų rezultatų vertinimo priemones ir metodus, nes studijų rezultatų, apibrėžtų LTKS, diegimas į studijų programas neseniai prasidėjo. SKVC dirba pagal aiškius ir pamatuojamus tikslus bei standartus, šios įstaigos veikla yra finansuojama iš valstybės biudžeto ir kitų oficialių finansavimo šaltinių. Studijų kokybės užtikrinimo procesai derina ir tarpusavyje sieja vidinį įsivertinimą bei išorinį vertinimą. Aukštojo mokslo srityje įgyvendinami specialūs projektai Lietuvoje teikiamoms aukštojo mokslo kvalifikacijoms susieti su EAMEKS ir ECTS diegti. Išsamesnė informacija apie nacionalinės aukštojo mokslo kokybės užtikrinimo sistemos rėmimąsi LTKS yra pateikiama šios ataskaitos 4.7. ir 2.3. skyreliuose.

Europos aukštojo mokslo kokybės užtikrinimo agentūrų tinklo (ENQA) sudaryta tarptautinė ekspertų

grupė 2012 m. kovo 14–15 dienomis atliko išorinį SKVC vertinimą. Vertinimo rezultatų dar laukiama.

6. Nacionalinė kvalifikacijų sandara ir jos atitiktis EAMEKS lygmenims yra nurodyti visuose diplomų priedėliuose.

Numatoma, kad iki 2012 m. pabaigos bus pasirengta visuose aukštojo mokslo diplomuose ir (ar) juos liudijančiuose dokumentuose (diplomų priedėliuose) nurodyti kvalifikacinio laipsnio atitiktį LTKS ir EKS lygmenims.

7. Aiškiai apibrėžta ir pavišinta nacionalinės kvalifikacijų sandaros dalininkų atsakomybė.

LTKS diegimo procesas atitinka šį kriterijų. Lietuvos Respublikos įstatymai švietimo politikos įgyvendinimo, švietimo sistemos valdymo ir administravimo funkcijas perduoda Švietimo ir mokslo ministerijai. Šiam uždaviniui spręsti aukštojo mokslo srityje pasitelkiamos šios pagrindinės valstybinės institucijos: SKVC bei Mokslo ir studijų stebėsenos ir analizės centras. Kaip pažymima ankstesniuose šios ataskaitos skyriuose, SKVC bendradarbiauja su Lietuvos kvalifikacijų sistema ir LTKS tvarkančia įstaiga KPMPC, siekiant Lietuvos studijų sistemos suderinamumo su LTKS ir EAMEKS nuostatomis. Ši įstaiga taip pat vykdo išorinį aukštojo mokslo įstaigų veiklos kokybės vertinimą, akredituoja studijų programas, vertina ir (arba) pripažįsta užsienio studijų institucijose įgytas aukštojo mokslo kvalifikacijas ir kvalifikacinius laipsnius Lietuvos Respublikoje. Mokslo ir studijų stebėsenos ir analizės centras vykdo mokslo ir studijų sistemos stebėseną, analizuoja šios sistemos būklę, teikia sistemos plėtros rekomendacijas. Iš patariančiųjų institucijų aukštojo mokslo srityje galima nurodyti Aukštojo mokslo tarybą, kuri teikia rekomendacijas Švietimo ir mokslo ministerijai strateginiais aukštojo mokslo plėtros klausimais. Išsamesnė informacija apie šių ir kitų nacionalinės kvalifikacijų sandaros dalininkų, veikiančių aukštojo mokslo srityje, atsakomybę pateikiama šios ataskaitos 2.1. skyrelyje.

5.2. Atitiktis EAMEKS proceso kriterijams

1-oji procedūra. Kompetentinga valstybinė institucija(-os) turi patvirtinti nacionalinės kvalifikacijų sandaros atitiktį Europos aukštojo mokslo erdvės kvalifikacijų sandarai.

Lietuvos kvalifikacijų sandaros susiejimo su EKS Priėžiūros grupę sudarė visų švietimo sektorių kokybės agentūros (tarp jų – Studijų kokybės vertinimo centras), nepriklausomi ekspertai, atstovaujantys aukštajam mokslui, profesiniam mokymui ir verslui, bei trys tarptautiniai ekspertai. Susiejimo ataskaitą aprobavo ir patvirtino Centrinis profesinis komitetas – kolegiali, bendradarbiavimo pagrindu veikianti patariamoji institucija, koordinuojanti strateginius kvalifikacijų sistemos formavimo klausimus. Pagrindiniai CPK sudarymo principai ir funkcijos patvirtintos švietimo ir mokslo ministro 2010 m. spalio 29 d. įsakymu Nr. V-1909 „Dėl kvalifikacijų tvarkymo institucijos centrinio ir sektoriinių profesinių komitetų uždavinių, funkcijų, komitetų sudarymo ir finansavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“. Centrinį profesinį komitetą sudaro Švietimo ir mokslo ministerijos, Ūkio ministerijos ir Žemės ūkio ministerijos atstovai, taip pat Studijų kokybės vertinimo centro, Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centro, Lietuvos profesinių mokyklų direktorių asociacijos, Lietuvos kolegijų direktorių konferencijos ir Lietuvos universitetų konferencijos atstovai bei Lietuvos savivaldybių asociacijos ir 9 socialinių partnerių atstovai. Pastaruosius į CPK delegavo darbdavių institucijos (Lietuvos pramonininkų konfederacija, Lietuvos verslo darbdavių konfederacija, Lietuvos prekybos, pramonės ir amatų rūmai, Lietuvos žemės ūkio rūmai) ir darbuotojų interesams atstovaujančios organizacijos (Lietuvos profesinių sąjungų konfederacija, Lietuvos profesinė sąjunga „Solidarumas“ ir Lietuvos darbo federacija).

2-oji procedūra. Patvirtinimo (self certification) procese turi būti oficialus šalies aukštojo mokslo kokybės užtikrinimo institucijų pritarimas, kaip numatoma Bolonijos proceso.

Studijų kokybės vertinimo centro atstovai oficialiai dalyvavo Lietuvos kvalifikacijų sandaros susiejimo su EKS procese ir jo metu vykusiose konsultacijose. SKVC buvo susiejimo proceso priežiūros grupės nariu ir yra Centrinio profesinio komiteto narys. 2011 m. lapkričio 17 d. Centrinio profesinio komiteto nariai pritarė Lietuvos kvalifikacijų sandaros bei EKS susiejimo ataskaitos išvadoms ir kartu patvirtino Lietuvos kvalifikacijų sandaros suderinamumą su Europos mokymosi visą gyvenimą kvalifikacijų sandara bei Europos aukštojo mokslo erdvės kvalifikacijų sandara.

3-ioji procedūra. Patvirtinimo (self-certification) procese turi dalyvauti tarptautiniai ekspertai.

LTKS ir EKS susiejimo procese dalyvavo trys tarptautiniai ekspertai:

1. Trevor Clark, *Velso švietimo departamento ekspertas*;
2. Külli All, *Estijos švietimo ir tyrimų ministerijos Profesinio mokymo ir suaugusiųjų švietimo departamento patarėja mokymosi visą gyvenimą klausimais*;
3. Raija Timonen, *Suomijos nacionalinės švietimo valdybos patarėja švietimo klausimais*.

Pasirenkant valstybes, iš kurių pakviesti tarptautinius ekspertus, buvo vadovautasi nuostata, kad vienas ekspertas būtų pakviestas iš kurios nors Baltijos valstybės (pasirinkta Estija), vienas iš šalies, jau atlikusios susiejimą (pasirinkta Jungtinė Karalystė), ir vienas iš šalies, kurios švietimo sistema yra artima Lietuvos švietimo sistemai: profesiniame mokyme vyrauja mokyklinis modelis, binarinė aukštojo mokslo sistema (pasirinkta Suomija). Konkretūs kandidatūras pasiūlė atitinkamos šalies EKS PG narys.

Užsienio ekspertai buvo du kartus atvykę į Lietuvą. Vizitų metu jie dalyvavo Valdymo grupės posėdžiuose ir bendravo su susiejimo procesą padedančiais vykdyti ekspertais; susipažino su institucijų, atsakingų už švietimo kokybės užtikrinimą Lietuvoje (ŠMM, KPMPC, NMVA, SKVC), veikla; apsilankė profesinėje mokykloje; susipažino su ekspertų parengtomis studijomis apie LTKS ir EKS atitiktį bei švietimo kokybės užtikrinimo būklę Lietuvoje ir raštu pateikė pastabas apie šias studijas.

4-oji procedūra. Patvirtinimas (self-certification) ir jo įrodymai turi būti publikuoti ir atitikti kiekvieną nustatytą kriterijų.

Patvirtinimas yra įtrauktas į Lietuvos kvalifikacijų sandaros susiejimo su EKS ataskaitą, kuri bus išleista atskiru leidiniu ir paskelbta visų narių, atstovaujančių Centriniam profesiniam komitetui, organizacijų tinklalapiuose.

5-oji procedūra. ENIC ir NARIC tinklai turi prižiūrėti valstybių, kurios patvirtino, kad yra užbaigusios patvirtinimo (self-certification) procesą, sąrašą.

Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centras kartu su Studijų kokybės vertinimo centru, kuris yra įgaliotasis Lietuvos ENIC ir NARIC tinklų centras, pateiks Lietuvos kvalifikacijų sandaros susiejimo su EKS ataskaitą minėtiems tinklams, kad Lietuva būtų įtraukta į užbaigusių susiejimo procesą šalių sąrašą. Susiejimo ataskaita bus skelbiama ją pristačius steigiamojoje konferencijoje, įvyksiančioje 2012 m. gegužės 24 d.

6-oji procedūra. Atlikus susiejimo procesą išduodamuose diplomų priedėliuose bus nurodomos sąsajos tarp nacionalinės kvalifikacijų sandaros ir Europos kvalifikacijų sandaros.

Bendradarbiaujant visoms ministerijoms bus pasiektas, kad iki 2012 m. pabaigos būtų pasirengta visuose aukštųjų mokyklų išduodamų diplomų priedėliuose įrašyti atitinkamus LTKS ir EKS lygius.

6. Konsultacijų procesas

Parengus ataskaitos projektą, 2011 m. spalio mėn. buvo surengtos konsultacijos su suinteresuotosiomis šalimis. Konsultacijos buvo vykdomos dviem būdais:

- prašant atsiųsti pastabas elektroniniu paštu;
- aptariant ataskaitą regioniniuose seminaruose.

Konsultacijos elektroniniu paštu apėmė valdymo ir administravimo, mokinių ir studentų, švietimo teikėjų ir socialinių partnerių tikslines grupes. Konsultacijos anketa buvo išsiųsta 73 respondentams (institucijos, organizacijos), atsakymų grąža – 35 atsakymai, t. y. 48 proc. visų respondentų. Respondentų ir atsakymų pasiskirstymas pagal tikslines grupes pateiktas žemiau:

Tikslinė grupė	Respondentų skaičius	Atsakymų grąža
Valdymo ir administravimo	30	17 (57 %)
Mokinių ir studentų	4	2 (50 %)
Švietimo teikėjų	19	10 (53 %)
Socialinių partnerių	20	6 (30 %)

Buvo prašoma susipažinus su ataskaita atsakyti į keturis klausimus ir pakomentuoti pateiktus atsakymus:

1. Ar pasirinkta susiejimo metodologija yra suprantama ir užtikrina rezultatų patikimumą?
2. Ar pritariate Lietuvos ir Europos kvalifikacijų sandarų susiejimo išvadoms?
3. Ar atsakymai į susiejimo kriterijus yra pakankami, kad garantuotų kitų valstybių pasitikėjimą Lietuvos Respublikos kvalifikacijų sistema?
4. Ką radote Jums naudingo susiejimo ataskaitoje ir ko pasigedote?

Dauguma respondentų (apie 75 proc.) į pirmuosius tris klausimus atsakė TAIP, o likusieji (apie 25 proc.) bent į vieną klausimą atsakė IŠ DALIES. Atsakiusių NE nebuvo.

Beveik visi respondentai teigiamai atsiliepė apie LTKS susiejimo su EKS svarbą valstybei ir naudą įvai-

rioms tikslinėms grupėms. Kai kurie atsakymai, ypač komentuojant vertinimus IŠ DALIES, buvo nestandartiniai ir gana įdomūs. Pavyzdžiui, vienas iš respondentų savo atsakymą į trečiąjį klausimą komentavo taip: „Kitų valstybių pasitikėjimą Lietuvos Respublikos kvalifikacijų sistema sukurs ir garantuos ne tiek Lietuvos kvalifikacijų sandara ir jos susiejimas su Europos kvalifikacijų sandara, kiek konkrečios kvalifikacijų palyginimo, vertinimo ir pripažinimo praktikos, dirbančiųjų ir besimokančiųjų mobilumo procesai, kvalifikacijų sistemos institucijų tarptautinio bendradarbiavimo praktikos ir patirtys ir pan. Sandarų susiejimas gali tik sudaryti palankesnes sąlygas tokiam pasitikėjimui formuotis, bet savaime tokio pasitikėjimo garantuoti negali.“

Taip pat buvo pateikta nemažai pasiūlymų, ką reikėtų patobulinti ataskaitoje, kad ji tiksliau atspindėtų Lietuvos kvalifikacijų sistemą ir kad ataskaitą būtų lengviau suprasti su Lietuvos švietimo sistema nesusipažinusiems skaitytojui. Po konsultacijų ataskaita buvo koreguojama ir buvo stengiamasi atsižvelgti į pateiktus pasiūlymus.

Regioninės konsultacijos vyko visose 10 Lietuvos apskrityse. Į konsultacinius seminarus buvo kviečiami verslo, vietinės vadžios, švietimo teikėjų, asocijuotų jaunimo, darbdavių ir darbuotojų organizacijų atstovai. Dalyvių skaičius atsižvelgiant į regioną svyravo nuo 30 iki 140. Seminarų programoje buvo dvi dalys – (1) susiejimo ataskaitos projekto aptarimas ir (2) minčių lietus, kaip geriausiai vizualizuoti LTKS ir EKS susiejimą, aiškinant jo svarbą ir naudą įvairioms suinteresuotosioms šalims.

Pirmoje dalyje dalyvių buvo prašoma padiskutuoti ir suformuluoti atsakymus į 5 klausimus. Keturi iš jų buvo tie patys kaip ir konsultacijose elektroniniu paštu, o penktasis buvo toks:

5. Kokia Jūsų nuomonė dėl susiejimo svarbos ir pridėtinės vertės?

Visuose seminaruose buvo teigiamai įvertintas pats konsultacijų vykdymo faktas ir išreikšta nuomonė, kad

tokių renginių reikėtų kur kas daugiau. Netgi tie, kurie atvykdavo deramai nesusipažinę su ataskaita, dažniausiai aktyviai įsijungdavo į diskusijas ir palikdavo renginį su tvirta nuostata geriau susipažinti su Europos bei Lietuvos iniciatyvomis diegiant EKS bei nacionalines kvalifikacijų sandaras ir imti taikyti sukurtus įrankius savo darbe. Susipažinus su ataskaita ir remiantis tuo, kad rengiant ataskaitą buvo pasinaudota susiejimą jau atlikusių šalių patirtimi, atlikti išsamūs tyrimai, susiejimo procesą stebėjo ir vertino užsienio bei Lietuvos ekspertai, yra rengiamos konsultacijos su visomis suinteresuotosiomis šalimis ir kt., seminaruose buvo padaryta išvada, kad susiejimo procesas kelia pasitikėjimą, ir į pirmus tris klausimus buvo atsakyta TAIP. Tiesa, aptariant trečiąjį klausimą beveik visuomet buvo pastebima, kad pasitikėjimą nacionaline kvalifikacijų sistema gali garantuoti tik aukšta mokymosi / studijų kokybė, įskaitant mokymosi / studijų pasiekimų vertinimą.

Nemažai diskusijų sukeldavo klausimas apie susiejimo proceso svarbą ir pridėtinę vertę. Kartais buvo minimi bendri kvalifikacijų vertinimo kriterijai, kartais pabrėžiama susiejimo proceso svarba kiekvienam asmeniui. Bet labiausiai svarstoma buvo laisvės judėti bendroje Europos darbo rinkoje tema. Bene įdomiausiai ši mintis suformuluota viename iš seminarų apibendrinimų: „Susiejimo proceso pridėtinė vertė ta, kad ES šalyse jausimės lygiaverčiais darbo rinkoje, nes žinios, gebėjimai ir kompetencija bus suprantami vienodai.“

Seminarų dalyviai dažnai paminėdavo ir silpnąsias Lietuvos kvalifikacijų sistemos vietas. Viena iš jų yra neformaliai ir savišvietos būdu įgytų mokymosi rezultatų vertinimas ir pripažinimas. Vieno seminaro ataskaitoje, pvz., rašoma: „Galimybė įvertinti ir pripažinti neformaliojo ir savišvietos būdu įgytus mokymosi rezultatus yra įteisinta švietimą reguliuojančiuose įstatymuose. Daugelyje poįstatyminių teisės aktų yra aprašytos tvarkos, kaip vertinimas ir pripažinimas turėtų būti atliktas. LTKS apraše nurodoma, kad įvairių lygių kvalifikacijos gali būti įgyjamos ne tik formaliojo mokymosi sistemoje, bet ir mokantis neformaliai arba savarankiškai, o taip pat iš profesinės veiklos patirties. Taigi, politinės prielaidos neformaliajam ir savaiminiam mokymuisi vertinti ir pripažinti yra sukurtos. Tačiau įgyvendinimo lygyje visose švietimo pakopose žengiami tik pirmieji žingsniai.“ Taip pat ne kartą buvo pastebėta, kad Lietuvoje šiuo metu į Studijų, mokymo programų ir kvalifikacijų registrą yra įtraukiamos tik formaliojo švietimo sistemoje suteikiamos kvalifikacijos, kad šiame registre nėra vietos darbo pasaulyje įgyjamoms kvalifikacijoms.

Antroje seminaro dalyje dalyviai būdavo suskirstomi į grupes ir kiekvienai jų pavedama sugalvoti būdus, kaip vaizdžiai pateikti susiejimo procesą piešinyje, filme ar pan. Tokiu būdu sukaupta nemažai pasiūlymų, kurie bus panaudoti skleidžiant informaciją apie LTKS ir EKS įgyvendinimą bei nacionalinių kvalifikacijų sandarų susiejimo su EKS idėjas.

7. Tolesni veiksmai

1990 m. atkūrus nepriklausomybę, Lietuvos kvalifikacijų sistemoje įvyko daug pokyčių – aukštajame moksle faktiškai jau 1991 m. įteisintos trijų pakopų studijos, profesinio mokymo sektoriuje nuo 2000 m. visos kvalifikacijos grindžiamos mokymosi rezultatais ir t. t. Bolonijos ir Kopenhagos procesai bei 2004 m. prasi-dėjęs Europos kvalifikacijų sandaros kūrimas paskatino naujoms kvalifikacijų sistemos reformoms.

Lietuvoje nacionalinė kvalifikacijų sandara (LTKS) pradėta kurti 2005 m. 2007 m. paskelbtas jos projektas, ir Vyriausybė jį patvirtino 2010 m. Drauge švietimo sistemoje buvo vykdomi darbai, glaudžiai susiję su LTKS idėjų įgyvendinimu.

Perėjimas prie mokymosi rezultatais grindžiamų kvalifikacijų

Vienas iš svarbiausių LTKS kūrimo pasiekimų yra perėjimas prie mokymosi rezultatais grindžiamų kvalifikacijų visuose švietimo sektoriuose. Iki tol nuosekliai tai buvo įgyvendinta tik profesinio mokymo sektoriuje.

Bendrajame ugdyme daugiau buvo orientuojamasi į detalų atskirų dalykų turinio aprašymą. Naujas požiūris į mokymosi rezultatų formulavimą bendrosiose programose išdėstytas 2007 m. švietimo ir mokslo ministro patvirtintoje „Bendrojo lavinimo ugdymo turinio formavimo, vertinimo, atnaujinimo ir diegimo strategijoje“. Šiuo metu yra dirbama formuluojant mokymosi rezultatus pagrindiniam (10 klasių, 2 LTKS lygis) ir viduriniam (12 klasių, 4 LTKS lygis) išsilavinimui įgyti ir vyksta diskusijos, kad bendrosiose programose numatytus pasiekimų lygmenis po 6, 8, 10 ir 12 mokymosi metų būtų tikslinga ateityje susieti atitinkamai su 1, 2, 3 ir 4 LTKS lygiais.

Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas įpareigoja aukštąsias mokyklas teikiamas aukštojo mokslo kvalifikacijas derinti su LTKS, o Mokslo ir studijų įstatymas (2009) nustato, kad studijų programos turi būti orientuotos į studijų rezultatus. Siekiant užtikrinti rengiamų programų atitiktį LTKS ir garantuoti perėjimo prie studijų rezultatų kokybę, yra rengiami nacionalinio lygmens

Studijų kryptių aprašai. Jie rengiami vadovaujantis švietimo ir mokslo ministro patvirtintomis Studijų krypties arba kryptių grupės aprašo rengimo rekomendacijomis (2011). Per artimiausius trejus metus numatoma parengti visų studijų kryptių ir kryptių grupių aprašus. Be to, aukštosios mokyklos, vykdydamos nacionalinį projektą „Europos kreditų perkėlimo ir kaupimo sistemos (ECTS) nacionalinės koncepcijos parengimas: kreditų harmonizavimas ir mokymosi pasiekimais grindžiamų studijų programų metodikos kūrimas bei diegimas“ (toliau – ECTS projektas), parengė metodines rekomendacijas studijų programų rengėjams. Pirmuoju žingsniu rekomenduojama atlikti profesinės veiklos lauko tyrimą, kurio tikslas yra apibrėžti dalykines ir bendrąsias kompetencijas, reikalingas atitinkamos srities specialistams jų profesinei veiklai tinkamai atlikti. Taip pat yra parengtos išsamios metodinės rekomendacijos programas atnaujinančioms darbo grupėms – „Studijų programų atnaujinimas: kompetencijų plėtotės ir studijų siekinių vertinimo metodika“.

Kvalifikacijų įgijimo lankstumas

Siekiant padidinti mokymosi lankstumą, visuose švietimo sektoriuose pradedamas diegti modulinis mokymas. Bendrajame ugdyme šiuo metu bandoma lietuvių kalbos, matematikos, istorijos, biologijos, chemijos ir fizikos dalykus suskaidyti į modulius, kad 14–19 metų mokiniams būtų padidintos mokymosi kryptių pasirinkimo galimybės.

Profesinio mokymo sektoriuje jau prieš keletą metų pradėti bandymai atskirų kvalifikacijų mokymosi rezultatus sugrupuoti į vienetų ir ugdymo turinį suskaidyti į savarankiškus modulius. Švietimo ir mokslo ministro patvirtintame Formaliojo profesinio mokymo programų rengimo ir įteisinimo tvarkos apraše (2010) numatyta, kad naujai rengiamos programos privalo būti modulinės, o veikiančios programos turi būti nuosekliai atnaujinamos, pertvarkant jas į modulinės. Tuo siekiama sudaryti palankias sąlygas kreditams kaupti ir barjerams

tarp pirminio ir tęstinio mokymosi sumažinti. Šiuo metu baigiama pasirengti modulinio mokymo diegimo profesinio mokymo sistemoje procesui.

Švietimo ir mokslo ministro patvirtintame Laipsni suteikiančių pirmos pakopos ir vientisųjų studijų programų bendrųjų reikalavimų apraše (2010) taip pat įvedama modulio sąvoka, tačiau laikomasi nuostatos, kad studijų programų sandara gali būti ir dalykinė. Abiem atvejais reikalaujama sudaryti įgytų kreditų kaupimo galimybę, t. y. studijų rezultatai ir jų pasiekimo įvertinimas turi būti numatytas kiekvienam moduliui ar dalykui atskirai.

Mokymosi rezultatų įvertinimo kokybės užtikrinimas

Lietuvoje esanti bendrojo ugdymo sistemoje pasiektų mokymosi rezultatų įvertinimo sistema daugiau orientuota į dalykinių, o ne į bendrųjų kompetencijų vertinimą. Šiuo metu yra kuriama nauja vertinimo sistema, kuri leistų kartu įvertinti ne tik dalykines, bet ir bendrąsias kompetencijas. Ją numatoma pradėti taikyti nuo 2013 m. Taip pat rengiamasi brandos darbui, kuris bus vienas iš mokinio, baigusio vidurinio ugdymo programą, bendrųjų ir dalykinių kompetencijų vertinimo įrankių.

Pagal Profesinio mokymo įstatymą kvalifikacijai įgyti reikalingas kompetencijas nustato profesinis standartas, o įgytų kompetencijų įvertinimą atlieka tam tikslui akredituotos kompetencijas vertinančios institucijos. Iki šiol šias funkcijas vykdė Prekybos, pramonės ir amatų bei Žemės ūkio rūmai. Šiuo metu pagal Vyriausybės patvirtintą akreditacijos tvarką parenkant kompetencijas vertinančias institucijas siekiama padidinti jų įvairovę. Toks mokymosi rezultatų įvertinimo organizavimas sudaro palankias sąlygas neformaliai, savišvietos būdu ar dirbant įgytoms kompetencijoms pripažinti. Taip pat vykdomos veiklos, kurios padėtų gerinti profesinio mokymo teikėjų veiklos kokybę. Pirma, visi profesinio mokymo teikėjai, valstybiniai ir privatūs, buvo pakviesti kurti vidines kokybės užtikrinimo sistemas ir gavo tam paramą. Pagal pasirašytas sutartis darbai turi būti užbaigti 2013 m. Drauge yra pradedamas išorinis profesinio mokymo programų vertinimas, kurio metu bus

analizuojama visų tam tikram švietimo posričiui priklausančių programų įgyvendinimo kokybė.

Aukštosios mokyklos jau yra įsidedusios vidines kokybės užtikrinimo sistemas ir ieško būdų, kaip jas panaudoti, siekiant užtikrinti kokybišką studijų rezultatų vertinimą. Tuo tikslu vykdant nacionalinį ECTS projektą buvo parengtos Kompetencijų plėtotos ir studijų siekinių vertinimo metodikos integravimo į vidinę kokybės užtikrinimo sistemą rekomendacijos.

Suinteresuotųjų šalių įtraukimas

Efektyvi kvalifikacijų sistemos plėtotė galima tik esant glaudžiam švietimo sistemos atstovų bendradarbiavimui su socialiniais partneriais ir kitomis suinteresuotosiomis šalimis. Tuo tikslu prie Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centro (KPMPC), vadovaujantis atitinkamu Vyriausybės nutarimu, yra įsteigta profesinių komitetų sistema, susidedanti iš Centrinio profesinio komiteto ir Sektorinių profesinių komitetų (SPK). Centrinis profesinis komitetas buvo įsteigtas 2010 m. Jo sudėtis ir funkcijos trumpai pristatytos šios ataskaitos 2.1 skyrelyje. 2012 m. įsteigti ir pradeda savo veiklą 17 SPK.

Atskirą SPK sudaro devyni ar daugiau narių, atstovaujančių darbdaviams, darbuotojams ir švietimo teikėjams. Pagrindinė SPK funkcija yra patarti KPMPC dėl sektoriaus kvalifikacijų ir joms įgyti reikalingų kompetencijų, nustatyti prioritetus profesiniams standartams, kuriuose bus įvardijami įvairių lygių duotajam sektoriui reikalingų kvalifikacijų reikalavimai, rengti ir pritarti parengtiems standartams. SPK pritarus, profesinius standartus bendru nutarimu tvirtina švietimo ir mokslo bei ūkio ministrai. Be to, SPK vertina, ar parengtos programos atitinka standartuose nustatytus reikalavimus.

Priedai

1 priedas. Europos kvalifikacijų sandaros (EKS) lygių aprašymai.

2 priedas. Padavėjo-barmeno rengimo standartas.

3 priedas. Lietuvos kvalifikacijų sandaros aprašas.

4 priedas. Centrinio profesinio komiteto narių sąrašas.

5 priedas. Informacijos šaltiniai.

1 PRIEDAS

EUROPOS KVALIFIKACIJŲ SANDAROS (EKS) LYGIŲ APRAŠYMAI

	ŽINIOS	GEBĖJIMAI	KOMPETENCIJA
1 lygis	pagrindinės bendrosios žinios	elementarūs gebėjimai, reikalingi paprastoms užduotims atlikti	dirbti arba mokytis struktūrizuotame kontekste, tiesiogiai prižiūrint kitam asmeniui
2 lygis	pagrindinės darbo arba mokymosi srities faktinės žinios	bendrieji pažintiniai ir praktiniai gebėjimai, reikalingi tam, kad būtų naudojama tinkama informacija siekiant atlikti užduotis ir spręsti įprastas problemas naudojant paprastas taisykles ir priemones	dirbti arba mokytis prižiūrint kitam asmeniui, su tam tikru savarankiškumu
3 lygis	žinios apie darbo arba mokymosi srities faktus, principus, procesus ir bendrąsias sampratas	pažintinių ir praktinių gebėjimų spektras, reikalingas užduotims atlikti ir problemoms spręsti pasirinkus ir taikant pagrindinius metodus, priemones, medžiagas ir informaciją	imtis atsakomybės už darbo arba mokymosi užduočių atlikimą sprendžiant problemas pritaikyti savo elgesį atsižvelgiant į aplinkybes
4 lygis	faktinės ir teorinės plataus konteksto darbo arba mokymosi srities žinios	pažintinių ir praktinių gebėjimų spektras, reikalingas specifinėms darbo arba mokymosi srities problemoms spręsti	dirbti savarankiškai, vadovaujantis dažniausiai nuspėjamos, tačiau kintančios darbo arba mokymosi aplinkos gairėmis prižiūrėti įprastą kitų darbą, imtis dalinės atsakomybės už darbo arba mokymosi veiklos vertinimą ir gerinimą
5 lygis	išsamios specializuotos faktinės ir teorinės darbo arba mokymosi srities žinios, šių žinių ribų suvokimas	platus pažintinių ir praktinių gebėjimų spektras, reikalingas siekiant kūrybiškai spręsti abstrakčias problemas	vadovauti kitiems ir prižiūrėti jų veiklą darbo arba mokymosi aplinkoje, kuriai būdingi nenuspėjami pokyčiai analizuoti ir tobulinti savo ir kitų veiklą
6 lygis	naujausios darbo arba mokymosi srities žinios, reikalaujančios kritinio teorijų ir principų supratimo	puikūs gebėjimai, atskleidžiantys meistriskumą ir mokėjimą dirbti naujoviškai, reikalingi sprendžiant sudėtingas ir nenuspėjamas specializuotos profesinės veiklos arba mokymosi srities problemas	vykdyti sudėtingą techninę arba profesinę veiklą arba projektus, imantis atsakomybės už sprendimų priėmimą nenuspėjamoje darbo arba mokymosi aplinkoje imtis atsakomybės už asmenų ir grupių profesinį tobulėjimą
7 lygis	labai specializuotos žinios, kurių dalis yra naujausios profesinės veiklos arba mokymosi srities žinios, kuriomis grindžiamas originalus mąstymas ir (arba) moksliniai tyrimai kritiškas vienos srities ir skirtingų sričių sąveikos žinių supratimas	specializuoti problemų sprendimo gebėjimai, reikalingi moksliniams tyrimams atlikti ir (arba) naujovėms diegti siekiant įgyti naujų žinių, sukurti naujas procedūras ir integruoti skirtingų sričių žinias	tvarkyti ir keisti darbo arba mokymosi aplinką, kuri yra sudėtinga, nenuspėjama ir reikalauja naujų strateginių metodų imtis atsakomybės už naujų profesinių žinių ir praktinės patirties kūrimą ir (arba) už strateginės grupės veiklos įvertinimą
8 lygis	pažangiausios darbo arba mokymosi srities ir įvairių sričių sąveikos žinios	didžiausi ir labiausiai specializuoti gebėjimai ir technikos, įskaitant sintezę ir vertinimą, kurių reikia sprendžiant kritines mokslinių tyrimų ir (arba) naujovių srities problemas ir plečiant bei iš naujo apibrėžiant turimas žinias arba profesinę praktiką	įrodyti didelį autoritetą, gebėjimą dirbti naujoviškai ir savarankiškai, visapusiškai mokslą ir profesiją išmanymą bei tvarų įsipareigojimą kurti naujas idėjas ar procesus darbo ar studijų aplinkos priešakyje, įskaitant mokslinius tyrimus

2 PRIEDAS

PADAVĖJO-BARMENO RENGIMO STANDARTAS

I. PROFESINIO RENGIMO STANDARTO REKVIZITAI

1. Profesinio išsilavinimo lygis – trečiasis.
2. Valstybinis kodas – S381102.
3. Suteikiama kvalifikacija – padavėjas-barmenas.
4. Bazinis išsilavinimas – vidurinis.

II. PROFESINIO RENGIMO STANDARTO TURINYS

5. Trumpas profesinės veiklos aprašymas:

5.1. Padavėjo-barmeno rengimo standartas (toliau – Standartas) parengtas atsižvelgiant į darbo rinkos pokyčius, Standarto rengimo darbo grupės atliktus kvalifikacijų tyrimo rezultatus ir remiantis kitų šalių patirtimi. Šis Standartas – pagrindas trečiojo profesinio išsilavinimo lygio mokymo programai rengti.

5.2. Standartas apibrėžia minimalius padavėjo-barmeno rengimo reikalavimus darbui šiose pagrindinėse veiklos srityse: lankytojų aptarnavimas maitinimo įmonėje; specialiųjų užsakymų aptarnavimas; barmeno darbo organizavimas.

5.3. Padavėjas-barmenas pasitinka ir aptarnauja lankytojus maitinimo įmonėse ir už jos ribų, moka pasiruoti priimti ir aptarnauti pokylių, priėmimų ir šventinių vaišių svečius, konferencijų dalyvius, viešbučio gyventojus. Aptarnauja lankytojus prie baro, gamina ir patiekia maišytus gėrimus ir kokteilius, karštus gėrimus. Paruošia aptarnauti maitinimo įmonės prekybos salę, serviuoja stalus, aptarnauja lankytojus restorane, kavinėje. Žino valgių ir gėrimų asortimentą, kokybės reikalavimus, patiekimą. Bendrauja su lankytojais bent viena užsienio kalba.

5.4. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos įstatymais, mažmeninės prekybos ir viešojo maitinimo įmonių, sanitarijos, darbuotojų saugos ir sveikatos, priešgaisrinės saugos taisyklėmis ir reikalavimais saugiai dirba. Nustato maisto produktų ir žaliavų, patiekalų ir gėrimų kokybę jusliniu būdu. Moka naudoti technologinę literatūrą, informacinėmis priemonėmis, taikyti naujas pažangias darbo technologijas. Žino

technologinių įrengimų, elektroninių kasos aparatų naudojimo ir priežiūros taisykles ir jomis naudojasi.

5.5. Padavėjui-barmenui svarbios šios asmeninės savybės: imlumas, sąžiningumas, patikimumas, pareigingumas, kūrybingumas, diskretiškumas, motyvacija, pasitikėjimas savimi, nuoširdumas, atsakingumas, tvarkingumas, kantrybė.

6. Padavėjo-barmeno tikslas – aptarnauti maitinimo įmonių lankytojus, pokylių ir priėmimų svečius, atsiskaityti su jais pagal etiketo reikalavimus.

7. Padavėjo-barmeno veiklos sritys, kompetencijos pateikiamos Standarto 1 priede.

8. Padavėjo-barmeno kompetencijų ribos, mokymo tikslai, kompetencijų vertinimas pateikiami Standarto 2 priede.

9. Padavėjui-barmenui reikalingi šie bendrieji gebėjimai:

- 9.1. bendravimas;
- 9.2. užsienio kalbos mokėjimas;
- 9.3. informacinių technologijų naudojimas;
- 9.4. problemų sprendimas;
- 9.5. dėmesingumas klientui;
- 9.6. pareigingumas;
- 9.7. matematinis raštingumas.

10. Baigiamasis kvalifikacijos vertinimas:

10.1. Padavėjo-barmeno kvalifikacija suteikiama mokiniiui, baigusiam visą mokymo programą, įgijusiam Standarte apibrėžtas kompetencijas ir gavusiam teigiamą baigiamąjį kvalifikacijos įvertinimą.

10.2. Vadovaujantis Standarte įvardytais kompetencijų vertinimo kriterijais, tikrinamos ir įvertinamos:

- 10.2.1. mokymo procese – visos Standarte apibrėžtos kompetencijos;
- 10.2.2. baigiamojo kvalifikacijos vertinimo metu – pasirinktos kompetencijos.

10.3. Baigiamojo kvalifikacijos vertinimo organizavimą ir vykdymą, dokumentų išdavimą reglamentuoja Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija.

2 PRIEDAS

Padavėjo-barmeno rengimo standarto
1 priedas

PADAVĖJO-BARMENO VEIKLOS SRITYS IR KOMPETENCIJOS

Veiklos sritys	Kompetencijos
Lankytojų aptarnavimas maitinimo įmonėse	Saugiai dirbti Pasiruošti aptarnauti lankytojus Apibūdinti užkandžius, sriubas, patiekalus, šaltus ir karštus gėrimus Apibūdinti alkoholinius gėrimus ir derinti juos prie patiekalų Aptarnauti maitinimo įmonių lankytojus
Specialių užsakymų aptarnavimas	Aptarnauti pokylių, priėmimų ir šventinių vaišių svečius ir konferencijų dalyvius Aptarnauti viešbučio gyventojus
Barmeno darbo organizavimas	Pasiruošti aptarnauti lankytojus bare Paruošti maišytus gėrimus ir kokteilius Aptarnauti lankytojus prie baro Atlikti ir įforminti darbo, materialinių vertybių apskaitą

2 PRIEDAS

Padavėjo-barmeno rengimo standarto
2 priedas

PADAVĖJO-BARMENO KOMPETENCIJŲ RIBOS, MOKYMO TIKSLAI IR KOMPETENCIJŲ VERTINIMAS

Veiklos sritys	Kompetencijų apibūdinimas		Mokymo tikslai	Kompetencijų vertinimas
	kompetencijos	kompetencijų ribos		
1. Lankytojų aptarnavimas maitinimo įmonėse	1.1. Saugiai dirbti	Elektrosaugos, priešgaisrinės saugos, darbuotojų saugos ir sveikatos reikalavimai. Pirmoji pagalba. Aplinkosaugos reikalavimai.	1.1.1. Žinoti elektrosaugos, darbų saugos, priešgaisrinės saugos, darbuotojų saugos ir sveikatos reikalavimus 1.1.2. Suteikti pirmąją pagalbą 1.1.3. Žinoti aplinkosaugos reikalavimus	Apibūdinti elektrosaugos, priešgaisrinės saugos, darbuotojų saugos ir sveikatos reikalavimai. Suteikta pirmoji pagalba. Apibūdinti aplinkosaugos reikalavimai.
	1.2. Pasiruošti aptarnauti lankytojus	Maitinimo įmonių tipai, prekybos patalpos, jų paruošimas. Asmens higienai, sanitarijai ir darbo vietai keliami reikalavimai. Stalo indų, įrankių, taurių, užtiesalų ir kitų stalo reikmenų asortimentas, paruošimas serviruoti. Valgiaraščiai: jų rūšys, sudarymo taisyklės. Kainoraščiai. Serviruotės, stalų serviravimas Darbas elektroniniais kasos aparatais (toliau – EKA). Kompiuterinės apskaitos sistemos restoranams.	1.2.1. Paruošti maitinimo įmonės prekybos patalpas ir darbo vietą lankytojams aptarnauti 1.2.2. Parinkti ir paruošti serviravimui stalo indus, įrankius, taures, stalo aptiesalus ir kitus reikmenis 1.2.3. Žinoti valgiaraščių ir kainoraščių rūšis, sudarymo taisykles 1.2.4. Žinoti stalo serviravimo reikalavimus, serviruoti stalus 1.2.5. Dirbti elektroniniais kasos aparatais	Paruoštos prekybos patalpos ir darbo vieta pagal reikalavimus. Išvardyti asmens higienos, sanitarijos ir darbo vietai keliami reikalavimai. Parinkti stalo indai, įrankiai, taurės, stalo užtiesalai ir kiti stalo serviravimo reikmenys. Apibūdinti valgiaraščiai ir kainoraščiai. Paserviruotas stalas. EKA atlikti paruošimo darbui, darbo dienos ir darbo pabaigos darbai.
	1.3. Apibūdinti užkandžius, sriubas, patiekalus, šaltus ir karštus gėrimus	Maisto prekių klasifikavimas, maisto prekių grupės, ženklavimas, laikymas, kokybės rodikliai. Žaliavų pirminis ir šiluminis paruošimas. Valgių ir gėrimų grupės, jų apibūdinimas.	1.3.1. Žinoti maisto prekių grupes, prekių ženklavimą, jų laikymo sąlygas, pagrindinius kokybės rodiklius 1.3.2. Apibūdinti žaliavų pirminį ir šiluminį paruošimą 1.3.3. Žinoti maitinimo įmonėje gaminamų valgių ir gėrimų asortimentą, jų ruošimą	Apibūdintas produktų ir žaliavų pirminis paruošimas, šiluminio paruošimo būdai. Paašškintos maisto prekių grupės, prekių ženklavimas, laikymo sąlygos, pagrindiniai kokybės rodikliai. Apibūdintas žaliavų pirminis ir šiluminis paruošimas. Paašškinta lankytojų valgių ir gėrimų paruošimas, paruošimo būdas.
	1.4. Apibūdinti alkoholinius gėrimus ir rekomenduoti juos prie patiekalų	LR įstatymai dėl mažmeninės prekybos, mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais ir tabako gaminiais. Alkoholiniai gėrimai. Vyno gamybos šalys, regionai, vynuogių veislės, vyno kokybės kategorijos, vyno rūšys. Stipriųjų alkoholinių gėrimų rūšys. Alaus rūšys, apibūdinimas. Gaivieji gėrimai, jų rūšys. Alkoholinių gėrimų derinimas prie patiekalų. Alkoholinių ir gaiviųjų gėrimų laikymo sąlygos, pagrindiniai kokybės rodikliai.	1.4.1. Žinoti LR įstatymus dėl mažmeninės prekybos, mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais ir tabako gaminiais 1.4.2. Apibūdinti alkoholinių ir gaiviųjų gėrimų rūšis, derinti juos prie patiekalų 1.4.3. Žinoti alkoholinių ir gaiviųjų gėrimų laikymo sąlygas, įvertinti jų kokybę	Paašškinti LR įstatymai dėl mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais ir tabako gaminiais. Apibūdinti alkoholiniai, gaivieji gėrimai ir priderinti prie patiekalų. Paašškinta alkoholinių ir gaiviųjų gėrimų laikymo sąlygos ir pagrindiniai kokybės rodikliai.

2 PRIEDAS

Veiklos sritys	Kompetencijų apibūdinimas		Mokymo tikslai	Kompetencijų vertinimas
	kompetencijos	kompetencijų ribos		
1.5. Aptarnauti maitinimo įmonių lankytojus		Psichologinės bendravimo žinios. Profesinės etikos įgūdžiai, konfliktai, jų sprendimo būdai. Bendravimas su lankytojais bent viena užsienio kalba. Etiketo pagrindai ir protokolas. Lankytojų aptarnavimo maitinimo įmonėse taisyklės, formos, metodai. Lankytojų sutikimas, užsakymo priėmimas ir perdavimas. Valgių ir gėrimų patiekimo būdai, nuoseklumas, patiekimas. Lankytojų aptarnavimas, padavėjo veiksmai valgymo ir gėrimo metu. Padavėjo darbai prie svečio stalo. Atsiskaitymas su lankytojais. Lankytojų aptarnavimo ypatumai susiję su tam tikrų šalių religija, tos šalies papročiais.	1.5.1. Žinoti bendravimo su lankytojais psichologijos pagrindus	Apibūdinti pagrindiniai bendravimo principai. Paaiškinti etiketo ir protokolo reikalavimai. Apibūdinti lankytojų aptarnavimo metodai, formos, sistemos. Sutikti ir aptarnauti lankytojai. Pagal reikalavimus nurinkti indai, pakeista serviruotė. Pasiruošta ir atlikti padavėjo darbai prie svečio stalo.
			1.5.2. Išmanyti etiketo ir protokolo reikalavimus	
			1.5.3. Žinoti lankytojų aptarnavimo sistemas, formas, metodus, patiekalų patiekimo eiliškumą	
			1.5.4. Pagal reikalavimus patiekti valgius ir gėrimus, atsiskaityti su lankytojais	
			1.5.5. Bendrauti taisyklinga valstybine ir bent viena užsienio kalba	
			1.5.6. Apibūdinti lankytojų aptarnavimo ypatumus, susijusius su tam tikrų šalių religija, papročiais	
			1.5.7. Nurinkti indus, pakeisti serviruotę	
			1.5.8. Pasiruošti ir atlikti padavėjo darbus prie svečio stalo	
2. Specialių užsakymų aptarnavimas	2.1. Aptarnauti pokylių, priėmimų, šventinių vaišių svečius ir konferencijų dalyvius	Pokylių ir priėmimų rūšys. Pokylių, priėmimų, šventinių vaišių valgiaraštis. Plano sudarymas pokyliams, priėmimams, šventinių vaišių svečiams aptarnauti. Stalo serviravimas pokyliams, priėmimams ir	2.1.1. Žinoti pokylių, priėmimų rūšis ir jų aptarnavimo reikalavimus	Išvardytos pokylių, priėmimų rūšys ir apibūdinti aptarnavimo reikalavimai. Pasirengta aptarnauti pokylių, priėmimų, šventinių vaišių, konferencijų dalyvius.
			2.1.2. Apibūdinti pokylių, priėmimų ir šventinių vaišių valgiaraštį	
		šventinėms vaišėms aptarnauti. Svečių aptarnavimas. Pasiruošimas aptarnauti konferencijų dalyvius, jų aptarnavimas.	2.1.3. Pasirengti aptarnauti pokylių, priėmimų, šventinių vaišių svečius, konferencijų dalyvius	Aptarnauti pokylių, priėmimų, šventinių vaišių svečiai ir konferencijų dalyviai.
			2.1.4. Aptarnauti pokylių, priėmimų, šventinių vaišių svečius ir konferencijų dalyvius	
	2.2. Aptarnauti viešbučių gyventojus	Viešbučių gyventojų aptarnavimas restoranuose, aukštų bufetuose. Valgių ir gėrimų patiekimas į viešbučio kambarius. Mini barai, jų aprūpinimas. Pusryčių rūšys, serviravimas, valgių patiekimas.	2.2.1. Apibūdinti viešbučio gyventojų aptarnavimą restorane, aukštų bufetuose	Paaiškintas viešbučio gyventojų aptarnavimas restorane, aukštų bufetuose. Paaiškintas valgių ir gėrimų patiekimas į viešbučio kambarį. Apibūdintas įvairių pusryčių serviravimas ir svečių aptarnavimas.
			2.2.2. Žinoti valgių ir gėrimų patiekimą į viešbučio kambarį, kaip aprūpinti mini barą	
			2.2.3. Apibūdinti pusryčių rūšis, jų ypatumus	
			2.2.4. Serviruoti įvairius pusryčius ir aptarnauti svečius	

2 PRIEDAS

Veiklos sritys	Kompetencijų apibūdinimas		Mokymo tikslai	Kompetencijų vertinimas
	kompetencijos	kompetencijų ribos		
3. Barmeno darbo organizavimas	3.1. Pasiruošti aptarnauti lankytojus bare	Baro inventorių, indai, taurės, jų paskirtis, paruošimas.	3.1.1. Paruošti baro vitriną, išdėstyti prekes ir produkciją	Paruošta baro virtina, išdėstytos prekės. Atpažintas baro inventorių, indai, taurės. Pagal reikalavimus paruošta barmeno darbo vieta, baro vitrina, išdėstyta baro produkcija. Paašikinta baro produkcijos užsakymų ir priėmimo tvarka. Sudarytas baro kainoraštis.
		Baro vitrinos paruošimas, produkcijos išdėstymas.	3.1.2. Pažinti ir paruošti baro inventorių, baro indus ir taures	
		Barmeno darbo vietos paruošimas.	3.1.3. Paruošti barmeno darbo vietą	
		Baro produkcijos užsakymas ir priėmimas.	3.1.4. Išmanyti baro produkcijos užsakymą ir priėmimą	
		Baro gėrimų kainoraštis.	3.1.5. Apibūdinti mechaninių, šiluminių, šaldymo, svėrimo įrengimų, matavimo prietaisų paskirtis, naudojimas, saugus darbas.	
	3.2. Paruošti maišytus gėrimus ir kokteilius	Kokteilių ir maišytų gėrimų sudedamosios dalys, priedai, jų parinkimas.	3.2.1. Apibūdinti kokteilių ir maišytų gėrimų sudedamąsias dalis ir priedus, juos parinkti	Apibūdinti ir parinkti maišytų gėrimų ir kokteilių sudedamosios dalys, priedai. Suklasifikuoti maišyti gėrimai ir kokteiliai. Paruošti ir patiekti maišyti gėrimai, kokteiliai.
		Maišytų gėrimų ir kokteilių klasifikavimas.	3.2.2. Parinkti taures kokteiliams patiekti	
		Taurių parinkimas kokteiliams ir patiekimui.	3.2.3. Ruošti ir patiekti maišytus gėrimus ir kokteilius	
	3.3. Aptarnauti lankytojus prie baro	Lankytojų sutikimas, užsakymo priėmimas.	3.3.1. Ruošti ir patiekti karštus gėrimus prie baro	Paruošti ir patiekti karšti gėrimai. Sutikti ir aptarnauti baro lankytojai.
		Lankytojų aptarnavimas prie baro. Atsiskaitymas.	3.3.2. Aptarnauti lankytojus prie baro, atsiskaityti su jais	
	3.4. Atlikti ir įforminti darbo, materialinių vertybių apskaitą	Pagrindiniai buhalteriniai baro apskaitos dokumentai, jų tvarkymas.	3.4.1. Žinoti buhalterinius baro apskaitos dokumentus ir mokėti juos tvarkyti	Sutvarkyti baro apskaitos dokumentai. Apskaičiuoti žaliavų kiekius, atsargos, kainos, antkainiai. Paašikinta materialinė atsakomybė, materialinių vertybių apskaita. Apskaičiuota pardavimo kaina. Atlikti darbai informacinės technologijos priemonėmis.
		Žaliavų ir prekių pirkimo, pardavimo apskaita.	3.4.2. Skaiciuoti žaliavų kiekius, atsargas, kainas, antkainius	
		Materialinė atsakomybė. Materialinių vertybių apskaita.	3.4.3. Suprasti materialinę atsakomybę, žinoti materialinių vertybių apskaitą	
		Kainų ir antkainių apskaičiavimas.	3.4.4. Apskaičiuoti baro gėrimų kainą	
		Apskaitos įforminimas informacinės technologijos priemonėmis.	3.4.5. Dirbti informacinės technologijos priemonėmis	

LIETUVOS KVALIFIKACIJŲ SANDAROS APRAŠAS (Aktuali redakcija)

PATVIRTINTA
Lietuvos Respublikos Vyriausybės
2010 m. gegužės 4 d. nutarimu Nr. 535

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Lietuvos kvalifikacijų sandaros aprašas (toliau – šis aprašas) nustato Lietuvos Respublikoje nustatytų kvalifikacijų, grindžiamų asmens veiklai reikalingomis kompetencijomis, lygių sistemą. Pagal šiame apraše pateiktą Lietuvos kvalifikacijų sandarą klasifikuojamos, vertinamos ir palyginamos Lietuvos Respublikoje nustatytos, suteikiamos ir pripažįstamos kvalifikacijos, susiejant Lietuvos kvalifikacijų sistemą, apimančią Lietuvos kvalifikacijų sandarą, kvalifikacijų planavimą, įgyvendinimą, pripažinimą ir valdymą, su kitų Europos Sąjungos valstybių kvalifikacijų sistemomis. Lietuvos kvalifikacijų sandara atitinka 2008 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos rekomendaciją dėl Europos mokymosi visą gyvenimą kvalifikacijų sąrangos kūrimo (2008/C111/01) ir joje nustatytus 8 kvalifikacijų sąrangos lygius. Šiame apraše apibrėžtos kvalifikacijos priskiriamos šiame apraše nustatytiems kvalifikacijų lygiams, kurie nusako funkcines, pažintines ir bendrąsias kompetencijas, būtinas panašaus sudėtingumo, savarankiškumo ir kintamumo veiklai atlikti.

2. Šis aprašas parengtas siekiant:

- 2.1. klasifikuoti Lietuvos Respublikoje nustatytas kvalifikacijas, atskirai nurodžius kvalifikacijas darbui ir/arba mokymuisi;
- 2.2. sudaryti sąlygas derinti kvalifikacijas su šalies ūkio poreikiais, koordinuoti šalies ekonominę, socialinę ir užimtumo politiką;
- 2.3. užtikrinti kvalifikacijų nustatymo, įgijimo, vertinimo ir pripažinimo procesų aiškumą ir prieinamumą;
- 2.4. informuoti asmenis apie įvairiai profesinei veiklai reikalingų kvalifikacijų turinį, įgijimą, tobulinimą ir (ar) keitimą;
- 2.5. sudaryti sąlygas palengvinti darbo jėgos mobilumą šalies ir tarptautiniu mastu;
- 2.6. skatinti mokymąsi visą gyvenimą taikant visas formavimo, neformaliojo ir savišvietos mokymo formas ir būdus, siekiant pereiti iš vieno kvalifikacijų lygio į kitą.
- 2.7. Šiame apraše vartojamos sąvokos:

3. Aukšta profesinė kvalifikacija – kvalifikacija, kurią liudija aukštojo mokslo kvalifikacijos įrodymas arba, nukrypstant nuo šios nuostatos, kai tai numatyta Lietuvos teisės aktuose, ne mažiau kaip penkerių metų profesinė patirtis, lygiavertė aukštojo mokslo kvalifikacijai, ir kuri reikalinga darbo sutartyje ar įpareigojančiame darbo pasiūlyme nurodytai profesijai ar sektoriui.

Kitos šiame apraše vartojamos sąvokos apibrėžtos Lietuvos Respublikos profesinio mokymo įstatyme (Žin., 1997, Nr. 98-2478; 2007, Nr. 43-1627), Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme (Žin., 1991, Nr. 23-593; 2011, Nr. 38-1804), Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatyme (Žin., 2009, Nr. 54-2140) ir kituose teisės aktuose.

II. KVALIFIKACIJŲ LYGIAI

4. Lietuvos kvalifikacijų sandarą sudaro 8 kvalifikacijų lygiai.

5. Kvalifikacijų lygiai išdėstyti pagal hierarchiją, atsižvelgiant į kvalifikacijas pagrindžiančią kompetenciją, kvalifikacijų įgijimo būdus ir kvalifikacijų lygius apibrėžiančius kriterijus:

5.8. veiklos sudėtingumas – kvalifikacinis kriterijus, naudojamas veiklos pobūdžiui, užduočių įvairovei ir atsakomybės laipsniui apibūdinti;

5.9. veiklos savarankiškumas – kvalifikacinis kriterijus, naudojamas veiklos organizavimo ir pavaldumo pobūdžio kitimui apibūdinti;

5.10. veiklos kintamumas – kvalifikacinis kriterijus, naudojamas veiklos technologinės ir organizacinės aplinkos kitimui apibūdinti.

6. Kiekvienas kvalifikacijų lygis apima kvalifikacijas, skirtas panašaus sudėtingumo, savarankiškumo ir kintamumo veiklai atlikti.

7. (neteko galios Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. rugpjūčio 24 d. nutarimu Nr. 986).

8. I – IV lygio kvalifikacijos įgyjamos mokantis pagal profesinio mokymo ir (arba) bendrojo ugdymo programas ar savarankiškai arba iš profesinės veiklos patirties.

3 PRIEDAS

9. V lygio kvalifikacijos įgyjamos mokantis pagal mokymo programas, skirtas asmenims, turintiems profesinę kvalifikaciją ir nustatytos trukmės profesinės veiklos patirties, laipsnio nesuteikiančių studijų (išskyrus rezidentūros) programas ir (arba) iš profesinės veiklos patirties ir mokantis savarankiškai.

10. VI lygio kvalifikacijos įgyjamos studijuojant pirmojoje universitetinių ar koleginių studijų pakopoje, teisės aktų nustatytais atvejais ir tvarka – pagal laipsnio nesuteikiančias studijų arba perkvalifikavimo programas ir (arba) iš profesinės veiklos patirties ir mokantis savarankiškai.

11. VII lygio kvalifikacijos įgyjamos studijuojant antrojoje universitetinių studijų pakopoje arba pagal vientisųjų studijų programas, teisės aktų nustatytais atvejais ir tvarka – pagal laipsnio nesuteikiančias studijų arba perkvalifikavimo programas ir (arba) iš profesinės veiklos patirties ir mokantis savarankiškai.

12. VIII lygio kvalifikacijos įgyjamos studijuojant doktorantūroje ir (arba) teisės aktų nustatyta tvarka iš profesinės veiklos patirties ir mokantis savarankiškai.

12¹. VI - VIII lygio kvalifikacijos priskiriamos aukštai profesinei kvalifikacijai.

13. Teisės aktų nustatyta tvarka kiekviename iš kvalifikacijų lygių gali būti įvesti su profesinės veiklos patirtimi siejami kvalifikacijų polygiai, skirti darbuotojų profesiniam tobulėjimui skatinti.

14. Lietuvos kvalifikacijų sandara netrukdo teisės aktų nustatyta tvarka į darbo rinką patekti asmenims, kuriems profesinė kvalifikacija pripažinta vadovaujantis Lietuvos Respublikos reglamentuojamų profesinių kvalifikacijų pripažinimo įstatymu (Žin., 2008, Nr. 47-1747).

15. Lietuvos kvalifikacijų lygiai aprašyti priede.

III. TAIKYMAS

16. Šio aprašo nuostatos taikomos:

- 16.1. tvarkant Studijų, mokymo programų ir kvalifikacijų registrą, kitus valstybinius ir žinybinius registrus, informacines sistemas;
- 16.2. rengiant ir tvirtinant profesinius ir profesinio rengimo standartus;
- 16.3. rengiant ir vykdant formaliojo profesinio mokymo ar studijų programas;
- 16.4. vertinant formaliuoju, neformaliuoju ar savišvietos būdu įgytus gebėjimus, suteikiant ir pripažįstant kvalifikaciją;
- 16.5. teikiant informaciją ir konsultuojant Lietuvos kvalifikacijų sistemos klausimais;
- 16.6. vertinant ir pripažįstant šalyje ir užsienyje įgytas kvalifikacijas;
- 16.7. atitinkamiems kvalifikacijų lygiams priskiriant kvalifikacijas, įgytas, iki patvirtintas šis aprašas, ir laikotarpiu, kol profesinio mokymo ir studijų programos bus pertvarkytos pagal sandarą;
- 16.8. asmenims išduodant įgytą kvalifikaciją liudijančius dokumentus.

3 PRIEDAS

Lietuvos kvalifikacijų sandaros aprašo priedas

LIETUVOS KVALIFIKACIJŲ LYGIŲ SĄRAŠAS

Lietuvos kvalifikacijų lygis	Kvalifikacijų lygio aprašymas
I	Kvalifikacija skirta veiklai, susidedančiai iš vieno ar kelių paprastų specializuotų veiksmų ar operacijų. Atliekant veiklą gebama pritaikyti pagrindines žinias, būdingas vykdomai veiklai. Veiklos aplinka yra aiški, veikla atliekama pagal detalias instrukcijas, kai kuriais atvejais būtina intensyvi priežiūra, vadovavimas ir pagalba. Veiklą sudarančios situacijos, veiksmai ir operacijos pastovūs ir nuolat kartojasi
II	Kvalifikacija skirta veiklai, kurią sudaro veiksmai ir operacijos, skirti paprastoms problemoms spręsti. Atliekant veiklą gebama pritaikyti pagrindines veiklai būdingas faktines žinias. Veiklai atlikti reikalinga priežiūra, vadovavimas ir pagalba. Veiklą sudarantys veiksmai ir operacijos yra pastovūs
III	Kvalifikacija skirta veiklai, susidedančiai iš veiksmų ir operacijų siaurose veiklos srityse. Veikla gali apimti kelis ir daugiau specializuotų veiklos uždavinių, kuriems reikia pritaikyti gerai žinomas ir išbandytus sprendimus. Atliekant veiklą gebama pritaikyti būdingas vykdomai veiklai žinias apie veiklos srities faktus, principus ir procesus. Veikla atliekama savarankiškai, vadovaujant aukštesnės kvalifikacijos darbuotojui ir esant išorinei atlikimo kokybės kontrolei. Veiklos aplinka gali reikalauti gebėjimo prisitaikyti prie paprastų konteksto pokyčių
IV	Kvalifikacija skirta veiklai, susidedančiai iš veiksmų ir operacijų palyginti plačiose veiklos srityse. Veikla atliekama vykdant keletą ir daugiau specializuotų veiklos uždavinių, kurių galimi sprendimai ne visada išbandyti ir žinomi. Atliekant veiklą gebama pritaikyti faktines ir teorines žinias, būdingas plačiam kontekstui, susijusiam su veiklos sritimi. Veikla atliekama savarankiškai, prisiimant atsakomybę už veiklos atlikimo procedūrų ir rezultatų kokybę. Įgijus patirties, kvalifikacija leidžia perduoti praktinius veiklos įgūdžius žemesnės kvalifikacijos darbuotojams ir prižiūrėti jų veiklą. Veiklos aplinka reikalauja gebėjimo prisitaikyti prie pokyčių, lemiamų veiklos konteksto kaitos, kuri dažniausiai nuspėjama
V	Kvalifikacija skirta veiklai, pasižyminčiai kompleksišku veiklos uždavinių derinimu skirtingose veiklos srityse. Veikla apima žemesnės kvalifikacijos darbuotojų kompetencijų vertinimą ir mokymą. Veikla reikalauja derinti išsamias veiklos srities žinias su bendrosiomis žiniomis, sprendžiant įvairias specializuotas veiklos užduotis keliose skirtingose veiklos srityse. Darbuotojas atlieka veiklą savarankiškai, jos priežiūra apsiriboja tik rezultatų įvertinimu. Veiklos uždavinius nustato aukštesnės kvalifikacijos darbuotojas, dažnai suteikdamas veiklos atlikėjui galimybes pasirinkti šių uždavinių sprendimo būdus ir priemones. Darbuotojas vadovauja žemesnės kvalifikacijos darbuotojų veiklai, planuoja ir skirsto veiklos užduotis, prižiūri veiklos atlikimą, konsultuoja ir tikrina veiklos atlikimo kokybę. Veiklos technologiniai ir organizaciniai reikalavimai ir jos aplinka nuolat kinta, pokyčiai dažnai nuspėjami ir gali būti susiję su naujomis veiklos sritimis
VI	Kvalifikacija skirta sudėtingai veiklai, pasižyminčiai uždavinių ir jų turinio įvairove. Sprendžiant uždavinius įvairiose profesinės veiklos srityse, naudojamos įvairios priemonės ir metodai. Todėl veiklos atlikimas reikalauja taikyti plačias teorines žinias, pagrįstas naujų fundamentinių ir taikomųjų tyrimų rezultatais arba būtinas įvairioms naujovėms įdiegti. Veikla atliekama savarankiškai, pasirenkant uždavinių atlikimo būdus ir organizuojant atitinkamų žmonių darbą iškeltiems uždaviniams atlikti. Todėl šio lygio kvalifikacijos apima gebėjimus planuoti veiklą atsižvelgiant į numatytus tikslus, analizuoti ir fiksuoti savo veiklos rezultatus ir teikti ataskaitas veiklą koordinuojantiems asmenims, koreguoti veiklą atsižvelgiant į veiklos rezultatų analizę ir specialistų rekomendacijas, taip pat vykdyti įvairią projektinę veiklą. Veiklos aplinka reikalauja gebėjimo prisitaikyti prie nuolatinių ir paprastai nuspėjamų pokyčių, kuriuos lemia žinių ir technologijų pažanga konkrečioje profesinėje srityje. Kvalifikacija leidžia patobulinti ir praplėsti profesinės srities žinias ir patiems įvertinus savo veiklą mokytis savarankiškai (plėtoti pažintines kompetencijas), kaip to reikalauja profesinės veiklos kaita

3 PRIEDAS

Lietuvos kvalifikacijų lygis	Kvalifikacijų lygio aprašymas
VII	Kvalifikacija skirta sudėtingai veiklai, susidedančiai iš įvairių tarpusavyje susijusių uždavinių, kurie gali apimti keleto giminingų profesinių veiklų sritis. Todėl veiklos atlikimas reikalauja ekspertinio naujausių žinių profesinės veiklos ir jai artimose ar giminingose srityse vertinimo ir pritaikymo, naujų faktų atradimo atliekant taikomuosius profesinės veiklos tyrimus, kūrybiško teorinių žinių ir mokslinių tyrimų rezultatų taikymo. Veikla atliekama savarankiškai nustatant atitinkamos veiklos srities uždavinius, priimant savarankiškus sprendimus, orientuotus į veiklos tobulinimą ir gerinimą. Veiklai būdingas vadovavimas kitų darbuotojų veiklai. Todėl šio lygio kvalifikacijos apima gebėjimus savarankiškai atlikti taikomojo pobūdžio tyrimus, teikti konsultacijas veiklos srityje, koordinuoti projektus, orientuotus į kitų žmonių kvalifikacijos tobulinimą ir inovacijų diegimą, analizuoti veiklos rezultatus ir juos pristatyti. Dėl žinių, technologijų, darbo organizavimo įvairiose veiklų srityse pažangos šio lygio veikla ir jos aplinka intensyviai kinta, pokyčiai sunkiai prognozuojami, veiklą sudaro nuolat kintantys užduočių deriniai. Todėl veiklos kaita reikalauja gebėjimo priimti inovatyvius sprendimus, pagrįstus tyrimų rezultatais, įvertinti alternatyvius sprendimo variantus ir galimas socialines ir etines veiklos pasekmes
VIII	Kvalifikacija skirta itin sudėtingai veiklai, kuriai būdingas naujovių – naujų žinių, idėjų, technologijų, veiklos atlikimo būdų, metodų ir procesų – kūrimas. Todėl veikla reikalauja naujų žinių veiklos srityse atradimo, remiantis vykdomų fundamentinių ir taikomųjų mokslinių tyrimų rezultatais, integruojant įvairių veiklos sričių žinias. Veikla pasižymi strateginio pobūdžio veiklos uždaviniais, kurie gali apimti įvairias skirtingas veiklos sritis ar mokslinių tyrimų dalykus. Veikla strategiškai planuojama priisiimant atsakomybę už kitų darbuotojų veiklos rezultatus ir jos kokybę, savarankiškai priimami strategiškai svarbūs sprendimai. Būdingas atitinkamos veiklos srities specialistų mokymas ir konsultavimas. Todėl reikia gebėjimų priimti visuomeninės reikšmės strateginius sprendimus, savarankiškai planuoti ir vykdyti fundamentinius ir/arba taikomuosius mokslinius tyrimus, perteikti naujausias žinias (skleisti patirtį) atitinkamos srities specialistams, koordinuoti mokslinius ir taikomųjų tyrimų projektus. Intensyvūs ir neprognozuojami veiklos, jos aplinkos pokyčiai reikalauja pasirengimo nuolatiniams pokyčiams, atvirumo naujovėms, teigiamo požiūrio į organizacijos ir visuomenės plėtrą, gebėjimų originaliai spręsti problemas įvertinus jų kontekstą, gebėjimų inicijuoti ir kurti pokyčius įvairiose veiklos ir visuomenės gyvenimo srityse

Pakeitimai:

1. Lietuvos Respublikos Vyriausybė, Nutarimas Nr. 657, 2011-06-08, Žin., 2011, Nr. 71-3402 (2011-06-11) DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS 2010 M. GEGUŽĖS 4 D. NUTARIMO NR. 535 „DĖL LIETUVOS KVALIFIKACIJŲ SANDAROS APRAŠO PATVIRTINIMO“ PAKEITIMO.

2. Lietuvos Respublikos Vyriausybė, Nutarimas Nr. 986, 2011-08-24, Žin., 2011, Nr. 107-5057 (2011-08-30) DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS 2010 M. GEGUŽĖS 4 D. NUTARIMO NR. 535 „DĖL LIETUVOS KVALIFIKACIJŲ SANDAROS APRAŠO PATVIRTINIMO“ PAKEITIMO.

CENTRINIO PROFESINIO KOMITETO NARIŲ SĄRAŠAS

Komiteto pirmininkas:

Romualdas Pusvaškis – Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos Bendrojo lavinimo ir profesinio mokymo departamento direktoriaus pavaduotojas.

Komiteto pirmininko pavaduotoja:

Tatjana Babrauskienė – Lietuvos švietimo ir mokslo profesinių sąjungų federacijos tarptautinė sekretorė.

Nariai:

Danukas Arlauskas – Lietuvos verslo darbdavių konfederacijos generalinis direktorius;

Saulius Baliukynas – Lietuvos prekybos, pramonės ir amatų rūmų asociacijos Mokymų projekto vadovas;

Giedrė Beleckienė – Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centro direktorė;

Alfonsas Daniūnas – Vilniaus Gedimino technikos universiteto rektorius;

Zita Duchovskienė – Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos Ekonomikos ir programų vertinimo departamento Strateginio planavimo ir mokslo skyriaus vedėja;

Alvydas Pranas Grevas – Kauno maisto pramonės ir prekybos mokymo centro direktorius;

Linas Kadys – Lietuvos Respublikos ūkio ministerijos Žmoniškųjų išteklių plėtros skyriaus vedėjas;

Sonata Kisielienė – Lietuvos Respublikos žemės ūkio rūmų vyriausioji specialistė profesiniam mokymui;

Kristina Krupavičienė – Lietuvos profesinės sąjungos „Solidarumas“ atsakingoji sekretorė;

Vaidotas Levickis – Lietuvos verslo darbdavių konfederacijos Projektų departamento direktorius;

Lina Makarskienė – Koncerno SBA personalo vadovė;

Jonas Mickus – Lietuvos savivaldybių asociacijos patarėjas;

Vydas Puskepalis – Lietuvos darbo federacijos pirmininkas;

Gitenis Subačius – AB „Achema“ personalo ir bendrųjų reikalų direktorius;

Natalija Šedžiuvienė – Šiaulių valstybinės kolegijos direktorė;

Aurelija Valeikienė – Studijų kokybės vertinimo centro direktoriaus pavaduotoja.

5 PRIEDAS

INFORMACIJOS ŠALTINIAI

- Bulajeva T., Čepienė A., Lepaitė D., Teresevičienė M., Zuzevičiūtė V. Studijų programų atnaujinimas: kompetencijų plėtotės ir studijų siekinių vertinimo metodika. Prieiga per internetą: <http://www4066.vu.lt/Files/File/STUDIJU%20PROGRAMU%20ATNAUJINIMAS%20KOMPETENCIJU%20PLETOTES%20IR%20STUDIJU%20SIEKINIU%20VERTINIMO%20METODIKA.pdf>
- Criteria and procedures for referencing national qualifications levels to the EQF. Prieiga per internetą: http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc/eqf/criteria_en.pdf
- Europos Komisija. Mokymosi visą gyvenimą Europos kvalifikacijų sąranga, 2009. Prieiga per internetą: http://ec.europa.eu/education/pub/pdf/general/eqf/broch_lt.pdf
- Europos Parlamento ir Europos Sąjungos Tarybos 2008 m. balandžio 23 d. rekomendacija dėl Europos mokymosi visą gyvenimą kvalifikacijų sąrangos kūrimo 2008/C 111/01/EB. Prieiga per internetą: http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc44_en.htm
- Europos Parlamento ir Europos Sąjungos Tarybos 2009 m. birželio 18 d. rekomendacija dėl Europos profesinio mokymo kokybės užtikrinimo orientacinės sistemos sukūrimo 2009/C 155/1/EEE. Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:155:0001:0010:LT:PDF>
- The framework of qualifications for the European Higher Education Area. Prieiga per internetą: http://www.bologna-bergen2005.no/EN/BASIC/050520_Framework_qualifications.pdf
- Laužackas R., Tūtlys V., Spūdytė I. Dabartinės kvalifikacijų būklės Lietuvoje analizė. Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnyba, 2006
- Lietuvos kvalifikacijų sistemos metodologija. Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnyba, 2008
- Lietuvos nacionalinės kvalifikacijų sąrangos metmenys. Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnyba, 2007
- Lietuvos nacionalinės kvalifikacijų sistemos koncepcija. Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnyba, 2007
- Lietuvos nacionalinės kvalifikacijų sistemos modelis. Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnyba, 2008
- Lietuvos švietimo koncepcija. Leidybos centras, 1992
- Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymas. Valstybės žinios, 2009, Nr. 54-2140. Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=343430&p_query=&p_tr2=
- Lietuvos Respublikos profesinio mokymo įstatymo pakeitimo įstatymas. Valstybės žinios, 2007, Nr. 43-1627. Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=295408&p_query=&p_tr2=
- Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo pakeitimo įstatymas. Valstybės žinios, 2011, Nr. 38-1804. Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=395105&p_query=&p_tr2=
- Milišūnaitė I., Butkienė J., Juknytė-Petrekienė I., Keturakis V., Lepaitė D. Kompetencijų plėtotės ir studijų siekinių vertinimo metodikos integravimo į vidinę kokybės užtikrinimo sistemą rekomendacijos. Prieiga per internetą: http://www.ism.lt/uploads/files/dir79/dir3/14_0.php
- „Dėl Bendrojo lavinimo mokyklų veiklos kokybės išorės vertinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo, Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2007 m. balandžio 2 d. įsakymas Nr. ISAK-587. Valstybės žinios, 2010, Nr. 135-6902. Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=383713&p_query=&p_tr2=
- „Dėl Bendrojo lavinimo ugdymo turinio formavimo, vertinimo atnaujinimo ir diegimo strategijos“, Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2007 m. gegužės 23 d. įsakymas Nr. ISAK-970. Valstybės žinios, 2007, Nr. 63-2440. Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=298951&p_query=&p_tr2=
- „Dėl bendrojo technologijos mokslų (inžinerijos) studijų srities reglamento patvirtinimo“, Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2005 m. balandžio 29 d. įsakymas Nr. ISAK-734. Valstybės žinios, 2005, Nr. 59-2079. Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=255579&p_query=technologijos

5 PRIEDAS

- „Dėl doktorantūros nuostatų patvirtinimo“, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimas Nr. 897. Valstybės žinios, 2001, Nr. 63-2281. Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=348631
- „Dėl Laipsnį suteikiančių pirmosios pakopos ir vientisųjų studijų programų bendrųjų reikalavimų aprašo patvirtinimo“, Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2010 m. balandžio 9 d. įsakymas Nr.V-501. Valstybės žinios, 2010, Nr. 44-2139. Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=369937&p_query=&p_tr2=
- „Dėl Lietuvos kvalifikacijų sandaros aprašo patvirtinimo“, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. gegužės 4 d. nutarimas Nr. 535. Valstybės žinios, 2010, Nr. 56-2761. Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=372306&p_query=&p_tr2=
- „Dėl Lietuvos profesinio išsilavinimo lygių“, Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro ir Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2001 m. gegužės 15 d. įsakymas Nr. 821/64. Valstybės žinios, 2001, Nr. 47-1633. Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=135777&p_query=&p_tr2=
- „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. gegužės 4 d. nutarimo Nr. 535 „Dėl Lietuvos kvalifikacijų sandaros aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. birželio 8 d. nutarimas Nr. 657. Valstybės žinios, 2011, Nr. 71-3402. Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=401084&p_query=&p_tr2=
- „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. gegužės 4 d. nutarimo Nr. 535 „Dėl Lietuvos kvalifikacijų sandaros aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. rugpjūčio 24 d. nutarimas Nr. 986. Valstybės žinios, 2011, Nr. 107-5057. Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=405184&p_query=&p_tr2=
- „Dėl magistrantūros studijų programų bendrųjų reikalavimų aprašo patvirtinimo“, Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2010 m. birželio 3 d. įsakymas Nr. V-826. Valstybės žinios, 2010, Nr. 67-3375. Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=374821&p_query=&p_tr2=
- „Dėl Mokinių pažangos ir pasiekimų vertinimo sampratos“, Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2004 m. vasario 25 d. įsakymas Nr. ISAK-256. Valstybės žinios, 2004, Nr. 35-1150. Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=228113&p_query=&p_tr2=
- „Dėl Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrųjų programų patvirtinimo“, Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2008 m. rugpjūčio 26 d. įsakymas Nr. ISAK-2433. Valstybės žinios, 2008, Nr. 99-3848. Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=326307&p_query=&p_tr2=
- „Dėl Studijų krypties arba kryptių grupės aprašo rengimo rekomendacijų patvirtinimo“, Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. gruodžio 15 d. įsakymas Nr. V-2463. Prieiga per internetą: [http://www.smm.lt/teisine_baze/docs/isakymai/2011-12-15-V-2463\(1\).doc.pdf](http://www.smm.lt/teisine_baze/docs/isakymai/2011-12-15-V-2463(1).doc.pdf)
- „Dėl Valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 metų nuostatų“, Lietuvos Respublikos Seimo 2003 m. liepos 4 d. nutarimas Nr. IX-1700. Valstybės žinios, 2003, Nr. 71-3216. Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=214370
- Projektas „Europos kreditų perkėlimo ir kaupimo sistemos (ECTS) nacionalinės koncepcijos parengimas: kreditų harmonizavimas ir mokymosi pasiekimais grindžiamų studijų programų metodikos kūrimas ir diegimas“. Prieiga per internetą: <http://www.ects.cr.vu.lt/>
- Registrai ir DB / Išsilavinimo pažymėjimų blankai. Prieiga per internetą: http://www.aikos.smm.lt/aikos/pazymejimai_reg.htm
- Studijų ir mokymo programų registras. Prieiga per internetą: <http://www.aikos.smm.lt/aikos/programos.htm>
- Įteisinti profesinio rengimo standartai. Prieiga per internetą: <http://www.kpmc.lt/Standartai/iteisinti.html>

Užrašams

Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centras
Geležinio Vilko g. 12
LT-01112 Vilnius
Tel. ir faksas (8 5) 249 7126
El. paštas info@kpmc.lt
<http://www.kpmc.lt>